Selçuk Baran

Bozkır Çiçekleri

BÜTÜN ESERLERİ

ROMAN

YKY

BOZKIR ÇİÇEKLERİ

Selçuk Baran (Ankara, 7 Mart 1933 – Ankara, 4 Kasım 1999) Öykücü, romancı. Ankara Kız Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni üstün derecelerle bitirdi. Aynı fakültenin Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü'nde kurs müdürlüğü yaptı (1958-68). 1995'ten sonra bu enstitünün yayın müdürüydü. 1987-93 yıllarında TRT İstanbul Radyosu'nda radyo oyunları yazdı. "Türkân Hanım" adlı oyunu Devlet Tiyatrosu'nda sahnelendi.

İlk öyküsü ("Çocuğun Biri") 1968'de *Yeditepe*'de çıktı. Yalnızlık ve umutsuzluk dolu öykülerinde düşsel, şiirli bir hava yaratmakta başarı gösterdiği kabul edildi. Behçet Necatigil onun için "Keskin, belirgin çizgilerden kaçınarak, dikkat isteyen, belirsiz yaşantı parçalarını birleştiriyor; çağrışım ve yorumlara açılma gücü için okuyucudan katkılar bekleyen bir 'iç hayat' görünümleri çiziyor" saptamasında bulundu.

Selçuk Baran, *Haziran* ile 1973 TDK Öykü Ödülü'nü kazandı; *Bir Solgun Adam* ile 1974 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon aldı; *Anaların Hakkı* ile 1978 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Adnan Özyalçıner'le paylaştı; *Bozkır Çiçekleri* ile de 1979 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon kazandı.

1993'ten ölümüne kadar edebiyat alanında ürün vermeyen Baran'dan kalan günlük, mektup ve yayımlanmamış yazılar, yakın dostu Ülkü Uluırmak tarafından *Haziran'dan Kasım'a* adıyla derlendi (2007).

Kitapları: Öykü: *Haziran* (1972), *Anaların Hakkı* (1977), *Kış Yolculuğu* (1984), *Tortu* (1984), *Yelkovan Yokuşu* (1989), *Arjantin Tangoları* (YKY, 1992), *Porselen Bebek* (YKY, 1996), *Ceviz Ağacına Kar Yağdı: Bütün Öyküleri* (YKY, 2008). **Roman**: *Bir Solgun Adam* (1975), *Bozkır Çiçekleri* (1987), *Güz Gelmeden* (YKY, 2000). **Çeviri**: *Çarli'nin Büyük Cam Asansörü* (Roald Dahl'dan çocuk romanı, 1991).

Selçuk Baran'ın
YKY'deki kitapları:

Arjantin Tangoları (öykü, 1992)
Güz Gelmeden (roman, 2000)
Ceviz Ağacına Kar Yağdı: Bütün Öyküleri (2008)
Bozkır Çiçekleri (roman, 2009)
Bir Solgun Adam (roman, 2010)

Doğan Kardeş
Porselen Bebek (öykü, 1996)
Öğle Saatleri (seçme öyküler, 2015)

SELÇUK BARAN

Bozkır Çiçekleri

Roman

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları – 2908
Edebiyat – 871

Bozkır Çiçekleri / Selçuk Baran

Kitap editörü: Devrim Çakır
Düzelti: Sabri Kaliç

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: printcenter
Sultan Selim Mahallesi Libadiye Sokağı No: 3
4. Levent 34416 İSTANBUL
Tel: +90 (212) 371 0 300
Sertifika No: 13779

1. baskı: Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, Mart 1987
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Mayıs 2009
2. baskı: İstanbul, Ekim 2019
ISBN 978-975-08-1615-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2015
Sertifika No: 44719
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/YapiKrediKulturSanatYayincilik
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Veyis Örnek'in aziz anısına,
Sevgiyle, minnetle...

Acıya, aşka ve kışa
Rengini savura savura,
Bozkır çiçeği
Kavrulur zamanla.

Metin Altıok, Aşk da Geçer

SEYFİ

1

Seyfi, işe alınmadan önce K... şirketine birkaç kez gidip gelmek zorunda kalmış, ne var ki, bu gidiş gelişleri sırasında önemsenmez bir taşralı, zavallı bir yeniyetme, kısacası bir *hiç* olmadığını, üstelik hısmı sayılabilecek bir senatörün (o önemli kişinin) gösterdiği yakınlık sayesinde iş bulabilmek gibi bir ayrıcalığa sahip bulunduğunu çevresine kanıtlayabildiğinden (ya da öyle sandığından) mutluluk duymuştu. Bu koca yapıya kısaca *şirket* deniliyordu ama düpedüz devlet dairesiydi işte. Bu gerçek, taşradan geleli altı ay bile olmayan Seyfi'yi de annesi Vasfiye Hanım'ı da oldukça şaşırtmıştı. Hele Vasfiye Hanım –varlığını, kuşkularını anlamlandırarak, izleyerek sürdürmenin gerekliliğine, içgüdüsüne boyun eğer gibi inandığından– daha bir ikirciklenmişti. Adı *şirket* olan bir yerde çalışarak insan nasıl *devlet memuru* olabilir, devlet memuru ayrıcalığını, o soylu güvenliği nasıl kazanabilirdi? Uzun uzun düşündükten sonra fazla soru sormamaya, işi fazla kurcalamamaya karar verdi. Koskoca bir senatör yanılacak değildi elbette.

Öte yandan Seyfi, çalıştığı yerin hukuksal niteliğinden çok başka, kendince önemli başka şeylerle uğraşmak zorundaydı. Sözgelimi merdivenler vardı... Zaten başkente geldiğinde onu en çok ürküten, düşgücünün şimdiye kadar farkına varmadığı derinliklerini yoklayıp sarsan, aşırı bir iyimserlikle düşünülürse, tatmadığı güzellikleri muştulayan sonsuz basamaklı merdivenler, sonu yokmuş izlenimini veren, yazık ki birbirine çok benzeyen loş koridorlar ve hep kapalı duran, açmadan önce vurulması gereken kapılardı. Bazı kapıların ardından "Girin!" diyen sert bir ses gelirdi; kimilerinden de, ne kadar beklenirse beklensin, hiç ses gelmezdi. İçerde tek başına otu-

rup duran birisi bulunabiliyor ve "Girin!" demek zahmetine katlanmıyordu.

Üstelik K... şirketinde iki tür merdiven vardı. Biri; büyük, geniş kanatlı ön kapının açıldığı, zemini pembe mermer döşeli, üzerinde krem rengi sütunlar bulunan girişten, sağlı sollu kıvrak dönüşler yaparak yükseliyordu. Bu merdivenlerin basamakları da girişin zemini gibi pembe mermerdendi. Hep o zarif, kadınca kıvrılışlarla her katta, tıpkı bir balkonu andıran aydınlık sahanlıklarda dinlenerek yükseliyordu. Arkadaki merdivenlerse bilinen mozaikten yapılmıştı. Dik dönüşlerle, küçük pencerelerin yarı yarıya aydınlattığı sahanlıklarda son buluyordu. Pembe merdivenleri genel müdürün, yardımcılarının, mühendislerin, kısaca kodamanların kullandığını söylemişlerdi Seyfi'ye. Ama koridorlar, ön ve arka merdivenlerin arasında bulunduğundan, insan yanılıp da pembe merdivenlere geçebilirdi arada. Pembe merdivenleri önemsiz memurların kullanmasının cezası neydi, işte bunu Seyfi'ye söylememişlerdi. Seyfi hiç değilse bu cezayı bilse, rahatlayacaktı.

O sabah annesinin öğüdünü tutarak lâcivertlerini giymişti. Böylelikle işinin önemini kavradığını, herkese karşı saygılı davranmaya kararlı olduğunu çevresindekilere daha ilk günden göstermiş olacaktı. Annesi Vasfiye hanım, Seyfi'nin işe başladığı gün yapılmasını gerekli gördüğü törenin tüm ayrıntılarını özenle yerine getirmişti. Tıpkı oğlunun üniversiteye başladığı sabahki gibi... Seyfi kapıdan çıkarken, dualar mırıldanmış, okuyup üflemişti; Seyfi de eğilip annesinin elini öpmüştü.

Seyfi'nin yanına bir hademe katıp *Ayniyat'*a gitmelerini söylediler. Seyfi, hademenin yanında iki kat merdiven indi. Loş, gün ışığı almayan, çıplak ampullerin sarımsı aydınlığında insana hüzün veren bir koridora girdiler. Hademe koridordaki kapılardan birine vurdu. Her zaman olduğu gibi içerden ses gelmedi. Ama hademe, ses filan beklemeden kapıyı açmıştı bile. Seyfi'ye geçmesi için yol verdi; odanın boşluğuna doğru, "Yeni memur!" diye seslendi.

Seyfi oldukça büyük olan odaya girdi. Oda, tavana yakın, dar, karşı duvarı enlemesine kaplayan bir pencereyle aydınlanıyordu. Pencereden yoldan geçenlerin bacakları görünüyordu.

Odanın geri kalan üç duvarı, tavana kadar yükselen raflarla kaplıydı. Raflar, kâğıt, zarf ve boş dosyalarla doluydu. Sağda küçük bir kapı, pencerenin bulunduğu duvara yakın büyükçe bir masa vardı. Masada oturan zayıf, kamburu çıkmış, seyrek saçlı, gözlüklü adam, kapının açıldığını, hademenin seslenişini duymamış olacaktı; başını kaldırmadı. Seyfi çekinerek masaya yaklaştı. Adamın tam karşısında durdu. Adam, hâlâ önündeki deftere bir şeyler yazmaktaydı. Görünüşe bakılırsa, kendini iyice işine vermişti; olanı biteni görmüyor, duymuyor, çevresine aldırmıyordu.

Seyfi, adama da, böylesine kendini vererek yaptığı işe de saygı duydu. Ve onun işini yarıda kesmek zorunda kalacağı için üzüldü. Yardım ister gibi kapıdan yana baktı; karşısındaki çalışkan adamın işini yarıda bırakmak gerekiyorsa, bunu kendisinden başka birinin yapmasını yeğleyecekti. Yazık ki, hademe hiçbir şey söylemeden çekip gitmişti.

"Günaydın efendim!"

Sesinin yüksekliğinden ürktü. Masa başındaki adam gözlüklerini çıkardı. Baktı: Şaşırmış görünüyordu. Anlaşılan masasının karşısında birini görmeye alışık değildi.

"Ben, yeni ayniyat memuru Seyfi Doğan efendim!" dedi Seyfi ve elini uzattı.

Adam, şimdiye kadar kendisine uzatılan bir elle karşılaşmamış gibi geri çekildi. Bulunduğu uzaklıktan Seyfi'nin elini yeterince inceledikten sonra, o da elini uzattı; şöyle bir dokunup hemen geri çekti. Masanın önündeki iskemleyi göstererek, "Buyurun oturun..." dedi.

Sonra yeniden önündeki kâğıtlara, defterlere eğildi. Anlaşılan adamcağızın (bu arada Seyfi, adının Hayri Güven olduğunu, masadaki küçük tahta levhadan öğrenmişti) işi başından aşkındı. Seyfi, şirketin arka kapısından içeri giren kalabalığı, merdivenlerden inip çıkanları, koridorlardaki koşuşturmayı aklından geçirdi ve kendisine ancak "Buyurun oturun" diyebilecek kadar az vakti bulunan adama saygıyla baktı. İskemlesinde oturup kaldığı sürece işe yaramayacağını, o büyük gidip gelmenin içine karışamayacağını, çok önem vermesi gereken işine bir türlü başlayamayacağını düşünüp kaygılandı. Bu kocaman kuruluşa

adaması gereken zamanı boşa harcamanın utancını, sıkıntısını duydu. Oysa Seyfi de ötekiler gibi koşa koşa merdivenleri inip çıkmak, bir hareket ve güç boşanışı halinde nereye olursa olsun akmak ya da ona sunulması pek kuşkulu bir yetke simgesinin, kısacası masasının başında, kapının açıldığını bile duymadan çalışmak, çalışmak istiyordu.

Hayri Bey, karşısındaki yaratığa ezilip küçülmesi için yeterli zamanı tanıdığına inandıktan sonra konuşmaya başladı; "Bana bir yardımcı vereceklerini söylemişlerdi ama..." dedi, sözcükleri, anlamlarını önemsemediğini göstermek istercesine ince dudaklarından gevşek gevşek aşağı bırakarak, "Bu kadar tez davranacaklarını bilmiyordum. Ancak sonbaharda filan işe alınırsınız sanıyordum. Bu yüzden masa getirtmedim size. Neden önceden haber vermezler, bilmem ki! Madem bir yardımcı veriliyor, bu herkesten önce beni ilgilendirir. Neyse... Masa da şimdilik pek o kadar önemli değil. Nasılsa buluruz. Şimdilik o iskemlede oturuverin."

Gözlüğünü takıp yeniden çalışmaya başladı. Seyfi'nin hevesi bir anda sönmüştü, kendisine duyduğu güven de. Demek öyle pek gereksinen yoktu onu. Sonbaharda da gelse bir ayrımı olmayacaktı anlaşılan.

Seyfi, iki gün daha Hayri Bey'in karşısındaki iskemlede oturdu. Adam ikide bir, "Sana bir masa bulmalı..." diye söyleniyor, sonra Seyfi'yi unutuyordu. Kimi zaman çıkıp gidiyor, bir iki saat görünmüyordu. Hayri Bey'in yokluğunda odaya girip çıkanlar, telefonda bir şey isteyecek olanlar, Seyfi'ye hiç önem vermiyorlar, varlığından bile habersiz görünüyorlardı.

Üç gün sonra Hayri Bey, iki hademe çağırdı ve bitişik odadaki masalardan birini getirmelerini söyledi. Masayı Hayri Bey'in oldukça uzağına, kapının hemen dibine yerleştirdiler. Seyfi, üzeri mavi muşambayla kaplı, gümüş renkli metal masayı çok sevdi. Hele hademe nemli bir bezle iyice sildikten sonra masa pırıl pırıl oldu. Hem pırıl pırıl hem de yepyeni bir masaydı bu. Daha önce kimseler tarafından kullanılmamıştı. İskemlesi de aynı renkte mavili-grili ve yeniydi. İçinde bir yücelme oldu. Öyle ya, pekâlâ eski, tahtadan, cilâsı bile kalmamış bir masa verebilirlerdi ona. Ellerini muşamba yüzeyin üzerinde gezdirdi. Hoş bir serinliği,

kayganlığı, hatta yumuşaklığı vardı. Rengi de insanın içini açıyordu. "Bunu anneme anlatmalıyım..." diye düşündü; "Sevinir zavallı. Belki gözünün önünde canlandıramaz. Metal (belki de teneke sanır, hiç belli olmaz) bir masa görmemiştir ömründe... Gelip bir baksam, der. Bir gün onu Kızılay'a götürmeli. Vitrinlerden birinin önünde durmalı. Bak, demeli, işte şunun tıpkısı benim masam!" Vasfiye Hanım belki önce beğenmezdi masayı. "Böyle masa mı olurmuş!" derdi. Ama sabunlu bezle bile silinebildiğini duyunca sevinirdi.

Masası Seyfi'yi yüreklendirmişti. Kollarını açarak elleriyle masanın iki yanını kavradı. Avuçlarında metalin tatlı serinliğini duydu. Dünyayı kucaklar gibi oldu bir an.

Hayri Bey, öğleden sonra birtakım kâğıtlar, bir de dosya verdi Seyfi'ye. Kâğıtlarda yazılanları dosyaya nasıl geçireceğini öğretti.

"Sakın bir yanlışlık yapayım deme! Dikkat et!" diye gözdağı vermekten de geri durmadı.

2

Ondan sonraki günlerde pek boş zamanı olmadı Seyfi'nin. Sevgili masasının başında çalıştı durdu. Arada yukarı katlarda da işi oluyor, bir zamanlar ürktüğü merdivenleri tırmanıyor, koridorlardan geçiyor, kapalı kapıları çekinmeden açıyordu.

Önceleri, karşılaştığı herkes birbirine benziyor gibiydi. Kadınlar bile öyleydi. Genç bir sekreter kızla, servis şefi olan orta yaşlı bir kadını bile birbirine karıştırıyordu. Sonra sonra yüzleri, sesleri ayırmaya, konuştuğu, iş gördüğü insanların her birine, mevkiinden ya da karakterinden ötürü farklı davranmaya alıştı. Bu arada Hayri Bey'in müdür filan değil, herhangi bir memur olduğunu da anlamıştı. Ayniyat müdürü üçüncü katta, güneşli bir odada oturuyordu. Seyfi gene de Hayri Bey'e "müdür bey" demekten vazgeçmedi. Bu hitap adamcağızın hoşuna gidiyordu. Hem Seyfi ne de olsa onun yardımcısıydı.

Öğle yemeklerini yapının beşinci katındaki kantinde yiyorlardı, Hayri Bey'le aynı masada oturuyorlardı. Yanlarına başka-

ları da geliyordu. Seyfi her gün bir başka memurla tanışıyordu. Genellikle gülümsüyor, konuşması gerektiğinde "Evet" diyordu. Seyfi, konuşulanlardan pek bir şey anlamıyordu. Gene de can kulağıyla dinliyordu. Şirket, şirketteki, başkentteki ve içinde yaşadığı dünyadaki hayat... Konuşulanlara istekle kulak veriyor, bilmediği adları bellemeye, şirkette ve politik hayatta olup bitenler hakkında yapılan yorumları anlamaya, aklında tutmaya çalışıyordu. Gerçek hayat sandığı şeyin değişik görüntülerine yaklaşıyordu böylece. Bir gün bu gerçek hayat içindeki gerçek rolünü oynamasına nasıl olsa izin verilecekti.

Öte yandan Hayri Bey'le anlaşmaya başlamışlardı. Duygularını, düşüncelerini açık seçik anlatmasını beceremeyen bir adamdı Hayri Bey. Ya da bir tür korunma içgüdüsüyle her şeyi kendine saklamak, varlığını ele vermemek istiyordu. Ne var ki, yalnızlıktan sıkıldığından, gevezeliği sevdiğinden, konuşurken ağzından istemediği bir şeyler kaçıveriyor, bunun farkına varıp da sözlerini geri alacak biçimde konuşmaya kalkışınca çoğu kez ne demek istediği kesinlikle anlaşılmıyor, gene de en çok saklamak istediği şey ortaya dökülüveriyordu. Bütün bu halleri, Seyfi'nin onu sevimli bulmasını sağlıyordu.

Hayri Bey'in, sözümona, gerçek düşüncelerini gizlemek için yaptığı bu tür konuşmalardan birinde, adamcağızın, Seyfi'nin şirkete gelişinden ürktüğü anlaşılmıştı. Hayri Bey tecrübeli ama yaşlı bir memurdu. Yeniliklere ayak uyduramıyor, bir sürü beceriksizlik yapıyor; yeteneksizliğinden ötürü bir türlü yükselemeyişinin yarattığı huysuzluk ve kötümserlik, çevresine –özellikle iş konusunda– sert davranmasına yol açtığından, işlerin aksamasına neden oluyordu. Kendisi de farkındaydı bütün bunların. Liseyi bitirmiş genç bir delikanlının kendi yerini almasından korkmuştu. Sonunda Seyfi'nin *efendi* bir çocuk olduğunu, yerine asla göz dikmeyeceğini anlayınca, yatışmıştı. Gene de belli etmemeye çalışmakla birlikte, Seyfi'ye fazla güvenmediğini ya da artık ona güvenemeyeceği günlerin yaklaşmasından korktuğunu, elinde olmadan gösteriyordu. Bunun için kendine göre yararlı bulduğu önlemler almaktan da geri durmuyordu. Sözgelimi, çok önemli birtakım işlemleri Seyfi'ye öğretmiyordu.

"Dur hele, daha zaman var!" diyordu. "Önce şu deftere geçirmeyi bir öğren bakalım. Bir yanlışlık yaparsın, kabak benim başıma patlar. Çünkü yukardakilerden biri, nedir bu kepazelik, diye beni karşısına alacak olsa, ben ne bileyim, yardımcım yapmış, haberim yok, diyemem ki. Hem seni gammazlamış olurum, hem de böyle bir özrü kimse kabul etmez. En iyisi haddini bil. Her şeye burnunu sokma. Senin gibi kaç kişi geldi geçti elimden! Kaç memur yetiştirdim ben! Ama içlerinden biri bile bodrumu beğenmedi. İlk fırsatta yukarı katlara kaçtılar. Kimi daktilocu oldu, kimi kaleme girdi. Benim emeklerim de havaya uçmuş oldu böylece. Biliyorum, sen de ötekiler gibi bırakır gidersin bu tozlu, bu havasız bodrumu, bu geveze, sevimsiz ihtiyarı... Karşı koymaya, gönlümü almaya kalkışma şimdi. Sen nereden bileceksin? Kaç yıl yaşadın ki şu dünyada? Kaç kişi tanıdın şimdiye kadar, ha?"

Sonra Seyfi'nin gönlünü almak için zile basar, ona bir kahve, kendine açık bir çay ısmarlardı.

"Şimdi anlat bakalım oğlum Seyfi, neden bıraktın okulu? Neden vazgeçtin doktor olmaktan?"

Seyfi içini dökmek, her şeyden önce de konuşmak fırsatını bulduğu için sevinçli, anlatırdı:

"Babam öldü efendim, sizlere ömür. Bir bakkal dükkânımız vardı. İşler iyi gitmiyordu. Sizin anlayacağınız babam, işini memleketteki gibi yürütememişti. Belki de alışması için zaman gerekliydi. Çünkü Ankara'ya göçeli dört-beş ay olmuştu ancak. Buraya da ben okuyayım diye geldik. Annem doktor olmamı istiyordu. Fakülteye başlamıştım, derslerimi seviyordum. Sonra babam... rahmetli oluverdi. Dükkânı elden çıkarmak gerekti. Başka gelirimiz yok. Borca da girdik. Bu yüzden çalışmak zorunda kaldım."

Hayri Bey, ne kadar üzüldüğünü belli etmek için bir süre bekledikten sonra yutkunarak konuşurdu. Bu arada çayını soğumaya bırakır, unutmuş görünürdü.

"Vah, vah... Ne yapacaksın, olur böyle şeyler! Neyse, bir iş buldun hiç değilse... Ha, değil mi?"

"Öyle."

"Annene bakıyorsun. Onu ele güne muhtaç etmiyorsun... Başka kardeşin yok mu?"

"Yok. Ablalarım küçük yaşta ölmüşler. Bir ben kalmışım."

"Tanrı sana uzun ömür versin! Demek annen acı çekmiş bir kadın. Artık onun yüzünü güldürmek sana kalmış bir şey."

"Evet efendim..."

Ama Hayri Bey, her zaman böyle candan davranmıyordu. Geceleri yatağına girince, oğlana fazla yüz verip vermediğini düşünüyor, canı sıkılıyor, bu gereksiz davranışının kötü etkilerini gidermek, Seyfi'ye gözdağı vermek için ertesi gün ya hiç ağzını açmıyor ya da her işe bir kusur bulup gereksiz yere azarlıyordu oğlanı: "İnsan liseyi bitirince kendini adam oldum sanıverir işte böyle. Hele üç ay Tıp Fakültesi'ne gittin diye kendini doktor bile sayıyorsundur, bilmez miyim? Böbürlenmeyi bırak da biraz dikkat et. Bu ne, bu? Bir mi, yedi mi yazmışsın, anlaşılmıyor. Yazılar, çizgileri geçmesin diye kaç kez söyledim, dinleyen kim?.."

Seyfi, Hayri Bey'e, böyle suratsız olduğu, kendisini haksız yere azarladığı günlerde de kızamıyordu. Babası yaşında adamdı ne de olsa. Hem büyükleri eleştirmenin yakışık almayacağını ona öğretmişlerdi. Hayri Bey söylenirken, o başını eğiyor, susuyordu. Sıkıldığını, utandığını bile göstermemeye çalışıyordu.

3

Seyfi işinden çıkınca doğru evine gidiyordu; hiçbir yerde oyalanmıyor, bulvarda şöyle bir gidip gelmeye, ışıklı vitrinlerin önünde durmaya kalkışmıyordu. Çünkü akşam olunca annesinin gözünü saatten ayırmadığını, kendisini beklediğini biliyordu. Artık Vasfiye Hanım'ın tek güvencesi oğluydu. Bütün gün ev işleriyle, gelen gidenle oyalanıyordu ama kocası öleli aslında büyük bir yalnızlık içindeydi. Koskoca kentte tek başınaydı. Korkularını ancak oğlunun yüzünü görünce unutuyordu. Oğlu yanındayken borçlarına bile pek aldırmıyordu artık. Elindeki çok az parayla Seyfi'nin seveceği yemekleri hazırlamaya çalışıyordu. Ama çoğunlukla çorbadan, içine biraz sucuk doğranmış patates kızartmasından, ekmekle yaptığı tatlıdan başka bir şey koyamıyordu oğlanın önüne. Seyfi, öğlenleri yediği yemekleri anlatınca içi biraz rahat ediyordu. Gene de birtakım sorular sormaktan

kendini alamıyordu: "İyi yapmışlar mıydı bari su böreğini? Tadı nasıldı? Böreğin yağı bol olmadı mı, hiçbir şeye benzemez... Kış türlüsü mü, dedin? O da neymiş? Hiç duymadım. Yiyebildin mi bari?.. Kuru fasulye kıymayla pişti mi neye benzer? Güzelce yağlı et olacak ki, kemikli et... Öyle çok koymak da gerekmez. Bir tencere fasulyeye ikiyüz elli gram et yeter. Koskoca şirket... Kıyamamışlar mı ete?"

O kocaman yapıdaki insanlar için kazanlarda pişen yemeğin tadına güvenemiyordu. Alınan aylık karşılığı, sevgisizce pişirilen yemeklerin tadına güvenemiyordu. Ama madem Seyfi memnundu... İçini çekip susuyordu sonunda. Aslında tanımadığı adamların oğlunun karnını doyurmalarını çekemiyordu.

Tabii yalnızca yemeklerden söz etmiyorlardı. Seyfi, Hayri Bey'le konuştuklarını, yeni tanıdığı kişileri de anlatıyordu annesine. Bazan anlatacak bir şey kalmayınca Vasfiye Hanım, "Hani o boynuna ipek atkı saran oğlanı anlatsana!" deyiverirdi. Ya da sorardı: "O adam soğuk su isteyince ne cevap vermişti hademe? Unutmuşum, bir kez daha anlatsana..."

Genellikle aradan zaman geçtiğinden Seyfi olayı unutmuş olurdu. Vasfiye Hanım hatırlatır, kimi zaman başından sonuna kendi anlatır, Seyfi anasını eğlendirmek için aslında olayı abartmış, süslemiş olduğundan, Vasfiye Hanım anlatırken, bütün bunların gerçekten başından geçip geçmediğini düşünür, gene de gülerdi. Gülmesi içtendi. Çünkü anasını oyalayabilmesi, bir avuntu da olsa, ona bir türlü ödeyemediği borcun (artık doktor olamayacağından ötürü yüklendiği borcun) faizlerini olsun verebildiğini gösteriyordu.

Akşamlarını evde başbaşa geçiriyorlardı. Hısımlarından aldıkları borçları ödemeye başlamadan onlara gidemezlerdi. Açıkçası çekiniyorlardı. Hısımları bir şey sezdirecek, laf dokunduracak değillerdi gerçi; Vasfiye Hanım bunu biliyordu. Ne var ki, içinde bulunduğu düşkün durumdan ötürü alıngandı biraz. Önemsiz bir sözden, bir bakıştan anlamlar çıkarıp üzülebilirdi. Ayrıca gereksiz yere, iyi niyetli birtakım kişilerin günahını almış olurdu.

Bir gece teyzesinin kızıyla kocası geldiler. "Hiç görünmediniz, aşkolsun..." dediler. Fazla oturmadan gittiler. Evleri, An-

kara'nın taa öteki ucundaydı çünkü. Teyzesinin kızı, küçük oğluyla birlikte iki kez daha gündüz vakti geldi. Vasfiye Hanım ziyaretlerini iade etmeyince bir daha uğramadı. Hakkı da yok değildi hani.

Vasfiye Hanım ayağını yere biraz olsun sağlam basabilmek için Seyfi'nin aylık alacağı günü bekliyordu. Bunun elli lirasını götürüp teyze kızına verirdi hiç değilse. Daha sonra da Seyfi'nin kazandığı parayla geçinirler, yavaş yavaş borçlarını öderlerdi.

Seyfi, aylığını aldığı gün hemen eve gitmedi, çarşıya uğradı. Annesine bir çift çorap, yarım kilo sakızlı lokum aldı. Pirzola da almayı düşündü ama vazgeçti. Annesi et konusunda titizdi. İstediği eti kasaba gidip kendi seçerdi. Üstelik Ankara'ya geleli istediği gibi et bulamadığından yakınıp duruyordu. İyisi mi, annesi canı istiyorsa kendisi alsındı pirzolayı.

Vasfiye Hanım o günün önemini biliyordu. Evi güzelce silip süpürmüştü, güzel yemekler hazırlamıştı. Kahverengi yünlü esvabını giyinip öyle karşıladı oğlunu. Seyfi, lokumla çorabı uzatınca bir hoş oldu. Yutkundu; oğluna sarılıp yanağını yanağına dayadı ama hemen çekti. Seyfi, koskoca bir adamdı artık.

Birlikte sedirin üzerine oturdular. Seyfi aylığının bulunduğu zarfı çıkarıp annesine uzattı. Vasfiye Hanım şaşırdı; "Bu ne oğlum?" diye sordu.

"Aylığım anne. Sende dursun. Bana biraz harçlık ver, yeter. Otobüs parasından başka bir şey de istemem."

Vasfiye Hanım kendini tutamayıp ağlamaya başladı. Oğlu sessizce sırtını okşuyordu. Bir süre para konusunda çekiştiler. Vasfiye Hanım, evin giderlerini ayırıp kalanını oğluna vermek istiyor, Seyfi razı olmuyordu. Sonunda, "Artarsa biriktiririm Seyfi için, ona üst baş yaparım..." diye düşündü ve zarfın içinden yüz lira çıkarıp Seyfi'ye verdi.

"Bana bak!" dedi, "Bundan sonra saat beş buçukta işten çıkıp hemen eve dönmeye kalkma. Gençsin, canın gezmek ister, arkadaşlarınla dolaşırsın. Pastaneye, sinemaya gidersin. Ben yalnızlığa alıştım artık. Daha doğrusu hiç de yalnız sayılmam. Komşularım var. İçim sıkılınca başımı örtüp kapılarını çalıveriyorum. Bundan sonra beni hiç düşünme!"

Saat yedide sofraya oturdular. Vasfiye Hanım, pilavlı taske-

babıyla irmik helvası yapmıştı. Kocasının ölümünden sonra ilk kez doğru dürüst yemek pişiriyordu. Seyfi annesinin yemeklerini övdü. Vasfiye Hanım da, "Eh, elbette senin şirketinin yemekleri gibi olacak değil ya!" dedi.

Yemekten sonra her zamanki gibi radyo dinlediler. Seyfi önce gazete okudu, sonra kitap... Vasfiye Hanım kurulama bezi dikti. Saat on buçuk olunca yattı. Seyfi biraz daha okudu. Okumaya lisede alışmıştı. Edebiyat öğretmeni boyuna kitap verirdi ona. Kendisi de harçlıklarından artırıp birkaç kitap almıştı. Onları yedi-sekiz kez devretmişti çaresiz, nerdeyse satırı satırına bellemişti. Şimdi artık parası olduğuna göre istediği kitabı alabilirdi. Annesi o yüz lirayı ille de harcamasını söylemişti madem ki... Sinemaya da giderdi. Şirketten çıkınca hemen Dikmen'in kalabalık otobüs durağına yetişmesi gerekmiyordu artık. Neşeli insan yüzleriyle dolu ışıklı kaldırımlarda istediği gibi dolaşabilirdi. Doktor olup olmamasının da önemi yoktu. Anasının eline her ay vereceği zarflar, borcunun taksitleri olacaktı.

İçini büyük bir sevinç kapladı. Hayat denen şeyi ucundan, kıyısından ilk kez duyuyor, bu kocaman bilinmeyeni keşfetme tutkusu içinde yüreği kabarıyordu. Uzun süre holde oturdu. Uykusu yoktu. Kitap da okuyamıyordu. Mutlu, coşkulu, göremediği bir yerlere baktı. Sonsuzun, sınırsızın büyülü alanlarında aylak aylak dolaştı durdu.

4

Ertesi akşam bulvar boyunca yürüdü. Vitrinlere baktı. Renk, ışık, insan bolluğu başını döndürüyordu. Serin havayı ellerinde, yüzünde duymak hoşuna gitti. İçinden kopan küçük, ürkek, gene de kararlı bir şey yukarlara, daha yukarlara doğru tırmanıyordu. "Yüreğim mi bu benim?" diye sordu kendi kendine. "Yüreğimin ardından gidemiyorum. Şimdi nerelerde kimbilir? Sokaklara, insanlara, renk renk ışıklara taa tepeden bakmak nasıl olur ki? Bizim evin oralardan kentin ışıkları görünüyor. Uzaktan bakınca başka bir şey oluyor kentin ışıkları..." Ne oluyor, diye uzun uzun düşündü, bulamadı. Kuşkusuz uzaktan bakınca

insanlar da başka türlü olmalıydılar. Ama bir yabancı olarak, yabancılığın getirdiği çaresizlikle uzak kalmak başka, insanları yeterince görüp tanıyıp, içli dışlı olduktan sonra, belki de salt bir değişiklik özlemiyle uzaktan bakmak başkaydı.

Çeşitli kadın giysileriyle donanmış bir vitrinin önünde durdu. Teker teker fiyatları okudu. Uçları püsküllü, ne işe yaradığını pek kestiremediği bir kemer otuz beş liraydı. Şaşırdı. Pırıl pırıl yanıp sönen bir kazak iki yüz lira... Renk renk çiçek desenleriyle süslü mendiller vardı, altı tanesi yirmi beş lira... Fiyatların yüksekliği başını döndürdü. "Ne güzel..." diye mırıldandı, "Harika!" Böyle değerli nesnelere bakabildiği için mutluydu. Sonra bir bere ilişti gözüne, yumuşacık bir şey olmalıydı. Tüyler içinde, pişmiş ayva renginde. Tam seksen lira... Bereyi avuçlarının içine almak, yumuşaklığını duymak istedi.

"Şu çizgiliyi gördün mü? İşte onun mavisini aldım ben."

"Ben de kolları simle işli kahverengiye bayılıyorum ama öyle pahalı ki..."

Yanında konuşan kadınlara baktı. Bütün Ankaralı kadınlar gibi iyi giyimli, kabarık saçlı, bakımlıydılar. Sevgiyle, belki de gülümseyerek süzdü kadınları. Kadınlar farkına varmadılar.

Kent akşamı onundu. Amaçsız yürüdü. Amaçsız vitrinlere baktı. Gene amaçsız, kadınlara, kadınların saçlarına, pahalı giyimlerine baktı. Sonra çiçeklere baktı. Karanfiller ne kadar da büyüktü. Memlekette Fatma hanımteyzenin yetiştirdiklerine hiç benzemiyorlardı doğrusu. Yeşil renkteki karanfilleri görünce dayanamadı, yüksek sesle güldü. Küçük, çok küçük bir adam, bir parmak çocuk olup çiçeklerin arasında dolaşmak istedi. Camın önünde yerde, yoncayı andıran minik minik yapraklı bitkiler vardı. Çimen gibi yayılmışlardı. Yeşilleri de çok açıktı ve pırıl pırıl parlıyorlardı. Yumurtadan yeni çıkmış kuş yavrularını hatırladı nedense. Sahiden bir parmak çocuk olup o yeşilliğin üzerine uzanabilseydi...

Sonra şık bir sepetin içine çok düzgün yerleştirilmiş pembe güller gördü. Güller ışık saçıyor gibiydi. Belki de taç yapraklarının renklerinin dibe doğru koyulaşmasındandı bu. Gül yapraklarının renkleri uçlara doğru iyice açılıyor, nerdeyse saydamlaşıyordu. Yazın Ankara'ya geldiğinde gördüğü bir filmi hatırla-

dı. Adamın biri –zengin, çok zengin bir adamdı bu– odasında sevgilisini bekliyordu. Sevgilisini beklerken küçük bir kovanın içine içki, masanın üzerindeki vazoya da pembe güller koyuyordu. Kadın içeri girer girmez, adam, pembe güllerden birini alıp ona vermişti. Kadın, gülü koklamış, konuşurken hep elinde tutmuştu.

Çiçekçiye girdi.

"Şu pembe güllerden istiyorum!" dedi.

Satıcı, sepeti vitrinden aldı, Seyfi'nin önüne koydu.

"Kaça?"

"On beş lira efendim."

"Hepsi mi?"

"Hayır, tanesi on beş lira."

Birden gülmeye başladı Seyfi. Başka zaman olsa utanır, yerin dibine geçer, hiç dünyaya gelmemiş olmayı yeğlerdi. Ama bu akşam başkaydı. Bir eğlentide bulunuyordu bugün Seyfi. Her şey güzeldi, hoştu, gönlünceydi. Güldürücü de olabilirdi. Seyfi gülünce satıcı da güldü.

"Özür dilerim..." dedi Seyfi, "Ama daha pahalı güller istiyordum ben."

Kendisine bu güzel oyunu oynamak fırsatını veren adamın önünde saygıyla eğilip dükkândan çıktı.

O akşam yemekte pek konuşmadı Seyfi. Başından geçenleri anlatmadı. Bir tek çiçeğin on beş lira olduğunu bile söylemedi. Seyfi'nin yerine Vasfiye Hanım konuştu. Her zamanki gibi komşularından, geçmişten, Zara'daki, memleketteki günlerden söz etti. Seyfi'nin kendisini dinlemediğinin farkındaydı ama hiç belli etmedi. Oğluna suskunluğunun nedenini sormadı. Kendi kendine, "Nesi var acaba? Bir derdi olmasın sakın?" bile demedi. Soru sormaktan korkuyordu.

Vasfiye Hanım, gece yatağında bir süre uyuyamadı. Sağa sola döndü. Azıcık ağladı bile. Biliyordu, bundan sonra otobüste yol alırken yavaş yavaş uzaklaşan bir dağı seyreder gibi bakacaktı oğluna. Dağ hiç gözden yitmeyecek, ama erişilemez bir uzaklıkta olacaktı. Girintileri, çıkıntıları ancak seçilebilecekti artık. Vasfiye Hanım'ın, bu ayrılıştan duyduğu acı, çok inceden başlayacaktı. Günün birinde kocaman bir ağrı olup yüreğine

oturacaktı ama o zaman da çoktan alışmış olacaktı. Gözyaşlarını kuruladı. Az sonra da uyudu.

Akşamları bulvar boyunca yürüyordu Seyfi. Pastanelere, sinemalara gitmeye kalkışmıyordu. Parasını hesaplı harcamak zorundaydı. Hem oralara gitmek içinden gelmiyordu. Annesinin teyze kızının oğlu vardı: Rıdvan. Seyfi'den dört-beş yaş büyüktü. Yazın birlikte gezip dolaşmışlardı. Şirkete iki-üç kez uğramıştı; "Beraber gezelim" diyordu. İyi çocuktu. Ama Seyfi onunla birlikte olmaktan, onunla konuşmaktan hoşlanmıyordu. Yıllardır Ankara'daydı, gene de bir taşralı olmaktan kurtulamamıştı. Zaten hep memleketlilerini bulup onlarla geziyordu. Kendini hâlâ bir taşralı gibi hissettiğinden ürkekti. Pastanelere, sinemalara, parklara korka korka giriyor; her an birisi çıkıp da ona yanlış yere geldiğini söyleyecek, peşini bırakmayacak, gerekirse durduracak, yapmak istediklerine engel olacakmış gibi davranıyordu. Seyfi, gazozu sıcak bulup garsona, "Değiştir şunu, ben soğuk istemiştim!" diyecek olsa, o hemen koluna yapışıyor, "Sus, sus ne yapıyorsun? Al, benimkini iç! Bak, benim gazozum ne soğuk!" diyordu. Oğlanın bu korkakça davranışları Seyfi'nin hoşuna gitmiyordu. Sonunda yalan söylemek zorunda kalmıştı ona; "Biliyorsun" demişti, "Ben sınavlara gireceğim. Annem doktor olmamı istiyor. Çalışmam gerek. Hiç vaktim yok. Sinemaya da gidemiyorum bu yüzden. Kusura bakma."

Seyfi kendine bir arkadaş bulacaksa, bu, herhalde bir taşralı olmayacaktı. Üstelik arkadaş istediğini de sanmıyordu. Elinden geldiğince çok insan tanımakla, onlarla üç-beş kelime konuşmakla yetinecekti. Başkentlilerin varlıklarından yayılan genel umursamazlık, öte yandan gözbebeklerindeki, bir milli piyango bileti satıcısının tezgâhında gördüğü kuklanın yanıp sönen ampullü gözlerindekine benzer anlık sevinçler, daha sonra uzun süren nedensiz karanlık... Bütün bunlar ilgi çekiciydi. Yaklaşmak, öğrenmek, sonra hemen, arkasına bile bakmadan uzaklaşmak isteği uyandırıyordu. Yaklaşmak, ilgilenmek... sonra uzaklaşmak...

Her şey iyi hoştu da, o ay ancak bir tek kitap alabilmişti. Hukuk servisindeki sekreter hanımın elinde gördüğü kitabı hatırladı birden. Kadını tanımıyordu ama kitap istemek ayıp değildi ya.

Hem böylece onunla konuşmak fırsatını da bulmuş olurdu. Kadın güzel değildi, genç bile değildi. Doğrusunu söylemek gerekirse düpedüz çirkindi. Ama Seyfi herkesi tanımak, yeni ilişkiler kurmak istemiyor muydu? Kadın erkek, güzel çirkin, ne ayrımı vardı? Önemli olan başkentin insanlarını tanımak değil miydi?

Öte yandan kadının adını öğrenmesi, onunla konuşmak için uygun bir fırsatı kollaması gerekliydi. Öyle ya, "Sana ne kadıncağızdan?" diye soranlar çıkabilirdi. Sonunda öğrendi: Adı Mürüvvet'miş. Bir öğle yemeğinden sonra merdivenlerden inerken rastlaştılar. Kadının şöyle bir selam vermeye bile kalkışmaması, hatta Seyfi'yi daha önce hiç görmemiş gibi davranması, üstelik yanında bir başka kadının bulunması Seyfi'nin cesaretini kırmadı.

"Özür dilerim efendim..." dedi; "Bir ricam olacak da..."

"Buyurun!"

Mürüvvet Hanım hafifçe kızarmış, resmî bir yüz takınmıştı. Sanki kendisine başvuran bir yabancıya, işiyle ilgili bilgi veriyordu.

"Geçen gün elinizde bir kitap görmüştüm. Sevdiğim bir yazarındı. Acaba onu okuyup bitirdiniz mi?"

"Okudum, ne olacak?"

"Sevdiniz mi acaba? İyi miydi?"

"Fena değildi."

Mürüvvet Hanım, Seyfi'yle konuşurken masasının başından ayrılamıyordu bir türlü. Bu yüzden rahat bir konuşma havasına giremiyorlardı. Seyfi terlediğini hissetti. Sıkıldığını kimselere sezdirmemek için de kısa konuşmaya karar verdi.

"Acaba rica etsem, o kitabı birkaç günlüğüne bana verebilir miydiniz?"

"Vereyim, ne olacak?"

"Çok teşekkür ederim. Ne zaman gelip alayım?"

"Şimdi yanımda değil. Yarın getiririm. Yarın gelin, alın."

Mürevvet'in yanındaki kadın söze karıştı birden:

"Okumasını seviyorsunuz anlaşılan..." dedi; "Çok mu okursunuz?"

Biraz kısık ama insanın tam ensesinde duyduğu ılık bir soluğu andıran okşayıcı bir sesti bu. Ilık, yumuşak, güzel, doğal

bir kokusu olan her şeyi akla getiriyordu. Seyfi eğilip kadına baktı. Mürüvvet'in yaşlarında olmalıydı ama çok güzeldi. İyi giyinmişti. Saçları sarı ve kabarıktı. Hemen gülüveren küçücük dudakları, yeşil gözleri vardı. "Ne iyi, işte bak tanıştık bile. Seni hemen de seviverdim!" der gibi bakıyordu. Seyfi birden rahatladı. Bu kadınla hiç sıkılmadan konuşabilirdi.

"Kitap okumayı severim sevmesine ya..." dedi; "Pek okuyamıyorum. Çünkü kitabım yok. Sizin anlayacağınız şimdiye kadar kitap alacak param olmadı. İşe başlayalı daha bir ay oldu da..."

Birden sustu. Doğru dürüst tanımadığı kişilere dertlerini anlatmaya kalkışması hiç de yakışık almıyordu. Annesi ne derdi sonra? O sırada kadınlar da durmuşlardı. Seyfi'nin konuşmasını bitirmesini bekler gibi bir halleri vardı. Mürüvvet:

"Benim kata geldik" dedi, "Hadi size güle güle!"

Mürüvvet ayrıldıktan sonra Seyfi, yabancı kadınla birlikte merdivenleri inmeye devam etti. Şimdi yan yanaydılar. Seyfi, kadının teninden yükselen hafif çiçek kokusunu duyuyordu.

"Kitap alamadığınız için üzülmeyin" dedi kadın Seyfi'yi avutmak ister gibi, içtenlikle. "Ben size istediğiniz kadar kitap getirebilirim."

"Sağ olun, ne kadar iyisiniz. Siz de çok okuyorsunuz anlaşılan."

"Yoo, pek okumam ben. Vaktim olmuyor ki."

"Sizi nerede bulabilirim acaba? Yani kitap almak için..."

"Yazışmalar servisindeyim ben. İşte, şu koridorun sağındaki ilk kapı... Nermin deyin, gösterirler."

Sonra elini uzattı. Yumuşacık bir eldi bu. Sanki hiç iş görmemişti. Hoş bir koku bırakmıştı avcunun içine. Seyfi, bodrum katın merdivenlerini koşarak indi. Odasına girince, Hayri Bey'in henüz gelmemiş olduğunu görüp sevindi. Bir süre yalnız kalmak istiyordu. Masasına oturdu. Ellerini yüzüne kapadı; öylece kaldı. Yüreği çarpıyordu. Sağ elinde Nermin'in kokusu vardı hâlâ.

Mürüvvet sözünü tutmuş, hemen ertesi gün kitabı getirmişti. "Yıldızların Altında" gibi anlamsız bir adı vardı kitabın. Besbelli uyduruk bir aşk serüveniydi. Tam da Mürüvvet gibi

evde kalmış kızların okuyacağı cinstendi kısacası. Ama Seyfi kitabı istemişti bir kez. Okumazsa Mürüvvet Hanım'a ayıp olurdu. Üstelik okudukça ilginç bulmaya başlamıştı. Zengin bir evde yalnızlık duyan, güçsüz ama güçsüzlüğüne, hastalıklı beden yapısına boyun eğmeyip direnen, direnişini gülünç denemelerle de olsa uygulamaya koyan bir oğlan çocuğu anlatılıyordu. Seyfi'nin böyle zengin, kalabalık bir ailesi yoktu gerçi ama koskoca bir kent yaşantısındaki, şirketin yaşantısındaki yalnızlığını, birbaşınalığını duyurmuştu kitap. O küçük oğlan, salt kendi gücünü sınamak için çok sevdiği kaymaklı çilekten vazgeçiyordu. Büyük bir fabrikanın, kocaman bir ailenin sahibi, zengin, buyurgan dedeye başka nasıl başkaldırabilirdi? Hiç değilse kendisi bilmeliydi başkaldırdığını. Yaşı küçük olduğundan bununla yetiniyor, istencini, ilerdeki yaşlarında daha işe yarar bir biçimde kullanmak üzere, şimdiden biliyordu. Sonra çelimsizliğine aldırmadan, cılız kollarıyla köprünün demirlerine asılıp altında köpüre köpüre akan ırmağa düşmek tehlikesini göze alarak köprüyü geçiyordu. Yolun yarısında kolları yoruluyor, harcadığı güçten, duyduğu korkudan soğuk terler döküyor, elleri demirden tam kurtulacakken karşı kıyıya ulaşmayı başarıyordu. Oğlanın bütün yaptıkları saçmaydı kuşkusuz. Ama varlığını, hiç değilse kendisine kanıtlayabilmek için başka çaresi yoktu ve insan ona "Aferin" demekten kendini alamıyordu.

Kitap, Seyfi'ye şimdiye değin farkına varmadığı bir sürü şeyi duyurdu. Alışılmış, kişiye güven vermesi gereken onca kurala ve toplumun aldığı güvenlik önlemlerine karşın, insan yalnızdı, çaresizdi. Böylesine bir yalnızlık, çaresizlik duymak için ille de çocuk olmak gerekmiyordu; insan tepesine vurularak, lokması elinden alınarak, hatta yalnızca unutularak, bir köşeye bırakılarak ölüme benzeyen bir kimsesizliğe terk ediliyordu. Sonunda, vazgeçilen nefis kaymaklı çilekler, köprü demirlerinde yaşanan onca korku işe yaramıyordu. Romandaki çocuk büyüyüp de dedesinden kalan fabrikanın başına geçtiğinde, istediği hiçbir olumlu değişikliği yapamıyor, işçilerin yoksulluğunu engelleyemiyor, kurulu düzenin yerine oturmuş, yayılmış gücüne yeniliyordu.

Kitabı okuyup bitirdikten sonra çok düşündü Seyfi. Ama düşüncelerine başlangıç noktası yapabileceği hiçbir yaşantısı yoktu. Gazetelerde bildirilen grevlerle ilgili haberler öylesine cansızdı ki, kitapta okuduklarına hiç benzemiyordu. Üstelik bir roman neyi açıklayabilirdi? Gene de elinde olmadan, o küçük çocuğun alınyazısının, geleceğinin kendisininkini de çizdiğini düşündü. Bu kocaman dünyayı, hiç değilse şirkette olup bitenleri kavramak, anlamak bile o kadar güçken, olaylara karşı koymak, onları etkilemek nasıl mümkün olabilirdi?

Büyük bir umutsuzluğa kapıldığı anda edebiyat öğretmeninin sözlerini hatırladı: "İnsanın her sevdiği kitapta kendini bulması doğaldır. Yoksa kitapları bu kadar sevmezdik. Ama dikkatli olmalısın. Çok da kendini vermemelisin öyle. Sen ancak kendinsin, başkası değil. Bir roman kahramanını seçebilir insan. Çünkü yaşadığımız hayatı yetersiz ve kuru buluyoruz. Öyle olunca örnek diye çevremizden birini seçmek işimize gelmez. Ama çok çok okumalısın ki, örneğini yanılmadan seçebilesin. Tabii kısa bir süre sonra roman kahramanlarını örnek almaktan kendiliğinden vazgeçeceksin."

Bir başka gün de –o zaman liseyi bitirmişti Seyfi– öğretmeni, akranıyla konuşur gibi konuşmuştu Seyfi'yle: "Gençken bitmez tükenmez bir gücün olduğuna inanırsın. Kitaplar da durmadan destekler seni: Hiçbir şeyi olduğu gibi kabullenmemek, dünyayı alt etme tutkunu destekler. Ama gün gelir, bir de bakarsın ki, miskin bir memur, geveze bir öğretmen olup çıkmışsın! Çevrendekilere –o eleştirip durduğun insanlara– benzeyivermişsin! Hayatı kabullenmişsin, bir aptal gibi. Ve sürüklenip gidiyorsun.

"Peki, yalnız alışılmışa başkaldıran mı, sürüden ayrılan mı yaşamasını bilir? Hayır!.. Hiç değilse ben böyle düşünüyorum. Hayata gerçek anlamını veren nedir, bilmiyorum. Yalnızca köylülerin yaşayışında saçma ve budalaca olmayan bir yön var gibime gelir. Bilirsin, sık sık giderim köylere. Köylüleri de iyi tanırım. Çokluk yeniktirler. Doğaya, hastalıklara, bırakılmışlığa, unutulmuşluğa yenik düşmüşlerdir. Ama bizim yenilgimize benzemez onlarınki. Biz aptalca düşler peşinde koşarız. Yenilgimiz, düşlerimizi gerçekleştiremediğimizdendir. Onlarsa doğa-

ya, çevre koşullarına, topluluklarının törelerine, geleneğe boyun eğmektedirler. Bu boyun eğişte bir büyüklük, hiç değilse sağlıklılık bulurum. Köylüyü yüceltenlerden değilim. Popülist de değilim. Köylü olmayı, köyde yaşamayı isteyecek kadar safdil değilim. Yalnız gözlemlerimin sonuçlarını söylüyorum sana. Arada sırada köylülerle yaşamak hoşuma gider. Elle tutulur, gözle görülür dertleri vardır. Bütün çabalarını dünyanın en sağlıklı ve en doğru şeyi uğruna sürdürürler, düşlerin değil. Kısacası ölmemek, hayatta kalmak, evlenmek, çocuk sahibi olmak – onları da ellerinden gelirse eğer, yaşatmak için didinir dururlar. Onların hayatını sağlıklı buluyorsam, bunun nedeni yalnızca içtenlikleri, hayat ve doğa karşısındaki dürüstlükleridir. İnsanlar karşısındaki, demiyorum; bu beni o kadar ilgilendirmiyor.

"Şimdi Ankara'ya gideceksin. Büyük kentler, koca bir başkent seni nasıl etkileyecek, bilemem. Belki sen kentlerle savaşmayı başarırsın; sümsük, ezik biri olmaktan kurtulursun. Yalnız bunu yaparken içtenliği ve dürüstlüğü unutmamalısın. Tıpkı köylüler gibi... Belki büyük kent yaşamının da kendine göre bir dürüstlüğü vardır. Onu bulabilirsin. Yoksa onca kitabı okumanın, onca şey öğrenmenin ne gereği var, değil mi? Dürüstlükten söz ettim. Yanlış anlama sakın, ahlak öğütleri vermiyorum. Dürüstlük derken ahlakla ilgisi olmayan bir şeyden söz etmek istedim. Neden söz etmek istedim, kendim de bilmiyorum."

Seyfi, kasabadan ayrılırken edebiyat öğretmeni onu geçirmeye gelmiş, eski öğrencisine Knut Hamsun'un *Göçebe*'sini armağan etmişti. "Yaz bana..." demişti; "Ben de sana yazarım."

Ama Seyfi, eski edebiyat öğretmenine bir satır bile yazamamıştı. Şimdi çok uzaklarda kalmıştı eski öğretmeni. Öğrencisine duyduğu içten sevgisiyle, Seyfi'yi zaman zaman tedirgin eden garip coşkularıyla, kuşkulardan, sorulardan ileri geçemeyen dünya görüşüyle, bir büyükte, hele bir öğretmende ille bulunması gerektiği düşünülen ve yanlış da olsa değişmezliğinden ötürü güven veren o katılıktan yoksunluğuyla çok uzaklarda kalmıştı. Arada bir akla gelebilirdi böyle. Ama mektuplaşmaları, çözümlenmeyecek, belki'lerle cevaplanacak sorular yaratmaktan, dağınık, uçarı sonuçlara götüren zekâ oyunları uydurmaktan başka işe yaramayacaktı.

Seyfi, sonunda edebiyat öğretmenine hiç yazmamaya karar verince rahatladı; arada bir içinin burkulmasından, kendi kendini suçlamaktan kurtuldu.

5

Seyfi, Mürüvvet hanımdan aldığı kitabı okuyup bitirdikten sonra hemen geri vermedi. Orada, doğrudan doğruya yazılı olanlardan başka bir şeyler, birtakım ipuçları bulmaya çalıştı. Bazı bölümleri iki kez okudu; baktı, eski tadı kalmamıştı. Kitabın gizlediği bir sır yoktu anlaşılan. Götürdü, sahibine geri verdi.

Bu arada Nermin Hanım'ı hiç aramamıştı. Uygun bir sürenin geçmesini bekliyordu. Hem zaten okuyacak kitabı vardı. Ama Nermin'i görmeyi çok istiyordu. Hafta boyunca kantinde aradı. Bir kez, o da taa uzaktan gördü. Yüreğinin neden böylesine hızla çarptığını anlamak istemedi. Sonra gece yattığında şu dizeleri aklından geçirdi:

Yanıp sönerdi ıslak ıslak
Yeşil tütün renginde gözleri

Elbette Nermin, şairin sözünü ettiği kadınlardan değildi. Niksar, Ankara'ya çok uzaktı. Nermin'in elleri, karanlık odalarda tütün dizmiyordu. Ojeli ve çok bakımlı elleri vardı onun. Ama karanlık odalarda tütün dizen kadınların şaire verdiği hüznü veriyordu Seyfi'ye.

Bir gün Nermin kendisi telefon etti. Seyfi, telefonla ilk kez özel olarak aranıyordu. Heyecanlandı.

"Hiç görünmediniz..." dedi Nermin kısık sesiyle. Seyfi, ensesinde gene o hoş ürpertiyi duydu. "Kitaplarınız hazır, gelin alın."

"Ne zaman geleyim?"

"Ne zaman isterseniz. Hemen şimdi gelseniz de olur."

Seyfi, Hayri Bey'in dikkatini çekmemek için soğuk bir sesle "Peki" dedi; teşekkür etmeyi bile unutmuştu. Herhangi bir açıklama yapmak istemediğinden hemen odadan çıktı.

Nermin Hanım büyük bir odada çalışıyordu. Ondan başka altı-yedi kişi daha vardı odada. Seyfi bundan pek hoşlanmadı. Nermin Hanım'ı özel bir odada, tek başına bulacağını ummuyordu tabii ama bu kadar çok insanla karşılaşınca tedirgin oldu. Nermin Hanım mavi bir kazak giymişti. Seyfi'nin gözleri güzel bir çiçek görmüş gibi, kazağın mavisine takıldı kaldı. Nermin Hanım maviler giyince gözlerinin rengi de yeşilden maviye dönüşmüş, eski sıcaklığını yitirmiş, derinleşmişti.

"Merhaba, hoş geldiniz! Nasılsınız?"

Bu kez Seyfi'nin elini sıkmamıştı. Yalnızca iki kitap uzatmıştı: *Moby Dick* ve *Quo Vadis*.

"Şimdilik bunları alın" dedi. "Ama temiz temiz okuyun. Sakın kirletmeyin. Sonra kızarlar bana. O gün ne tür kitap istediğinizi sormamıştım. Umarım, seversiniz bunları."

"Her türlü kitabı severim ben. Daha çok da başka ülkelerdeki yaşantılardan, başka çağlardan söz edenleri severim."

"İyi öyleyse. Demek ille aşk, serüven romanı istemiyorsunuz. Oğlum da öyle söylemişti. Aşk filmleri iyi de, demişti, salt aşk romanı çekilmez bizim yaşımızda."

"Oğlunuz mu?"

"Oğlum ya... Sizin yaşınızda bir oğlum var benim. Liseyi bitiriyor bu yıl. Kızım da orta ikide."

"Nasıl olur ama siz..." Çok gençsiniz, diyecekti, utandı. Nermin kısık, hüzünlü sesiyle gülmeye başlamıştı bile. İçtenlikle, keyifle gülüyordu ama az ses çıkıyordu ağzından. Bu kadının sevincinde bile insana dokunan bir şey vardı. "Benim annem sizden çok yaşlı görünüyor..." dedi yalnızca. "Saçlarında aklar vardır. Hem... size hiç benzemez o. Çok az güler."

Nermin artık gülmüyordu. Gözleri buğulanır gibi olmuştu. Yüzünün anlamı ne çabuk değişiyordu!

"Biz burada hep bir aradayız. İşimiz de çok. Canımız sıkılınca bol bol gülüyoruz işte. Her zaman ille de gülünecek bir şey bulunmaz tabii. Ama biz gene de güleriz. Belki de aptallığımızdan. Ama insan gülünce kendini gerçekten mutlu sanıyor. Hepsi bu işte. Saçlarıma gelince... Merak etmeyin, benim de saçımda bir sürü ak vardır. Belki annenizinkinden bile çoktur benim saçımdaki aklar. Ama boyatıyorum. Üstelik saçım sarı bile değil-

dir. Hepsi boya işte. Anneniz tabii bana benzemez. Hiçbir anne ötekine benzemez. Böylesi daha iyi değil mi? Benim annem de kimsenin annesine benzemez. Benzeseydi üzülürdüm. Çünkü o zaman benim annem olmazdı artık."

"Evet."

"Kitapları okurken kaplayıverin, olmaz mı? Oğlum titizdir de."

"Olur. Siz hiç merak etmeyin."

Ayrılmadan önce mutlaka Nermin'in elini sıkmak istiyordu. Kitapları sol kolunun altına kıstırıp elini uzattı ve Nermin'in elini sıktı. Kapıdan çıktığında koridorda kimsenin olmadığını görünce elini kokladı. Evet, aynı kokuydu. Nermin'in yakınlarının iyi bildiği bir şeyi o da biliyordu şimdi. Nermin'in kokusunu biliyordu. Birden hüzünlendi. Çünkü bu kokuyu başka insanlarla bölüşmek zorundaydı. Elini bir kez daha burnuna götürdü. Bu, ancak bir başlangıçtı. Başlangıcın arkasındaki bilmediği binlerce şey yüreğini ağrıtıyordu.

Bir gün yemekte Mürüvvet'e rastladı.

"Nasıl?" diye sordu kadın, "Nermin size kitap getiriyor mu?"

Bu kez hiç de masa başında oturur gibi değildi, bir arkadaşıyla konuşur gibi konuşuyordu Seyfi'yle. Yalnız birazcık yukardan bakıyordu. Tabii Mürüvvet'in bu tutumu Seyfi'yi üzecek değildi. O, önemsiz bir memur, beceriksiz bir yeniyetme, en kötüsü de bir taşralı olduğunu biliyor; toy çağının noksanlarını –ister yeteneksizliklerinin, isterse rastgele bir eğitimin kısır olanaklarının sonucu olsun– fazla tedirginlik duymadan kabulleniyordu.

"Evet, getiriyor..." dedi Mürüvvet'in kendisiyle konuşmaya kalkışmış olmasına bile sevinerek. "Hem de çok iyi kitaplar getiriyor. Kimilerini o kadar çok seviyorum ki, geri vermek zor geliyor. Bilir misiniz, ben bir kitabı üç-dört kez okurum."

"Sahi mi? Amma da meraklıymışsınız! Durun bakalım, belki ben de kitap bulabilirim size."

"Sağ olun! Rus yazarlarıyla Balzac'ı, Emile Zola'yı seviyorum en çok. Bir de edebiyat öğretmenim mutlaka okumamı söylemişti: Stendhal'ın *Kırmızı ve Siyah*'ı ile *Parma Manastırı*..."

Mürüvvet gülüp duruyordu, Seyfi'nin alınıp alınmayacağını düşünmeden. *Matrak* oğlandı bu Seyfi.

"Bu saydığınız adları aklımda tutamam" dedi gülmesi geçince. "Ama elime geçen kitabı getiririm size. Beğenmezseniz okumazsınız."

"Yoo, okurum. Siz hiç merak etmeyin, bütün kitapları severim ben."

"Anlıyorum..." dedi Mürüvvet, bir şey söylemiş olmak için.

Hayri Bey, önceleri Seyfi'nin ödünç aldığı kitapların farkında değilmiş gibi davrandı; sonra artık dayanamadı, "İyi iyi Seyficik!" dedi başını yana doğru eğip gülümseyerek; "Bakıyorum işin iş... Keyfin yerinde. Kitaplar yağıyor durmadan. Bu okumuş kadınların hâli de bir başka oluyor canım. Ama bana sorarsan hiç iş yoktur o kadınlarda. Bir kez hepsi kocalarından soğumuşlardır. Hepsi azıcık değişiklik için canlarını verirler. Öte yandan ödleri de kopar ha! Kocaları duymasın, adları çıkmasın, evde patırtı olmasın isterler. Bir de güzelseler hele, bütün erkeklerin kendilerine bayılacağını sanırlar. İsterler ki, erkek âşık olsun, ölsün, bayılsın, bunlar yalnızca idare etsinler... İçlerinden birinin elini tutmayı dene bakalım, ne oluyor?"

Hayri Bey birden sustu. Gencecik bir delikanlıyla böyle konuşmanın yakışık almayacağını biliyordu.

6

Seyfi, mutlu olması gerektiğini düşünüyordu. İşte, bol bol okuyabiliyordu. Tam altı tane yeni kitabı vardı. Önemsiz bir taşralıyken arkadaşlarının, özellikle kadınların ilgisini çekmeyi başarmıştı. Bu başarıyı abartıyor olamazdı. Hayri Bey de söylemişti; "İşin iş!" demişti. Öte yandan Vasfiye Hanım artık pek üzüntülü görünmüyordu. Geceleri gizli gizli ağlamıyordu. Oğlunun eskisi gibi kendisine düşkün olmadığını biliyordu gerçi ama hiç değilse akşam yemeklerini beraber yiyorlardı ve Seyfi, gecelerini evde geçiriyordu. Yemeklerden sonra pek konuşmuyordu; oturup kitap okuyor, arada annesinin de aynı odada bulunduğunu hatırlayıp ona, okuduklarından bir şeyler aktarıyor-

du. Kitap okurken yüksek sesle gülecek olsa, neden güldüğünü söylüyor, özellikle Aziz Nesin'in hikâyelerini annesine de okuyordu. Seyfi'nin anlattıklarının hepsini anlamıyordu Vasfiye Hanım. Anlamadığı zamanlar üzülmüyor, gurur duyuyordu. Demek ki oğlunun okudukları, öyle herkesin kolayca anlayabileceği önemsiz şeyler değildi. Seyfi, kocaman bir şirkette çalıştığı yetmiyormuş gibi, gecelerini de böyle ciddi, anlaşılması zor kitaplar okuyarak geçiriyordu. Yakında bilgili bir adam olacaktı. Bir lise müdürü gibi, bir avukat gibi... Annesi yüreği sevinçle kabararak içini çektiğinde, Seyfi, onun yüzüne ilgiyle bakıp soruyordu:

"Nen var anne? Ne oldu?"

"Hiç oğlum..." diye cevap veriyordu Vasfiye Hanım da, "Nem olsun ki? İyiyim şükür."

Yüzü gülüyordu. Yanakları pembeleşerek başını örgüsüne, dikişine eğiyordu.

Evet, gerçekten mutlu olması gerekirdi Seyfi'nin. Ama eksik olan bir şey vardı gene de. Neleri gereksindiğini pek bilemiyordu. Bilseydi ne iyi olurdu! Hayri Bey'in gevezelikleri sırasında söylediği bir cümleyi de unutamıyordu: "Ellerini tutmaya kalk bakalım!"

Ne olurdu o zaman? Sözgelimi Nermin'in o güzel kokulu, yumuşacık ak ellerini avcuna alsaydı ne yapardı Nermin? Bağırır mıydı? Tokatlar mıydı Seyfi'yi? Hiç böyle çirkin şeyler yapabilir miydi o? Hayri Bey mutlaka yanılıyordu.

Gene de kendisine kalan sessiz akşamların tadını çıkarmaktan geri durmuyordu. Neron'un Roma'sında, Agrippa Gölü'nde verilen çılgın şenliklere, kimi kır menekşesi, kimi sümbül, kimi mine kokan yüzlerce aşka arkasını dönüp Hıristiyanların dünyaya hüzün saçan katakomblarına koşuyordu.

Aradan on beş gün geçiyor; Akçasaz'ın bataklıklarında sığırkuyruğu otları, böğürtlen çalıları, mavi yarpuz çiçeklerinin arasında bir yağız atın peşinde dolanıyor, gömleği terden sırtına yapışıyordu. Bir başka geceyi *Cyrano de Bergerac*'ın tiradlarını bellemekle geçiriyordu. Şirkete giderken, otobüste, içinden tekrarlıyordu:

Kavaklar sıra sıra dikilse de karşına
Boy ver, dayanmaksızın, yalnız ve tek başına!

Sonra geceleri, uyumadan önce gözyaşları akıtarak, dua eder gibi şu dizeleri söylüyordu:

Benim yegâne arzum, artık kalbim durunca,
Damarlarımı soğuk bir rüzgâr doldurunca,
Siyah elbisenizin iki manası olsun,
Bundan sonra biraz da bana matem tutulsun!

O, *Cyrano de Bergerac*'ın tüm tiradlarını bellemeden bir başka kitap getiriyordu Nermin: *İnsancıklar*. Ve Seyfi, Makar Alekseyeviç olarak, mutfağın yanındaki yedi rublelik sefil odasında oturuyor, Varvara Alekseyevna'nın mektubunu okurken sevecenlikle gülümsüyordu.

Daha sonra kitapların, düşlerin yetmediği günler geldi. Bahar, belli belirsiz duyuluyordu ve Seyfi yerinde duramıyordu. Kullanamadığı bir büyük güç, onu rahatsız ediyordu. Zara'daki evleri, kasabanın dışında, bahçelerin arasındaydı. Bahara doğru eriyen karların oluşturduğu derecikler, ırmağa karışıp da güneş ışınları ıslak toprağı kurutacak kadar ısındığında, boğazına bir şeyler tıkanırdı. Sonsuz bir ağlama isteğiyle delice bir sevinci aynı anda duyardı. Böyle zamanlarda okuldan gelince çantasını merdivenin dibine bırakır, kırlara çıkardı. Ortalık kararıncaya kadar dere tepe dolaşır, yüreğinin yükünü boşaltırdı. Meyve ağaçlarının arasındaki dar patikalarda yürürdü. Baharın yavaştan yavaştan gelişini gözlemek ne güzeldi! Önce bademler çiçek açardı, ardından mürdüm eriği ve kayısılar gelirdi. Yapraklar, çiçekler kadar sabırsız değildi, onlar beklerdi; elma çiçeği de yaprağını beklerdi. Bahçeleri çevreleyen sık çalıların kışın mora dönüşen kuru dallarının ağır ağır yeşillendiği görülürdü. Bütün bunları gözlemek güzeldi. Oysa kentte, baharın geldiği hiç anlaşılmıyordu. Yüreğindeki çırpıntılar olmasa, takvim mart ortasını göstermese, Seyfi, baharın yaklaşmakta olduğunu bilemeyecekti. Hava biraz ılınmıştı gerçi. Ama pis bir yağmur sinsi sinsi inmekteydi bütün gün. Gök gürültüleriyle kopup gelen sağanaklar bile yoktu.

Yağmursuz günlerde, sokaklarda yürümeyi denedi. Bahar akşamları, kent sokaklarını tülsüz, buğusuz, apaçık dolduruyordu. Düzenli ön bahçelerin ardından görünen pencerelerin ışıkları –genellikle perdeler de örtülü olmazdı– sevecenlikten yoksundu. Bir özlem bile uyandırmıyordu. Zara kırlarında rastlanan, bacasından –hava sıcak bile olsa– mutlaka, duman tüten (öyle ya, yemek nerede, hangi ateşte pişecekti ocak yakılmazsa?) ve ancak bir tek penceresinden gaz lambasının içe dönük ışığının sızdığı kulübeler nerdeydi? O nemli akşamüstlerinde, koca doğa bir iç dökme tutkusuyla kabarır, kabarırdı. Öyle ki insan, kendi küçük, toy hüznünden utanırdı.

Oralarda roman okuyup içindeki cümleleri tekrarlamaya gerek yoktu. Böyle görüntüler, var olmak için sözcüklere gereksinim duymazlardı. Sessiz kırlarla, gürültülü sokaklar arasında kalan ve seçmek zorunda bulunduğu gerçek; zayıflığını, çekingenliğini, yaşantısızlığını yumuşak bir uyarıyla ortaya döküyordu. Öte yandan zayıflığı, çekingenliği, yaşantısızlığı; göğsünü zorlayan haykırışlarını, sözcüklere dökülemeyen hırslarını, karanlık tutkularını unutturamıyordu. Ağaçlıklı ara yolların, kapı ağızlarının karanlığına bakıyor; bir ses, bir kıpırdanış bekliyordu. Beklediği sesler, kıpırdanışlar çoğalıyor, büyüyor, birbirine giriyor, korkunç bir kaosa dönüşüyordu.

O zaman Seyfi hızlanıyor, otobüs durağına doğru, bir kurtuluşa kavuşacakmış gibi yürüyordu.

Bir pazar sabahı Dikmen'in boş tepelerinde gezindi. Kent aşağıda, uzaklarda, ince bir duman örtüsünün ardında belli belirsiz seçiliyordu. Kente arkasını dönüp arada rüzgârdan eğilmiş tek bir ağacın görüldüğü tümsekler üzerinde yürüdü. Tuğla ve taş ocaklarının upuzun bacalarından ince kıvrımlarla dumanlar yükseliyordu. Ötelerdeki düzlüklerden esen rüzgâr, baharı getirmekteydi. Hava soğuktu ama Seyfi'ye iyi geldi. Bir çeşmenin taşına oturup dinlendi. Yalaktan sızan suyun yeni yeşermiş topraktan ağır ağır akışını seyretti. Sonra yeni tomurcuklanmış bir kucak dal topladı, eve getirdi. Masanın üzerindeki vazodan plastik gülleri alıp yerine dalları yerleştirdi.

"Bunlar ne oğlum?" diye sordu Vasfiye Hanım. "Çiçeği miçeği yok, kupkuru dal hepsi..."

"Olsun! Tomurcuklar patlamak üzere. Bak, uçları yeşillenmiş bile."

Ertesi gün dallardan birini aldı, geri vermesi gereken kitabın içine koyup Nermin'e götürdü. Yemekten sonra, merdivenlerden inerken Nermin yanına geldi.

"Teşekkür ederim..." dedi yavaşça.

Yanakları pembeleşmişti. Acele uzaklaşmak üzereyken, Seyfi uzandı, Nermin'in elini avcuna alıverdi. Nermin elini hemen çekecek ya da kırıcı, sert bir söz söyleyecek diye korkuyordu ama öyle bir şey olmadı. Az sonra Nermin'in elini kendisi bıraktı. Nermin ancak o zaman, "Ne yapıyorsunuz?" diye sordu; "Aklınızı mı kaçırdınız siz?"

Hiç de kızgın görünmüyordu.

"Elinizi tuttum. Biliyor musunuz, elinizi sıktığım zaman kokusu benimkine geçiyor. Sonra da hiç çıkmıyor."

Nermin'in bir şeyler söylemesini beklemeden, yüzündeki anlatımı bile görmeye çalışmadan hemen uzaklaştı.

Annesi gibi, "Bu kuru dal da ne oluyor?" diye düşünmemişti demek ki. Yeşillenmek üzere olan tomurcukları sevmiş, bu sevinçle Seyfi'ye teşekkür etmişti. Sanki kendisine çok değerli bir armağan sunulmuş gibi. Hayri Bey yanılmıştı işte. Acaba öteki kadınların ellerini tutsa, onlar da kızmazlar mıydı? Demin yaptığı çılgınlığın, ataklığın yalnızca bir deney, Hayri Bey'i haksız çıkartacak bir deney olduğuna inandırabilir miydi kendini? Hayır, bir başka kadının elini tutmak istemiyordu. Hiç değilse bir süre için. Bir süre Nermin'in elini avcuna almakla yetinecekti. Başka fırsatları da kollayabilirdi, ama sonra... çok sonra. Yaptığı önemsiz bir işti aslında. Uzanmış, bir kadının elini tutmuştu. Kendisine her zaman yakınlık gösteren bir kadının. Ama yorucu bir işin üstesinden gelmiş, saatlerce yol yürümüş, koşmuş, yük taşımış gibi yorgundu nedense. Güzel bir yorgunluktu bu. Böylece içinde birikmiş duran gücün bir kısmını tüketmişti. Koridordaki radyatörlerden birine dayandı. Yüreğinin çırpıntılarının dinmesini bekledi.

Nermin'in oğlu "Bizim yaşımızda aşk romanı okunmaz" mı demişti? Seyfi, başka ülkelerdeki, değişik çağlardaki yaşantıları

anlatan kitapları mı sevdiğini söylemişti? Ne budalalık! Şimdi aşk romanlarını seviyordu; romanların aşktan söz eden bölümlerini okuyordu. Sonra düşlere dalıyordu...

Akasya ağaçlarının altında, tuğla duvarın üzerine oturuyor ve sevdiği kadına şöyle diyordu: *"Dünyayı oynatacak bir güç buluyorum kendimde. Ama neylersiniz ki daha on sekiz yaşındayım ve çok yalnızım (...) Korkuluğun tuğlalarına, güneşin yatıştırıcı kızıllığı vuruyor, akşamın büyüleyici şiirine, o eşsiz sessizliğe karşın, içinde tutuşan tutkularla başedemeyecek gibi oluyordu."*

Aradan uzun bir süre geçiyor, aynı yerde bir sabah vakti, sözde Nermin'in yazdığı mektubu okuyor ve ağlıyordu. *"Ormanın gölgesinde, derinliklerinde ya da bir akşamüstü engin tarlalarda güneş batarken, fundalıkların ötesinde nehir sisle örtülürken, ben yalnız mutluluğumu isterim. Niçin gencim, niçin yaşıyorum ve niçin ruhum var? Ve bütün bunlar niçin?"* diyordu.

Bir gün kantine girdiğinde Nermin'i, yakın arkadaşı Sevim'le yemek yerken gördü. Seyfi başkalarının masasına oturmazdı. Ama bu kez Hayri Bey'e aldırmadan onların masasına doğru yürüdü. Çünkü Nermin'in yüzünden, üzgün olduğu anlaşılıyordu. Dalgın dalgın önüne bakıyor, arkadaşı da –anlaşılan– onu avutmaya çalışıyordu.

"Merhaba!" dedi Seyfi; "Canınız mı sıkıldı bir şeye? Neniz var?"

Nermin gülümseme gereğini bile duymadan, "Öyle" dedi; "Canım çok sıkılıyor. Başıma gelenleri bir bilseniz..."

"Ne oldu?"

"Çok kötü şeyler... Otursanıza. Hadi, bizimle birlikte yiyin. Bu arada ben de içimi dökeyim size."

Sevim, Nermin'den daha yaşlı, sert, ciddi bir kadındı. İkisinin nasıl olup da arkadaşlık ettiğini kestirmek güçtü.

"Tabii, bu delikanlı da dinlesin..." dedi kalın erkeksi sesiyle. "Derdini bir kişiye daha anlatsan iyi olur. En iyisi, önüne geleni toplantı salonuna çağır, başına gelenleri kürsüye çıkıp anlat. Şımarık mısın, nesin, anlayamadım gitti."

"Ah, bakmayın siz ona, ne olur! Hiç halimden anlamıyor. Baksanıza, yerimi değiştiriyorlar. Dış İlişkiler diye yeni bir servis kurulmuş, beni oraya veriyorlar."

Seyfi'nin yüreği sıkıştı. Korkuyla sordu:

"Yani bir başka yapıda mı çalışacaksınız bundan sonra?"

"Yok canım..." diye atıldı Sevim. "Yalnızca odası değişecek. Bunun için bu kadar gürültü koparmanın ne anlamı var, bilmem. Yok, eski oda arkadaşlarını bırakamazmış, yok yeni bir işe alışamazmış... Senin anlayacağın hepsi şımarıklık. Hanımefendi buraya çalışmaya değil, çene çalmaya geliyor sanki. İş, her yerde iştir."

"İyi ki söyledin, bilmiyordum. Bakın Seyfi Bey, yeni işimde müdürle burun buruna olacağım. Böyle bir durumu hiçbir memur istemez. Sonra adam, kadın memurları sevmezmiş. Ben kadınlarla çalışmam, der dururmuş. Şimdi durumumu düşünün: İş zaten yeni, bir sürü yanlışlık yapacağım. Adam, bir de kadın olduğum için hepten kızacak bana."

Seyfi bundan sonra Nermin'in anlattıklarına da, arkadaşıyla çekişmelerine de pek kulak vermedi. Büyük bir tehlike atlatmıştı. Ya Nermin bir başka yere atansaydı... Onu bir daha göremeyecek olsaydı... Konuşulan sözleri değil, yalnızca Nermin'in sesini dinliyordu artık.

Yemek bitmişti ama henüz bir anlaşmaya varılamamıştı. Nermin umutsuz ve üzüntülü olmakta direniyordu sanki. Arkadaşı da onu habire azarlıyordu. Kantinden çıkarlarken Seyfi sordu:

"Çatıyı gördünüz mü?"

"Çatı mı, ne çatısı?"

"İşte, şu merdivenlerden çatıya, çatıdaki terasa çıkılıyor olmalı. Ben de çıkmadım hiç, ama merak ediyorum. Var mısınız deneyelim? Belki üzüntünüzü unutursunuz."

İki kadın önce durakladılar.

"Herhalde çatıya çıkmak yasak değildir" dedi Seyfi. "Yasaksa da ne yapalım, haberimiz yoktu, deriz. Bizi hapse atacak değiller ya. Hadi gelin!"

Hep birlikte çatıya çıkan merdivenlere doğru yürüdüler. İlk basamaklar loştu. Küçük sahanlığı döndükten sonra da merdiven hemen hemen hiç ışık almıyordu. Bir yerlerde bir ampul olmalıydı ama ne ampulü, ne de düğmesini görebiliyorlardı.

"Durun, ben elinizi tutayım..." dedi Seyfi. "Ben karanlıkta

rahatça yürüyebilirim. Yanılmıyorsam karşımızda bir kapı var. Onu açtım mı, tamam."

Nermin'in elini tuttu ve kolunu da kendi koluna geçirdi. Avcundaki eli yavaşça sıkıyor ve kendine doğru çekiyordu. Nedense herkes susuyordu.

"İşte geldik!"

Seyfi, kapıyı açarken bir yandan da sesinin değişmemiş olmasına seviniyordu. Kapıyı açtıklarında, kendilerini gerçekten terasta buldular. Teras, kurum ve toz içindeydi ama güneşliydi. Uzun, karanlık bir tüneli geçmişler, yorulmuşlar ve çok da korkmuşlar gibi, güneşe, aydınlığa kavuşunca sevinmişlerdi. Çevrede daha yüksek yapılar bulunmadığından başlarını kaldırdıklarında yalnızca gökyüzünü, ışık içinde uzayıp giden maviliği görüyorlardı.

"Ne güzel!" diye bağırdı Nermin.

Küçük bir çocuk gibi ellerini çırpıyordu. Bir süre gökyüzüne baktıktan sonra terasın korkuluğuna koştu. Korkuluk pek yüksek değildi ve eğilip aşağı bakıldığında bütün Ankara görünüyordu. Bir süre öylece durup kenti seyrettiler. Önemsiz şeyler konuştular. Ama böyle bir yükseklikte bulunmanın olağandışılığı ya da yasak şeyler yapmanın coşkusu içinde çok önemli sözler söylediklerini sanıyorlardı.

"Tuhaf değil mi, havada hiç bulut yok!"

"Ne kötü! Bulut olsaydı keşke."

"Neden?"

"Bulutlara bakıp eğlenirdik. Bana öyle geliyor ki, yıllardır bulut görmedim."

"Laf artık..."

"Sen gördün mü?"

"Yıllardır ne gördüğümüz var ki?"

"Vitrin camlarına yapıştığını unutma."

"Ya, sahi bir onlar kaldı..."

"Bakın, kırmızı bir araba geçiyor. Ben kırmızı araba sevmem. Ama böyle yukardan bakınca hoşuma gitti... Tıpkı oyuncak gibi."

"Sahi, oyuncak arabalar neden hep kırmızı olur?"

"Ne bileyim, benim hiç oyuncağım olmadı ki..."

"Ah, yazık!"

"Üşüyeceksiniz siz. Bakın bayağı esiyor burası."

"Essin. Ben üşümem."

"Laf! Üşürsün pekâlâ. Herkes üşür. Üşütebilir yani."

Olmayacak sözlere gülüyorlardı. Sevim bile bu gereksiz sevinci hoşgörüyor, hatta arada bir onlarla birlikte kahkahalar atıyordu. Terasta, hepsinin gözleri güneşten kamaşmıştı. O karanlık merdivenleri, paldır küldür aşağıya düşmeden, dünyada inemezlerdi. Öyle diyordu Nermin. Seyfi, ışık gelsin diye kapıyı açık bıraktı.

"Kim kaparsa kapasın artık kapıyı!" dedi. Herkes güldü.

Merdivenleri inerlerken Seyfi, Nermin'in elini tutmaya kalkışmadı. Gereksiz tekrarların amaca ulaştırmayacağını, belki de içgüdüsüyle biliyordu. Ama Nermin bekledi. Son basamağa kadar bekledi. Kantinin önünde de uğradığı düşkırıklığını dudaklarını ısırarak gidermeye çalıştı. Ama üzgün değildi artık. Başka servise verileceğini hepten unutmuşa benziyordu. Şimdi yanakları pembe pembeydi. Yüzü gülüyordu. Sevim bile hâlâ gülüyordu. Seyfi'ye bu güzel –nasıl demeli– serüven için (serüven demenin hiçbir sakıncası yoktu ki, nasıl olsa iki kadındılar) teşekkür ettiler.

7

Seyfi, Nermin'i sık sık arıyordu. Kadıncağız üzgün olduğuna göre onu araması, hatırını sorması, avutmaya çalışması gerekirdi. Nermin az mı yorulmuştu Seyfi için; kitap taşıyıp durmamış mıydı?

"Düşünün artık, ay başında bu odada olmayacağım. Ne kaldı ki şurada ay başına? On gün bile yok."

"Bırak da biz üzülelim" diyordu oda arkadaşları; "Sana ne oluyor? Yokluğunu asıl biz duyacağız. Artık masana kimseleri oturtmayız valla!"

"Yeni müdürüm aksi bir adam olmasaydı, arada bir kaçar gelirdim. Bir çayınızı içerdim. Ama bakarsınız, bir yere bırakmaz beni. Tuvalete gitmek için bile kendisinden izin almamı ister."

"Sen dünyanın en suratsız adamını bile yola getirirsin. Orada da çevrene neşe saçacağın besbelli. Olan bize olacak. Yeni oda arkadaşlarını şimdiden kıskanıyoruz."

"Oda arkadaşı mı? Ayol orada tek başıma olacağım. Daha doğrusu adamla burun buruna. İşler gelişince başkasını alacaklarmış. Sizin anlayacağınız sıkıntıdan patlayacağım."

"Biz sizi görmeye geliriz öyleyse!" diye önerdi Seyfi. "Müdür odadan çıkar çıkmaz telefon edersiniz, biz de bir koşu geliriz."

"Sahi mi? Sahi gelir misiniz?"

Ayın üçüncü günü Seyfi, Nermin'e telefon etti.

"İşler nasıl gidiyor?" diye sordu.

Nermin'in sesi soğuktu. Çabuk çabuk konuşuyordu. Seyfi'yi hemen başından atmak ister gibi, "İşim çok..." dedi. "Düzenlenmesi, sıraya konması gereken bir sürü dosya var. Dolapları da yerleştiriyorum. Müdürüm mü? Neden sordunuz? İyi, nasıl olacaktı ki? Bana ne ondan canım, ben işime bakarım. Valla şimdilik başımı kaşımaya vaktim yok."

Nermin telefonda kendisini arayanlarla hep böyle konuştu. Paydos sırasında ortalıkta görünmüyor, kantine bile gelmiyordu. Şirkete erken gelip sonra da geç vakit çıktığı söyleniyordu. Besbelli işi başından aşkındı.

Bu arada Nermin'in müdürünü görenler olmuştu. Evet, çok ciddi bir adamdı. Yakışıklıydı da... Şöyle ellisine yakındı. Birisi eskiden tanıyordu, o anlatmıştı: Öyle her zaman her yerde rastlanan erkeklerden değildi, işinin ehliydi. Aksiliğine gelince, eh, adamsendeciliğe gelemezdi, ciddiyetten hoşlanırdı. Bir müdür de öyle olmalıydı doğrusu.

Günler geçti. Seyfi, on beş gündür Nermin'i görmediğini düşünüyordu. Çok uzun bir süreydi bu! Sonunda dayanamadı, önceden haber vermek gereğini duymadan Nermin'in odasına gitmeye karar verdi. Müdürü aksi bir adam olabilirdi, ne önemi vardı bunun? Seyfi'nin müdürü değildi ya, isterse surat assındı. Hatta çok kızıp kovmaya kalkışsa bile Seyfi aldırmayacaktı.

Kapıyı vurdu. Sonra açıp içeri girdi. Büyükçe bir odaydı bu-

rası. İçerde bir tek masa vardı. Nermin'in masası olmalıydı. Çok sevdiği porselen köpek, masanın üzerindeydi çünkü. Ayrıca iki de çelik dolap vardı. Koskoca odada bu kadar az eşya insana hüzün veriyordu. Odanın öteki ucundaki kapı, yarı açıktı. Kapıdan da kocaman bir maun masa görünüyordu. Masanın başında müdür oturuyordu. Nermin, adamın tam karşısında duruyordu. Masaya iyice abanmıştı. Öyle ki, yüzüyle müdürün yüzü arasında pek az bir ara vardı. Topuzundan kurtulan ve yandan vuran ışıkta pırıl pırıl parlayan iki-üç tel saçı adamın yüzüne değiyordu belki de. İkisi de kapının açıldığını, içeri birinin girdiğini duyamayacak kadar dalgındılar. Nermin'in elinde birtakım kâğıtlar vardı ve durmadan konuşuyordu ama usul usul... Besbelli müdürüne elindeki kâğıtlarla ilgili bilgi veriyordu. Ne var ki, ikisinin de yüzlerinden işle ilgili bir konuyla uğraştıkları hiç anlaşılmıyordu. Nermin'in bedeni, belinden doğru iyice bükülmüş, nerdeyse masaya yapışmıştı. Bu yüzden zaten fırlak olan kalçaları iyice belirginleşmişti. Onları, sesinin tatlı titreşimlerine uydurarak bir sağa bir sola sallamaktaydı. Bir eli de –bu Seyfi'nin iki kez avcuna almak yürekliliğini gösterdiği sol eliydi üstelik– çenesindeydi.

Seyfi, yüreği anlaşılmaz duygularla çırpınarak seyrediyordu Nermin'i. Saçlarının her zamankinden başka bir biçimde taranmış olduğunu da fark etmişti. Üzerindeki koyu sarı ipek bluz da çok yakışmıştı Nermin'e. Tam o sırada kapı açıldı ve içeri Sevim girdi. Seyfi'yi selamlamak üzereyken, müdürün açık duran kapısını gördü ve hemen oraya seğirtti. Seyfi'nin duymadığı iki üç kelime söyledi. Sonra Nermin'le birlikte, iki oda arasındaki kapıyı kapatarak Seyfi'nin yanına geldiler. Sevim'in yüzü her zamankinden daha ciddiydi. İki kaşının arasındaki çizgi iyice derinleşmişti. Nermin'se al al olmuş yanaklarına avuçlarını bastırıyor ve durmadan gülüyordu:

"Sonunda dayanamayıp geldiniz demek ki... Ama görüyorsunuz işte, çok işim var. Şu belgeleri nereye yerleştireceğimi bilemiyorum. Müdüre sordum, o da hemen bir cevap bulup veremedi. Sen söylesene Sevim, ne yapayım?"

"Önce aklını başına topla!" dedi Sevim hışım gibi. "Gerisi kolay. O elindeki kâğıtları koyacak bir yer nasıl olsa bulunur. Bana kalırsa, en iyisi sen onları al kıçına sok!"

"Aaa..." dedi Nermin şaşırarak.

Sevim, Seyfi'ye döndü; "Şaşırdın mı?" diye sordu. "Ama ben böyleyimdir işte. Canım nasıl isterse öyle konuşurum. Kimseden çekinecek değilim. Bu kadın, yani Nermin demek istiyorum, işinin üzerine fazla düştü. Her şeyi gözünde büyütüyor. Bir kadın kırkına vardı mı, nelere sahip olduğunu, nelerden vazgeçmesi gerektiğini iyi bilmelidir artık. Budalalık yapmaya ise hiç hakkı yoktur. Hadi yürü, çıkalım bu odadan. Baksana, Nermin'in bize çay, kahve filan ısmarlayacağı yok nasıl olsa. Oturmamız için bile yer göstermedi. Görüldüğü gibi yalnız işini düşünüyor."

"Yok, gitmeyin. Otursanıza canım!" dedi Nermin.

Sevim, ona aldırmadan Seyfi'yi kolundan tutup dışarı sürükledi. Nermin onlarla birlikte bulunmayı gerçekten istemiyordu anlaşılan. Gitmelerine engel olmaya kalkışmamıştı.

Dışarı çıktıklarında Sevim, "Bütün bunlara biraz da sen sebep oldun!" dedi olanca öfkesiyle. "Ben seni toy bir delikanlı sanmıştım... Neyse, hadi bas git şimdi. Nermin'den kitap filan istemeye de kalkışma artık. Kitapsız kalırsan, git kendin satın al. Paran yoksa eğer, kitap okumayıver, anlaşıldı mı?"

Sevim'den ayrıldıktan sonra Seyfi, hemen odasına dönmedi. Tuvalete girdi. Yalnız kalmak, yalnız başına düşünmek istiyordu. Bazı şeyler apaçık ortadaydı işte, şaşırmanın gereği yoktu. Gene de üzülmemek elinde değildi. Demek Nermin'i göremeyecekti artık. Lavaboların önünde dolaştı durdu. Hela musluklarından biri açık kalmış olmalıydı. Su sesi geliyordu. "Bırak aksın..." dedi. Eskiden olsaydı mutlaka kapatırdı. Hayri Bey'den devlet malını korumayı öğrenmişti çünkü. Ama bugün aldırmıyordu. İçinde bir şeyler kırılmıştı. Bir erkek olduğuna aldırmadan ağlayabilirdi. Gerçekten de ağlamak, ağlamak, ağlamak istiyordu. Ama orada kalıp daha fazla oyalanamazdı; odasına döndü.

İki gün sonra işten çıkınca otobüse binmedi, yürüdü. Yürürken daha rahat düşünüyordu. Hayır, Nermin'e kızmıyordu. Ona kim kızabilirdi ki? Öylesine güzel, öylesine tatlı ve iyiyken, herkese gülümserken nasıl kızabilirdi ona Seyfi? Nermin'in kendisine gerçek bir ilgi duymasını da bekleyemezdi zaten. Nermin elini

tutmasına izin verdiyse, bu yalnızca onun yücegönüllülüğünden, Seyfi'yi incitmek istemeyişinden ötürü olabilirdi Gene de Seyfi, arkadaşlıklarının böylece sürüp gitmesini isterdi. Şimdi hiç tanımadığı bir adamın, durup dururken Nermin'e sahip çıkması elbette hoşuna gitmiyordu. Ne var ki, bütün bunları iki gün önceki gibi acılıkla, kırgınlıkla, öfkeyle düşünmüyordu artık.

Evli bir kadının bir başka erkekle ilişki kurması, Ankara'da bile hoş karşılanmayacaktı. Hayri Bey'in, şirkette çalışan kadınlar hakkındaki konuşmalarını hatırladı, üzüldü. Nermin hakkında da herkes ileri geri konuşur muydu bundan sonra?... Onu öylesine seven oda arkadaşları bile acaba saygısızca söz ederler miydi Nermin'den, Nermin'in sevdiği adamdan? O adam yol açar mıydı böyle dedikodulara? Sevdiği kadının dile düşmesine aldırmazlık edebilir miydi? Seyfi olsa, nasıl korurdu Nermin'i kim bilir? Başkalarını kuşkulandırmamak için elinden geleni yapardı. Çünkü kadınlar korunmasız, insanın içini acımayla dolduran yaratıklardı. Süslenip çalım satmaları neyi değiştirirdi ki? Hele Nermin... Peki hiç düşünmüyor muydu Nermin başına gelecekleri? Hani Hayri Bey, kadınların kendilerini korumayı iyi bildiklerini söylemişti? Çevresini hiçe saymak için nasıl güçlü bir duygu içinde olmalıydı Nermin? Müdürü de öyle... Belki ikisi de hiçbir şeye, ne yakınlarının üzülmelerine ne çevrenin dedikodusuna ne de gözden düşmeye aldırmayacak kadar birbirleriyle doluydular. Seyfi'yi, Nermin'in elini tutmaya götüren duygudan çok farklı bir duygu olmalıydı bu. Daha çok bir tutku... İnsana her şeyi göze aldırtabilecek bir coşku, nerdeyse bir kasırga... Kadın olsun, erkek olsun yüreğindeki bu dipsiz tutkuyla doğuyordu insan. Sonra günlük yaşantı, çocukların önüne sürülen şekerler gibi aldatmaca değerler, bu tutkuyu öldürüyordu. Dünya, aşk tutkusunu öldürmek için örgütlenmişti sanki. Bu örgütün tuzaklarına kapılmadan, o doğal dürtüyü yaşamaya kalkışmak, bedelini ödemeye razı olmak, cesaret işiydi. Bu yüzden Nermin'e de, müdürüne de saygı duyuyordu Seyfi.

"Ben de öylesine sevseydim..." dedi içinden, "Nermin'in o adamla beraber olmasına göz yummazdım. Bir başkasının onu benden çalmasına razı olmazdım. Böyle soğukkanlılıkla düşünemezdim. Demek ki, duyduğum aşk filan değil. Aşk amansız,

güçlü bir duygu olmalı... Tıpkı ikisinin duydukları gibi... Öyleyse beklemem gerek. Böylesine sevinceye kadar beklemem gerek. Gözüm, sevdiğim kadından başkasını görmemeli. Utanç, rezillik, hatta ölüm... bunların hepsi vız gelmeli. O zaman anlarım gerçekten âşık olduğumu. Sağımı, solumu kollayacak, birtakım tatsız hesaplara girişip önlemler almaya kalkışacaksam eğer, âşık olduğumu söyleyebilir miyim? Sözgelimi Nermin için neleri göze alabilirdim? Her şeyden önce evliliğine saygı duyardım. Onurunun kırılmamasına, yüreğinin incinmemesine çalışırdım. Ama herhangi bir insan, bir dost, arkadaş da böyle sevilebilir. Aşk bambaşka bir duygu olmalı... Evet, bir kadını aşkla sevmek gerek. Yoksa yaşadım, diyebilir miyim? Çılgınlıkları göze alamadıktan sonra neye yarar? Eğer bir kadını gerçekten sevemezsem, Hayri Bey'in yaşına geldiğimde sürekli bir kırgınlık, eksiklik içinde olmaz mıyım? En iyisi beklemek... Hem zaten öyle gencim ki daha... Çok zaman var önümde. Sabreder, beklerim."

Kendine bir şey, çok önemli bir şey için söz vermiş, bir armağan sunmuştu. Bu armağan, belki de geleceğiydi. Bu sevinçle Dikmen'e çıkan yokuşu hızla tırmandı; yarı yolda soluğu kesildi. Bir taşın üzerine oturup dinlendi. Üzeri yanıp sönen taşlarla işli, mavi bir örtü gibi uzanan kente baktı. Güneş yeni batmış, ışıklar yanmıştı. Kendi kendine söz verdiği armağan işte orada, bu ışıklardan birinin arkasındaydı belki.

Doktor olmak, genel müdür koltuklarını doldurmak neye yarardı ki? Böyle önemli kişilere rastlamıştı Seyfi. Hiç değilse önemli işlerin kendilerini beklediğinden emin olan kişiler tanımıştı. Avukatlar vardı, yakında baş hukuk müşaviri olabilirlerdi; mühendisler vardı, genel müdür yardımcısı olmayı bekliyorlardı. Aşktan başka her şeyi tanımak için sonsuz olanaklara sahiptiler yani. Ama mutsuzdular. Şık giyimleri, kırgınlıklarını, ezikliklerini örtemiyordu. Kimler kırmıştı ki onları? Neden ve nasıl ezilmişlerdi, özenle büyütülüp gereği gibi yetiştirilen onlar... Göz göze gelmeye, görmeye vakti olmayanlar... Bir akşamüstünü bir kadınla bir park sırasında bölüşmeyi bilmeyenler... Yaşadıkları yıllar boyunca bir kez olsun bir duygu uğruna utancı, rezilliği göze alamamış, hiçbir tehlikeye gözü kapalı atılmak yürekliliğini gösterememişlerdi. Hep sahip olduklarını yitir-

mekten korkmuşlardı. Aslında sahip oldukları nesneler de öyle tamah edilecek değerde değildi; ama onlarındı ya, bir kez sahip olmuşlar, mülklerine geçirmişlerdi ya, yeterdi.

Seyfi, Nermin'in ve müdürünün birbirine iyice yaklaşmış olan yüzlerini, bu yüzlerdeki taşkın sevinci, kendilerini birbirlerine nasıl cömertçe sunuverdiklerini düşündü. Hiçbir görünüm böylesine etkileyici olamazdı.

Oturduğu taşın üzerinden kalktı. Nermin'in müdürü kadar saygın, imrenilecek bir kişiydi şimdi. Madem bir kez karar vermişti... Başını kaldırdı. Kendine bir armağan gibi sunduğu geleceğine doğru güvenle yürürcesine yokuşu tırmanmaya koyuldu.

8

Seyfi'nin kendine sunduğu armağandan ötürü duyduğu sevinç pek de sürekli olmadı. Birkaç günlük coşkunluğun yerini sonra sonra bir bıkkınlık, tekdüze yaşantıların doğurduğu bir yorgunluk aldı. Okulda üst üste iyi notlar alıp sonra kırık aldığı günlerdeki gibiydi. İyi notları unutmuş, aklına kırığı takmıştı; bundan sonra hep kötü notlar alacaktı sanki. Bu korkusunu gidermek için çok çalışacağına, duyduğu sıkıntıyı unutmak umuduyla derslerini büsbütün yüzüstü bırakıyor, sokaklarda dolaşarak oyalanmaya, korkusunu unutmaya çalışıyor; ne var ki, akşam yatağa girerken ya da sabahları okul yolunda o pis karabasanı bütün dehşetiyle duyuyordu.

Eskisi gibi başkalarıyla ilişki kurmaya çalışmıyordu. Başkalarının odalarına girdiğinde kuru kuru "Günaydın" diyor, sonra acele işini bitirip çıkıyordu. Kantinde bakışları yere çevrik dolaşıyor, kimseyle göz göze gelmemeye çalışıyordu. Bir hafta önce, Dikmen yokuşunu tırmanırken duyduğu mutluluğu arıyordu. O garip baş dönmesini özlüyor, tek başına yarattığı bu duygunun Nermin gibi, kendisini hepten bırakıp gittiğini düşünerek umutsuzluğa kapılmaktan kendini alamıyordu. Erkenden yatıyor, on saat uyuyor ve bütün gün esniyordu. Sevinçlerine, hayata karşı duyduğu güvene ne olmuştu?

Sefiller'i okuyup duyduğu olağanüstü yücelik karşısında bol bol gözyaşı döktüğü günler geride kalmıştı. Digne piskoposu, Jean Valjean, Gavroche; Tanrı'nın sonsuz sevecenliği gibi belki insanın gereksindiği ama asla bulamayacağı yüceliklerdi. Alçakgönüllülük üstüne verilen öğütler güzeldi güzel olmasına... Bağışlamak bir yücelikti ama insanın bodrum katında unutulup kalmasında güzel olan, yüce olan hiçbir yan yoktu.

Tatlı bir serüven romanı gibi merakla okuduğu *Monte Cristo*'yu düşünüyordu. Kitap, şimdi bir başka yanıyla çekiyordu Seyfi'yi: O güzelim öç alma duygusu... Kitap, salt bu duygunun altını çizmek için yazılmıştı besbelli. Seyfi bir gün bodrumdan çıkacağını düşünüyordu. Tıpkı Edmonde Dantes'in zindandan kurtulduğu gibi... Ve öç alacaktı. Onu bu berbat işe yerleştirenlerden ve daha iyisine layık görmeyenlerden... avukattan, senatörden, genel müdürden, sonra da Nermin'den...

Seyfi'deki durgunluk Hayri Bey'in gözünden kaçmamıştı:

"Ne var, yoksa canın mı sıkılıyor?" diye sordu. "Yoksa şu sevgili arkadaşına mı bozuldun? Seni hiç aramıyor artık, değil mi? Böyle bir şeyi beklemiyordun besbelli. Bana sorarsan hiç şaşmadım."

Durdu, Seyfi'nin soru sormasını bekledi. Seyfi, elinden geldiğince ilgisiz görünmeye çalışarak, "Nermin Hanım'ın işi çok bugünlerde" dedi.

"Öyle mi? Doğru ya, *işleri* var!"

O sırada telefon çaldı, Seyfi rahatladı.

"Malzeme Ofisi'nden arıyorlar" dedi Hayri Bey. "Siparişlerimiz hazırmış. Sor bakalım, pikap boşta mı? Boştaysa atla da gidiver."

9

Bir sabah uyandığında yatak odasının karanlık olduğunu gördü. Perdeleri açtı, baktı: Hava bulutluydu. Odası da serindi. Pijamasının içinde üşüdü. Vasfiye Hanım sobayı tutuşturmuştu bile.

"Şu işe bak, kış geri geldi..." dedi.

Seyfi evden çıkarken yağmur başlamıştı. Şirkette, bodrum-

daki oda her zamankinden kasvetliydi. Lambaları yakmak zorunda kalmışlardı. Sarı ışık hepten sıkıcıydı. Sinirleri iyice gerilmişti Seyfi'nin. Hayri Bey yalnızca kendi derdiyle uğraşıyordu; sızlanan bacaklarından yakınıyor, "Şu bahar denilen şey, bizim gibi yaşlılara dokunuyor..." diyordu.

Öğle paydosuna doğruydu; kapı birden sertçe açıldı. Kapının açılmasıyla da bir genç kız, top gibi odanın ortasına atıldı. Seyfi'nin yüzüne bile bakmadan doğru Hayri Bey'in masasına doğru yürüdü. Elinde bir top kâğıt vardı. Kâğıtları masanın üzerine fırlattı.

"Sizden ekstra-strong kâğıt istemiştim!" dedi. "Hep böyle yapıyorsunuz. İstediğim kâğıdı alabilmek için ille kendim mi gelmeliyim? Sizden ne istenmişse lütfen onu yollayın. Kendi başınıza kararlar vermeye kalkışmayın!"

Hayri Bey, ellerini ovuşturarak ayağa kalktı. Karşısında bir genç kız değil de, genel müdür vardı sanki. Elinden geldiğince alttan alarak, "Özür dilerim hanımefendi" dedi, "Ekstra-strong kâğıdımız kalmamıştı da... Öyle değil mi Seyfi Bey?"

Seyfi durakladı. Yalan söylemek hoşuna gitmeyecekti ama Hayri Bey'i yalancı çıkarmak da olmazdı.

"Ben bugün malzeme alırken ekstra-strong kâğıt da getirdim" dedi kendince bir uzlaşma yolu bulduğunu sanarak.

Genç kız, Seyfi'ye döndü. Üzerinde açık renk; kürk yakalı bir ceket vardı. Çok güzel giyinmişti. Kürkün tüyleri arasından yükselen boynu pek görkemliydi. Saçlarını, arkasında topuz yaptığından, boynu olduğundan da uzun görünüyordu. Belki güzel sayılmazdı. Ama o uzun boyna ve boz renkli tüylerden oluşan çerçeveye çok yakışan bir yüzü vardı. Kadınlar kürkü bunun için seviyor olmalıydılar. Kürk, kadın yüzünü yüceltiyordu. Ama besbelli hiçbir kadına, şu kıza yakıştığı kadar yakışmazdı kürk. Böyle düşündü Seyfi ve kendisine çevrilen bakışlardaki ilgisizliğe, donukluğa aldırmadı. Aldırmazlığı, ayağa kalkmasına engel değildi tabii. Kızın hükmeden bakışları karşısında başka türlü davranmak, hatta ağzından çıkan her sözü bir buyruk gibi kabullenip boyun eğmemek elinde değildi.

"Ne duruyorsunuz?" dedi kız, "Hadi verin istediğim kâğıtları!"

Terbiyesiz olamazdı. Ne var ki, karşısındakilere sözünü dinletmeyi disiplin gereği saydığından, onları tam zamanında harekete geçirebilmek için böyle sert ve soğuk davranmayı zorunluluk sayıyordu belki de.

"Ben odanıza yollardım..." dedi Hayri Bey.

"Şimdi verin! Size kalsa iki gün daha beklemem gerekir belki. Derdiniz iş görmek değil, kuruşları biriktirmek... Ama zaman harcamakta üstünüze yok. Sizin görev anlayışınız da bu işte. Hadi, verin kâğıtları!"

"Tıpkı filmlerdeki gibi..." diye aklından geçirdi Seyfi. Kızın sesindeki buyurucu, kesin tona karşın acele edemiyordu, büyülenmiş gibiydi. Sahnenin uzaması için elinden geleni yapacaktı nerdeyse. Sonunda kıpırdandı ve raflardan bir top kâğıt alarak uzattı. Kız, paketin üzerindeki iki yıllık tozu şöyle bir üfledi ve Seyfi'nin yalanını anlamış olduğunu belli etti. Kısaca teşekkür ettikten sonra kapıya doğru yürüdü. Kapıdan çıkmadan önce Seyfi'ye döndü:

"Adınız neydi sizin?"

"Seyfi, efendim."

"Pekâlâ Seyfi Bey, isteklerim için sizi ararım bundan sonra. Umarım, Hayri Bey'in kötü alışkanlıkları size de bulaşmamıştır."

Kapıyı sertçe kapatarak çıktı.

"Orospu!" dedi Hayri Bey yerine otururken.

Seyfi başını önüne eğdi. Yüreği çarpıyordu. Deminki sahnenin etkisinden kurtulamamıştı. Hayatında kocaman bir kapı açılmış ve Seyfi büyük bir salona girmişti şimdi. Boyuna girip çıktığı o birbirine çok benzeyen sigara dumanı dolu odalardan kurtulmuştu. Bir daha oralara dönmek istemiyordu. Hayri Bey susuyordu, belki Seyfi'nin soru sormasını bekliyordu. Konuşacak olursa, gene eski, dar yerde bulacaktı kendisini Seyfi.

"Bu şıllığı tanıyor muydun?" diye sordu sonunda Hayri Bey.

"Hayır."

"Genel müdür yardımcılarından Oktay Bey var ya, işte onun sekreteri... Sekreteri ve metresi daha doğrusu."

Seyfi'nin ses etmediğini görünce arkasına yaslandı, keyifle konuşmaya başladı:

"Ya, işte böyle... Olup olacağı pis bir kapatma senin anlayacağın. Ama kurumundan yanına varılmaz. Tabii görmemişsindir onu şimdiye kadar. O, bizim merdivenleri kullanmaz ki. Kürklü yakasını kaldırır, başını diker, pembe merdivenlerden iner. Sultanımın gözdesi... Benim gibi yaşlı bir adamı da utanmadan azarlar. Kendisine cevap veremeyeceğimi bilir çünkü. Ona karşı gelmek, Oktay Bey'e karşı gelmek demektir. Gördüğün gibi, suratına bakılır bir matah değil. Ama adamın elinin altında nasıl olsa, kolaylık... Hem canım burada âdet böyle. Genel müdürler de, yardımcıları da sekreterlerini metres gibi kullanırlar. Oktay Bey yapmasa bile kim inanır yapmadığına... Bak, bu Oktay Bey ötekilere benzemez. İyi adamdır, namusludur, çalması çırpması yoktur. Bana kalırsa kız üstüne varıp kandırmıştır onu. Adamcağız da ne yapsın, kıza elini bile sürmese zaten herkes metresi diyecek. Oktay bey namuslu bir adam olduğuna göre, diyeceğim o ki, devlet parasıyla kendine metres tutmayacağına göre, kızın ondan bir çıkarı olduğunu sanmam. Öyleyse boşu boşuna neden adını kirletiyor? Belki de âşıktır adama. Olur ya..."

"Adı ne?"

"Kimin? Haa onun mu? Nurten... Soyadını unutmuşum."

Hayri Bey, anlattıkça coşuyordu. Seyfi artık onu dinlemiyordu. Dalmış, gitmişti. Kürk yakadan, o upuzun boynun üzerinde dimdik ve görkemle yükselen kumral baş aklından çıkmıyordu.

10

Bir gün edebiyat öğretmeni Nazmi Bey çıkıp geldi. Ankara'da işi varmış, iki gün kalıp gidecekmiş. Fazla zamanı yokmuş ama mutlaka Seyfi'yi görmek istemiş.

"Seni görmeden yapamadım" diyordu. "Gerçi sen beni hiç aramadın ama..."

Seyfi'nin masasının yanında ayakta duruyorlardı. Nazmi Bey hiç de bir öğretmene benzemiyordu şimdi. Sivil giyinmiş bir general gibi çıplaktı. Beceriksiz bir taşralıydı. Seyfi'yi işinin başında rahatsız ettiği için utanıyordu. Seyfi eski öğretmeniyle görüşmeye pek hevesli değildi. Bu yüzden Nazmi Bey'i oldukça

tutuk ve şaşkın karşılamış, ne var ki, az sonra eski öğretmeninin gösterdiği açık sevgiye boyun eğmek zorunda kalmıştı. Hayri Bey'den izin istedi. Nazmi Bey'le şirketin yakınlarındaki bir pastaneye gidip oturdular.

"Büyümüşsün Seyfi!" dedi edebiyat öğretmeni. "Kocaman bir adam olmuşsun. Erkeklik yakışmış sana."

Seyfi'nin yüzünden ayrılmayan gözlerinde hayranlık, sevgi ve içten bir ilgi okunuyordu. Öte yandan öğrencisinin böyle beğenilecek bir insan olmasında kendi çabalarının payını da düşünüyor, bundan duyduğu övüncü açıkça belli ediyordu. Seyfi rahatsız oldu. Başını önüne eğdi.

"Babanı kaybetmişsiniz Seyfi. Başın sağ olsun!" Bir süre sustular. "Yazık oldu fakülteyi bıraktığına..." diye devam etti Nazmi bey. "Gerçi bir yandan çalışıp öte yandan Tıp Fakültesi'ne gitmek olmazdı ama başka fakülteler var. Oralara gitmeyi hiç düşünmedin mi?

"Bilmem."

Sıkıntısı giderek büyüyordu. Öğüt dinlemeyeli çok olmuştu. Aylardır kimse ona, ne yapması gerektiğini söylemeye kalkışmamıştı. Hayri Bey'in gevezeliklerine de zaten aldırdığı yoktu.

"İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi'ne gidebilirsin sözgelimi... Ya da Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ne, hatta Hukuk'a. Oralarda devam zorunluluğu yokmuş duyduğuma göre. Bir araştır bakalım... Okulun en iyi öğrencisiydin. Yüksek öğrenim yapmazsan yazık olur. Üstelik Ankara'dasın. Büyük bir kolaylık bu. Tabii çalışıp geçimini sağlaman, annene bakman da önemli. Ama bu arada neden bir fakülte bitirmeyesin? Sen iki işin üstesinden gelecek kadar yeteneklisindir. Askerliğini er olarak mı yapacaksın yani? Seni er olarak düşünemiyorum. Olacak iş mi?"

Seyfi, artık öğretmeninin sözlerini dinlemiyordu. Bütün bunlar daha önce neden aklına gelmemişti? Kendisiyle ilgili böyle önemli bir konuyu başkasının hatırlatması gururunu incitiyordu. Şimdiye kadar neden yalnızca yaşadığı günlerin iyi geçip geçmemesi kaygılandırmıştı onu? Geçmişi unutmak kolaydı ama bir geleceği olduğunu neden düşünmemişti? Yüreğindeki sıkıntı, o, nedenini anlamadan korkuya dönüşüyordu giderek.

"Bu yıl geçti artık..." dedi bir şeyler söylemiş olmak için. "Gelecek yıl..."

"Böyle düşündüğün için sevindim. Demek gelecek yıl, bir başka fakülteye yazılacaksın. Bana kalırsa Akademi hiç fena değil. Orayı bitirenler iktisadî devlet teşekküllerinde çok aranıyormuş. Hazır sen de K..... şirketinde çalışıyorsun.

"Evet" dedi Seyfi.

"Hâlâ okumaya düşkün müsün? Eskisi gibi bol bol okuyor musun?"

"Okuyorum."

Kısa cevaplarla yetiniyordu. Üstelik konuşmayı uzatmamak için hiçbir söze karşı çıktığı yoktu ya, Nazmi Bey'in hevesi nedense kırılmıyor, soru sormaktan bir türlü vazgeçmiyordu.

"Neler okuyorsun?"

Seyfi gene aynı isteksizlikle okuduğu kitapları saymaya koyuldu. Nazmi Bey, bildiği kitapların adı geçince, Seyfi'nin sözünü kesiyor, kitaplara kısa değinmelerde bulunuyor ya da Seyfi'nin düşüncelerini öğrenmek istiyordu. Nazmi Bey'in görüşleri Seyfi'ye pek basmakalıp geliyor, kendi düşüncelerini söylemek istemiyordu. Öte yandan da aralarındaki öğretmen-öğrenci ilişkisinin baskısından kurtulamaması, saygıyla boyun eğmek zorunda kalışı, kendine duyduğu güveni sarsıyordu.

"Bana yazmayı unutma!" dedi Nazmi bey ayrılırken.

"Olur..." dedi Seyfi de.

11

Sıkıntısını unutmak için sinemaya gitmeye karar verdi. Biletini aldı. Filmin başlamasına çok vardı. Bulvar boyunca yürüdü. Sıkıntısı giderek mutsuzluğa, sonra da öfkeye dönüştü. Önüne gelene çarpıyor, özür dilemiyordu. Bir ara Rıdvan'ı görür gibi oldu, başını çevirdi. Bir de Rıdvan'la mı uğraşacaktı? İşte, bütün bağlarını koparıyordu. Eskiden o kadar çok sevdiği, saydığı, ilgisinden ötürü hoş bir gurur duyduğu öğretmeniyle son kez el sıkışmıştı. Aile çevresinden kopmuştu. Ama bağları koparmak hiçbir şey kazandırmıyordu insana. Özgürlük bile değildi bu.

Çünkü aynı özgürlük duygusu içinde yerine yenilerini koymak gerekirdi... Bu kez seçerek, isteyerek...

İşinde, bodrumdaki odasında, üzerinde yükselen bütün katların ağırlığını duyuyor, boğulacağını sanıyordu. Üst katlarda odası olmayacaktı hiçbir zaman. Hayri Bey emekliye ayrıldıktan sonra onun yerine geçebilirdi, o kadar. Belki de ömrü boyunca bodrum katından çıkamayacaktı. Tutsaktı sanki, bodrum katındaki küçük odaya zincirlenmişti. Ömrü boyunca küçük memur olarak kalacaktı. Küçük insan olarak yakaladığı ve seve seve yetinebileceği küçük yaşama sevinçlerini, Hayri Bey gibiler kirletecek; üst derecedekiler de, aslında gereksindikleri, benimsemeye, hiç değilse varlığını duymaya can attıkları olağan duyarlılıkları –ayrıcalıkları küçümseme ile pekiştirebildikleri için– horlayacaklardı. Kimseler sevinmesine izin vermeyecekti. Yanında hep küçük memurluğu ömürleri boyunca taşımış; silik, ezik, varlıklarını ancak kötümser, insafsız, haksız yargılarını –sırası geldikçe– yapışkan bir balgam gibi oraya buraya sıvaştırarak sürdürenler bulunacaktı. Arkadaşları onlar olacaktı. Sonunda Seyfi de tıpkı onlara benzeyecek, kendinin olmayan güzellikleri lekelemekten, kirletmekten zevk duyacaktı.

Günlerin getirdiklerini, boyun eğerek olmasa bile, göğüsleyerek kabullenmek de çıkar yol değildi. Çarpışmak, savaşmak gerekiyordu. Yazık ki, edebiyat öğretmeni haklıydı; bir diploma gerekliydi Seyfi'ye. Ama umutsuzluğunu yenmek için girişimde bulunması şimdilik olanaksızdı. Bir fakülteye yazılmak için sonbaharı beklemek zorundaydı. Fakülteye yazıldıktan sonra rahatlayacaktı. Ne var ki, buna karar vermiş olması yetmiyordu. Sabırsızdı.

Hep yalnızdı. Yalnızlığını duyuyordu. Ölüp gidecek olsa ya da şirketten ayrılsa, yokluğu fark edilmeyecekti bile. Kimse arkasından konuşmayacaktı, onu hatırlamayacaktı. Şu sıralarda gerçek bir arkadaşa ne kadar da ihtiyacı vardı... Hayatın sınırsız sandığı vaatleri üzerine kurduğu düşleri yok olmuştu. "Daha yirmi yaşıma bile gelmedim..." diye düşündü. "Şimdiden bu kadar kırgın olursam, sonum neye varır?"

Hayri Bey'e eskisi gibi saygılı davranmıyordu artık. Ondan çekinmesi, korkması gereksiz, hatta gülünçtü. Adamın hiçbir

yetkisi yoktu ki. Üstelik sevilmiyordu da. Seyfi'yi şikâyet etmeye kalkışsa, besbelli dinleyen olmayacaktı. Hayri Bey'e soğuk davranmaktan, o konuşurken sözünü yarıda kesip dışarı çıkmaktan çekinmedi. Hem bütün bunları alıştıra alıştıra değil, birden yaptı. Üstelik Hayri Bey'den herhangi bir tepki gelmedi. Demek ki, insanlara Nurten gibi davranmak gerekiyordu.

Öğle yemeklerini Hayri Bey'le yemekten de vazgeçti. Sandviç alıp parklara gitti. Hem güneşlendi hem çevresine bakındı. Daha sonraki günlerde de paydos zili çaldığında dışarı çıkıp dolaştı; ikinci postada verilen yemeğe yetişti, canının istediği masaya oturdu.

Nurten'i o günden sonra bir daha görmemişti. Belki görecek olsa heyecanlanacak, miskinliğinden, durgunluğundan kurtulacaktı. Paydoslardan sonra şirketin büyük kapısının karşısında beklemeyi denedi. Üç-dört gün üst üste bekledi. Nurten görünmedi. Besbelli Oktay Bey'le birlikte daha geç bir saatte çıkıyorlardı.

Hayri Bey'in, Nurten'le Oktay Bey arasındaki ilişki üzerindeki konuşmaları Seyfi'yi etkilememişti. Hatta Hayri Bey'in sözlerinin çoğunu unutmuştu bile. Son günlerde kimselerle görüşmediği için, arkadaş, dost, aile, giderek iş çevresiyle bile bağlarını iyice gevşettiğinden, birtakım durumları hiçbir koşullanmaya, önyargıya boyun eğmeksizin, doğal olarak ele alıyor, öylece kabulleniyordu. Önemli olan yalnızca istekleriydi belki. Hiç yerine gelmeyen istekleri...

Bir öğleden sonra, eline bir paket kâğıt alıp üçüncü kata çıktı. Oktay Bey'in odasını sordu, gösterdiler. Kapıyı vurdu. İçerden daktilo makinesinin sesi geliyordu. Kapıyı ikinci kez vurup biraz bekledi, sonra usulca açtı. Nurten, makinesinin başında yazı yazıyordu. Kapının açıldığını duyunca döndü, baktı; parmaklarını tuşlardan çekip kucağına koydu. Bu küçücük harekette çok kadınca bir yumuşaklık vardı. Seyfi birden rahatladı. Paketi, Nurten'in masasının üzerine bıraktı; "Size bir top ekstrastrong kâğıt getirdim" dedi.

NURTEN

1

"Bu da ne? Nereden çıktı? Ekstra-strong kâğıt mı? Ama ben kâğıt filan istemiş değilim ki... İstemedim değil mi? Öyleyse? Durun bakalım, evet, anlıyor gibiyim. Teşekkür ederim. Zahmet oldu size... E, oturun bari. Otursanıza canım. Bir çay için... Yoksa kahve mi isterdiniz?"

Beklenmedik bir karşılamaydı bu. Nurten kızmamıştı demek. Bu, Seyfi'yi terslememesinden belliydi. Gene de sesinin tonunda, daha çok konuşma biçiminde –nasıl demeliydi?– bir bağımsızlık vardı. Belki bir başkası, bir kadının böylesine bağımsız oluşundan ürkerdi bile. Oysa Seyfi rahatlamıştı. Nurten'in karşısındaki koltuğa oturdu.

"Bir çay içeyim" dedi.

Nurten, hiç de bodruma geldiği günkü gibi dikbaşlı değildi. Üstelik keyiflenmişti de; kendince eğleniyordu. Yoo, Seyfi'yle değil; önüne çıkan fırsattan yararlanarak gönlünü eğlendiriyordu yalnızca. Ne var ki, bir süre sonra Seyfi'nin gözlerinin üzerine dikilmesinden, üstelik başka yöne dönmeye niyetleri yokmuş gibi nerdeyse kıpırtısız durmalarından tedirgin olarak kaşlarını çattı.

"Neden bakıyorsunuz bana öyle?" diye sordu.

"Tanımaya çalışıyorum."

"Yüzüme bakarak mı?"

"Bilmem ki... Yoo, ben sizi zaten tanıyorum."

"Yaa? Nereden tanıyorsunuz ki beni?"

"Bir kez gelmiştiniz ya, aşağıya..."

"İki dakika içinde mi tanıdınız beni? Öyle şey olur mu?"

"Yüzünüzü görmüştüm. Bu da yetmişti."

Nurten'in durgun, soluk yüzünde, dudaklarının çevresi oynayıp duruyordu. Zorla tutulmak istenen alaycı bir kahkaha be-

lirtisi olabilir miydi bu? Gözlerindeyse abartısız bir merak, haklı bir şaşkınlık vardı yalnızca.

"Bana öyle geliyor ki, tanımanız için iki dakika yetmemiş..." dedi. Sesinde, gülmesini zorla bastırdığını gösteren bir titreme yoktu. "Gözlerinizi yüzüme dikmekten hâlâ vazgeçmediğinize göre... Aslında bakışlarınızdan rahatsız olmuş değilim. Çünkü terbiyesizce bakmıyorsunuz. Gene de bu yaptığınızın hoşuma gitmediğini bilmelisiniz."

"Özür dilerim. Sizi seyretmek ne güzel! Şimdiye kadar böylesi başıma gelmemişti."

"Başınıza ne geldi ki?"

"Bir bilebilseydim... Şey diyecektim bu arada... Şu kâğıtlar var ya, şu paket, bir bahaneydi aslında."

"İyi ki söylediniz, yoksa anlayacağım yoktu! Beni kandıracağınızı mı sandınız?"

"Yoo, hayır. Sizi hiç kimse kandıramaz. Öyle akıllı, öyle korkusuzsunuz ki. Tabii korkusuz kişiler kandırılamazlar demek istemiyorum. Saçma bir şey olurdu bu."

Birden kızarıvermişti. Ama Nurten onun kızardığını görmedi. Çünkü o sırada çaylar gelmişti. Seyfi, "Oktay Bey burda oluşuma kızmaz mı?" diye sordu, deminki cümlesini unutturabilmek ve bir başka konuya geçebilmek için.

Nurten birden kıpkırmızı oldu. Kızmış mıydı yoksa?

"Benim konuklarımdan Oktay Bey'e ne?" diye terslendi. "İşimi savsaklamadıkça burada dilediğimi yaparım. Ama ciddi bir sekreterimdir ben. Odama başkalarının gelip gevezelik etmelerine zaten izin vermem."

"Ama bana verdiniz."

"Uzun bir süre için değil ama. Çayınızı içince gidersiniz. Böyle söyledim diye, sıcak çayı bir yudumda içmenize gerek yok. Sigara alır mıydınız?"

"Teşekkür ederim, sigara içmiyorum."

Nurten bir sigara yaktı. Bir süre sustular. Nurten önüne bakıyor, Seyfi onun art arda üflediği dumanların arkasında kalan yüzünü seyrediyor, böyle, ayrıca güzel olduğunu düşünüyordu. Nedense gevşemiş, yüzünün sert çizgileri yumuşamıştı. Odaya ilk girdiğinde, ellerini makineden çekip kucağına koyarken

olduğu gibi bir duygu uyandırıyordu. Nurten'in bu görünüşünden cesaret alarak, "Sonra gene sizi görmeğe gelebilir miyim?" diye sordu. "Ya da en iyisi, işten çıkınca pastaneye filan gitsek... İster miydiniz?"

"Buraya gelin daha iyi. Pastanelerde oturmaktan hoşlanmam. Bana söylemek istediğiniz bir şey olursa gelin. Böyle yüzüme bakıp duracaksanız hiç gelmeyin. Çayınız da bitti, gitseniz artık..."

"Benden bu kadar çabuk kurtulmak isteyeceğinizi sanmazdım."

"Bir dahaki gelişinizde daha uzun süre kalırsınız."

Seyfi gittikten sonra Nurten bir süre makinenin başında oturdu. Hiçbir şey düşünmeden öylece kalakalmıştı. Önündeki yazıya devam edemeyecekti. Yerinden kalktı. Bir süre pencerenin önünde dikeldi. Görmeden dışarlara baktı. Eski bir duyguyu, eskiden yaşanmış belki de küçük, önemsiz durumların yarattığı, böyle olmakla birlikte zor sahip olunan, hatta elde tutmak istenirken kayıp kaçıveren, o kadarcık bir dokunuşla bile uzun süre yüreğini sevinçle dolduran anları hatırlar gibi oldu. Akan bir derenin üzerinden süzülüp sonra derenin büklümünde hemen gözden yiten bir yaprağın, bahçeli bir taşra lokantasında tabak çatal gürültüleri ve konuşmalar arasında fıskıyeden inen su sesinin arada bir duyuluşunun, sokak fenerlerinin ışığında hızla, gene de hoş bir yumuşaklık içinde inen kar tanelerinin bıraktığına benzer bir duyguydu bu.

Bütün bu benzersiz, akla gelmesi, akla gelmesiyle birlikte yeterli bir zaman süresinde algılanması güç, günlük yaşantının sığlığıyla bağdaşmayan, belki bu yüzden bir tür çekingenlik uyandıran ruhsal çırpıntıları, yazık ki unutmak zorundaydı. Hiç değilse, değerlerine gereken önemin verilebileceği uygun bir zamanı beklemeliydi. Şimdilik çözümlemesi gereken çok önemli bir konu vardı. Belki Seyfi demin gelmemiş ve Nurten'e gerçek değeri kesinlikle saptanması zorunlu duyguların varlığını hatırlatmamış olsaydı, on-onbeş günden beri yaptığı gibi unutmaya çalışır ya da çıkışını bir sonraki güne, olmadı, huzursuzluğunu yenmek için belirsiz bir âna erteler, rahat ederdi. Ama şimdi ona, geçici de olsa, bir sevinç verecek gibi görünen duyguyu ya-

şamasını gereksiz yere engelleyecek durumu, elinden geldiğince çabuk, bir yana itmek istiyordu.

Yandaki odaya, Oktay Bey'in odasına geçti. Oktay Bey, onun odaya girdiğini duyduğu halde, her zaman yaptığı gibi önündeki işiyle uğraşmaya devam etti. Genellikle aynı davranışı sürdürür, böylelikle müdürlük yetkesini kullanmaktan asla vazgeçmeyeceğini, bu ayrıcalığın sağladığı üstünlüğü Nurten'e duyurduğunu sanırdı.

"Sizinle konuşmak istiyorum..." dedi Nurten, Oktay Bey'e müdürlüğünü duyurtacak yeterli umursamazlık süresini vermemek, onu hemen kendisine bakmaya zorlamak için.

"Buyurun..." dedi Oktay Bey de başını kaldırarak ama yeterli bir süre içinde sürdüremediği yetkeyi, hiç değilse yoğun bir resmiyetle duyurmaya çalışarak.

"Kömür İşletmeleri'ne geçiyormuşsunuz."

"Evet."

Hiç de kesin olmayan bir 'evet'ti bu. Sanki Kömür İşletmeleri'ne geçmeyeceğini imlemek ya da bu işin pek o kadar heveslisi olmadığını göstermek istiyordu.

"Neden haber vermediniz bana?"

Nurten'in ansızın sorduğu sorular, fazla açık ve yürekli konuşmalar, ilişkilerinin başladığı andan beri Oktay Bey'i şaşırtıyordu. Kendini toplaması için bir süre geçmesi gerekti.

"Bunu söylemek, size haber vermek o kadar kolay mı sandınız?" Sesi giderek alçalmış, son sözcükte nerdeyse duyulmaz olmuştu. Artık müdür filan değildi. "Otursana..." dedi Nurten'e, "Hadi otur. Otur da konuşalım; madem başladık bir kez... Seni hiçbir zaman isteyerek incitmedim, bilirsin. Tanrı biliyor ya, incitmeyi hiç istemedim. Ama gene de incittim seni. Hep böyle oldu bu; her şeyin farkındayım, düzeltmek elimde değil. Neden hâlâ ayaktasın? Otur, konuş, istediğin gibi suçla beni! İçini dök! Suçlanmaya hiç gelemem, bilirsin. Öfkeden çok, acı duyarım. Dayanıklı değilim o kadar. Ama senden gelecek her türlü azarı hak ettiğimi sanıyorum."

Nurten önce duygulandı; yüreğinde bir şeyler kıpırdadı ama ne Oktay Bey'in içtenliğine ne de kendi duygululuğuna yenilmek kararındaydı. Ayakta kalmayı yeğledi.

"Söylenecek bir şey yok..." dedi yavaşça ve kuru bir sesle. "Sizi suçlamayı aklımdan bile geçirmedim. Aslında kendi kendimi incittim ben. Sizin suçunuz yok. Yalnız bir şeyi öğrenmek istiyorum: Ne zaman gidiyorsunuz?"

"Bunları sonra konuşsak... Şimdi dostça oturup dertleşsek... Bir şeyler içsek..."

"Bugün duygusal olmak istemiyorum. Şu işi bitirelim. Veda törenimizi sonra yaparız. Sanırım, zamanımız var daha. Şimdilik ne zaman ayrılacağınızı söyleyin. Bunu bilmem gerek."

"İki ay sonra ayrılıyorum. Bu, neden o kadar önemli senin için?"

"Kendi ayrılış tarihimi saptamam bakımından önemli. Sizden önce ayrılmalıyım burdan."

Oktay Bey başını önüne eğdi. Söyleyecek söz bulamıyordu.

"Neden bu kadar şaştınız?" diye sordu Nurten. "Siz gittikten sonra hâlâ burada kalabileceğimi mi düşündünüz yoksa? Nasıl kalırım? Yerinize gelen, bu odayı, bu masayı, bu koltuğu devraldığı gibi beni de üstüne geçirmek isteyecektir. Bu hiç aklınıza gelmedi mi?"

"Hayır!" Bir süre durdu. Yoksa başka bir cevap mı vermesi gerekirdi? Nurten'i gerçekten koruması mı gerekirdi? Ama o böyle sahiplenmelere karşı çıkmaz mıydı her zaman? Başına buyruk olmaktan hoşlanmaz mıydı? "Hayır..." dedi yeniden, "Gelmedi. Sen karşı koymasını bilirsin. Senin bir erkeğin aptalca niyetlerinden korkman gerekmez."

"Doğru ama o erkeğin aptalca isteklerine karşı direnip durmak da eğlenceli bir şey olmasa gerek. Hiç değilse bundan hoşlanmayacağımı bilmeliydiniz... Neyse, ben ay başında ayrılıyorum o halde."

"Sonra ne yapacaksın? Başka iş buldun mu? İstersen yardım edeyim sana. Biliyorsun, pek çok tanıdığım var. Kolaylıkla iş bulabilirim."

"Bir süre çalışmayacağım. Sonbaharda iş aramaya başlarım."

"Sonbaharda ara beni."

"İş için sizi aramam gerekmez herhalde. Kolaylıkla iş bulabileceğimi sanıyorum. Şimdilik izninizle..."

Odasına girince iki şey düşündü:

"Benden kurtulmak, bu çapraşık, hatta tehlikeli ilişkiye son verme isteği o kadar güçlü mü ki, alıştığı işinden, çevresinden ayrılmayı göze alıyor?"

"Orada genel müdürlüğe yükselmek olasılığı daha mı çok ki, beni bırakmayı göze alabiliyor?"

Ne var ki, Oktay Bey'in iş değiştirme isteğiyle kendi varlığı arasında en küçük bir ilişki bile bulunmadığını, kendisinin bu yeni iş için ne bir neden, ne de duygusal bir engel olduğunu iyi biliyordu.

Seyfi, Nurten'i hemen aramasının yakışık almayacağını düşündüğünden, bir hafta bekledi. Bu bekleme süresini rahatlıkla geçirdi. Madem ki, onu görmesi artık mümkündü, ne zaman olsa yanına gidebilirdi. Nurten'in odasına yaptığı kısa ziyaretin ayrıntılarını düşünmek bile yetiyordu zaten. Kız, kendisiyle konuşmaya, arkadaşlık etmeye hevesli değildi, ortadaydı bu. Ama başından savmak istemediğinden, ya da –diyelim– Seyfi'ye acıdığından, incelik göstermişti kuşkusuz. Odasına tekrar gelebileceğini söylerken de bir içtenliği vardı; ilerde Seyfi'ye büyük bir yakınlık duyacağı sanılamazdı gerçi ama pekâlâ –yüzeysel de olsa– bir ilgi duyabilirdi.

Sekiz-dokuz gün sonra, telefonla haber vermek gereğini duymadan (daha doğrusu Hayri Bey'den çekindiğinden) Nurten'i görmeye gitti. Bu sefer Nurten daktiloda yazı yazmıyordu. Bir kitap okuyordu. Kitaba eğilen yüzünü şöyle bir görebilmişti Seyfi. Bu bir anlık görünüş, Nurten'in ellerini kucağına bırakışı gibi, yüzünün sigara dumanlarının ardından görünüşü gibi yüreğini titretmişti Seyfi'nin.

"Gene geldim..." dedi, sesinin titremesine aldırmayarak, "Biraz oturabilir miyim? Zamanınız var mı?"

"Elbette, buyurun, oturun. Hoş geldiniz. Ne var ne yok bakalım? İyi misiniz?"

Herhangi bir tanıdığını karşılar gibiydi, yüzü gülüyordu.

"Teşekkür ederim, iyiyim. Siz, söylemek istediğim bir şey olursa gelmemi istemiştiniz. Bilmem hatırladınız mı? Doğrusu

size söylemek istediğim bir şey var mı, yok mu, bilemiyorum. Hem ille de size anlatacağım önemli bir şeyi beklemeye kalkışacak olsaydım, üstünde böylesine durduğum için, belki de hiç bulamayacaktım. En iyisi gideyim, belki orada aklıma gelir, dedim."

"Zararı yok, biz de oturur bekleriz. Ama bu arada çaylarımızı içebiliriz, değil mi?"

Zile bastı, gelen hademeye iki çay söyledi. Sonra, "Anlat bakalım" der gibi Seyfi'nin yüzüne baktı. Anlaşılan konuşmak gelmiyordu içinden; Seyfi konuşursa dinleyecekti ama. Bunu sezince, Seyfi hiç duraksamadan konuştu:

"Aslında yalnızca size söyleyeceğim, sizden başka hiç kimseye açıklayamayacağım bir şey var. Bunu söylemesem de olur belki. Belki salt benim bilmem yeterlidir, yani bunun farkında olmam yeter bana; size söylemesem de olur... Ama buraya geliş gidişlerimin nedenini tek başıma benim bilmem, sizden bir şeyler saklamam doğru olmaz. Size karşı saygısızlık olur bu. Öte yandan duygularımı açıklarsam, belki de hoşlanmazsınız bundan. Hatta sizi görmemi bile yasaklayabilirsiniz. Ama bana özgü düşüncelerimi, duygularımı gizleyerek karşınızda oturamam ki... Onun için galiba en iyisi söylemek..."

Biraz durdu; yanakları pembeleşmeden, gözlerini Nurten'in yüzünden ayırmadan yalnızca biraz alçak sesle, gene de kendine duyduğu güveni belirten bir kararlılıkla konuştu; "Sizi seviyorum!" dedi.

Hiç umulmazdı ama kızaran Nurten oldu. Ardından da hemen sarardı. Yüzünün tüm anlamı bir an için iyice içine çekildi. Taşlaşmıştı nerdeyse. Kendi içine büzülüp yeterince duygularıyla, düşünceleriyle başbaşa kaldıktan sonra, onları rahatça salıverdi. Yanakları yeniden pembeleşti. Ne var ki, duygulu olmaktan çok, düşünceliydi.

"Bu kadar çabuk nasıl olur?" dedi, "Belki yanılıyorsunuzdur..." Çok saygılıydı, ciddiydi. Oysa Seyfi ona alay etme hakkını bile tanımıştı içinden. Nurten'in beklemediği bu davranışı karşısında bocaladı. Konuşabilmek için bir süre bekledi.

"Hayır..." dedi sonra, "Yanılmıyorum. Çünkü uzun süredir biliyorum sizi sevdiğimi. Odama geldiğinizden beri..."

"Gene de yanılıyor olabilirsiniz."

"Hayır! Nasıl yanılabilirim ki? Çoktandır bekliyordum. Sevmenin nasıl bir duygu olduğunu iyi bilirim ben. Küçücük bir çocukken bile biliyordum. Ama bu duygumu yönelteceğim kadınla karşılaşmamıştım daha. Sizi o gün karşımda görür görmez tanıdım. O, sizdiniz. Şimdi anladınız mı neden yanılmadığımı?"

"Gene de anlamadım. İnsan bir anda sevemez."

"Neden? Masallardaki delikanlılar, peri padişahının kızına bir bakışta vurulurlar. Çocukken dinlediğim masallarda öyle olurdu hep. Yoksa masallara inanmaz mısınız siz? Bana kalırsa masalların hepsi gerçektir. Belki anlatım biçimleri farklıdır ama bu önemli değil o kadar. Hem zaten uçan halı, konuşan taş, başka ülkelerde olup bitenleri gösteren büyülü ayna, çölleri bir anda aşan çizmeler hiç de olmayacak şeyler değilmiş; gördük."

"Haklı olabilirsiniz de... ben, peri padişahının kızı değilim."

"Ben de yakışıklı ve yürekli bir delikanlı değilim. Ejderhaların kafasını koparacak büyülü kılıcım yok. Ama ne yapacakmışım kılıcı? Kapınızı yedi başlı bir canavar beklemiyor ki."

"Belki de bekliyordur, nerden biliyorsunuz?"

"O zaman fakir delikanlıya yol gösterecek ihtiyar bir cadı çıkar ortaya; canavarı alt etmenin yollarını öğretir."

O sırada kapıcı çayları getirdi.

"Tanrım!" dedi Nurten, "Sizi ne yapayım, bilemiyorum. Çayınızı içmeden gitseniz olur mu? Şimdi gitseniz de sonra, beş buçuktan sonra buraya gelseniz, birlikte çıksak... Hani pastaneye gidelim, demiştiniz ya..."

Seyfi, Nurten'i lüks bir pastaneye götürdü. Onu pastaneye çağırmayı aklına koydu koyalı, çevredeki bütün pastaneleri gezmiş, en gösterişlisini, masaları en birbirine uzak olanını aramış, sonra burasını bulmuştu.

"Umarım beğenirsiniz..." dedi. "Pek öyle kalabalık değil. Daha doğrusu, gürültülü bir yer değil. Çay içersiniz değil mi? Tabii pasta da yiyeceksiniz."

"Yoo, pasta istemem."

"Olur mu hiç? Ne güzel pastalar var burda. Büyük bir tabak getirtiriz, içinden istediğinizi seçersiniz. İçlerinden birini seveceğinize eminim."

Rahattı. Çünkü daha önce pastanelerde oturmuş, erkeklerin kızlara nasıl çay ve pasta sunduklarını incelemiş, yapılan hareketleri bellemişti. Kendisini göstermesine, beceriksiz biri olmadığını tanıtlamasına izin vermek zorundaydı Nurten. Ayrıca onun bir şeyler yemesini istiyordu. Pasta güzel bir yiyecekti. Seyfi, Nurten'e güzel bir şey sunmak istiyordu. Nurten, garsonun getirdiği tabaktan beyaz kremalı bir pasta seçti. Ama çukulatalı bir tane vardı ki, üzeri bademler ve incirlerle çok güzel süslenmişti; Seyfi, onu da Nurten'in tabağına koydu. Kendisi yiyemeyecekti, fazla heyecanlıydı çünkü. Nurten bu kadarını anlamalıydı.

Şimdi karşısındakiyle ilgilenen, pasta sunuştaki içtenlikten, çocuksu yalvarıştan duygulanarak ve bütün bunlara şaşarak sorular soran, cevap bekleyen Nurten'di.

"Küçük bir çocukken, aşkın ne olduğunu nasıl bilebilirdiniz ki? Mutlaka uydurdunuz. Beni kandıracağınızı sandınız."

"Çevremde bir kadının varlığını, ilgisini duyuyordum hep... Bu, sizce yeterli değil mi?"

"Kimdi bu kadın?"

"Annemdi tabii... Bir kadının, kadınlığını böylesine yoğunlukla açığa vurabilmesi için ille de o görkemli film yıldızlarından biri olması gerekmez. Ellerini seyrederdim annemin. Öyle hünerli, becerikli ve çeviktiler ki iş görürken... Ama pencereden bakarken, onları kucağına koyduğunda ya da kolunu dirseğinden büküp ellerini çenesine dayadığında, anlatılmaz bir yumuşaklıkları, boyun eğmişlikleri olurdu. Annemin saçlarına da bayılırdım. Çokluk bir örtünün altında saklı dururlardı. Bütün gözlerden gizlenmiş olarak... Ama taranırken ortaya çıkıverirlerdi. Uzundu annemin saçları... Uzun ve kahverengi. Çok kısa bir süre için omuzlarından aşağı özgürce sallanırlardı... ama çok kısa bir süre için. Sonra annem onları örerdi. Saçlarına zincir vurulmuş gibi gelirdi bana. Sanki sonsuz bir özgürlükleri vardı da saçlarının, bu biraz sakıncalı, hatta tehlikeliydi; bağlamak, sıkıya almak, gözdağı vermek gerekiyordu... Bütün bunları böyle anlatmam şaşırttı mı sizi? Sordunuz, ben de size biraz gösteriş yapayım, dedim galiba. Güzel konuştuğumu mu sanasınız istedim, nedir? Neyse, biraz korkardım annemden, acırdım da...

Acımak daha hoşuma giderdi. Bir gün onu korumam gerekeceğini düşünürdüm belki de. Onu korumak düşüncesi, gururumu okşardı."

"Neden acırdınız annenize?"

"Babaannemden korktuğu, ödü patladığı için. Dedemden, babamdan da korkardı. İğreti biri gibiydi evde. Sanki o olmasa da olurdu; bir gün sokağa atılabilirdi. Bu durum uzun sürmedi ama. Babaannem de, dedem de öldüler. Annem sert bir kadın oldu birden. İçimde bir şey kırılmıştı. Acı duyuyordum. Annemin eski halini arıyordum. O zaman hüzünlü bir çocuk oluverdim galiba."

"Sonra?"

İlgiyle dinliyordu Nurten; arada pastasından bir çatal alıyor, ağır ağır çiğniyor, dinliyordu. Onun dinlediğini fark etmek, Seyfi'yi coşturuyordu. Hiç böyle olmamıştı. Kimselere böyle içini açmamıştı.

"Sonra başka kadınlar gördüm..." diye sürdürdü konuşmasını; "Yeni gelin, yeni ana olan kadınlar... Annemin gençliğini hatırlatıyorlardı bana, hüzünlü ve ürkektiler. O sıralarda okula gidiyordum. Kısacası büyümüştüm. Ne de olsa bir erkektim. Bu yüzden saçlarımı okşamaktan vazgeçti kadınlar. Saçlarımı okşamalarını istiyordum oysa. Saçlarımı okşamalarını, ellerini kısa bir süre başımın üzerinde tutmalarını... Ama onlar yüzüme doğru dürüst bakmıyorlar, bakışlarını kaçırıyorlardı. Seslerini dinleyerek avunuyordum ben de. Çocuklarını kucaklarında tutuşlarını seyrediyordum. Başları, çocuklarına doğru sevgi ve kaygıyla eğilirdi. Onlara bakar, sonra da çocuklarını nasıl doyurduklarını düşlerdim."

"Önce anneniz, sonra annenizin konukları... Şimdi de beni mi gördünüz? Ama ben anne değilim."

"İki-üç ay fakülteye gitmiştim, Tıp Fakültesi'ne... Orda bir sürü kız vardı. Ama çocuk gibiydi hepsi. Üstelik onlara yaklaşmaktan korkuyordum, çekiniyordum. Beni taşralı olarak hor görmelerinden korkuyordum. Şirkette bir kadın tanıdım; görür görmez hoşlanmıştım ondan. Hep onunla beraber olmak, konuşmak; yüzünü, giysilerini seyretmek istiyordum. Aşk duygumu kamçılayan bir görünüşü vardı. Ama ona âşık değildim."

Nurten, pastasını çabucak bitirdi. Sonra bir sigara yaktı. Başlangıcını bilemediği bir süreden beri (çok uzun zaman geçmiş olamazdı aradan, kaç yaşındaydı daha?) nasılsa edindiği bir davranış biçimini benimsemişti: Gerçek duyarlığını nerdeyse insandan uzak, öfkeli, yorgun, kendi gerçek hücresi sandığı bir karanlığa gizlemişti. Onu orda unutmayı yeğlemişti. Değişik görünüşlerin, bu boş verdiği duyarlığını, güneşli bir havada, yol üstünde bir çimenliğin önünden geçerken ya da tam telefona cevap verirken yakalamasına izin vermemişti. Bir korunma duygusuyla, farkında olmadan, bu yalın canlılığa karşı koymuştu hep. Şimdi ise Seyfi'nin sesinden, kullandığı önemsiz sözcüklerden sızan düşünce içine akıyor, kavrıyordu onu.

Hangisi doğruydu? Hayri Bey, Oktay Bey, bütün erkekler, hatta sokakta rastladığı o güzelim çocuklar karşısında takındığı soğukluk, amansız aldırmazlık mı; yoksa acı çekmeye, zevk duymaya, sarsılmaya, bitip tükenmeye, bütün bu saçmalıklara doğru uzanan içten atılımları mı?

Sağ eliyle alnını ovuşturdu.

"Benden bir cevap bekliyor musunuz?" diye sordu.

"Yoo, neden? Neden ille de bir cevap bekleyeyim? Benimle birliktesiniz ya, yeter."

Rahatlamıştı Nurten. Demek yalnız kendi kendine sorduğu soruları cevaplamak zorundaydı. Bu sorular bile yeterince aklını karıştırıyordu; Seyfi yönünden de ona, doyurucu, açıklayıcı, hiç değilse yatıştırıcı bir cevap bulması gerekmediği sürece rahat edebilecekti.

"Kalksak..." dedi birden.

Bunu söyler söylemez de aslında biraz daha oturmak istediğini anlayıverdi. Ama artık çok geçti. Önerisini geri alamazdı. Kalktılar. Pek de kalabalık olmayan sokaklardan geçerek yürüdüler.

Seyfi, Nurten'i, oturduğu apartmanın kapısının önünde bıraktı.

2

Bir hafta sonra yeniden buluştular. Nurten telefon edip Seyfi'yi çağırmıştı. Seyfi içeri girdiğinde, hademe masanın üzerine iki çay bardağı koyuyordu.

"Size, belki de pek hoşunuza gitmeyecek bir şey söyleyeceğim..." dedi Nurten. Sesi soğuktu; öyle ki, sözcükler anlamlarını yitirmişlerdi sanki. "İki gün sonra şirketten ayrılıyorum."

Kısa, çok kısa bir süre için sustu. Sonra sözlerinin Seyfi'de yaratacağı şaşkınlığı, yılgınlığı ölçmek gereğini duymadan, hatta onu avutmak amacıyla acele acele konuştu:

"Bu ayrılık, sizin yönünüzden de, benim yönümden de iyi olacak. Çünkü sizi ne yapacağımı bir türlü bilemiyorum. Sorumsuz davranışları sevmem. Size karşı bir sorumluluğum olduğunu düşünmekten kendimi alamıyorum. Gerçi odanıza gelip yanınızdaki adamı azarlamaktan başka bir şey yapmış değilim ama olsun. Bir süre çalışmayacağım. Öyle istiyorum. Bu arada sizi düşünmek için yeterince zamanım olacak. Tabii sonunda vereceğim karar sizi sevindirir mi, yoksa üzer mi, onu şimdiden bilemem."

Söyleyecekleri bitmişti, sustu. Seyfi böyle bir haberle karşılaşacağını hiç aklına getirmediğinden, Nurten gibi, söyleyeceklerini önceden hazırlamamıştı tabii. Gene de duraklamadan konuştu:

"Neden bana bir şeyler, hiç değilse bir ilgi borçluymuşsunuz gibi telaş içindesiniz? Hayatınızı ilgilendiren kararlarınızdan ötürü neden bana hesap verecekmişsiniz? Sizi sevdiğim için neden yükümlülük altına gireceksiniz? Siz beni sevmiyorsunuz ki!"

"Burdan ayrılıyorum diye üzülmeyecek misiniz yani?"

Şaşırmış mıydı, düşkırıklığına mı uğramıştı, rahatlamış mıydı, yoksa gururu mu incinmişti, kestirmek güçtü.

"Üzülürüm ama..." dedi Seyfi, "Üzüntüm beni ilgilendiren bir şey önünde sonunda."

"İnsanı durmadan şaşırtıyorsunuz!"

"Ben mi? Ne yaptım ki ben?"

"Daha ne yapacaksınız?"

Önüne bakıp dudağını ısırdı. Amansız bir tartışmada yenik düşmüş gibi çaresiz ve yorgun görünüyordu. Ama kısa sürdü bu. Çabuk toparlandı.

"Üzülürmüş, üzülürmüş ama bu kimseyi ilgilendirmezmiş. İyi, ne yapalım? Bense size yardımcı olmak istemiştim."

"Bana nasıl yardım edecektiniz ki?.. Acıyarak mı?"

Bu kadarı da fazlaydı artık. Nurten, Seyfi'yle neler konuşacağını, ona nasıl davranacağını önceden tasarlamıştı. Karşılıklı davranışlarını önceden belirleyebileceğini, Seyfi'yi de istediği yerde tutabileceğini sanmıştı. Oysa şimdi konuşmaları hiç aklına getirmediği bir doğrultuya yöneliyordu. Seyfi'ye egemen olması, onun duygularını, düşüncelerini yakalaması, istediği yöne çevirmesi söz konusu değildi. Seyfi'ye herkese davrandığı gibi davranmasının olanaksızlığını anlamıştı. Zaman kazanmak için bir sigara yaktı.

"Neden acıyacakmışım size?" dedi, özdenetimini yeniden kazandıktan sonra. "Dürüst davranmak, diyelim adına. O zaman ne siz incinirsiniz ne de ben."

"İncinmek mi?" diye Nurten'in sözünü kesti Seyfi. "İncinmekten söz eden kim? Siz beni incitemezsiniz. Ben de sizi incitemem. Çünkü incinecek kadar önem vermiyorsunuz ki bana!"

"Dürüstlükten söz etmiştim ya... Aslında yeterince dürüst olmadım ben. Ama şimdi dürüst olmak zorundayım. Size her şeyi açıkça anlatmalıyım."

Çayını bitirdi, ikinci bir sigara yaktı. Seyfi kendi çayına dokunmamıştı daha.

"Oktay Bey'le ilişkimin derecesini biliyor musunuz? Daha doğrusu, şirketteki bütün memurların, hizmetlilerin benden 'Oktay Bey'in metresi' diye söz ettiklerini... Üstelik bu adama yakınlık duymakla birlikte kendisini sevmediğimi... Şimdi bana bu ilişkiyi neden sürdürdüğünü sorabilirsiniz."

"Hayır, sormam."

"Siz sormasanız bile ben anlatmak istiyorum... Bir *kadının* varlığından söz etmiştiniz hani. İşte Oktay Bey de öyle, bir *erkeğin* varlığıydı benim için. Hemen şuracıkta, şu kapının, duvarın arkasında oturuyordu. O da benim kadın varlığımı duyuyordu. Bu duygu gittikçe yoğunlaşmaktaydı. Güzel boyunbağları takı-

yordu. Boyunbağlarıyla çoraplarının rengini birbirine uydurmasını biliyordu. Değişik bir limon kolonyası sürerdi. Elimi sıktıkça, bana kâğıt filan gibi şeyler uzattıkça bu koku bana da sinerdi. Bu, onun kendi kokusu gibi bir şeydi... Oktay Bey'le aramdaki ilişkiden ötürü pişmanlık duymadım. Çünkü iyi adamdır o. İnanmayacaksınız belki; bu iki nitelik, büyük bürokratlıkla iyilik pek bir arada bulunmaz ama gerçekten iyi insandır o. Tabii yalnızca iyi insan olmak hiçbir şeyi kurtarmaz, o da ayrı. Belki kendisi de bunu bildiğinden iyiliğini benden bile saklamaya çalışmıştır. Belki de böyle uygunsuz bir durumda, o uygunsuz duruma yakışan erkek olmayı denemek istemiştir. Böyle olduğuna da eminim. Çünkü sertliği, kafa tutmayı, zaman zaman da acımasız olmayı ben kendim de denedim."

Sustu. Çay bardağıyla oynadı. Sonra devam etti:

"Bilmediğiniz başka şeyler de var. Bir zamanlar evlenmiştim. Daha doğrusu, bir yıl kadar arkadaşlık ettiğim bir tiyatro oyuncusuyla nikâhım kıyıldı. Birçokları için başarısız bir oyuncuydu o. Üçüncü derecede rollere çıkardı hep. Bana, kalırsa üçüncü derecedeki rolleri, yani uşak, ikinci adam, terzi filan diye adlandırılan tipleri, birinci sınıf bir ustalıkla oynardı. Küçük adam rollerini severim ben. Sahnede, hayatta oldukları gibi tatsız değildirler. Faruk da öyle görünüyordu. Kısacası, bir yıl içinde bana şirin bir küçük adam rolü oynamayı başarmıştı. Düğün gecesi evden kaçtım, pencereden atlayarak... O, içerde arkadaşlarıyla içiyor, annemle hazırladığımız yiyecekleri tıkınıyordu; eski sevgilisi de dizlerini ısırıyordu; tabii pantolonunun üzerinden. Uykum gelmişti. İçki kafamı bulandırmıştı. Öfkelenemiyordum bile. Yalnız çok uykum vardı. Onları masa başında bırakıp yatak odasına girdim. Geceliğimi giyip yattım. Sonra Faruk geldi, arkasından o kız. Yatağımın üzerinde boğuşmaya başladılar. Ben de pencereden atlayıverdim. Birinci katta oturuyorduk zaten. Neyse ki üzerimde pazen gecelik vardı, ayağımda keçe terlikler... Hava karlıydı, soğuktu. O kılıkta bir taksi çevirip annemin evine döndüm... Ee, bir şey söylemeyecek misiniz?"

"Bütün bunları neden anlatıyorsunuz bana? Geçmişte başınıza gelenlerden ötürü size ne yardımım dokunabilir ki?"

Nurten içini çekti. "Sizinle anlaşmak gerçekten zor..." dedi. "Yardımınızı istediğimi nerden çıkardınız?"

"Sizi sevdiğimi söylemiştim. Biliyorsunuz bunu. Beni yalnızca siz ilgilendirirsiniz. Tanımadığım adamlar değil."

"Bakıyorum, bana ders veriyorsunuz bayağı. Oysa sizden büyüğüm ben. Tam yirmi beş yaşındayım. Ya siz? Siz kaç yaşındasınız?"

Konuşmanın yönünü değiştirebildiği için rahatlamıştı.

"Yirmi" dedi Seyfi yalan söylediği için biraz alçak sesle.

"Gördünüz mü? Sizden tam beş yaş büyüğüm. Ablanız sayılırım."

"Öyle olsun. Şimdi de siz beni dinleyin ama. Şirketten aldığım aylıkla geçiniyoruz, anneme bakıyorum. Biraz gelirimiz var, ama borçlarımız da var. Askerliğimi daha yapmadım. Doktor olacaktım, babam ölünce çalışmak zorunda kaldım. Gelecek yıl Akademi'ye gitmeyi düşünüyorum."

"Peki, siz neden anlatıyorsunuz bütün bunları?"

"Siz başınızdan geçenleri anlattınız, şimdi sıra bende."

"Eh, birbirimizle ilgili her şeyi öğrendik demek ki... Başka konuşacak şey de kalmadı. Öyle değil mi?"

Ayağa kalkmıştı. Hayri Bey'le konuşurken olduğu gibi soğuktu sesi. Seyfi'ye yukardan bakıyordu.

"Size güle güle demeliyim." Sonra daha yumuşak bir sesle ekledi: "Daha sonra, yani burdan ayrıldıktan sonra size telefon ederim."

"Ya ben? Ben de sizi arayabilir miyim?"

"Hayır, gerek yok buna. Ben nasıl olsa ararım sizi. Bir karara varınca, yani sizinle konuşmak isteyince ararım. Belki bir yerlerde buluşmak, belki de sizinle arkadaşlık edemeyeceğimi bildirmek için. Aradan iki üç ay geçebilir. Çünkü daha bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum. Biraz dinlenmeliyim."

3

Ağustos başlarıydı. Nurten, şirketten ayrılalı üç ayı geçmişti; daha Seyfi'yi aramamıştı. Bir öğle yemeğinden sonra Hayri Bey,

"Duydun mu?" diye sordu; "Oktay Bey'in kapatması vardı ya hani, şu Nurten... Anası ölmüş."

"Yaa!"

"Ne o, pek üzülmüşe benzersin?"

"İnsanın annesinin ölmesi kötü..."

"Senin için öyle olabilir. Ama Nurten gibiler ana-baba sevgisi aramazlar pek."

Seyfi, gazetedeki ölüm ilanını buldu, okudu. Bu arada Nurten'in babasının da daha önce ölmüş olduğunu öğrendi. İlanda Nurten'in adını görünce yüreği çarpmaya başladı. Harflere parmaklarıyla dokundu, sonra ilanı kesip cüzdanına koydu.

Ertesi gün Sevim'e sordu; "Bir tanıdığımın annesi ölmüş" dedi; "Başsağlığına gitmek istiyorum. Acaba hemen mi gitmeliyim, yoksa daha sonra mı?"

"Az tanıdığın biriyse, acele etmesen de olur."

"Daha önce haber vermem gerekir mi? Telefon etmeli miyim?"

"Gerekmez. Kalkar gidersin. Senin de dünyadan haberin yokmuş... Madem bilmiyorsun, şunu da öğren: Başsağlığına gidildiğinde az oturulur. En çok yarım saat... Yakın arkadaşın olursa, tabii o zaman başka. O zaman biraz daha oturabilirsin. Çok fazla da gevezelik etme, olmaz mı?"

Sevim'in Seyfi'ye duyduğu öfke daha geçmemişti.

4

"Demek yapayalnızsınız..." dedi Seyfi, Nurten'e; "Geceleri de mi? Geceleri de mi yalnızsınız?"

Tül perdeli, koyu kırmızı kadife koltuklu, kanepeli bir odada oturuyorlardı. Yerde kadife koltukların oymalı, hantal ayaklarına hiç yakışmayan pastel renkli, küçük motifli bir Hereke halısı seriliydi. Odanın sağ yanında, koltukların eski havasıyla uyuşmayan modern bir yemek masasıyla iskemleler ve büfe duruyordu. Besbelli yemek odası takımı Nurten'in beğenisine uygun olarak satın alınmıştı. Kadife koltukları, kanepeyi, sehpaları değiştirmek içinse para çıkışmamış olmalıydı. Birkaç yıl sonra

değiştireceklerdi onları. Seyfi, bütün bu yabancı, başkalarının olan, daha doğrusu şimdi ölmüş bulunan birtakım insanların kişiliklerinin, yaşantılarının izlerini taşıyan eşyaların, özellikle onların kendisi için fazla gösterişli ve süslü havasının verdiği rahatsızlığı, ceviz sehpanın üzerindeki emaye küllükle gideriyordu. Gözlerini bir süre küllüğe dikip rahatlamaya çalıştı. Küçücük bir şeydi bu. Üzerinde biri şarap, öteki çivit renginde iki çiçek vardı. Çiçeklerden büyüğü, nedense dört taç yapraklıydı. Böyle eksik çizilmiş, boyanmış olması, ona ayrıca bir sevimlilik veriyordu. Seyfi'yle küllük arasında hemencecik gelişiveren bu dostça ilişki, belki de Nurten'in o anda sigarasının külünü oraya silkelemesinden ötürüydü.

"Geceleri de yalnızım..." diye cevap verdi Nurten.

"Kadınlar geceleri yalnız kalmaktan korkarlar ama... Siz korkmuyor musunuz? Hiç değilse bir arkadaşınız kalsaydı sizinle birlikte."

"O zaman daha çok sıkılırdım. Hem yakın arkadaşım yok ki benim... Üstelik korkmuyorum da. Yalnızlıktan korkmam ben."

Kapıyı açıp da karşısında Seyfi'yi görünce sevinmiş, içtenlikle gülümsemişti. Onun böyle güldüğünü ilk kez görüyordu Seyfi. Nurten öyle ciddi bir kızdı ki. Bir şakaya bile kahkahalarla güleceği düşünülemezdi. Oysa biraz önce Seyfi'yi görünce gülmüş, gülerken dişleri bile ortaya çıkmıştı. O zaman yüzünden boz renkli bir peçe sıyrılır gibi olmuştu. Şimdi ise, "Bana karışma, beni bırak, bir şey istemiyorum" diyordu. Tıpkı eski günlerde olduğu gibi... Yok, hepten eski günlerdeki gibi değil. Eskiden belki Seyfi'yi merak ediyor, bu garip, saf oğlanı şöylelemesine de olsa tanımak istiyordu. Şimdi ise kimseleri merak ettiği yoktu. Yorgundu, bir şeylerden bıkmıştı. Hayatta göreceği ne varsa görmüştü sanki; şimdi de sonu gelmeyecek olan günlerin bezginliğini duyuyordu.

Oysa Seyfi umutla, onun gölgeden çıkışını bekliyordu. Bakışlarını Nurten'in yüzüne, saçlarına, gövdesine takmış, en küçük bir değişikliği ürpererek yakalamaya hazır, bıkmadan bekliyordu. Onun sırrına varılmaz oyuklarla dolu varlığına saygısızca sokulmak değildi istediği. Yeter ki, Nurten gölgesinden çıksın, gönlünce salınsın; ama değilmemesi, ellenmemesi gerektiğine

hükmettiği yerlerini özenle korusun; Seyfi kendi payına –ne kadar küçük olursa olsun– rıza gösterecekti.

"Hep böyle tek başınıza oturup duracak mısınız?"

"Bilmiyorum... Hiçbir şey bilmiyorum. Bir hareketsizlik geldi üzerime. Şu koltuğa oturuyorum. Bakıyorum, saatler geçmiş, farkında bile değilim."

"Evet, anlıyorum."

Nurten, birden gözlerini Seyfi'nin yüzüne dikti.

"Yok, anlamıyorsunuz. Nasıl anlarsınız hem? Üstelik annemi özleyip özlemeyeceğimi bile bilmiyorum. Belki hiç aramam onu. Çünkü Giritli bir kadın gibiydi.

"Giritli mi?"

"Bilmem neden, ağzımdan öyle çıktı; karalar giymiş, üzgün, ağırbaşlı ve kötümser... Giritli kadınlar öyledir. Tabii annem dindar değildi. Karalar da giymezdi. Ama bağnaz bir kadın gibi kuru ve sertti. Hayatı yaşamaya değmez bulurdu sanki. Kendi üstün varlığının yanında, hayatı pek cüce ve kısır buluyor olmalıydı."

"Siz de sanki hayatı yaşanmaya değmez buluyor gibisiniz. Anlaşılan annenizin kaybı sizi çok sarsmamış ama eve kapanmanız için yeterli bir neden oluvermiş."

"Annem her şeyi düzene kordu; günün bölümlerini, saatleri, dakikaları yerli yerine kordu. Şimdi ben tek başıma ne yapacağımı bilemiyorum. Bakın vazodaki çiçeklere... Çoktan solmuşlar. Onları atmam gerektiğini söyleyen kimse olmadığından öylece duruyorlar. Gazeteler dört bir yana saçılmış."

Çaresizlik içinde çevresine bakındı. Vazolarla, biblolarla, çeşitli kül tablalarıyla dolu oda pek dağınıktı; her yan toz içindeydi. O kendine güvenen, kürk yakalı kıza ne olmuştu? Eskiden Seyfi, Nurten'in herkese, eşyalara bile tepeden bakmasına bayılıyordu. Şimdi acılı, yarı hasta, korkak haliyle de kabul ediyor, seviyordu onu. Daha sonra, bir başka gün –olur ya– temizlikçi kadını azarlasa, kendisine çiçekler alıp onları kucaklasa, ortalığa serpse çılgınca, çıplak ayakla kırlarda koşsa, gene sevecekti.

"İsterseniz çıkıp biraz dolaşalım..." dedi Nurten'in çaresiz halinden üzüntü duyarak.

"Evden bir kez çıkarsam, bir daha hiç dönmem belki. Üste-

lik evden çıkabileceğimi de sanmıyorum. Annemin olan bütün eşyalar, görünmez kollarıyla eteklerime, saçlarıma, kollarıma yapışacaklar sanki. Bir çıkabilsem... Bir çıksam, sonra da hiç, ama hiç dönmesem..."

"İyi ya, evden çıkın, dönmeyin siz de."

"Nereye giderim sonra?"

"Bize gelin."

Nurten ilk kez sesli güldü; küçük bir kahkaha bile attı. Ama gülüşünde sevinç yoktu, yüzünde de... Kötü bir şakaya aldırmadığını göstermek için gülmüştü sanki.

"Çok iyisiniz..." dedi sonra da, "Ama olmayacak şeyler söylemeyin!"

Seyfi, cevap vermedi. Sonra bir sessizlik oldu. Sessizlik uzadıkça ona dokunmamaya karar vermiş gibi susuyorlardı. Kıpırdamıyorlardı bile. Elde edilmesi çok zor olan bir şeyi bozabilirlerdi belki. Belki aralarında susku değil de sessiz bir anlaşma vardı. Bu duruma katlanmaktan başka çareleri yoktu. Nurten, gözlerini, kucağında kavuşturduğu ellerine dikmişti. Sigara içmeye bile kalkışmıyordu. Zaten küllükte unuttuğu sigarası da, ucundaki uzamış külle, kendi kendine tütüyordu.

Seyfi, gözlerini Nurten'den ayırmıyordu. Açık renk bir pantolon giymişti Nurten; bir de uzun kollarını dirseğine dek sıvadığı kahverengi bir gömlek... Saçlarını kuyruk yapıp siyah bir kurdeleyle bağlamıştı. Yüzü boyasız ve solgundu. Bu haliyle liseyi yeni bitirmiş bir genç kıza benziyordu. Bir zamanlar K... Şirketi'nin çalışkan sekreteri olduğu düşünülemezdi.

Seyfi rahatça ve hiç sıkılmadan oturuyor, Nurten'e bakıyordu; Nurten'in gölgesine çekilmiş olmasına bile aldırmadan. Sonunda Nurten, Seyfi'yi kendisine yaklaştırmak, aralarındaki yabancılığı gidermek için bir yol bulduğunu sanarak, "Size bir şey ikram etmedim" dedi; "Kötü bir ev sahibiyim ben. Buralara kadar gelmişsiniz benim için, bense karşınıza geçmiş yakınıp duruyorum. Ne içersiniz?"

Ayağa kalkmıştı bile.

"Zahmet etmeyin. Bir şeycikler istemem."

"Zahmet olmaz. İstediğiniz her şeyi seve seve yaparım. Çay mı, kahve mi istersiniz?"

"Teşekkür ederim, hiçbir şey istemem."

"Yoksa soğuk bir şeyler mi içersiniz? Sözgelimi bira... Ne dersiniz? Bu sıcakta bira iyi gelir. Hem ben de susamışım..."

"Siz de istiyorsanız, peki, içelim."

Nurten, iki bira şişesi ve iki bardak getirdi.

"En sonunda çay içmeyi bıraktık!" dedi.

Neşeli görünmeye çalışıyordu, başarıyordu da. Belki de sahiden birden neşelenmişti.

"İşte şimdi karşılıklı bira içiyoruz..." diye konuşmasını sürdürdü Nurten, birasından kocaman bir yudum alıp, diliyle dudaklarını temizledikten sonra. "Sırayla bütün içkileri deneyebiliriz. Var mısınız? Her karşılaşmada bir başka içki içelim. Ayrandan rakıya kadar hepsini deneyelim."

Sevincini gizlemeye çalışarak başını salladı Seyfi. Demek ki, bundan sonra sık sık görüşebileceklerdi.

"Söyleyin bakalım," diye canlı konuşmasını sürdürdü Nurten. "Bütün yaz ne yaptınız?"

"Pek bir şey yaptım sayılmaz. Daha doğrusu düşündüm durdum hep. Yani sizi düşündüm, telefonunuzu bekledim. Kaç kez rehberi açıp telefon numaranızı buldum. Telefon numaranızı defterime bile yazdım. Ama sizi aramaya kalkışmadım. Çünkü aramamı kesinlikle yasaklamıştınız."

"Yasakladım öyle mi?" diye gerçek bir şaşkınlıkla sordu Nurten. "Çok ayıp etmişim. Özür dilerim."

"Sizi düşündükçe yüreğim sızladı durdu. Artık orda bulunmadığınızı, sizi orda bir daha göremeyeceğimi bile bile şirkete gitmek zor geliyordu bana. Her sabah bu zorluğu yaşadım, her akşam hüzünle ayrıldım şirketten... Akşamları da bol bol ders çalıştım."

"Ne dersi?"

"Yeniden üniversite sınavlarına girdim... Hani Akademi'ye gideceğimi söylemiştim ya size. Unuttunuz belki."

"İyi geçti mi sınavlar?"

"Oldukça. Herhalde Akademi'ye girebilirim."

"Sevindim buna. Peki, daha başka ne yaptınız? Sınavlardan sonra?"

"Bazı akşamlar Gençlik Parkı'na gittim."

"Ne yaptınız orda?"

"Gençlik Parkı'nı severim ben. Bir sürü insan görürüm orda. Daha çok aileler gelir, kalabalık aileler; insanlar üçer dörder kişilik gruplar halinde –kaybolmaktan korktukları için olacak– birbirlerinin yakınında yürürler, el ele tutuşurlar; kimisi yanındakinin koluna girer. Böyle bir şeyden ürkmüş gibi toplaşmaları aslında kalabalıktan çekindikleri için filan değildir; sanki birbirlerine değmekten hoşlanırlar. Orda herkes birlikte eğlenir. Aşağı yukarı herkes bir başkasının yaptığı yapar. Biri kola içiyorsa, öteki pepsi içiyordur."

Seyfi'nin anlattıklarını dinlerken Nurten'in gözleri parlamaya, yüzü pembeleşmeye başlamıştı. Dersini iyi bilen minik öğrencisini dinleyen bir ilkokul öğretmeni ya da çocuğuna göğsü kabararak bakan ve bak hele, neler de biliyor bacaksız, diyen bir anneye benziyordu. Seyfi susunca âni bir coşkuyla, "Bir gün beni de götürün oraya!" dedi, nerdeyse bağırarak.

"Sahi mi? Sever misiniz Gençlik Parkı'nı?"

"Bilmiyorum. Hiç gitmedim ki! Gitmek aklıma bile gelmedi. Ama sizinle gitmeyi isterim. Öyle güzel anlattınız ki..."

"İsterseniz hemen bugün gidelim."

Nurten biraz durdu, düşündü. Bu arada gözlerinin pırıltısı da, yanaklarının pembeliği de geçiverdi.

"Yok..." dedi sonra; "Bugün olmaz. Henüz emin değilim. Bilemiyorum."

"Neyi bilemiyorsunuz?"

"Kendimi... Neyse... Öyle garip garip bakmayın yüzüme. Size her şeyi anlatamam ki. Gereği de yok... Bakın, size bir şey soracağım: Ne zaman gideceksiniz?"

"Nereye? Gençlik Parkı'na mı?"

"Hayır, burdan ne zaman gideceksiniz? Yani yanımda ne kadar daha kalabilirsiniz?"

"Bilmem... Siz nasıl isterseniz. Sıkıldınızsa hemen giderim."

"Öyle demek istemedim. Yani belli bir saatte evinizde bulunmak zorunda mısınız? Anneniz merak eder mi sizi? Eve genellikle kaçta dönersiniz?"

"Altı buçukta... Ama sinemaya gittiğim günler dokuzda dönerim."

"Öyleyse hiç değilse sekize kadar kalabilirsiniz yanımda, değil mi?"

"Elbette. Siz istedikten sonra... Hatta isterseniz sekiz buçuğa, dokuza kadar bile kalabilirim."

"Sağ olun. Beni sevindirdiniz. Öyleyse yemeği birlikte yiyelim. Omlet yaparım size. Yalnız omletle doyar mısınız? Biraz da peynir, salata olsa..."

"Yemeği eve gidince de yerim. Siz zahmet etmeyin."

"Bu halinizi hiç sevmiyorum. Size bir şey vermemi istemiyorsunuz. Oysa ben yardımlarınızı seve seve kabul ediyorum. Hatta sizden bir şeyler istemeye bile cesaretim var."

Seyfi, Nurten'e başsağlığına gitmeye karar verdikten sonra hep düşünmüştü; acaba Nurten'le ne konuşacaktı? Karşılıklı susup kalmalarından korkuyordu. Oysa işte deminden beri konuşup duruyorlardı. Gene de sanki memnun değildi halinden. Aralarındaki ilişkinin bir başka yolda mı gelişmesini istemişti acaba? Acaba düşgücünün alabildiğine coşmasına fırsat vermediğinden, olanla yetinmeyi kurmuş, şimdi karşısına nasılsa çıkıveren bu yakınlıktan mı ürkmüştü? Yoksa ilerde beklediği, özlediği başka durumlar vardı da, şimdiden onlara erişememiş olmanın acısını duyuyor, üstelik herhangi bir umut da onu avutmuyor muydu?

Nurten, kendisini odada yalnız bırakıp mutfağa gideli beri sıkıntılıydı. Onunla konuşurken farkına varmamıştı ama şimdi kendisine acı veren bir olay olmuş, Nurten ona surat asmış, kötü sözler söylemiş gibi üzgündü. Saat sekiz buçukta –hadi bilemedin dokuzda, daha geç olmazdı– Nurten'den nasıl ayrılacaktı? Nasıl sokaklarda yürüyecek, eve dönecek, yatağında uyumayı başaracaktı? Şirkette nasıl çalışacaktı? Başka bir insandı artık. Ama kimse bunu bilmeyecekti. Ona hep eski Seyfi'ymiş gibi davranacaklardı. Yerinden kalkıp pencerenin önünde ayakta durdu. Fazla bir şeyler göremeden sokağa baktı. Neden içi içine sığmayan mutlu bir delikanlı değildi şu anda? İşte Nurten'in evindeydi. Nurten, onunla beraber olmaktan hoşlandığını açıkça belli etmişti. Sekiz buçuğa kadar kalmasını istemişti. Şimdi de mutfakta yemek hazırlıyordu. Evet, bütün bu olanlar inanılmaz şeylerdi. Gene de Seyfi ağlayacak kadar hüzünlüydü.

Nurten de mutfakta yumurtaları çırparken tedirgindi. Elleri titriyordu. Maydanozları ve sebze bıçağını elinden düşürmüş, bir şişe devirmişti. Sekiz buçuktan sonrasına takılıyordu onun da aklı. Evde nasıl yalnız kalacağını düşünüyordu. Bundan sonraki günlerin bazı saatlerini kurtarmış sayılabilirdi; Seyfi yalnız bırakmayacaktı onu. Ama Nurten bu saf yürekli oğlanı ne yapacağını, nereye koyacağını bilemiyordu. İçtenliği, yürekten bağlılığı, doğallığı bu acılı durumunda etkileyiciydi. Ama ne kadar sürerdi ki?

Sofraya oturduklarında "Gerisini sonra düşünürüm" diye geçirdi aklından ve Seyfi'ye gülümsedi. Gülümserken sanki Seyfi'ye yaklaşıyor, sokuluyordu. Ama uzun sürmeyecekti bu sevgi gösterisi. Biraz sonra gene kaçacak, hiç kimseleri gereksinmezmiş gibi arkasına yaslanacak, başını havaya kaldıracaktı. Bunun böyle olacağını ikisi de biliyordu.

5

Seyfi, dördüncü katın sahanlığında, açık bir pencerenin önünde durmuş, hava almaya çalışıyordu.

Gözü, damların üzerinden ötelere, kentin hafifçe sisli olan batı yakasına doğru gitti. Gençlik Parkı'nın kocaman dönmedolabının tekerini ve boyunca yükselen fıskıyeyi gördü. Gençlik Parkı'nı düşününce yüreği çarpmaya başladı. İçinde yoğun bir ağrı vardı. Bu ağrıyı seviyordu, onsuz yaşayamazdı. Üç ay boyunca duyduğu tatlı sızı, bu ağrının yanında neydi? O tatlı sızı bir çocuğun sahip olamayacağı bir oyuncağı düşlemesine benziyordu nerdeyse. Şimdiki ağrısı... ona varolduğunu duyuruyordu.

Arkasında ayak sesleri duydu. Birtakım kişiler gülerek, söylenerek ya da bağıra çağıra öğütler vererek, kasılarak, küçülerek, dişlerini karıştırarak, geğirerek merdivenleri inip çıkıyordu. Onların, bütün bu insanların, yani Hayri Beyler'in, bir muhasebecinin, horlayanların ya da horlananların, içindeki kocaman ağrıyla, acı veren mutlulukla, o ağrının, acının doldurduğu dünyayla ilgisi yoktu.

Aşağılarda ve karşılarda uzanan ağustos günlerinin donuk sıcağına bulanmış tozlu gün, gökyüzündeki çiğ mavilik, tek gün değildi de, sonsuz sayıda bir örnek, baygın günlerdi. Hayri Beyler'in, ona benzeyenlerin aşağılanmış, karşı konulmaz, öldüresiye sıkıcı ve tekdüze günleri... Sanki bütün insanlık kocaman yapılara doluşmuş, katlar arasında ine çıka, odalar arasında gide gele uzun, süresiz bir can çekişmeyi andıran sıkıcı yaşamını sürdürüyor, yaşadığını sanıyor, ceset oluşuna aldırmıyordu. Ne var ki Seyfi, onlara acıyarak, bu öğle ortası bunguluğunu düşünüp soluğu daralırcasına sıkılacak değildi. Bu insanlar ve çaresizlikleri Seyfi'yi ilgilendirmiyordu. O, şimdilik başka bir dünyası olduğuna inanıyor, yalnız kendisinin olan bu dünyada (içinde Nurten'in de bulunduğu bu dünyada) yaşamayı seviyor, daha doğrusu şimdi tasarımını kurduğu bu dünyayı gerçekleştirebileceğine ve orada yaşayacağına inanıyordu.

Bu gece... Bu akşamüstünü ve geceyi geçirmek zor, çok zor olacaktı. Bir gece önce de kapının ardından kapanmasıyla her şeyi sonuna erdirmiş gibi üzülmüş, merdivenlerden güçlükle inmişti. İstemeye istemeye eve dönüşü (eve dönmekten başka elinden ne gelirdi?), yaşadığı güzel saatleri unutturacak kadar acı olmuştu. Beklemek gerekiyordu. Beklemek, sabırlı olmak... Nurten, ayrılırlarken, önlerindeki günler için söz vermemişti. Gençlik Parkı'ndan bile söz etmemişti. Yalnızca "Güle güle" demiş ve kapıyı, Seyfi'nin merdivenlerden inmesini beklemek şöyle dursun, o daha ilk basamağa adımını atarken kapamıştı. Böyle davranması, Seyfi'nin onu hemen bu akşam gene aramasına engel miydi? Acaba beklemesi mi gerekirdi? Evet, garip bir kızdı Nurten ama garipliği, Seyfi'nin içtenlikle söylediği sözleri anlayışla karşılamasına hiçbir zaman engel olmamıştı.

Seyfi, K... Şirketi'nin insanlarından olmadığını duymak, onların yazgısını bölüşmeyeceğini bilmek için Nurten'i görmek zorundaydı. Hem Gençlik Parkı'na gitmeyecekler miydi? Ah, ona hiç iyi anlatamamıştı Gençlik Parkı'nı. O uzun, neşeli fıskıyeye gözlerini dikti. Nurten'i akşama kadar unutabilmek için Gençlik Parkı'nı düşünmeye başladı.

Sözgelimi bir çayevine oturursunuz. Yeni Hayat, Gölbaşı, Güzel Ankara, Mavi Deniz, Yeşilköşe adlarından birini taşı-

yan bir çayevine. Sahipleri, düş güçlerini usul usul zorlayarak, göçüp geldikleri kentlerdeki özlemlerinden bir simgeyi bulup mavi üzerine sarı, kırmızı ve karayla yazdırmışlardır bu adları. Kimileri, tabelalardaki yazıların çevresini çiçeklerle, özellikle lâlelerle süsleme alışkanlığını, bu beğeniyi sürdürürler hâlâ. Ne var ki, göze çarpmak, müşteri çekmek için yapılan bütün bu coşkunca çabalardaki içtenlik, çayevinin zafer takına benzeyen kapısından hoşgörüyle gülümseyerek geçmenizi engellemez. Üzerindeki lekelerden (lekeler sıcak su ve sabunla giderilemeyen türdense eğer) temiz mi, kirli mi olduğunu pek anlayamadığınız, örtüsü kırmızı ya da mavi damalı bir masaya otururusunuz. Şekerli kahve ya da demli çay içersiniz. Bütün masalar doludur; bu da ayrıca hoşunuza gider. Herkes gönlüne uygun bir yerde oturmaktadır sanki ve gürültü etmeden aranızdadır, sizinledir. Arada coşanlar olur; bir anıyı ya da geleceğe değgin tasarılarını anlatırlar. Tabii çocuklar her zaman –gecenin onlar için oldukça geç bir saatinde gelinmişse de– hareketlidirler. Onlarla birlikte anneler de...

Ah, o serin, ışıklı, müzikli geceyi yaşayanlar arasında yalnızlıktan uzak, birlikte olmak ne güzeldir! O anlarda neden bütün insanların bu ışığı ve karanlığı böylesine coşkuyla, sevinçle bölüşmediklerini düşünür durursunuz. Belki onların hesabına üzülürsünüz bile. Çünkü Ankara'da, Gençlik Parkı'na gelmekten hoşlanmayan pek çok insan vardır. Nurten gibiler ve o soylular, bir de kendilerine bir ayrıcalık yakıştırmış olanlar, Gençlik Parkı'na adım atmazlar. Bu çekimserliğe ya da küçümseyişe şaşmakta haklısınızdır.

Kalabalık yollarda yürürken çarpışanlar, birbirlerine kızmazlar, özür dilemezler; çoğu özür dilemeyi bile bilmez zaten. Belki birisine çarptıklarının farkında değildirler. Ya da kendilerinden olan birine dokunmaktan hoşlanıyor da olabilirler.

Tanrım, ne sevinçtir bu! Ve gene ne sevinçtir, oturuyorsunuz, belki masanızda kimseler yok, yalnızsınız; ama seslerle yetiniyorsunuz. Genellikle yoksulsunuzdur. Hiç değilse şu çekilmez orta halliliği geçiştirmeye çalışanlardansınızdır. Paralı tacirler, mal satmaya, satın almaya ve iş takibine gelmiş taşralılar, şu şaşkınlar yani, pavyonları yeğlemişlerdir. Onlar, Gençlik Parkı'nın

ortak şenliğine katılmayacak kadar çocukluklarından uzaklaşmışlardır. Böylece siz, eski giysilerinizden, ter kokunuzdan, kirli boynunuzdan, ellerinizden utanmazsınız. Garsonlar anlayışlıdır. Şenliğe bütün gönülleriyle katılıyor gibidirler. Size tıpkı bir beymişsiniz gibi davranırlar. Müşteriler arasında, onların parasal güçlerine göre ayrım yapmak akıllarından bile geçmez. Kentin öteki pastanelerinde, lokantalarında acımasız olan garsonlar, burda şaşkınlığı, acemiliği, parasızlığı ödüllendirmesini bilirler. Çünkü herkes eğlenmeye gelmiştir, sanki garsonlar da... Gerçekten eğlenen kişilerse zararsızdır. Ve yeryüzünün eğlencesinden nasibini almaya gelmiş bu alçakgönüllü insanlar, Gençlik Parkı'nda, garsonlardan bile saygı görür. Payına düşen ışığa, renge, serin kuytuluğa, müziğe ve kahkahaya kollarını açan, bütün bunları gereksinen ve bütün bunlar uğruna turnikeden geçmeye cesaret eden hangi yurttaş saygı görmez?

Ağaçlıklı yollardaki o gelişigüzel gezintilerden sonra gelirler, otururlar böylece, ya bir sıraya ya çayevine... Otururlar, dinlenirler. Herkesin bir şarkısı vardır. Şarkısını duymak için kimse sabırsızlık göstermez. Çünkü o nasıl olsa gelecektir. Ya çığlık çığlığa, başınızın tam üzerindeki yükselticiden yayılacak ya da ışıklarla ağarmış gökyüzüne doğru tırmanan çınarların, atkestanelerinin üzerinden inecektir. O zaman çay kaşıklarının şangırtılarını, çocuğunu azarlayan kadınların bağırtılarını, öteki şarkıları, tren düdüklerini, klakson seslerini unutup açık havaya yayılmakta olan kendi şarkınızı dinlersiniz... Aşk şarkıları... Yüz yıl önceki, elli yıl, yirmi yıl önceki ya da şimdiki sevda sözleri... Bir saçın dökülüşü, bir elin kucağa düşüşü, yerlerde sürünen etekler, bir çift karanfil dudak, gülendamlar, yeşil yeşil bakan gözler... Bu kadarcık da anlatılsa kadındırlar ya hepsi. Sonra düşkırıklıkları, ayrılıklar, doğanın ve bahçelerin türlü görünüşlerinde simgelenen öyküler, ölüm...

Aşklardı hepsi de... İnsanlar, tatmadıkları bir duyguyu, bu duygu onmaz acılarla birlikte de duyulsa, bir şarkı boyunca dinleyerek avunuyorlardı. Sevmek, ayrılıklara katlanmak, görkemli bir felâketi tatmak hoşlarına gidiyordu. Hüzünlenerek, gözleri yaşararak avunuyorlardı. Ne gariptir, böylece mutlu da oluyorlardı.

"Eğer o da beni severse..." diye düşündü Seyfi. Bir odacık ve pencereden görünen birkaç ağaç... Bu kadarı yeterdi. Kuşlar da olabilirdi. Bir odacık... Geniş, aydınlık pencereler... Güllere, bülbüllere, en güzel koya vurmuş ayışığına, çamlara hiç de gerek yoktu. Bir odacık yalnızca. Ağaçlar, kuşlar da olmayabilirdi. Yalnızca bir oda... Ama böyle bir odası yoktu Seyfi'nin. İçinde Nurten'in oturduğu bir odası yoktu. Ve ağustos ayının insafsız güneşi gözlerini acıtıyordu.

6

"İşte gene ben geldim!" dedi Seyfi, Nurten kapıyı açınca.

Bir gün önce oturduğu kanepeye ilişince de, "Birkaç gün beklemeyi göze alamadım..." diye anlattı. "Belki inanmayacaksınız ama çok uğraştım; daha bu akşamdan buraya gelmemin uygun olmayacağını düşünüyordum da... Belki beni istemezsiniz, diyordum. Öyle ya, daha dün beraberdik. Ama neylersiniz, yapamadım. Yüzünüzden anlaşılmıyor, çok kızdınız mı bana? Eğer istemezseniz açıkça söyleyin, hemen giderim, hem de hiç gücenmeden. Geldim, kapınızı çaldım ve sizi gördüm. Bu yeter bana."

Ayağa kalkmıştı bile.

"Gideyim mi?" diye yeniden sordu.

"Gitmek mi? Gitmeyi de nerden çıkardınız? Otursanıza, neden ayağa kalktınız öyle? Görüyorsunuz ya, yalnızım. Canım sıkılıyor. Daha doğrusu siz haklıymışsınız, korkuyorum yalnız olmaktan... Ne iyi ettiniz de geldiniz."

"Yani kızmadınız mı bana?"

"Kızmak mı? Zaten bekliyordum sizi. Yani bir gelseniz diye dua edip duruyordum."

Bu akşam, sarı çiçekli ve boz yapraklı basmadan bir giysi vardı üzerinde. Saçlarını omuzlarından aşağı bırakıvermiş, başına beyaz bir çember takmıştı. Çıplak ayaklarında incecik bantlı sandaletler vardı. Ayak parmaklarının tırnakları boyalıydı. Ondaki bütün bu kadınlığına özgü değişiklikleri seyretmek Seyfi'nin hoşuna gidiyor, Nurten'in giysilerinin tüm ayrıntılarını

inceliyordu. Bir başka gün kimbilir neler giyecek, saçına nasıl bir biçim verecekti! Seyfi kadınların nasıl giyindiklerini iyi bilirdi. Ve gene iyi biliyordu; Nurten o güzelim beden yapısını, büzgülerden, pililerden, gereksiz kabarıklıklardan oluşan alâmetlerle örtmeye kalkışmayacaktı. Giyimi, düzgün, akla uygun çizgilerden oluşuyordu; tekdüzeliği, bedeninin doğal kıvrımlarını izleyen ya da çok istenirse hoş bir biçimde abartan kesintiler gideriyordu. Özelliğini, belirgin bir tümseğin, yuvarlaklığın ya da çıkıntının bulunmamasından alan düzgün yüzünü de deli perçemlerden, başıbozuk buklelerden titizlikle koruyordu. Seyfi, kadınların boyunlarından aşağı inen salkımsaçak zincirleri, zincirlere takılı renk renk boncukları, kocaman taşlı yüzükleri, saçlardaki kâhkül, perçem bolluğunu, kazaklar, etekler, uçarı atkılar, çantalar arasındaki renk uyumsuzluğunu izlemeyi severdi sevmesine ama bütün bunların Nurten'e göre olmadığını biliyordu.

"Böyle her gün size gelmemi ister misiniz?"

"Bilmiyorum."

Başını öne eğmiş, eteklerinin kıvrımlarıyla oynuyordu. İlk kez ne yapacağını bilemiyordu sahiden. Uzun uzun düşünüyor, bir sonuca varamıyor olmalıydı. Sonra başını kaldırdı.

"Bana gelmenizi istiyorum elbette. Ama bencilliğimden mi istiyorum, henüz bilmiyorum. Belki salt yalnız kalmamak için istiyorumdur."

"İyi ya işte. Ben de yalnız kalmayasınız diye geliyorum. Ne var bunda bu kadar sıkılacak?"

"Aylar önce bir şey söylemiştiniz bana."

"Aylar önce sizi sevdiğimi söylemiştim. Bunu mu demek istiyorsunuz? Evet, doğru, sizi seviyorum. Görüyorsunuz, bunu söylemek zor gelmiyor bana."

"Siz beni sevdiğiniz için geliyorsunuz, bense yalnız kalmamak için sizi görmek istiyorum. Doğru mu bu? Yani bir yanlışlık yok mu bu işte?"

Seyfi sesini çıkarmadı.

"Yanlış anlamayın..." diye konuşmasını sürdürdü Nurten; "Belki sizinle beraber olmaktan, arkadaşlığınızdan da hoşlanıyorumdur. Ama şu içinde bulunduğum durumda bunu bilemem. Acaba anlatabildim mi?"

Yüreğinden kopup gelen bir coşkunlukla elini uzattı Seyfi. Eli, aralarında bulunan sehpanın üzerindeyken duraladı. Parmakları bir an alabildiğine gerilip açıldı, sonra kapandı. Seyfi elini geri çekti, yanına, kanepenin üzerine koydu.

"Siz üzülmeyin..." dedi. "Bir de beni düşünüp üzülmeyin. Asıl o zaman canım sıkılır."

"Siz de rahat olun öyleyse yanımda. İçinizden nasıl geliyorsa öyle davranın, öyle konuşun. Beni, üzüntümü kollamaya kalkışmayın; o zaman da benim içim rahat eder."

"Sahi mi? Gerçekten içimden geldiği gibi davranabilir miyim? Delice şeyler söyleyebilir miyim size?"

"Ne gibi?"

"Sözgelimi beni birazcık olsun sevip sevmediğinizi sorsam... Böyle tek başınıza oturup ne beklediğinizi sorsam... Bekleyip duracağınıza, yalnız kalmamak için, bu yüzden yalnızca, benimle evlenmeye kalkışıp kalkışmayacağınızı sorsam... Sizi hemen bugün anneme götürmek istesem... Kızdınız mı? Eğer fazla ileri gittimse hiç cevap vermeyin bana. Hatta en iyisi hepsini unutun gitsin."

Nurten, Seyfi'ye cevap vermeden önce bir sigara yaktı. Bir süre sigarasını içti. Sonra, "Size nasıl kızarım?" dedi. "Ne garip çocuksunuz! Şu anda cevap veremem tabii. Ama sonra... Kimbilir? Demin elinizi uzatmıştınız bana; sonra neden geri çektiniz? Hadi, verin elinizi!"

Seyfi, demin amacına ulaşamadan geri dönen sağ elini uzattı. Eli bu kez de yarı yolda, sehpanın üzerinde kalmıştı; ne var ki, avcu yukarı doğru çevrik beklemekteydi. Nurten acele etmeden sigarasını söndürdü. Sonra kendi elini Seyfi'nin avcuna koydu. Seyfi'nin parmakları, daha önce ancak tokalaşırken dokunduğu bu elin üzerine kapandı. Bir süre konuşmadan öylece kaldılar. Seyfi, başını kaldırdığında, Nurten'in gözlerinin iki kocaman gözyaşı damlası gibi parladığını görünce uzandı, avcunun içinde, şimdiye kadar bağlı bulunduğu her şeyden kopmuşçasına duran eli yavaşça öptü. Daha sonra yanağına götürdü. Orada bir süre tuttu.

"Demek sorular sormadan, cevaplar beklemeden de oluyormuş işte..." dedi Nurten, Seyfi'nin az sonra bıraktığı elini çeker-

ken. "Ne olur, deminki gibi sorular sormaya kalkışmayın bana. Hatta öyle soruları aklınızdan bile geçirmeyin. İşte, siz kendiniz de gördünüz, anladınız, birlikte olmamız hoş bir şey. Şimdilik yetmez mi? Gelin bana, eğer istiyorsanız, zamanınız varsa, her akşam gelin. Dilerseniz, öğlenleri de gelin. Şirketin yemeklerinden usanmışsınızdır. Sizin için yemek hazırlarım, birlikte yeriz. Sonra akşam olunca nerelere gitmek istediğimizi düşünürüz, tasarılar yaparız. Önce Gençlik Parkı'ndan başlayalım mı? Bugün sizin için et aldım. Yemeğimizi yiyip Gençlik Parkı'na gidelim mi?"

Kanepeye, Seyfi'nin yanına oturdu. Seyfi'nin elini tuttu.

"Bundan sonra 'siz' demek yok, tamam mı?"

Seyfi, Nurten'in yüzünü avuçlarının arasına aldı. Çoktandır düşmeyen o kocaman iki gözyaşı damlasına baktı. Belki aradığı cevabı bulamadı. Belki... ama önemli değildi bu. Karşısındaki yüz, içinin anlamını gizlemek için tüm gücüyle savaşmakta ve yenilmekteydi. Bir süre bu savaşı seyretti Seyfi, hiç umutsuzluğa kapılmadan. Sonunda kendi dudaklarına bırakılan yüzü, uzun uzun öptü. İkisinin birlikte istedikleri tek şey bu olmalıydı. Ne var ki, Seyfi'nin büyük susuzluğuyla Nurten'in yerleşmiş kırgınlıklarının doğuracağı uzaklığı henüz bilmiyorlardı. Nurten'in o anda kendi kendine koyduğu duvarları aşmaktan duyduğu zafer sevinci, Seyfi'nin katıksız, gerçek mutluluğunun karşılığı olabilir miydi?

Nurten, neden sonra, bir başlangıç yapma fırsatını kaçırmamak için sordu: "Bira içer miydin?"

"Eğer sen de istiyorsan..." diye karşılık verdi Seyfi.

7

Nurten'in çok önem verdiği ve hoşlandığı bir uğraşı vardı şimdi: Seyfi için yemek pişirmek. Aslında yemek pişirmeyi pek bilmezdi ama hemen gidip bir yemek kitabı satın almıştı. Her gün yeni bir şeyler deniyordu. Seyfi de önüne konan bütün yemekleri beğeniyordu beğenmesine de, mutluluğunun verdiği tıkanıklıktan ötürü fazla yiyemiyordu. Artık çok az yediği için biraz

kilo vermiş, sararmıştı. Bu haliyle coşkunluktan, mutluluktan parlayan gözleri, yüzünde daha bir kocaman görünüyordu. Parlayan yalnız onlardı. Yüreğinin coşkunluğunu, şirketteki saatlerin, yabancı insanların verdiği acıların, sıkıntıların ağırlığını taşıyan da yalnız gözleriydi. Bu hâl, yüzünün geri kalan yanına, yaşına yakışmayan bir bezginlik veriyordu.

Bazı akşamlar, yemek sırasında yalnızca köşedeki ayaklı lambayı açık bırakıp sofrada mum yakıyordu Nurten. Açık pencereden içeri, dışarının ışıkları, sesleri ve yazın son sıcaklığı doluyordu. Daha sonra saat ona doğru gecenin tatlı serinliği duyulmaya başladığında, Nurten'in yatak odasının balkonundan sarkıp bakıyorlardı. Balkonun önünde kocaman bir akasya ağacı vardı. Seyfi uzanıyor, teleklerden birini koparıyordu. Sonra teleğin kökünü bir eliyle tutup ötekiyle, yaprakları damar boyunca öbür uca doğru çekiyordu. Avcuna dolan küçük yaprakları karanlığın içine doğru savururken, elinde kalan çıplak sapı ağzında çiğneyerek, sonradan çok anlamsız bulduğu, ama ille de sevdiği kadınla konuşmak isteğiyle, art arda, düşünmeden sıraladığı cümleleri fısıldıyordu. Nurten'in yanında önemli sorunları, çözümlemek istediği bilmeceleri çoktan unutmuş olduğundan, konuşmaları düz ve yalındı. Nurten'in kulağına değişik vurgulamaların tekdüzeliğini giderdiği hoş bir ses ulaşıyor, Nurten bu sesi dinlerken sevinç duyuyordu.

Seyfi, en çok Nurten'in odasında rahatı. Mutluluk veriyordu insana bu oda. Ve Nurten'in kendisiydi işte. Siyah kareli, kırmızı çiçekli pamukludan perdeler, yatak ve masa örtüleri çok şirindi. Bundan başka Nurten, aklına esen bütün tahta eşyayı kırmızıya ya da siyaha boyamıştı. Odada kırmızı boyalı iki yuvarlak iskemle, bir sandık, gene kırmızı ve yuvarlak bir askılık vardı. Duvarlara asılı sedef kakma, parlak teneke ya da tahtadan küçük rafların üzerindeki toprak çanaklara değişik dikenler, tüyler, kuru yapraklar yerleştirilmişti. Duvarlar köy evlerinde olduğu gibi beyaz badanalıydı. Sonra pek çok kitabı vardı Nurten'in; Seyfi'yi kıskandıracak kadar çok... Seyfi, Nurten odada olmadığı zamanlar kitapların adlarını okuyarak, çok canı çekerse, şöyle bir eline alarak oyalanıyordu. Ama hiçbirini istemeye yanaşmıyordu nedense.

"Bütün gün ne yapıyorsun, merak ediyorum doğrusu..." diye soruyordu.

"Hiiiç... Biliyorsun hiçbir şey yapmadığımı. Alışveriş için sokağa çıkıyorum, yemek pişiyorum, hepsi bu işte."

"Hani küçük gezintiler yapacaktın, yürüyecektin!"

"Aaa, yürüdüm elbette. Taa uzaklardaki manavlardan, bakkallardan alışveriş ediyorum, biliyorsun. Şu çok sevdiğin incir var ya, hale gittim de oradan aldım, hem de yürüyerek."

Sonra kollarını Seyfi'nin boynuna doluyor, alnını onun alnına dayıyordu; gözlerini göstermemek için belki de.

"Peki, ya beklemek? Hani hep bekliyordun ya... Gene bekliyor musun öyle?"

"Bilmem... A, tabii bekliyorum canım. Bu da sorulur mu? Seni bekliyorum ya!"

Yanağını Seyfi'nin yanağına bastırıyor, daha fazla konuşmamak için kolay bir özür buluyordu böylece.

Günün birçok saatinde hep aynı yerde, yaz sıcağına karşın öylece büzülüp, bekleyiş içinde, hiçbir şey yapmadan oturup durduğunu Seyfi'ye söylemekten kaçınıyordu. Tıpkı eskiden olduğu gibi... Seyfi'yle beraber olmadan önceki günlerdeki gibi yani... En küçük, en önemsiz devinimler, yerinden kalkıp banyoya girmesi, saçını taraması, saksılardaki çiçeklere su vermesi, şu gömüldüğü bekleme durumu içinde bir başkaldırma gibiydi. Sanki Seyfi bunu seziyordu da, onu sokaklara, yürüyüşe gönderiyordu.

Nurten kımıldamadan beklerken, bir gün kapı çalınmış ve Seyfi gelmişti. Yetmez miydi bu? Ama o, sessizliğini bir büyük gürültünün tüketeceğini sanmıştı hep. Sokağın öğleüstü durgunluğu içinde yolları, ağaçları, gölgelere sinmiş kedileri birden depreştirecek âni bir patlama gibi... Yüreğinin derinliklerinde adanmak için, adanmaya hazır bekleyen duygu yoğunluğu için, onun hatırı için beklemek gerektiğine inanıyordu. Sokaklar, vitrinler, tepeden bakınca önemlerini yitiren çocuklar, insanlar, bütün bu çılgın, yoğun trafik, beklemesinin gerekliliğini daha çok duyuruyordu. Ama beklenen şey, bunca görkemli olabilmek için belirsizleşmeli, silinmeli miydi ille de? Bu yüreğini açan, ruhunu tüm çıplaklığıyla sunan delikanlı, beklenen olamaz mıydı?

Yanılıp yanılmadığını kim söyleyecekti, şimdiye kadar öyle çok yanılan, bilerek ya da bilmeyerek yanlışlıklar yapıp duran ona? Seçtiğini sandığı zaman mı, yoksa seçmemesi gerektiğine inandığı zaman mı daha hatalı olacaktı? "Bir şeyi yapmaktan duyulan pişmanlık, yapmamaktan duyulan pişmanlıktan yeğdir" diye düşündü. Daha sonra da, "Dengim değil ki benim" dedi. "Onun karşısında belki de utanmam gerek. Bir gün utanmayacağımı nerden bileceğim?"

Seyfi'nin saf ve meraklı gözleri, Nurten'in bedeninde hoş bir geziye çıkardı. Kimi zaman dinlendirici, kimi zaman coşkunca yıpratıcı... Onda hep yeni bir şeyler keşfediyor, karşılaştığı yeniliklerden bıkıp usanmıyordu. Sözgelimi bileğini çevirip mavi damarlarını sayıyordu.

"Bak hele!" diyordu, "Daha geçen gün beş taneydiler... Biri nereye gitmiş olabilir ki? Sen mi sakladın yoksa?"

"Belki sağ elime bakmıştın o zaman."

"Yoo, iyi biliyorum, buydu işte. Hem sağ bileğinde zaten altı damar var."

"Ötekinden ödünç almış olmasın?"

"Belki. Ama sürprizlerden hoşlanmıyorum ben. Damarlarına söyler misin lütfen, gezinip durmasınlar öyle."

Ama Nurten'in, saçına her gün bir başka biçim vermesinden hoşlanıyordu. Gene de onları karıştırmaktan, bozmaktan kendini alamıyordu. Belindeki çukura, sağ topuğundaki bene, omuzbaşlarındaki gamzelere dokunuyordu. Dondurma sevmediğini öğrenmekten bile hoşlanıyordu. Nurten de rujları, şişeleri, takıp takıştırdığı öteberisiyle oynamasına izin verdiği bir komşu çocuğunu seyreder gibi, kendi cömertliğinden duyduğu kıvanç ve hoşgörüyle seyrediyordu Seyfi'yi.

"Tanrım, ne çılgın şeysin!" diyordu arada dayanamayıp.

Seyfi, sevgisinin üzerine titriyordu; öyle ki, onu olduğu gibi Nurten'e göstermekten kaçmıyordu. Bu, belki de iyiydi. Nurten onun büyüklüğünü bilse, korkabilirdi. İnsan böyle bir sevgiyi beklerdi beklemesine de, sahip olunca karşılayacak gücü olmadığından ürker, belki de arkasını döner kaçardı.

Her akşam saat altıda kapı çalınıyordu; mutlaka altıda, Seyfi elinde küçük bir armağanla geliyordu. Kaldırım çiçekçilerinden

alınmış küçük bir demet, renkleri *görülmemiş şekilde* kırmızı, mor, sarı bir kilo meyve ya da Nurten'e çok yakışacağını umduğu bir saç tokası, kırmızı bir bant, hatta tarak... kısacası Nurten'in uzun saçlarıyla ilgili bir şeyler... sonra, bir şişe oje.

"Nermin Hanım'da gördümdü de..." diyordu; "Sordum; markasını, numarasını yazıp verdi. Tabii ona senin için alacağımı söylemedim. Belki annem sürer, dedim; inanmamıştır ama zararı yok. Çünkü ona annemin ak saçlı bir kadın olduğunu anlatmıştım bir zamanlar."

Getirdiği armağanların yalınlığında, küçüklüğünde, daha fazlasına gücünün yetmediğini gösterişsizce ve önem vermeden ortaya koyuşunda dokunaklı bir güzellik vardı.

Öğleleri, haftada iki-üç kezden fazla gelmiyordu. "Sana usanç vermemek için" diyordu.

Nurten, duyduğu korkunun, kuşkunun dışında ilişkilerinden çok hoşlanıyor, en önemlisi Seyfi'ye güveniyordu. Kimselere böyle güvenmediğini düşünüyordu. Dört yıl önce ölen babasından başka kimseye güvenmemişti. Kimseye sığınma gereğini de duymamıştı. Aslında o garip evliliğin, Oktay Bey'le serüveninin kendisini nasıl yıktığından, yüreğini yaraladığından bu yüzden farkında olmadan kof bir aldırmazlık gösterisi uğruna duygularını semsert ve aşılmaz bir kabukla çevirdiğinden habersizdi. Şimdi o kaim kabukta çatlamalar oluyordu. Ara ara Nurten çatlakları sıvamaya çalışıyor, bir sabah uyanır uyanmaz Seyfi'yle daha ciddi konuşması gerektiğini düşünüyor, davranışlarını değiştirmeye karar veriyor, sonra daha öğle olmadan Seyfi'nin sesini, bakışlarındaki yumuşak pırıltıyı, sevgi dolu sıcak dokunuşlarını özlüyordu.

Genç yaşındaki mutsuz deneyimleri –ne kadar az olurlarsa olsunlar, gençliğinin ona verdiği önemden ötürü– bu tür ilişkiler karşısında kuşku duymayı, giderek kimseye, hiçbir şeye güvenmemeyi öğretmişti ona. Kocaman bir dünyada, babasının koruyucu varlığından yoksun olarak tek başına ayakta durmanın yolu budur sanıyordu. Kısacası, Seyfi'ye güvenmemesi için bu yanılgısı yeterli neden sayılabilirdi. Ne var ki, Nurten'e bulanık, kuşku verici gelen, Seyfi'nin kişiliği ve davranışları değil, aralarındaki ilişkinin niteliğiydi; kısacası aşktı ve Nurten, erkek

kadın arasındaki sevgi bağının sürekliliğine inanmıyordu.

"Hiçbir şey sormuyorsun bana?" dedi bir gün sitem eder gibi.

"Her gün hatırını soruyorum, neler yaptığını soruyorum ya..."

"Hayır, öyle değil. Beni iyi tanımıyorsun daha. Tanımak istemez miydin? Yoksa böyle bir istek yok mu içinde? Beni tanımayı istemiyor musun?"

"Seni nasıl tanımam?" diye sordu Seyfi büyük bir şaşkınlıkla; "Yirmi gündür beraberiz."

"Hiç aklım ermiyor sana... Kendine nasıl da güveniyorsun! Benim bildiğim insanların hepsi kuşkucudur; hele birine inanmak konusunda... Belki çok gençsin de ondan. Yaşının da ötesinde bir başka gençlik var sende."

Neden bu kadar telaşlıydı? Coşkuyla, ellerini sağa sola sallayarak konuşuyordu. Birden huzursuzluğunu, bilmediği bir şeylerden korktuğunu açığa vuruvermişti. Seyfi'yle beraberliklerinin, salt bir arada oluşlarından doğan güzelliğin sürüp gitmeyeceğini mi sanıyordu yoksa? Gizli bir önsezisi mi vardı? Onun huzursuzluğunu sezmek, Seyfi'yi tedirgin etmişti:

"Ne oldu sana birdenbire? En iyisi sus, konuşma!"

Böyle diyerek eğilmiş, avcuyla Nurten'in ağzını kapatmıştı. En kuşkulu ânındaki bu sevgi dolu dokunuş, yüreğini ısıtıverdi Nurten'in. Ama susmadı. Seyfi'nin elini, hafifçe öptükten sonra uzaklaştırdı.

"Sana kendimle ilgili pek çok şey anlatmıştım. İlk tanıştığımız günlerdeydi hani. Faruk'u, Oktay Bey'i, her şeyi anlatmıştım. Unuttun mu yoksa?"

"Unutmuşumdur belki. Hiç düşünmedim."

Uzaklara bakıyordu. Belki hüzünlüydü. Ama öfkeli, kuşkulu ya da kırgın değildi.

"Yoksa beni sevmiyor musun?" diye soruverdi birden.

Bu da ne demekti? Yoksa Nurten'in Seyfi'ye yönelttiği nedensiz kuşku kendisine mi çevrilmişti? Birden korkuya kapıldı. Her şeyi yitirebilirdi. Seyfi uğruna her şeyi yitirmeyi göze aldığını sanırken umursamadan konuşmuştu. Şimdi ise şaşkınlık içindeydi. Ama konuşmak zorundaydı, güç olsa bile.

"Bilmiyorum..." dedi Nurten; "Aslında sevmek nedir, bir insanı ya da bir erkeği sevmek nedir, bilmiyorum. Yalnız bildiğim bir şey var: Bir gün insanlarını pek çok konuştuklarına dikkat etmiştim. İki kişi ille de konuşmadan olamazlar mı, diye düşünmüştüm. Çünkü konuşmak, o iki kişi arasında eksik olan bir şeyin yerine geçiyordu sanki. İnsanlar konuşarak, yalnızlıklarını ya da iki ayrı kişi olma durumlarını ortadan kaldırdıklarını sanıyorlardı. Konuşma gereğini duymadan iki kişi bir arada olabilse, derdim. Bunu isterdim. Seninle yirmi dört saat hiç konuşmadan birlikte olabilirim. Anlıyor musun? Kısacası bu sevmek midir, bilmiyorum. Senin yanında sıkılmıyorum hiç. Hep seninle olmak istiyorum. Aşk bu mudur acaba?"

Aşk sözcüğü ilk kez geçmişti aralarında. Bilinmez neden, ikisi de saygıyla sustular. Sonra Seyfi, "Bir de sana sorular sormamı istiyordun..." dedi.

Nurten'in karşısında ayakta duruyordu. Böylece ona daha çok söz geçirebileceğini umuyor ya da karşılıklı ilişkilerinde, seven kişi olarak varlığının, Nurten'inkinden üstün olduğunu kanıtlamak istiyordu.

"Korkacak bir şeyimiz yok..." dedi. "Şimdi anladın mı?"

Sonra Nurten'in yüzünü, omuzlarını, çıplak boynunu, bileklerini öptü. Böylece cevaplaması gereken bütün soruları cevapladığına, kendisinin ve ikisinin geleceklerinin yaratacağı tüm soruları da şimdiden yok ettiğine inandı. Nurten bedenini, onun bakışlarına sunduğu, okşamalarına bıraktığı zaman, kuşkuları yok oluyor, ilerde bir hata yapacak olsa bile, Seyfi'nin kendi hesabına da düşüneceğine, önüne geçilmez güvensizliğinin, kof aldırmazlığının doğuracağı noksanlıkları gidereceğine inanıyordu.

8

Vasfiye Hanım, radyo tiyatrosu bittiğinde silkindi. Oyun boyunca konuya, konuşmalara iyice kaptırmıştı kendini. Bütün dikkatiyle kulak vermezse, yabancı adları aklında tutamıyor, sesleri ayırt edemiyor, o zaman da olup bitenlerden bir şey anlayamı-

yordu. Özellikle çeviri oyunları izlemek yorucu oluyordu ama eğleniyordu işte. Daha doğrusu vakit, Vasfiye Hanım farkına varmadan geçiyordu. Seyfi'nin daha eve dönmediğini düşünmesine, düşünüp üzülmesine fırsat kalmadan bir saat geçip gidivermişti işte. Oyun biter bitmez de kendisinin, odadaki saatin artık on olduğunun ve Seyfi'nin yokluğunun, bu yokluğun verdiği acının, terk edilmişlik duygusunun farkına varıverdi. Ama yüzündeki anlatımda bir değişiklik olmadı. Boş gözlerle karşıda kurulu duran sofraya baktı. Alt dudağı bir-iki seğirdi. Sonra yerinden kalkıp tabakları, bardakları, salatayı mutfağa götürdü. Salataya sirke, yağ, tuz koymadığına iyi etmişti işte. Yoksa domateslere, salatalıklara yazık olurdu. Biraz yoğurt yedi; karnı aç değildi.

Geceleri, radyoda dinleyeceği programlar bitip de evin ıssızlığıyla başbaşa kaldığı saatlerde, öfkelenecek birini, bir şeyi ararardı. Hiç değilse kedisi olsaydı da, ayağının altında dolanıyor diye onu hafiften tekmeleyebilseydi! Ah, ne iyi olurdu kızabilmek, bağırmak, bütün acısını, umutsuzluğunu, yalnızlığını bir öfke çağlayanına dönüştürerek karşısındakini onunla boğmak...

Bütün gün –eğer komşularından herhangi biriyle beraber değilse– evin içinde dolanır durur, sonunda yalnız kendinin olan öteberiyi karıştırır (ah, kendinin, ama yalnızca kendinin olan bütün bu şeyler!), oralarda önemsiz de olsa birtakım izler, belirtiler ararardı. Benimsediği, sahiplendiği, isteyerek, bilerek oraya buraya yerleştirdiği kendi eşyaları nasıl olurdu da gösterdiği ilgiye cevap vermez, yalnızlığı içinde ona yardımcı olmazlardı!

Tabii ayrıca bir de pencere önü vardı (üstelik pencereden, dışardan görülmek korkusu olmadan rahatça bakabiliyordu; burda bir kadının başını pencereden sarkıtması, Zara'daki gibi ayıp sayılmıyordu). Oraya, ordaki sedire dizlerini büküp bacaklarını altına alarak oturur, bakar, bakardı. Hiçbir şey kaçmazdı gözünden. Dünyaya, hayata duyduğu ilgiyi titizlikle bakışlarında toplar, yakaladığı ayrıntılarda ipuçları ararardı. Gösterişsiz ama güçlü kişiliğiyle ve donup kalan gülüşüyle orda otururken, küçük sokak sarıp sarmalardı onu. Sahip olmak kadar, ait olmak da güzel bir duyguydu, güven vericiydi; ama yetmiyordu.

Yıllardır küçük dünyasına kurulmuş, dimdik, saygın oturmaktaydı. Küçük çıkarları için küçüklük yapmaya kalkışmamasına borçluydu bunu. Kendine güveniyordu. Onu, dünyasından öteye itemeyecek, hiçbir şeyini elinden alamayacak olan başkalarına da –kendine duyduğu güven yüzünden– güveniyordu. Ama saygınlığın, güvenin yetmediği anlar da vardı işte. İnsan ille de sayılıp sevilmek, öteberisini kimselere kaptırmamak üzere yaşamazdı ki. Yoksa çıkışsız bir dünya olurdu bu. Çünkü ancak olağanüstü sevinçlerin gücü, o görünmez kubbede delikler açabilirdi. Hayatı, oluşumunu tamamlamamıştı daha. Ellisine varmıştı ama sürekli çevresini saran yoğun tabakayı sıyırıp öteye geçemiyordu işte. Seyfi'nin kendisine yardım edeceği umudunu da hemen hemen yitirmek üzereydi.

Seyfi'nin bu dünyayı küçük, kısır bulup ordan çekilme isteğini sezer sezmez, hemen indirmişti kollarını. Çığırtkan direnmeler, sitemler, surat asmalarla hiçbir şey kazanamayacağını biliyordu o, çoktandır biliyordu. Daha çocukken öğrenmişti. Seyfi yüzüne bakmadığı zamanlar, oturduğu yerden çocuksu bir gülümsemeyle üsteleyici bakışlarını dikiyordu ona. En küçük ayrıntıları, hareketlerindeki önemsiz değişmeleri ilgiyle izliyordu. Onundu Seyfi. Yazık ki, bir büyük tarafından gizlice izlenildiğini bilen, bunu hiç hatırından çıkarmayan iyi ve uslu taşralı delikanlılara çok az benziyordu artık. Ne zamandan beri böyleydi Seyfi, Vasfiye Hanım pek bilemiyordu. Demek ki, çok yavaş başlamıştı değişiklik... Sanki onu alıştırmaya çalışır gibi, usuldan usuldan; bıçağın ete saplanışındaki acıyı azaltmak ister gibi, korka korka... Gene de acı bütün yoğunluğuyla duyuruyordu kendini.

Öte yandan oğlu gerçek bir erkek olmuştu. Merdivenlerde ayak seslerini duyunca hemen ışığı söndürdü. Tığ işini rastgele sedirin bir köşesine fırlatıp odasına seğirtti. Yatağına büzüldü. Geceleri Seyfi'yle karşılaşmaktan kaçınıyordu artık. Ne onun, gecikmesine bir yalan neden bulmak için bocaladığını görmeyi ne de Seyfi'nin kendi sitemli bakışını yakalamasını istiyordu.

Bütün bunlardan kaçınmak gerekti.

9

"Ay başında yeni işime başlıyorum..." dedi Nurten.

Rahatça konuşamamıştı. Kararının Seyfi yönünden nasıl karşılanacağını bilemediğinden, duyduğu tedirginliği hemen açığa vurmuştu. Çünkü Seyfi, Nurten'in isteklerine karşı koymamakla birlikte, hoşnutsuzluğunu, sonradan farkına bile varmadan belli ederdi. İsteğine karşı çıkılmış olması değil –zaten böyle bir şey söz konusu olamazdı– Seyfi'nin saklamaya çalıştığı hoşnutsuzluk üzerdi Nurten'i. Aralarında anlaşmazlık çıkmasın istiyordu. İlişkilerindeki en önemsiz ya da olağan pürüzleri, daha onlar iyice belirmeden yok etmek isterdi hep. Oysa Seyfi'yi önemli anlaşmazlıklar bile etkilemeyecekti kuşkusuz. Nurten'in yalnızca yanında olabilmekten, ona istediği anda dokunabilmekten, dilerse sevgi çılgınlıklarıyla, tatlı aşırılıklarla yaklaşabilmekten duyduğu delice ve sınırsız mutluluğu değerlendirmesini iyi biliyordu. Nurten, Seyfi'nin durumuyla kendisininkini karşılaştırdığında, onun doğallığından ürküyor, kendi kuşkularını ayıplıyordu. Kendi sevgisi, nerdeyse, yetersiz, geri kalmış ve suçluydu. Hele ilerde belki de bir denemeye boyun eğmek zorunda kalacağı korkusu –Seyfi'den değil elbette ama belki de hayattan, olayların önüne geçilmez akışından doğabilecek sınamalar karşısında yenik düşeceği korkusu– utancını artırıyordu. Üstelik Seyfi gibi bir doğa çocuğu değildi o; yol gösterecek sezgileri yoktu. Aklı, düşünceleri ise işe yaramıyordu. Böylece kaygılar, tedirginlikler, kuşkular içinde zaman zaman o iyi sevginin kemirildiğini hissediyordu. Yazık değil miydi ona, sevgisine? Nurten, gerektiğinde kendine karşı nasıl koruyacaktı bu sevgiyi? Şimdiki gibi ürkek sorular sorarak mı?

Yemekten kalkmışlar, Nurten'in odasında, Seyfi'nin o çok sevdiği balkonda kahvelerini içiyorlardı.

"Neden susuyorsun, bir şey söylemiyorsun? İyi yapmadım mı? Artık bir baltaya sap olmam gerekir bence. Aylaklıktan bıktım. Hem elim ayağım tutarken, babamdan yetim aylığı alarak geçinmem ayıp olmaz mı? Üstelik sen de bütün gün bomboş oturmama kızmıyor muydun?"

Seyfi'ye haber vermek gereğini duymadan iş aramıştı. Bu gizliliğin nedenini olsun sorabilirdi Seyfi. Onun için bir sürü bahane sıralamaya çalışmıştı. Seyfi'nin loşlukta kalan yüzünden kızıp kızmadığını anlamak olanaksızdı. Sessizliği, belki de düşündüğünü gösteriyordu.

"Bu evi de bırakıyorum!"

Seyfi, ancak o zaman gerçekten ilgilendi. Belki de sarsılmıştı. Başını Nurten'den yana çevirip "Sahi mi?" diye sordu.

Ürkmüş gibiydi. Onun değişikliklerden hoşlanmadığını biliyordu Nurten. Ama bu isteğini, ille de kendi düşüncesinin uygulanmasını sağlayacak kadar ileri götürmezdi hiçbir zaman.

"Bu koca evde ne yapayım? Düşünsene, hiç kullanmadığım, hatta içine bile girmek istemediğim, kapılarını sımsıkı kapalı tuttuğum iki yatak odası var. Sonra o salon... Hiç de gerekli değil. İki odalı bir evceğiz yeter bana."

"Bu evi ne yapacaksın?"

"Kiraya vereceğim. Tabii kolay olmayacak. Bir sürü eşya var. Ablamı çağırmayı düşünüyorum. O, böyle işlerin üstesinden gelir."

"Ya bu oda? Senin bu odan, eşyaların?"

"Onları yeni evime götürebilirim. Kadife koltukları da... Aslında bu evden hiç eşya almadan, iki bavulla çıkıp gitmeyi isterdim. Her şeye yeniden başlayabilmek için... Ama sen bu odayı seviyorsun. Bir zamanlar nefret ettiğim kadife koltukların üzerinde seninle birlikte oturduk. Beni ilk kanepenin üzerinde öptün... Hem ben çoktan her şeye yeni baştan başladım. Sen bu evin kapısından içeri girdiğin günden beri her şey yeniden başladı. Belki de yalnızca dekor değişsin istiyorum. Geçmişten bütünüyle kopmak istiyorum. Sen yanımda olmadığın zamanlar evin büyüklüğü korkutuyor beni. İnan, hiç ama hiç istemiyorum burda oturmayı. Bir başka eve gitmeliyim. Sen bunu anlayamazsın. Senin unutmak, kurtulmak istediğin bir geçmişin yok çünkü. Bir zamanlar annem, babam, ablamla oturdum bu evde. Hepsini unutmak istiyorum. Onlarla olan bağımı koparmak istiyorum."

Seyfi, Nurten'i kuşkulu, tedirgin, üzgün gördüğü zamanlardaki gibi kollarının arasına almak, parmaklarını, onun saçlarına

dolayıp avuçlarıyla, çok güzel bulduğu bu başı sıkmak, üzücü, tedirgin edici ne varsa hepsini yok etmek istedi ama balkondaydılar; başkaları onları görebilirdi. Bu yüzden sevgilisinin ellerini tutmakla yetindi.

"Nasıl istersen öyle yap..." dedi. "Ama başka çözüm yolları olduğunu da unutma!"

"Ne gibi?"

"Bize de gelebilirsin."

"Tanrım, ne çocuksun sen! Nasıl gelebilirim size?"

"Şu odadaki eşyaları toplar, gideriz."

"Annene benden söz ettin miydi?"

"Hayır..."

"Ee?"

"Anneme senden söz etmek istemedim. Neden edeydim? Seni yalnızca kendime saklamak istiyorum. Ama bize gelmen söz konusu olunca elbette söylerim."

"Sonra?"

"Annem seni istemeyecek değil, herhalde."

"İnsanı deli etmekte birebirsin. Ne demek istediğini anlamıyorum."

"Budalasın da ondan... Bir kız bir erkeğin evine ne zaman gider? Evlenince tabii. Biz de evleneceğiz. Hem de en kısa zamanda. Zaten çoktandır bunu yapmamız gerekirdi. Daha önce sana evlenmekten söz edemezdim. Evlenmek, bir kızın başına bir sürü belâ açar, diye düşünüyordum. Uğraşıp didinmen, ne bileyim, çeyiz filan hazırlaman gerekecekti. Oysa şu sıralarda yorulmamalıydın. Ama sen işe girmekten, ev taşımaktan söz edince, kısacası birtakım yorgunlukları, telaşları göze alınca... eh, dedim ben de, demek ki evlenebiliriz."

Nurten cevap vermeden önce Seyfi'nin elini tutup içeri çekti, yatağın üzerine oturttu. Sonra başını Seyfi'nin kucağına gömerek, "Ah" dedi, "Ah, sen yok musun? Ne kadar iyisin sen! Demek yorulmamı istemedin ha? İnanamıyorum sana. Bir inanabilsem... Bak, ellerini tutuyorum işte. İşte, yüzüne bakıyorum. Öpüyorum seni. Sonra sen gidince, hepsi yalandı, gerçek değildi, diyorum."

"Evlendiğimiz zaman böyle kuruntulara kapılmazsın artık."

"Benim bildiğim, erkekler kızlara evlenme teklif ederler. Böyle bir gelenek vardır. Sen hiç bana sormadan hayaller kuruyorsun."

"İyi peki, soruyorum işte: Benimle evlenir misiniz Nurten Hanım?"

"Düşünmem gerek."

"Ne biçim cevap bu?"

"Evlenme isteğin çok birdenbire oldu. Şimdiye kadar böyle bir şey gelmemişti aklıma. Onun için düşünmem gerek."

"Aklını mı kaçırdın sen? Yoksa şaka mı yapıyorsun? Tatsız bir şaka ama..."

"Şaka yapmıyorum. Evlenmeye karar vermek kolay mı? Sandığın gibi çeyiz yüzünden değil ama. İki insanın birbirini sevmesi, birlikte olmayı istemesi başka, evlenmek başka... Bu konuyu enine boyuna düşünmek gerek. Bense yorgunum. Düşünmeye cesaretim yok. En iyisi, küçük bir ev bulmak... Gene gelirsin bana. Böylece yaşar gideriz."

"Sonra, geceleri tek başına kaldığında ben gerçekten var mıyım, yok muyum diye düşünmen için değil mi? Yok öyle şey. Hem benim bildiğim, birbirini seven herkes evlenmek ister. Yoksa sen beni sevmiyor musun?"

Daha sonraki günlerde hep bu konuyu açtı Seyfi. Nurten'in direnmesi, karşı koyması giderek zayıflıyordu. Sonunda o da bir öneride bulundu; daha doğrusu belli koşullar altında evlenmeyi kabul etti: Nurten evlenmeye razı olacak, Seyfi'nin evine taşınacak; buna karşılık Seyfi de işini bırakacaktı. Çünkü hem çalışıp hem okumak olmazdı. Gündüzleri işinde çalışacak, geceleri kitaplarına kapanacak olduktan sonra ne diye evleniyordu peki? Hem Seyfi mutlaka yabancı dil kursuna gitmeli, İngilizce öğrenmeliydi. İyi bir işi, geleceği olsun istiyorsa mutlaka yabancı dil öğrenmeliydi; Nurten nasıl olsa çalışacaktı. Yoksa bütün gün evde oturup kaynanasıyla çekişmesini mi istiyordu Seyfi? Gelinlerin kaynanalarıyla asla anlaşamadığını bilmiyor muydu? Dört yıl çabuk geçerdi. Sonra artık Nurten çalışmazdı; Seyfi çalışır, karısına, çocuklarına bakardı.

Nurten'le evlenme umudunu hepten yitirmektense, karısının parasıyla geçinmeyi kabullenmek zorunda kaldı Seyfi. Za-

ten, "kadın parası yemek" gibi bir düşüncenin aşağılayıcı yanını aklından bile geçirmiyordu. Nurten, kendisinin dışında bir varlık değildi ki. Onu düşündüren, yalnızca Nurten'in çalışıp yorulmasıydı. Ama kaynanasıyla başbaşa oturmak zorunda kalmak, belki de birtakım anlaşmazlıklara neden olmak, elbette daha kötüydü. Hem zaten Nurten çalışmayı seviyordu. Üstelik Nurten'le birlikte yaşayacağı hayatla K..... Şirketi'nin bodrum katını, oradaki insanları bir arada düşünmek olanaksızdı. Ezilmiş bir adamın, önemsiz bir memurun karısı olabilir miydi hiç Nurten?

Yavaş yavaş Nurten'in çalışıp ona bakması, kendisinin de Akademi'ye devam etmesi düşüncesini bir zorunluluk değil de, şirketten kurtulmasını sağlayacak mutlu bir olay olarak görmeye başladı. Nurten'le geçecek sevinç dolu, coşkun, içten ve olağanüstü saatlerden sonra Hayri Bey'in toz kokulu, karanlık odasında küçük bir memur olarak çalışmak, Nurten'in yanında gururu okşanmış, yüceltilmişken, sırası geldiğinde baremdeki derecelerinden başka değeri olmayan üstleri tarafından horlanmak, bütün bunlara katlanmak artık olanaksızdı. Nurten'in sevdiği erkek, kocası, gönlü inik, başı yerde olamazdı. Yüksek öğrenim görerek, yabancı dil öğrenerek, daha çok okuyarak, bilgi edinerek bulunması gereken yere, kendi yerine, Nurten'in onu sevgisiyle yükselttiği yere ulaşacaktı.

Her şeyini, bütün mutluluğunu, hayatın ona verebileceklerini Nurten'e, karısına borçlu olacaktı. Bu borç gururunu okşuyor, sevdiği kadına minnet duygularıyla dolu olmakla sevgisinin bedelini ödüyormuş gibi göneniyor, bundan ayrıca tat alıyordu.

10

Sabah evden çıkarken, annesine sarıldı Seyfi. Sonra da eğilip elini öptü. "Anacığım" dedi; "Son günlerde, biliyorum, üzdüm seni. Ama anlatacaklarımı dinleyince herhalde bağışlarsın. Bu akşam yemeğe geliyorum. Uzun uzun konuşuruz. İyi haberlerim var sana. Bak gör, çok sevineceksin. Şimdilik hoşça kal."

Vasfiye Hanım, bir bayramı kutlayacakmış gibi alışverişe çıktı; pirzola, sucuk, yassı kadayıf aldı. Güzel bir sofra hazırla-

yacaktı Seyfi'ye. Gerçi içini kemiren şey, merak değil kuşkuydu ama oğlu anasına sarılarak, gözlerinin içi parlayarak sevgisini; elini öperek, özür dileyerek de saygısını göstermişti. Şimdilik, yani bugünlük bununla yetinmeyi göze alıyordu Vasfiye Hanım. El üstünde tutularak yetiştirilmemişti ki; boyun eğmiş, susmuş, beklemişti hep. Şimdi oğlu, zorlanmadan, gelecek bir sitemden bile ürkmeden boyun eğiyor, el öpüyor, kırıcı davranışlarını bağışlatacak açıklamalarda bulunmak üzere söz veriyordu, hem de kendiliğinden. Bir yaştan sonra ana sevgisinin, kopara kopara alınan bir hak haline geldiğini biliyordu Vasfiye Hanım. Zara'daki ve Dikmen'deki deneyimleri, komşuluk ilişkileri sırasında duydukları, bu gerçeği öğrenmesi için yeterliydi. Şimdi kendisi, hiç bir hak isteminde bulunmamış, zorla bir şey istememiş, sitem bile etmemişken istediği, beklediği sevgiye, ilgiye kavuşmuştu. Bunun önemini bilmeyecek, tadına varamayacak, hatta durumuna şükretmeyecek miydi?

Seyfi neler anlatacaktı acaba? Gelecek için şu bir anlık güvenini sarsacak ya da hayatının hiç de sağlam ayaklar üzerinde yükselmediğini –hem de artık limana ulaşmış bulunduğunu sandığı sıralarda– ortaya koyuverecek insafsız, tatsız şeyler belki de... Ama oğlunun özlemini çektiği ilgisi omuzlarında, ellerinde sıcacık bir nefes gibi dururken daha başka şeyler, acı olasılıklar düşünüp kahrolacak değildi.

Akıllı kadındı o. Günlerini gereksiz yere kendine zehir edenlerden değildi. Alçakgönüllü ya da yetingen olduğu söylenemezdi tabii. Yalnızca yaşamayı seviyor, mutlu olmak istiyordu.

Radyoyu açtı. Cemile Cevher'in tatlı sesiyle söylediği türküleri dinleyerek işe koyuldu.

11

Nurten'in evinden, Seyfilerin oturduğu Kirazağacı Sokağı'na götürülecek eşyalar konusunda anlaşmaları güç oldu. Seyfi, Nurten'in odasını, olduğu gibi Vasfiye Hanım'ın yeni evlilere vereceği kendi yatak odasına götürmeyi düşünüyordu.

"Benim karyolamı ne diye alalım?" diye soruyordu Nurten; "Nasıl olsa iki kişilik bir karyolamız olacak."

"Peki, şu üzerine çiçekler boyadığın dolabı da mı almayacağız? Ona bakmaya bayılıyorum. Sonra düşün, kendi elinle boyadın sen bu dolabı!"

"Daha büyük bir dolap gerekli bize. İçine senin giysilerin de girecek, unutma! Hem bütün bu eski şeylerden bıktım artık. Çatlakları görünmesin diye böyle boyamıştım o dolabı. O kadar çok istiyorsan, birkaç yıl kullandıktan sonra yeni dolabımızı da boyarım."

"Bir köşecikte duramaz mı?"

"Benim tatlı budalam, oda zaten küçük. Üstelik kocaman bir yatağımız olacak, odanın yarısından fazlasını kaplayacak..."

"O kadar kocaman olmasa... İkimiz de inceyiz. Küçük bir yatağa da sığarız."

"Olmaz! Boydan boya bir yatak istiyorum ben! Canımız istedi mi, içinde rahatça yuvarlanalım. Sonra pazar sabahları, kahvaltımızı yatakta yaparız. Anneannemden kalma siyah gümüşten güzel bir tepsim var. Çayı da payreks sürahiye koyduk mu, saatlerce sürer kahvaltımız. Sonra piknik de yapabiliriz."

"Yatakta mı?"

"Evet. Hatta yolculuğa bile çıkabiliriz."

"İyi fikir. Gene de şu dolabı düşün."

"Dolap burada kalacak ya da atılacak, satılacak, kapıcıya verilecek, her neyse... Şu kötü dolap yüzünden kavga etmeyelim."

"Peki, olur. Amma da buyurgansın ha... Ben de ne dersen yapıyorum. Mıymıntı bir kocan olmasını ister misin?.. Hiç değilse şu yüksek arkalıklı iskemleyi, şu sandığı ve askılığı alalım..."

"Bak, onlara sesim çıkmaz."

Kirazağacı Sokağı'ndaki eve yerleşmeleri, daha doğrusu sığışmaları biraz zor oldu. Kırmızı kanepeyi, üç koltuğu ve sehpaları hole koydular. Ankara'ya geldiği zaman aldığı sehpalarından ayrılmak istemeyen Vasfiye Hanım, onları yatak odasına taşıdı; iki eski koltuğunu da. Nurten'in eski evinden getirdiği buzdolabı pek küçük olan mutfağa sığmadığından, o da hole kondu. Nurten, bozdolabının üzerine Vasfiye Hanım'ın işli bir örtüsünü örtüp üzerine bir çiçek saksısı koydu. Buna karşılık çamaşır ma-

kinesi banyoya sığınca pek sevindiler. Bir başka ev tutabilirlerdi gerçi, daha geniş bir ev... Ne var ki, Nurten, bu konuda Seyfi'nin önerisini bekledi. Seyfi oralı olmayınca sesini çıkarmadı. Seyfi'nin ve annesinin küçük evinde yaşamayı kabul etmekle, birtakım alışkanlıklarından (kalorifer, şofben gibi) vazgeçmeye razı olmakla ruhunu eğittiğini, dikbaşlılığını, şimdiye kadar yaşadığı sorumsuz hayatı, hatalarını cezalandırdığını sanıyor, gizli bir sevinç duyuyordu. Hem düşlediği o kocaman yaylı, kauçuk yatağı koyacak yer bulmuşlardı ya, gerisi pek o kadar önemli değildi. Yalnız Vasfiye Hanım'ın masalarının ve iskemlelerinin bir eskiciye satılması konusunda direndi. Pek hantal, çirkin ve eski şeylerdi hepsi de. Onların yerine küçük, yuvarlak bir masayla dört iskemle aldı. Böylece bozdolabına karşın, hol, rahatça oturulabilir hâle geldi.

Seyfi'nin, Nurten hesabına korktuğu telâşı, yorgunluğu gene de yaşamak zorunda kalmışlardı. Üstelik Nurten işe başlamıştı, zamanı azdı. Seyfi, artık dilediklerince yalnız kalamadıkları için surat asıyordu. Vasfiye Hanım'la Nurten arasında çıkan küçük anlaşmazlıklara bir türlü akıl erdiremiyordu. Herkesin çok sevinçli, mutlu olması, bir bayram havasını sürdürmesi gerekmiyor muydu? Nikâh töreni, gelinlik bile dert olmuştu. Sonunda gelin-kaynana anlaşmaya vardılar. Tabii Seyfi, Vasfiye Hanım'ın tek oğluydu; bu yüzden Nurten'i gelinlikle görmek isteyecekti. Nurten, gelinlik giymeyi kabul ediyordu ama belediyede kıyılacak nikâh töreni gereksizdi. Zaten eve eş dost çağrılacağına göre, nikâh da evde kıyılırdı. İki tören gereksizdi. Hayır, kendisi kimseyi çağırmıyordu. Ablasını bile. O, Nurten'in giymesi için kendi gelinliğini yollamıştı. Bu yeterdi.

12

Nurten, krem rengi, kalın ipek jarseden süssüz, takım taklavatsız gelinliği içinde (duvağını da hemen çıkarmıştı) her gelin gibi güzeldi. Seyfi, evi tıklım tıklım dolduran kalabalıktan bakışlarını kaçırıp bir daha görmeyecekmiş gibi Nurten'i seyrediyordu. Gelin güveyle konuşan, taşra geleneğine uygun olarak damada

takılmaya çalışan yoktu. Nurten'in kendi denkleri olmadığını anlamışlardı. Bu yüzden huzursuzdular. O, boyuna gidip geliyor, gelinliğinin uzun eteklerine aldırmadan rahatça yürüyor, üzerini kirletmekten korkmadan herkesi ağırlıyordu. Konuklar, ona bakmaktan bile çekiniyorlar, kendi sınıflarının dışında ve yükseğinde gördükleri Nurten'in yanında pot kırmak istemiyorlardı. En iyisi ona aldırmamaktı. Kadınlar, bunu keşfedince biraz rahatladılar. Kendi aralarında konuşup gülüştüler. Erkeklerse durgundu. Onları yüreklendirecek içki yoktu. Oysa içki içeceklerini ummuşlardı. İçki olsaydı, Nurten'in farkına varmadan yükselttiği duvarı aşabilecekler, o zaman belki Seyfi'yle olsun şakalaşabileceklerdi. Ne var ki Nurten, Vasfiye Hanım'ın dilediği gibi sofra hazırlamasına ses çıkarmamıştı. Limonata, köfte, dolma, börek... Tatlıdan vazgeçirmişti kaynanasını. Tatlı için ayrıca tabak, çatal gerekliydi, bulaşığı da caba... Meyveyle yetinebilirlerdi.

Nurten'in yüzündeki anlamdan, bu garip, eleştiren, ürken, çıkar yol bulmaya çalışan kalabalığı nasıl karşıladığını keşfetmek güçtü. Aslında o seyrediyor, geçirmek zorunda olduğu bu saatleri, keyfini bozmadan atlatmaya çalışıyordu.

Nurten herkes gittikten sonra odalarında gelinliğini çıkarırken, "Bütün bu gürültüler bitti artık..." dedi. "Bundan sonra rahatız. Yarın işe gitmeyeceğime göre, kahvaltımızı yatakta yapabiliriz. Gerçek bir damat kahvaltısı hazırlarım sana. Karışık tost, meyve suyu, güzel bir çay... Kendim için de kırmızı bir gül..."

EVLİLİK

1

"Kursta bir oğlan var... Daha doğrusu, oğlan demem tuhaf kaçıyor; onu oğlan, çocuk filan diyerek küçültemem. Çünkü önemli bir kişi... Adı Müfit... Sana benziyor biraz."

"Bana mı? Ağabeyim, kardeşim filan olmasın sakın! Çingenelerin daha kundaktayken kaçırdıkları bir erkek kardeşim olduğunu söylemedilerdi bana ama..."

"Yüzü benziyor demek istemedim. Havası benziyor."

"Yaa!"

"Seni ilk gördüğüm gün, beni nasıl etkilemiştin hani, işte tıpkı öyle."

"O gün zavallı Hayri Bey'i azarlamıştım. Bu önemli arkadaşın da İngilizce öğretmeninizi mi azarlıyor yoksa?"

"Alay etmesene! Kibar bir çocuk o. Kimseleri azarlamaz... Bak, sen kürk yakalı ceketinleydin o gün, Hayri Bey'i azarladığın gün hani, hatırladın mı?.. Yazık, üç yıldır bir kürk alamadın kendine. Oysa ne yakışırdı sana kürk palto kimbilir?.. Neyse, işte Müfit, dik yakalı kazaklar giyiyor hep."

"Kaç tane dik yakalı kazağı var ki?"

"Bilmem... Dur, sayayım... Bir tane siyah var, en çok onu giyiyor zaten. Siyah kazakla çok yakışıklı oluyor. Sonra açık bej ya da gri bir kazağı var. Bir de mavi gibi, lâcivert gibi bir hoş renk..."

Sofrada oturmuş yemek yiyorlar, akşam yemeklerinde yaptıkları gibi uzun uzun konuşuyorlardı. Genellikle Seyfi konuşurdu. Anlatacak çok şeyi olurdu nedense... Böylece Vasfiye Hanım ve Nurten, Akademi'de ya da İngilizce kurslarında olup bitenleri günü gününe öğreniyorlardı. En küçük olaylar üzerinde yorumlar yapmaya, karısının düşüncelerini öğrenmeye, ayrın-

tılar üzerinde durmaya bayılıyordu Seyfi. Nurten'se iş yerinde olanları anlatmazdı hiç. Belki Seyfi'den zaman kalmıyordu ya da yalnızca kocasını dinlemekle yetinmeyi yeğliyordu. Aslında Seyfi'nin anlattıklarını fazla ciddiye almaz, sofrabaşı söyleşilerine tat katmak için böyle her şeyi hafife alır görünür, şakalar yapardı. Vasfiye Hanım, konuşmaların havasına kendini kaptırıveriyor, vakit geçiriyor, eğleniyor ama aslında yalnız Seyfi'yi dinliyordu. Nurten'in varlığını unutmaya çalışıyordu. Onun aralarına getirdiği mutluluk, dışardan, sokaktan gelen bir şarkı sesiydi, o kadar. Vasfiye Hanım oğlunun yanıbaşında böylesine mutluyken, Nurten yalnızca önemsiz bir ayrıntıydı.

Seyfi, çatalını bırakıp sofradan kalktı. Sehpalardan birinden bir kibrit kutusu alıp getirdi. Kutunun üzerindeki kuşun kanadını göstererek, "İşte böyle bir mavi..." dedi.

"Bir renk için bu ne telaş, gürültü! Anlaşılan mavi bir kazak istiyorsun. Al, öyleyse... Yarın akşam büroya gelsene... Birlikte gidip dik yakalı mavi bir kazak alalım. Ama cebine şu kibrit kutusunu koymayı unutma sakın! Dükkânlara girer, satıcılara kuşun kanadını gösterir, bu renk bir kazak bulunur mu acaba, diye sorarız. Bana da bir kazak al istersen, ha? Hem de aynı renkten. Anne, siz ne istersiniz? Yarın oğlunuzun cüzdanını boşaltalım, diyorum."

Vasfiye Hanım utanarak önüne baktı, güldü; "Ne bileyim ben?" dedi.

Nurten'in dairesinin kirasını Seyfi gidip alıyor, böylece karısından harçlık istemesine gerek kalmıyordu. Nurten, kazancının çoğunu kaynanasına teslim ediyor, bir kısmını da bankada biriktiriyordu, ihtiyaçları için sık sık kocasına ya da kaynanasına başvurarak evin geçimini sağlayanın kendisi olduğunu unutturmaya çalışıyordu. Vasfiye Hanım'ın bir şey istemeye çekindiğini görünce, "Size de aynı renkte kazak alalım mı?" diye sordu. "A, siz kazak giymezsiniz ki! O zaman hırka... Ne güzel, üçümüz de bir örnek giyiniriz, üçüzler gibi. Şu saygıdeğer arkadaşın sayesinde biz de hırka, kazak sahibi olacağız desene. Doğrusunu istersen ben de seviverdim şimdi onu."

Seyfi, ilk kez karısının şakalarına, canlı konuşmalarına katılmıyordu.

"Ne kadar gevezesin!" dedi öfkeyle. "Deminden beri Müfit'i anlatmaya çalışıyorum, sen tutmuş kazaklardan söz ediyorsun!.."

"Özür dilerim canım. Ama unutma, kazak sözü eden sendin önce. Peki, dinliyoruz."

"Hevesim kırıldı bir kez, canım konuşmak istemiyor."

Önce somurtup oturdu. Ama uzun süre suskun kalamazdı. Birden gene coşkuyla atıldı:

"Ha, bir şey soracaktım. Sen Candide'i okudun mu?"

"Okudum. Niye sordun?"

"Müfit benim Candide'e benzediğimi söylemişti de, merak ettim. Bizde var mı bu kitap?"

"Var."

"İyi, okurum öyleyse."

"Ben de baştan okuyayım bari. Unutmuşum çünkü. Okuyayım da, neye benzediğini anlayayım... "

"Biliyor musun, Müfit hiç boş durmuyor. Kursa elinde bir kitapla gelir hep. Beş-on dakikalık bekleme süresini bile okumakla geçirir. Ama son günlerde okumuyor artık, benimle konuşuyor."

Son iki cümleyi kısa bir aradan sonra, aslında övündüğünü saklamaya çalışarak söylemişti. Nurten karşılık vermedi. Bilmediği bir nedenden ötürü sıkılmıştı. Kaynanasına birkaç soru sordu. Akşam bulaşığını yıkadı. Örgü ören Vasfiye Hanım'ın yanına oturup etekliğinin boyunu kısalttı. Bu arada radyodaki sevmediği türküleri dinlemek zorunda kaldı. Yatak odasına elinden geldiğince geç girdi.

2

İnsanlar arası ilişkilerin, kendisine öğretilen ahlak kurallarının, geleneğin dışında birtakım bilimsel disiplinlere de dayanması, yazılı buyrultular, yönergeler ya da fiziksel yasalar gibi kesin ve saptanabilir yasalarla düzenlenmesi Seyfi'yi şaşırtmıştı; şaşırtmış ve yeni öğrendiği her şey gibi sevindirmişti de... Yasalarda, kitaplarda yazılı o olağanüstü sözcüklerin, yıllardır değişme-

yen kuralların, en üst katını kutsal ilkelerin oluşturduğu o dokunulmaz yasalar sıradüzeninin; bir devlet dairesindeki dağınık masaların üzerine birtakım kâğıtlar halinde sere serpe ve ciddiyetten uzak yayılması, onların şirkette görüp tanıdığı ruhsuz, sorumsuz, geveze insanlar ve benzerlerince uygulanması akıl alır gibi değildi; hukukun ve bilimin, surlarınkini andıran görkemli, sağlam yapısı için, memur ve hizmetliler takımı pek cüce kalmıyor muydu? Peki, bu eşsiz biçimde dile getirilen kuralların, kendileri için, onlar uygulasınlar diye kaleme alındığı o yüce insanlar nerdeydi?

"Şövalyelerin dönemi geride kaldı, bunun yerini iktisatçıların dönemi aldı."

Bu saptamanın bilimsel bir kitapta yer alması, onun doğruluğunu, hiç değilse güvenilirliğini gösteriyordu. Bu gerçek Seyfi'ye biraz acı gelmişti.

"Amma da hayalcisin!" dedi Nurten o çok sevdiği yatakta bir yandan öbür yana dönerken. "Şövalyelerin dönemi geçmişse geçmiş, ne var bunda? Her dönemin kendine göre soylu, yücegönüllü kişileri vardır, merak etme!"

"Bir iktisatçının yapıp ettiklerinin insanda coşku uyandıracağını hiç sanmıyorum."

"Ben de... Ama bana kalırsa o kutsal coşkular çağı çoktan geçti. Kahramanlarını tüketmiş bir çağda yaşıyoruz biz."

"Ne kötü... Değil mi?"

"O kadar da değil. Kutsal coşkular artık beni ilgilendirmiyor. Kahramanları yeterince güven verici bulmuyorum çünkü. İnsanları yanıltmakta ustadır onlar. Bu yüzden şövalye kılıklı birini görürsen, hemen kaç. Zaten çağımız gündelik insanların çağı... Senin ve benim çağımız bu. Bu çağın kahramanları bizleriz. Belki köpek sürüsü kadarız ama kendimize bir yer ayırmayı, ufacık bir yer, başarmışsak... Bunu yeterince coşturucu bulmuyor musun?"

"Oyunlardaki üçüncü adam, bir asker, bir komşu diye anlatılanlardan, ad verilmeye bile değmeyenlerden söz ediyorsun..."

"Belki."

"Ama ben başrolü istiyorum."

"Verdim gitti. Zaten şu küçük sahnedeki üç kişilik oyunumuzda başroldesin. Yazık ki, bununla yetinmek zorundasın."

Nurten'in şakacı yanı, Seyfi'nin her zaman hoşuna gitmiyordu. Üstelik evlendikten bir süre sonra ortaya koymuştu bu yanını. Sanki evliliklerinin sürmesi için bir çare gibi şakaya, vurdum duymazlığa varan bir uçarılığa sığınıyordu. Zararsız şakaları, çok ciddi bir konuyu birden kesip gene o konuyla ilgili ama sözcükleri seçiş biçiminden, sesinin havasından, vurgulamalarından gelen alayla, demek istenileni çok başka bir yöne çekmesi, saatlerin hoşça geçmesini sağlıyordu belki; ne var ki, Seyfi'nin üzerinde durmak, incelemek, bir açıklık kazandırmak istediği düşünce, o gereksiz şaka havasında boğulup gidiyordu. Hem Seyfi kendisini de, yapmakta olduğu ve yapacağı işleri de önemsiyordu; buna zorunluydu. Gelecek, kendisine büyük şeyler vermedikten sonra şeyin... (neyin?) evet, yaşamanın ne önemi kalırdı? Bir zamanlar, işe ilk girdiği o soğuk akşamlardan birinde Dikmen Yokuşu'nu çıkarken kendi kendine verdiği sözü tutmuş olması, bunu başarması, yazık ki yetmiyordu. Daha doğrusu, bir kadını sevmeden, sevgiyi tatmadan başarıya ulaşmanın yetmeyeceğini düşünmüştü. Ama başarısız, önemsiz biri olduktan sonra sevgi de yetmeyecekti. Üniversiteyi bitiriyor, yabancı dil öğreniyordu. Bir toplumda, okumanın bunca zor ve önemli olduğu bu ülkede, sıradan biri olarak kalmayı kabullenecek miydi? Zorunlu muydu buna?

"Adsız biri olmak için mi okudum, bunca çaba gösterdim?" diye karşı çıktı.

"Ama ben seni böyle seviyorum. Hayatımızı böylece seviyorum. Gölgeye çekilmeyi seviyorum."

İnsan güneşte, açıkta dolaşmaktan usanırsa ancak, böyle gölgeye çekilmeyi ister, diye düşündü Seyfi. Tiyatro sanatçısı bir koca (bir günlük bile olsa), şirketin merdivenlerinden o azametli iniş... Nurten'in hemen her konu üzerinde –kitabî bilgisi pek olmasa bile– rahatça konuşabilmesi... Ablasını tanımıştı Nurten'in. O, gölgeye çekilmeyi sevenlerden değildi. Ünlü bir avukatın şık, gösterişli karısıydı. İsteseydi Nurten de öyle olabilirdi. Seyfi, elinde olmadan, Nurten'in şöylece iteleyiverdiği olanakları kıskanıyordu. Nurten'se Seyfi'ye sığındığı için mutluydu. Mutluluğunun tadını çıkarıyordu. Gölgeye sığınmak... yani Seyfi'ye.

Bunu düşünmek, bunun böyle olduğunu bilmek, elbette biraz acıydı. Hem daha öyle gençti ki Nurten... Vasfiye Hanım gibi şu üç kişilik oyunu ömrünün sonuna değin sürgit oynamaktan tat alamayacak kadar genç... Değişiklik istemeyecek miydi? Bu, onun hakkı değil miydi?

"Ne var, ne oldu?"

Nurten, Seyfi'nin, kendisine açıklamadığı şeyler düşünmesine dayanamazdı hiç. Bu düşünce, beraberlikleriyle ilgisi bulunmayan, yalnızca Seyfi'nin derslerinden, okulundan, üç-beş arkadaşından oluşan özel yaşantısına değgin zararsız bir konuyla ilgili olsa bile.

"Hep aynı şeyi isteyeceğinden nasıl emin olabilirsin ki? İnsanlar değişir..." dedi Seyfi, varını yoğunu ansızın yitirmiş gibi umutsuzca.

Aslında Seyfi değişmemekten korkuyordu. Nurten'i yitirebileceği bir değişikliğe bile razıydı sanki; yeter ki önündeki o upuzun hayat (kırk yıl mı, elli yıl mı sürer daha?), değişiklikler, sürprizlerle dolu olsun... Okulu bitirmesine bir yıl kala, birden geleceğinin sunacağı sonsuz olanaklardan ötürü şimdiden sabırsızlanmamak elinde miydi?

"Ben değişeceğim kadar değiştim."

"Ne kadar zaman için?"

"Ne bileyim? Sonra ne olacağımızı şimdiden nasıl bilebilirim?"

Sesine alabildiğine neşeli bir hava vermeye çalışmıştı. Aslında Seyfi'den çok kendini aldatmaya çalışıyordu. Ne var ki, yatakta yatarak istediği etkiyi sağlayamayacaktı. Yerinden kalktı, Seyfi'nin yanına gitti, kollarını onun boynuna doladı.

"Geleceğinden korkan zavallı adam..." dedi. "Aç mı kalacak, açıkta mı? Yoksa ansızın patlayan bir savaşa mı katılacak?"

Seyfi'nin gerçek kaygısını araştırmak gereğini duymadan konuşmuştu. Önemli olan, yalnızca o ânı kurtarmaktı. Sonra yatağına döndü. Yapılması gerekeni yaptığını, korkulu ânı geçiştirdiğini düşündü. Ve bir süredir hep böyle davrandığının bilincine vardı; ürktü.

Bir başka akşam Seyfi, aynı kitapta "sözcüklerin zulmü" deyimine rastladı.

"Baksana" dedi; "İktisatçılar, sözcüklerin zulmünden kaçmayı öneriyorlar, ne dersin?"

"Sözcüklerin zulmü mü? İnsanlar başka zulümlerden kaçarlar... Diyelim, kuralların zulmünden. Ama sözcükler gerçekten daha zâlim olabilir. Bir bilselerdi..."

"Kimler?"

"İnsanlar."

"Durup dururken başkalarından ne diye söz ediyorsun şimdi? Bize ne başkalarından?"

Nurten'in yanına uzandı. Düşüncelere daldılar. Seyfi, yeni keşfettiği (yeni keşfettikleri, bitip tükenmek bilmiyordu) bir alana yaklaşmanın coşkusu içinde düşünüyordu. Çünkü o kadar gençti ki, olaylar, edindiği bilgiler, hatta ta yürekten duyduğu coşkular kendi dışında, kendi bütünlükleri içinde bir başka dünyaydı. Katıksız duyarlığıyla algıladığı anda, hepsini öz yaşantısına kattığını sanıyordu. Yalnızca bakmakta olduğunun, seyrettiğinin farkında değildi henüz.

"Aşırı biriktirme, depresyona yol açar."

Bu savın doğru olup olmadığını araştırmaksızın, ekonomiyle ruhbilim arasında bağlantı kurulması olgusunun coşkunluğuna bırakıveriyordu kendini. Seyfi'nin dışında bir ekonomi dünyası vardı. Belirli bir ekonomik sistemde biriktirme eğilimi egemen oluyor ya da sistem, doğrudan doğruya biriktirme üzerine kuruluyordu. Ekonomik gücün etkisiyle biriktirmek zorunda kalan insanlar, Seyfi'nin tanımadığı insanlardı. Onların bir bölüğünde "depresyon" denen ruhsal bir bozukluk başlıyordu. Gene Seyfi'nin tanımadığı bir başka kişi, bu iki olgu arasında bağlantı kuruyordu. Bütün bunları bilmek, seyretmek hoştu, coşturucuydu... Seyfi bütün bunları seyretmek için dünyaya gelmiş, Nurten'e rastlamış, İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi'ne yazılmıştı; bütün bunlar için yaşamını sürdürüyordu. Böylece varoluşunu kanıtlıyor, varoluş nedenini doğruluyordu. Şimdilik eylemle ilgisi yoktu. Eylemsiz olmak tedirgin etmiyordu onu.

Aynı anda Nurten, kendisini derinden sarsan bir duygunun açıklanmasını umarak yaşıyordu. Bu açıklamayı kendisi yapmaya çalışacağına, her zamanki gibi bir başkasının yardımını umuyordu. Aslında sanıldığının tersine çalışkan değil,

tembel olduğunun farkındaydı. Bütün gücünü erkeklerle olan ilişkilerini düzenlemeye harcamamış mıydı? Bilgisi, erkeklerin kendi çabalarıyla elde ettiklerini dinlemekten oluşmamış mıydı? Seyfi'nin çabalarını desteklerken bile onun öğrenme, değişme, yükselme hırsının doğrultusunu izlemiyor muydu? Şimdi Seyfi'nin aktardığı bilgilerin yarattığı sorunlar karşısında güçsüzdü. Her zamanki gibi bir yardımcı arıyordu. Bu yardımcının ancak bir başka erkek olabileceğini ürküyle düşündü.

Her şeyde estetik bir yön bulunup bulunmayacağını araştırdılar bir başka gün de. Sözgelimi Seyfi, geometrinin salt güzellik olduğunu söylüyordu. Okulda bunun pek farkına varmamıştı belki ama şimdi biliyordu. Heveslendi; yeniden geometri çalışmaya karar verdi. Nurten, geometriden nefret ediyordu. Çünkü okuldayken '5' numara alabilmek için, kendi deyimiyle, göbeği çatlamıştı.

"Geometrideki estetiği duymadığın için olacak..." dedi Seyfi. "Peki ya cebir?"

"Tanrı korusun. Kötü lise anılarımı deşme şimdi."

Seyfi üşenmeden yataktan kalktı. Cebir kitabını getirdi. Nurten'e ürpertiler veren x'ler, y'ler, artı ve eksiler yazdıktan sonra birbirini kesen iki doğru üzerinde iki eğri çizdi.

"Ne kadar güzel, değil mi?" diye sordu sonra da, yapıtını hayranlıkla süzerken. "Bu güzelim eğrilerin sonsuzda birbirlerine kavuşacaklarını düşün. 'Aşkın Parabolü' diye bir şiir var mıdır dersin?"

"Hiç de aykırı düşmezdi. Sınavda olmayınca, geçer not almak kaygısıyla kıvranmayınca gerçekten fena değiller. Sence bir fabrikanın estetiği olabilir mi? Yağ ve asit kokularının, o korkunç gürültünün?"

"Emile Zola'nın fabrikalarını seven sendin galiba?"

"Her şeye bir edebiyatçının gözüyle bakamazsın ki. Adamcağız, sanayi devriminin sonuçlarını kabul etmek zorunda kaldığından, onun yarattığı çirkinlikleri, edebiyatta olsun anıtlaştırarak onu daha kolay dayanılır bir hale getirmek istemiştir. Neyse, bırakalım bunları... Makinelerle uğraşmayacağın, mühendis olmayacağın için mutluyum."

"Biliyorum, sen ekonomi öğrenmemi istiyorsun ama bu kitapta ne yazıyor biliyor musun? Ekonomi, servetlerin incelenmesiymiş. Buz gibi soğuk bir tanım bu. Makineden, motor yağından da kötü bana kalırsa."

"Serveti incelemek başka, servet hakkında değer yargısına varmak başka. Ekonomi, serveti yüceltmiyor herhalde. Örümceklerin çiftleşmeleri aklıma geldi. Bir örümcek türü varmış; dişisi, seviştikten sonra erkeğini öldürürmüş. Herhalde bu öldürme olayını düşünüp bilimsel bir saptama karşısında ürkecek değilsin!"

"Şu anda bir başka gerçek beni ürküttü. Biz zavallı insanlar neler neler bilmek zorundayız... Demek örümcek ağlarını temizlemekle iş bitmiyor; hayvanlar nasıl sevişiyor, onu bile araştırıyoruz. Şu yumruk büyüklüğündeki beynime neler tıkıştırmak zorundayım. Korkunç!"

"Beyninin büyüklüğünü düşünüp kolaya kaçmak gerekmez. Düşün ki, beyin bir enerjidir. Sen de bu enerjinin ancak onda birini kullanabiliyorsun. İstersen çabanla övün, dur."

"Onda birini mi dedin? Ben mi yani?"

"Kafasını iyi çalıştırmayı bilenler ancak bu kadarını kullanabiliyorlarmış."

"Desene ben belki de onbeşte birini kullanıyorumdur. Peki, geri kalan enerji ne oluyor?"

"Öylece duruyor olmalı."

"Vay canına! Neyse canım, önemli değil. Ben, beynimin çalıştırabildiğim bölümünden hoşnutum."

"Sen her zaman, her şeyden hoşnutsundur zaten."

"Neden? Olmamalı mıyım? Üzülmemi gerektiren bir durum mu var?"

"Yoo..."

"Daha aklı başında, daha zeki bir kocan olmasını isterdin belki!"

"Daha az geveze bir kocam olmasını isterdim. Zaten zekâ da bilgi de o kadar önemli değil galiba. Çünkü daha çok öğrenmek daha mutlu etmiyor bizi. Daha çok öğrenerek daha iyi insanlar olmuyoruz."

"Zekâ önemli değil demek... Bilgi de... Peki sence önemli olan ne?"

Bir süre düşündü Nurten.

"Galiba cesaret..." dedi sonra. "Evet, evet; önemli olan cesaret! Daha önce şövalyelerden söz etmiştik hani; işte onları sevimli, güçlü, özenilir kılan cesaretleridir. Şövalyece bir cesaret... Önlem almaktan kaçınan, çıkara yönelmeyen bir cesaret..."

"Şövalyelerin döneminin geçtiğini kabul etmiştin oysa, kılını bile kıpırdatmadan hem de."

"Şövalyece bir cesarete her zaman yer vardır."

"Ne yapmak için?"

"Aklına esen her şeyi yapmak için."

Bir top ekstra-strong kâğıt alıp kapısını çalan toy delikanlıyı düşündü; sevecenlikle gülümsedi ama bu görüntüyü hemen sildi. Seyfi'ye söylemesi gereken önemli bir şey vardı.

"Bazen senin hesabına korkuyorum..." dedi.

"Bak hele, neden?"

"Her şeye hemen seviniyorsun. Ama bir gün saçma sapan aksiliklerle, gerçek bir mutsuzlukla karşılaşabilirsin. O zaman da şövalyece bir cesaret gösterebilecek misin?"

"Günün birinde tek başıma kalacakmışım gibi konuşuyorsun. Biz, ikimiz birlikte savaşmaz mıyız?"

"Beni bırak şimdi. Yalnız başına sen, kendine dayanarak acılara karşı koyabilecek misin?"

Seyfi'nin sakin yüzü karışıverdi birden. Biraz düşündü. Belki yüreğinin derinliklerinde bu soruya olumsuz bir cevap vermişti de, korkmuştu bu yüzden. Ama çabuk toparlandı; gülümsedi:

"Korkma!" dedi; "Hiçbir şey olmaz bana. Biliyorsun, Candide'im ben."

"Candide mi? Aa, okudun demek..."

"Hayatım, benim zamanım o kadar çok ki... İşim gücüm okumak... Neyse, az kaldı artık. Bir yıl sonra rollerimiz değişiyor. Ben işe, sen eve ondan sonra."

"Askerliği unutma!"

"Üç yıl, diyelim öyleyse..."

Bir yıl, hatta bir ay sonra bile neler neler olurdu... Daha doğrusu olmazdı. Dünyayı, hayatı daha yaşanabilir kılan hiçbir şey olmazdı; çok iyi biliyordu Nurten. Bu, keşfettiği için övünebi-

leceği bir gerçek bile değildi. Gazeteler, hep o umutsuzluğun, kopukluğun habercisi olurken her gün... En genç, en umutlu, en iyimser kişi bile ne bekleyebilirdi?

Gene de, "Ver şu kitabı bir de ben okuyayım..." demeyi başardı. "Okuyayım da ne biçim bir adamla evlenmiş olduğumu anlayayım."

"Okumasan daha iyi."

"Neden?"

"Çünkü biraz aptal bir adam bu Candide."

"Bak, sahiden sana benziyormuş. Aptallığından başka nesi benziyor sana?"

"İyimserliği... Mümkün olan dünyaların en iyisinde yaşadığına değgin inancı... Mümkün olan dünyaların en iyisindeki en iyi, en güzel kızı sevmesi..."

"Öyleyse benim mutlu Candide'im yatağından kalkıp mümkün olan bilgilerin en önemlisini öğrenmeye başlayabilir. Hadi, masanın başına. Bu kadar tembellik, gevezelik yetişir!"

Seyfi'ye çalışmasını söylemişti ama bu akşam ona rahat vermeyecekti anlaşılan. Kendisi de rahat değildi çünkü; içinde bir şeyler kıpırdayıp duruyordu. Yerinden kalktı. Seyfi'nin başucuna dikildi.

"Ne okuyorsun öyle?"

Seyfi suçüstü yakalanmış bir çocuk gibi kızardı; nedense kitabın üzerini elleriyle örttü. Gülümseye çalışarak, "Story of Mankind" dedi.

"O da nerden çıktı?"

"Müfit verdi. Tarih konusundaki bilgisizliğim ürküttü onu. Tarih sevmediğimi söyledim. Tarihi bana sevdirmek için bu kitabı verdi. Bu bir başlangıçmış, sonra başka kitaplar verecekmiş. Tarih bilmeyen insan işe yaramazmış, öyle söylüyor..."

"Hani daha böyle kitaplar okuyamayacağını söylüyordun, İngilizceni yetersiz buluyordun? Benim yardım önerilerimi de reddediyordun. Sen karına kulak asma, sonra git, üç günlük arkadaşının buyruklarını dinle... Ben neciyim şimdi?"

"Ne kadar haklı olduğun kanıtlanmış oldu. Sen haklıymışsın, doğru dürüst kitaplar okuyacak kadar İngilizce öğrenmişim."

"İyi, iyi... İnsanı avutmakta birebirsin. Ama üç günlük adamların sana el koymalarına göz yumacak değilim!"

Nurten'in kıskançlığı Seyfi'yi keyiflendirmişti. Kahkahalarla gülüyordu.

"Göz yummayıp da ne yapacaksın?" diye sordu.

Nurten cevap vermedi. Yatağına döndü. Öfkeyle, "Hiç!" dedi ve kendisi de gülmeye başladı.

3

Seyfi, insanların kendi kişiliklerinde buldukları yetersizlikleri, bilgi, görgü ve davranış noksanlıklarını bir başkasının yetkinliğinde gidermeye çalıştıkları, bunun mümkün olabileceğine inandıkları yaşlardaydı daha. Öyle birilerine rastlayacaktı ki, onlara kendini verebilsin, sonra da onlar gibi olamamanın tasasını çekmesin!

Nurten'le birlikte umduğu mutluluğu fazlasıyla yaşamıştı. Okulunu, derslerini, yabancı dil öğrenmeyi, Nurten'le tartışmayı, gezintilere çıkmayı, sinemaya, tiyatroya gitmeyi, kitap okumayı, sonra da o kocaman yatakta çocuk oyunları gibi içtenlik, sevinç, coşkunluk dolu sevişmelerini sevmişti. Ama yaşayacak, deneyecek çok şeyi vardı daha. Zaman zaman onların eksikliğini duyuyor, sabırsızlanıyordu. Sözgelimi öğrenmek, yeni bir güç kaynağıydı; hayatın olanaklarını çoğaltıyordu. Ders kitaplarıyla yetinmiyor, öğretim programı dışındaki kitapları, başka konuları içeren kitapları da okuyordu.

İnsanlarla ilgisi azdı aslında. Bilginin karşısında insanları cüceleşmiş görüyordu. Bilgiyi, bilimi ortaya atanlar; buluşların, bulguların sahipleri, düşünürler, yazarlar yanında sokaktaki adam neydi? Herkesin değil ama en azından bir bölük insanın (kimler olmalıydı onlar; bir sınıfları, meslek grupları var mıydı, bilmiyordu) saf ve erişilmez ruhlarının olmasını, yalandan uzak yaşamalarını isterdi. Bu isteği de düş demekti aslında. Bu yüzden artık dostlar edinmek istiyordu. Bilgiyi alt etmiş, yenmiş dostlar... Belki de gerçek yol göstericiler... Kendisi çıraklık dönemindeydi daha, Nurten de... Hayatın karşısında ustalaşmak için bilgiyi alt etmeleri gerekiyordu.

İşte tam bu sırada Müfit'e rastlamıştı. Tanıdığı, arada birlikte olduğu kişilerin hiçbirine benzemiyordu o. Yazgısına gerçekten boyun eğmeyi başaran birkaç kişiden biriydi. Yazgısına boyun eğiyor, özgürlüğünü koruyordu. Seyfi için onunla birlikte bulunmak, daha tam yerine yerleştiremediği, ilerde neler yapacağını kestiremediği bir roman kahramanını tanımak gibiydi. Az sonra başına değişik bir şey, tehlikeli bir şey gelecekti sanki. Onun hesabına, daha doğrusu onun yüzünden kendi hesabınıza kaygı içinde olmanız doğaldı Her an parasız kalıvermesi (parasal durumu iyi olan ailesine karşın üstelik), durup dururken öğrenimini yarıda bırakıvermesi ya da inancı uğruna suç işleyip on yıl tutukevinde kalması işten bile değildi sanki. Başına apansız gelen bu belâları da Tıp Fakültesi'nde asistanlık yapar gibi, İngilizce kurlarını izler gibi rahatça kabullenecekti. Gene de Müfit, çılgınlık denebilecek hiçbir şey yapmıyor, düzenini, disiplinli yaşantısını kimselerin bozmasına izin vermiyordu.

Seyfi, Nurten'in Karanfil Sokak'taki evine gitmeye başladığı günlerde önüne gelen herkese, otobüste karşısında oturan adama, dolmuş şoförüne, kasiyer kıza içinden sorardı:

"Biliyor musunuz, bir sevgilim var benim! Sizin de var mı? Yok mu? Ne yazık!"

Şimdi gene soruyordu:

"Bir insanı, bütün öteki insanlardan her şeyiyle ama her şeyiyle ayırabilir misiniz?.. Ah, bilirim ayrım yapmaya önem vermezsiniz ki siz!"

Müfit konuşuyor, Seyfi hayranlıkla dinliyordu. Müfit'in kendisine özel hayatıyla ilgili soru sormadığını, özel hayatıyla hiç ilgilenmediğini de fark etti bu arada. Daha sonra onun, tanıdığı kişilerin kişisel özelliklerine, meraklarına, duyarlıklarına, heves ve tutkularına da pek aldırmadığını sezinledi. Gerekli saygıyı gösteriyor ama aldırmıyordu. Sanki Müfit için önemli olan, ilginç olan, soyut insan kavramıydı. Seyfi, Müfit'e, Nurten'den hiç söz etmemişti. Zaten Müfit, Seyfi'nin parmağındaki yüzüğü bile görmemişti. Öyle anlaşılıyordu ki, arkadaşının evli olup olmaması önemli değildi. Hoş, o da kendi özel hayatına hiç değinmemişti. Annesi, babası, kardeşleri var mıydı, nerde otururlardı; ilk günlerde bunları bile bilmiyordu Seyfi. Müfit'ten

duydukları, yalnızca kitaplarda yazılanlar, Müfit'in kendisine özgü düşünceleri ve büyük bir bilgi hazinesiydi. Tarih, doğa yasaları, fizik... İnsanı, biyolojik varlığıyla birlikte psişik varlığıyla, toplumsal etkinlikleriyle ele alıyor ama konuşurken tanıdığı bir Ahmet'ten, Mehmet'ten, Ayşe'den değil de, A'lardan, B'lerden, X'lerden söz ediyordu sanki.

Seyfi, Müfit'le ilişkilerinin üçüncü ayında gerçekten arkadaş olmadıklarını, olamayacaklarını kabullenmek zorunda kalmıştı. Ne var ki Müfit, onu büyülemeye devam ediyordu. Anlattıklarında, art arda sıraladığı düşüncelerinde tekrar yoktu. Fikirleri, insan ve toplumla ilgili saptamaları çok şaşırtıcı, alışılmışın çok ötesinde, hatta yabancı da olsa irkilmiyordu Seyfi. Müfit'in en aykırı düşüncelerini rahatlıkla dinliyor, sonra da onaylıyordu. Belki arkadaş olsalar, ilişkileri böylesine güven ve hoşgörü içinde sürüp gitmeyecekti. Düşünce ve bilgi alışverişinin dışında olağan, yalın, beşerî duygularla birbirlerine bağlı bulunsalardı eğer; birbirlerini benimsemeye, sevgilerini bir yük gibi bir omuzdan ötekine aktarmaya kalkışsalardı, beraberlikleri tatsız tartışmalarla sona erebilirdi.

Müfit, arkadaşlık, dostluk bağlarına aldırmıyormuş gibi görünüyordu ama *müritlere* ihtiyacı vardı. Göründüğü gibi alçakgönüllü değildi; olmadığını kendisi de biliyordu. Belki hırçın yaradılışı gereği, dişine göre birini seçmeliydi. Ama işte karşısına Seyfi çıkmıştı. Bu saf yürekten umutlanmıştı. Elbette bir tek *mürit* yetmezdi, *müritleri* olmalıydı. Yazık ki, başkalarına yanaşamıyordu. Zaman kötü değil, belki birazcık yanlıştı çünkü. Gözüpek, başkaldırıcı, savaşçı gençler, hemen yarın öbürgün belirli bir amaca ulaşmayı düşleyen şamatacı solcu liderlere yanaşıyorlardı. Müfit, bilimsellikten şaşmayan, ancak bilimde kendi varlığını kanıtlayan düşünceleri, belirsiz ve pek o kadar önemsemediği gelecek tasarımı, sınırlı savları ve bireyciliğiyle suçlanıyordu. Öğrenci örgütlerinin kararlı üyeleri için bir sapkındı o. Ve sağcılardan daha tehlikeli, daha olumsuzdu. Çünkü onun kişiliğinde neye karşı çıkmaları gerektiğini bilemiyorlardı.

Seyfi, Müfit'i eve getirmek, karısıyla tanıştırmak istiyordu. Nurten'in kendisine verdiği mutluluğa, sağladığı tüm iyiliklere,

güzelliklere karşılık o da hiç değilse Müfit'i sunmalıydı. Müfit üzerinde *hak sahibi* olmak düşüncesi gülünçtü tabii ama Müfit'i *keşfetmişti* ya, bu yeterliydi.

"Evimize bir konuk getirebilirim, değil mi?"

"Elbette... Neden soruyorsun? Aslında arkadaşlarını evimize çağırmakta geç bile kaldın. Birbirimize yetmemiz güzel ama başkalarını da aramıza alabiliriz pekâlâ. Annenin yemekleri, benim güler yüzüm sayesinde arkadaşların iyi bir gece geçirirler. Sen de bizimle övünürsün."

"Arkadaşlardan söz eden kim? Ben yalnızca Müfit'i çağırmak istemiştim."

"Haa, o mu?"

"Ne demek *haa, o mu?"*

"Hiçbir şey demek değil. Müfit konusunda amma da duyarlısın! Tabii çağırabilirsin Müfit'i de... Madem istiyorsun."

"Kendim için istemiyorum, senin için istiyorum. Onun gibi birini tanımanı istiyorum daha doğrusu."

"O zaman biraz beklesek... Suratını asma. Galiba kıskanıyorum onu. Her gün Müfit, Müfit, Müfit! Haksız mıyım? Ama izin ver bana, biraz düşüneyim. Bir süre sonra ondan korkmayacağımı sanıyorum. Bu arada başka arkadaşlarını çağırabilirsin."

"Sahi istiyor musun yemeğe konuk getirmemi?"

"Elbette."

"İki, yok üç kişi çağırabilir miyim? Erol, kız arkadaşını da getirmek ister belki."

"İstersen beş kişi çağır. Ama bence üç daha iyi."

Bir akşam Nurten, Müfit'le karşılaşmaya hazır olduğunu bildirdi. Ama evde buluşmalarını istemiyordu. Hazır havalar güzelken hep birlikte Gençlik Parkı'na gidemezler miydi?

Müfit, *Gençlik Parkı* önerisini duyunca kaşlarını çattı.

"Başka yer gelmedi mi aklınıza?" diye sordu öfkeyle. "Taşralı bir tanıdık için iyi seçilmiş bir ağırlama programı olabilir doğrusu. Ama halkın zevksizliğinin, cahilliğinin insafsızca sömürüldüğü o pis yerde işim yok benim. Hem şu sıralarda vaktim de yok... Daha sonra tanışırım karınla. Ama uygun bir yerde."

Nurten, Seyfi'nin Müfit adına dilediği özrü, kocasının burukluğunu da gözden kaçırmayarak dinlerken, hafifçe gülümsedi.

4

Nurten, varlığının bir bölümünü susturmuştu. İçinde kıpırdanan bir şeyler vardı hâlâ; ama o, tehlikeli saydığı bölgelerle duyarlığı arasında ses geçirmez bir hava boşluğu bırakmıştı, hiçbir şey duymuyordu. Rahattı böylece. Başkaldırmak, çok değişik bir yaşantı düşlemek, beklemek, kaçmak gereksizdi. Yalnız yapılması gerekenler vardı. İsteyerek, zevk duyarak, sevinçle yerine getiriliyorlardı ama gene de gerekli oldukları unutulmuyordu. İşte, yolda, dolmuşta, evde... Gülümsemek, şakalaşmak, tedirginlikleri, tasaları gülünçleştirmek, günlük yaşantının dışındaki pürüzleri umutla, tatlılıkla geçiştirmek; günün, haftanın, ayın düzenli, uyumlu akışını sağlamak ve bundan başka bir kaygı taşımamak gerekti. İnsan ilk gençliği, gençliği boyunca hayat denen kargaşaya hazırlanırken onca çaba gösterir, didinir, direnir, araştırırken, günün birinde bütün kazandıklarını bir tek kişinin mutluluğu uğruna harcamaya kalkışabilir miydi? Kalkışırdı. Yaşamayı gösterişten uzak, çok şey beklemeden benimsemek, günü iyi bir biçimde sona erdirmek, tatlı bir iç çekişle uykuya dalabilmek yeterliydi işte. Tüm gücünü, yeteneklerini o anda gerekli olanı seçebilmek için kullanıyordu. Eve dönerken bir demet çiçek almak... Anemon mu, papatya mı, yoksa şu pembe lâlelerden bir tanecik mi (çok pahalı da)? Sonra onları dikenli çiçeklikten yararlanıp çanağa mı yerleştirmeli, vazoya mı? Seyfi'ye boyunbağı seçmek ve güzel boyunbağı zevkini Oktay Bey'den aldığını unutmak... Müfit'i değil ama bir arkadaş gerekiyorsa eğer, zararsızlarını çağırmak... Önemi yok, aralarında bir yabancı olarak kalabilirsin! Üstelik yaşın da büyük. Sessizce hizmet eden iyi yürekli bir abla yani. Elbette onlar okuldan, derslerden, öğretmenlerden konuşacaklar. Senin sıkılıp sıkılmadığını düşünmeden, seni hesaba katmadan. Kınayamazsın onları, öyle genç ki hepsi... Filmlerden sonra sıra gazetelere geliyor. Çetin Altan, İlhan Selçuk, İlhami Soysal...

"Canım, fazla ileri gitmiyor mu bunlar?"

"Biraz bozguncu bir ruh seziyorum. Özellikle İlhami Soysal..."

"Bir gazetecinin yıkıcı olmasında sakınca görmüyorum ben. Zaten eğer haklıysa..."

"Haklı olmak her zaman bir anlam taşımayabilir."

Ama Seyfi mutlu olmak istiyor, mutlu ve umutlu. Seyfi'nin mutluluğunu kurtarmak gerekir. Evet, haklı olmak her zaman bir anlam taşımayabilir; öte yandan mutlu olmak, umutlu olmak isteği bazı durumlarda bir anlam taşır.

"Peki siz ne öneriyorsunuz?"

Evet, tuttu. Bu sorudan sonra gölgeye çekilebilir gene Nurten. Kısa bir süre sonra kurtarıcı cümleyi söylemek ya da kızarmış patatesleri tam zamanında sofraya getirmek üzere... Şimdi de konuyu değiştirmeli.

"Ne tür müzik seversiniz?"

Radyoda on beş dakikalık bir türkü programı. Seyfi türküleri sever, Vasfiye Hanım da... Bundan sonra tek sesli, tekdüze havaların koruyuculuğunda rahatça gölgeme çekilebilirim. Tehlike geçti. Saat on bire geliyor. Az sonra kalkarlar. Dikmen'de saat on birden sonra dolmuş bulmak zordur.

Seyfi mutlu... Gözleri palıyor. Evet.

Vasfiye Hanım'dan akan, ince, yapışkan sızıltı Nurten'i etkilemiyordu:

"Doğrusu talihli oğlanmış. İşte tuttu, varlıklı bir kızla evleniverdi. Nesi var kendisinin? Yüzü sivilceli... Üstelik hımhım da. Kızsa eni konu güzel... Yoo güzel olmasına güzel. Beni kızdırmak için böyle konuşuyorsun sen Seyfi. Sarı saçlılardan hoşlandığını bilmez miyim? Küçüklüğünde de böyleydin. Eve sarışın bir kadın gelecek diye ödüm kopardı. Hemen kadıncağızın kucağına tırmanır, saçlarını ellerdin. Sen ya... Küçükken neyseydi ya, beş yaşını bitirince bayağı utanır olmuştum. Evet, bu da güzel, sarı saçlı bir kız işte. Tazecik gelin. Yaşı on sekiz var, yok."

Nurten, kadınların kucaklarına tırmanıp saçlarını okşamaya çalışan küçük oğlanı düşünür, sevgiyle gülümserdi. Ama yapışkan, kirli düşüncelerin sonu gelmezdi bir türlü.

"Ne pinti şeyler! Hiç sevmem böylelerini... Düşünün, daha evlerine domates girmedi. Mayıs ayındayız ayol!"

İşyerindeki uluorta kaygılara da aldırmıyordu. K... Şirketi'ndeki soğukluğunu sürdürüyordu orda da. İşinin ehliydi ya,

onun dokunulmazlığını tadıyordu. Yoksa ne çok konuşuluyordu çevresinde! Durmaksızın tekrarlamalar... Hep kendi ekseni çevresinde dönenip duran ve nasılsa bir zamanlar bulunuvermiş o basit düşünce... Bir tanesini yakaladılar mı, bırakmazlardı artık.

"O zamanlar bir atom bombasıyla Rusya'nın işini bitirivermeliydi..."

"Rahmetli babam hep söylerdi zaten, bize bir diktatör gerekli diye. Değil mi ama, asker ulusuz biz."

"Birkaç kişiyi sallandırsalar... Tek çare bu! Öyle insancıllık sökmez. Hem kendileri insan mı? Hepsi canavar ayol!"

Kaçınılmaz bir şeydi bu. Her yerde yok edilmesi gereken düzenbozucular vardı. Vasfiye Hanım, baklayı yüz gram eksik tartan manavın asılmasını istiyordu; muhasebeci, devlet malına göz dikenlerin; Ertuğrul Bey'in konuğu ise şu serseri öğrencilerin... Evet, her yerde hainler vardı.

Nurten, işi biten müsveddeleri buruşturup kâğıt sepetine atıyor, makinesine bir başka kâğıt geçiriyor, güvenli elleri tuşların üzerinde hızla gidip gelirken, arada, "Evet efendim..." diyordu; "Nasıl isterseniz... Peki." Telefonlara cevap veriyor, gerekli dikkat ve özeni göstererek benliğini bütün kirlerden, tozlardan koruyordu. Bir gün kendisini onlardan farklı bulduğunu sezerlerse ne olacaktı? Ama soğukluğu yetke yerine geçiyordu. Bu yüzden üzerine saldırmayı düşünen yoktu. Aslında yüreğindeki sevgi, evde her zaman hazır bekleyen sevgi güç veriyordu ona.

Gönlünün böylesine inik olması bu yüzdendi belki.

Çünkü Seyfi ile kendisi arasında yaptığı karşılaştırma, bilmeden ürkütüyordu onu. Seyfi, yaşamaya yeniden başlamıştı; her şey onu yeniden heyecanlandırıyor, coşturuyordu. Ankara'ya geldiğinde de coşkulu, hevesliydi; Tıp Fakültesi'ne başladığında da, K... Şirketi'ne girdiğinde de... Ve şimdi de... Seyfi hep yeniden başlayabilecek, yeniden başlama gücünü kendinde bulacaktı. Nurten içinse hayatın her dönemi bir son'dan oluşuyordu. İşte şimdi kıyıya vardığını sanıyordu. Oysa yirmi sekiz yaşındaydı daha. Seyfi'nin önündeki bilinmeyen dönemlerin coşkusunu, tadını sezinlemekle yetiniyordu. Gelecek Seyfi'nindi: Kendisi, ona katılmaya çalışacaktı yalnızca. Yirmi sekiz yaşında, hatta daha önce, ilk evlendikleri günlerde bir kitabın kapağını kapatmış,

orda yazılanları unutmaya bırakmıştı kendini. Yeni bir kitap açacak gücü yoktu. Seyfi'nin kitabını, onun başının üzerinden kaçamak okumaya çalışıyordu.

Bu karşılaştırmayı yaparken Seyfi'nin kendisine yabancılaştığını, hiç değilse, onun karşısındaki tutumunun, torununa özen gösteren bir nineninkine benzediğini; kısacası, kocasının hayatını yönetip ona hepten katılmadığını belli belirsiz sezinliyor, üzülüyordu. Ama birkaç dakika sürüyordu üzüntüsü. Sonra hemen oyalanacak bir şey buluyordu.

Gerçekte, geleceğe değgin bekleyişler içinde olan asıl kendisiydi. Ne var ki, bekleyişini bilinçaltının karanlıklarına gömmüştü.

6

Bir sabah Vasfiye Hanım, yüreğinin daraldığını söyledi. Rengi solmuştu, solukları düzensizdi. Sanki hastaymış gibi de bitkindi. Seyfi, Müfit'i aradı. Onun önerisine uyarak annesini hastaneye götürdü. Müfit, Vasfiye Hanım'ı ünlü bir doktor olan hocasına gösterdi. Müfit, hastanede bambaşka bir insandı. Candan, ilgili ve evindeymiş gibi rahat... Vasfiye Hanım'ı bir yakını gibi karşıladı. Onun telaş ve korkuyla sorduğu çoğunlukla gereksiz, anlamsız soruları sabırla dinliyor, en uygun cevapları vererek kadıncağızı yatıştırmayı başarıyordu.

Bir cumartesi öğleden sonrasıydı. Seyfi evde yoktu. Nurten çamaşır yıkıyordu. Kapı çalındı. Nurten, ellerini kurulayıp açtığında uzun boylu, esmer, dağınık saçları alnına dökülen otuz yaşlarında bir adamla karşılaştı. Adam ya da delikanlı belli belirsiz gülümsedi.

"Ben Müfit'im efendim..." dedi; "Seyfi'nin arkadaşıyım. Teyzeyi yoklamaya geldim."

"Ben de Nurten" dedi Nurten elini uzatarak ve Müfit'in içeri girmesi için geri çekilerek.

Müfit, kanepede oturan Vasfiye Hanım'ın elini saygıyla öptü. Sonra neşeli neşeli, "Maşallah!" dedi; "Bakıyorum, kalkmış oturuyorsunuz. Çok da iyi görünüyorsunuz. Zaten önemli

bir şeyiniz yoktu. Söylemiştik size. Ama gene de bir yoklayayım, hatırınızı sorayım, dedim. Nasılsınız bakalım?"

Öylesine içten ve sevimliydi ki, Nurten, Müfit'ten boş yere kaçmış olduğunu düşündü. Sesinin tonunda belki biraz yapmacıklık vardı ama bu yakışıyordu ona. Belki Vasfiye Hanım için bu ses tonu gerekliydi de. Yanakları pembeleşmişti, pek mutlu ve iyimser görünüyordu.

Müfit, çantasındaki aygıtları kırk yıllık hekim gibi çıkarttı. Vasfiye Hanım'ın kalbini dinledi, tansiyonunu ölçtü. Bir-iki soru sordu. O yumuşak ses tonunun ardında, baş eğmeyen bir kararlılık seziliyordu ayrıca.

"İyisiniz, çok iyisiniz. Sevindim buna," dedi. "Seyfi evde olsaydı da, ona da söyleseydim. Siz anlatırsınız artık. Müfit sağlığımı çok iyi buldu dersiniz. Ee, hep böyle pencerenin önünde oturup sokağa mı bakıyorsunuz?"

"Komşulara gidiyorum arada."

"Yalnızca yakın komşulara mı? Bu olmadı işte. Hasta değilsiniz ki. Sokağa çıkmak, hava almak iyi gelir. Yürümekten, dolmuşa binmekten korkmayın, olmaz mı?"

"Eh, olur, ne yapalım?" dedi Vasfiye Hanım uysallıkla.

"Yiyeceğimize de dikkat ediyor muyuz?" Hınzırca göz kırparken çok sevimli görünüyordu. "Böreğe, pilava, makarnaya paydos dedik mi? Ekmeği azalttık mı?"

"Aman oğlum, can bu. Nasıl dayanayım? Hadi börek pişirmeyiveriyorum ama ekmeksiz doyuluyor mu? Biz öyle alışmışız bir kez. Bak geline, o başka. Bir dilim ekmekle sofradan kalkıyor. Seyfi'yi de alıştırdı."

"Bakın bu çok iyi. Şimdi aklıma getirdiniz. Yiyeceklerinizi gelin hanım denetleyecek bundan sonra. Bir dahaki gelişimde sizi üç-beş kilo olsun zayıflamamış bulursam, ona kızacağım. Tamam mı?"

Nurten'in yüzüne bile bakmıyordu. O yalnızca, "gelin hanım"dı anlaşılan. Yiyecek konusundaki öğütlerini verirken Nurten'in yüzüne baktı yalnızca. Ne, var ki şimdi konuşurken sesi soğuktu. Belki kendisi bekâr olduğundan Seyfi'nin evli oluşunu yadırgıyor, Nurten'e arkadaşının karısı olarak bakıp ilgi göstermeye yanaşmıyordu. Zaten Seyfi'nin nerde olduğunu da

sormamıştı. Hastasını yoklamaya gelen iyi bir hekimdi yalnızca. Hastasından başkasıyla ilgilenmiyordu.

Vasfiye Hanım, kendisine gösterilen ilgi, saygı karşısında kendinden geçmişti. Minnettarlığını anlatacak söz bulamıyordu.

"Sen de bir oğlumsun benim..." dedi. "Eksik olma. Allah tuttuğunu altın etsin. Sen de o doktor gibi profesör olursun inşallah. Şimdi otur şuraya bakalım. Hizmet sırası bende! Yoo, otur şöyle, rahatına bak. Buralara kadar gelip yoruldun. Sana kendi elimle bir kahve pişirmeden yollamam."

"Teşekkür ederim teyzeciğim, eksik olmayın. Ama hiç vaktim yok, inanın. Bir an önce eve gidip çalışmam gerek. Biliyorsunuz, sınavlarım var."

Bütün yumuşaklığına karşın öylesine kararlı konuşmuştu ki, Vasfiye hanım, taşralı konukseverliğinden vazgeçmek zorunda kaldı.

Müfit, kapıda Nurten'den ayrılırken, "Beni bir daha Gençlik Parkı'na çağırmayın!" dedi ve Nurten'in ağzını açmasını beklemeden uzaklaştı.

Akşam üzeri Keklik Çeşmesi'ne doğru bir gezinti yaparlarken Seyfi, "Nasıl buldun Müfit'i?" diye sordu.

"Senin daha önce de tahmin ettiğin gibi gerçekten sevdim. İçten bir çocuk, iyi bir insan. Anneni büyüledi. Oysa annenin böyle fazla modern görünüşlü birini seveceğini hiç sanmazdım."

"Müfit herkesi büyüler..." dedi Seyfi arkadaşından ötürü gurur duyarak ve bu gururu açığa vurmaktan korkmasına artık gerek kalmadığına sevinerek. "Daha doğrusu, ya çok kızdırır ya da büyüler. Yazık ki, kızdırdıklarının sayısı daha çoktur. Çünkü lafını hiç esirgemez. Yakından tanıdıkça daha çok seveceksin onu. Tabii insana aykırı gelen, şaşırtıcı pek çok yanı var. Hatır gönül tanımaz; nezaket kuralları, bildiğini söylemekten, aklına estiği gibi davranmaktan alıkoyamaz onu. Ama annem gibi, bir başka zaman pekâlâ geri kafalı bulacağı bir kadının gönlünü almayı da becerir işte."

"İyi bir doktor olacağa benzer. Hastalarını etkilemesini biliyor çünkü. Baksana şuraya, bademlerin altındaki çimenler ne güzel! Hadi gidip oturalım."

Yoldan sapıp alçak bir hendeğe doğru yürüdüler. Hendekte iki bodur badem ağacı vardı. Gövdesi daha kaim olanının altına oturdular. Seyfi, küçük bir kır çiçeği koparıp Nurten'e uzattı.

"Senin mor çiçeklerin çıkmaya başlamış bile."

"Sağ ol! Ama başka koparma sakın. Öyle çabuk soluyorlar ki. Ne hoş değil mi? Sessiz burası. Oysa yoldan ancak beş-altı metre uzaktayız. Hendeğin derinliği de iki metre var yok; birden kentin gürültüsünden uzaklaşıverdik. Hava da ne güzel! Hep burda, Dikmen'de otursak... İlerde daha geniş bir eve çıkarız tabii ama Dikmen'den ayrılmayalım. Ne dersin?"

"Ben de çok seviyorum burasını. Ankara'da, üç adım yürüyünce kırlık yer bulmak olanaksız. Oysa başımı alıp kırlara çıkmaya alışmıştım. Hoş, yakında askere gideceğim zaten... Bak, askerlikten söz edince gene hüzünlendin. Okul dönemi çabuk geçer. Hem bakarsın Polatlı'da filan kalırım. Daha sonra da sen yanıma gelirsin. Öyle konuşmamış mıydık?"

"Öyle konuşmuştuk. Kapat bu konuyu. Zamanı gelince konuşuruz... Gel, çimenlere uzanalım. Burda kimselere görünmeyiz. Yatalım, kuş seslerini dinleyelim."

Olağanüstü bir sessizlikti bu. Kuş seslerine, yoldan geçen motorlu araç gürültülerine, aşağılarda, uzakta kalan kentten yoğun sis bulutları gibi yükselen uğultuya karşın sessiz... Çünkü bütün bunlar, şaşmaz tekrarlarla oluşan egemenliğini sürdüren doğanın içinde bir su damlası gibi eriyip buharlaşıyor, yok oluyordu. Gökyüzü, insanın gözünü acıtmayacak kadar parlaktı ancak. Maviliklerin önünde, kuzeybatıdan gelen bulutlar sakince akıp gidiyordu.

Hendekteki küçük evrende, her şey sağlamca kurulmuş, dimdik ve ağırbaşlıydı. Burada insan kendine güvenebilirdi, başkalarına da. Çimenlerin üzerinde, ılık güneşin altında gözleri yumulu yatarlarken biliyorlardı; biraz sonra hafif bir esinti çıkacaktı ve güneş batıya yaklaşmış olacaktı. Bulutlar, akıp gitmekten vazgeçip kentin üzerinde kümelenecekti. Bütün bunları biliyorlardı. Vasfiye Hanım, saatin sekiz olmasını ama daha

önce sekize yirmi kala oğluyla gelininin kapıdan içeri girmelerini bekleyecekti. Yirmi dakika, onların gömleklerini değiştirmeleri, ellerini yıkamaları, sofrayı kurmaları için yeterliydi. Seyfi'yle Nurten de biliyorlardı bunu. Onun için yediyi on geçe çimenlerin üzerinden kalkıp yola doğru yürüdüler.

Seyfi, Nurten'in elini tuttu. Sessizlik yoktu artık. Ve Nurten eski tedirginliğini duyuyordu. Belki bu tedirginliği Seyfi de seziyor, kaygılanıyordu. Çözemediği bir şey vardı. Daha doğrusu düğüm, kapalı bir kapının, Seyfi'nin sımsıkı kapalı tuttuğu, bir gün açılırsa diye gizlice korktuğu bir kapının ardındaydı. Seyfi, kapalı kapıyı da onun ardındaki düğümü de unutmayı yeğliyordu. Nurten'in elini, sağ avcunda sıkmakla yetindi. Çünkü biliyordu, sevgisine hep karşılık almıştır; bedenleri arasında karşılıklı anlaşma hep vardır.

Avcundaki el de önce şöyle bir teslim oldu, kendini dinginliğe bıraktı uysalca. Sonra sessizliğinden sıyrılıp kıpırdandı. Seyfi'nin başparmağını istekle kavradı.

MÜFİT

1

Temmuz başlarında bir akşam, Müfit'i yemeğe çağırdılar. Nurten'in, o akşam gölgeye çekilip iyi bir abla rolünü üstlenmesi artık olanaksızdı. İyi bir taşralı gelin de olamazdı; genellikle susan, önemsenmemeye alışmış, alıştırılmış, suya sabuna dokunmayan, isteklerini bile dile getirmekten çekinen, gönlü inik taşralı gelin... Evin tüm gereksinmelerini karşılayan Nurten olduğu halde, aile içindeki önemsizliğini ona belletmeyi ne güzel başarmıştı Vasfiye Hanım... Evin baş kişisinin Seyfi olduğu her fırsatta, gerekli gereksiz hatırlatılmıştı. Vasfiye Hanım'ın kurduğu sıradüzene göre Seyfi'den sonra kendisi geliyordu; sonra hiç kimse gelmiyordu, sonra gene hiç kimse ve ardından belki Nurten geliyordu.

Gerçekten pek çok şeyden –hatta belki de kendinden– vazgeçmişti Nurten. Yıllardır o kadar çok sevdiği Batı müziğini bile dinleme olanağını bulamamıştı. Oysa eskiden belki tüm alışkanlıklarından vazgeçebileceğini ama müzikten asla vazgeçemeyeceğini düşünürdü. Gerçi Nurten, Beethoven'in *Yedinci Senfoni*'sini ya da Schubert'in *impromtu*'lerini dinlerken ona radyoyu kapatmasını söyleyen, hiç değilse bu yabancı müzikten rahatsız olduğunu açıkça belli eden bulunmayacaktı; ama Nurten evlilik hayatında *dışarda kalan* olmayı istemiyordu. Bu kesindi, hiçbir konuda istemiyordu. Bu yüzden dört yıldır onca çaba gösterdiği halde bir türlü sevemediği türkülere katlanıyor, tekdüze ezgilerin bıkkınlığını gidermek için, sözlere kulak veriyor, halk şiirinin yalın anlatımını dinlerken, soyut ya da gerçeküstü imgelerle oyalanıyordu.

Öte yandan tıpkı Beethoven'in dörtlülerini, Çaykovski'nin senfonilerini özlediği gibi, eski yaşamına değgin pek çok şeyin

yoksunluğunu duyduğu da gerçekti. Müzik gibi önemli olmayan şeyler... Talaş kebabının, Rus salatasının, suda az haşlanarak üzerine şöyle bir yağ ve limon gezdirilen sebzelerin tadı sözgelimi... Ya da ne sanatla ne yiyeceklerle ilgisi olan, günün bir ânında Nurten'in özlemini duyduğu ama adını koyamadığı başka tatlar...

Nurten'le Seyfi'nin yaşayışlarının akışında herhangi bir sapma ya da tehlikeli bir dönüşüm, çok önceden ve kendiliğinden önleniyordu.

Ama Müfit'in yemeğe geldiği akşam başkaydı. O günün bambaşka olması gerektiğini, Seyfi her fırsatta duyuruyordu. Ayrıca bir yabancı için yasalarda geçici bir değişiklik tehlike yaratmazdı. Konuk, ne de olsa bir yabancıydı; onun için yapılan sapmalar alışkanlık doğurmazdı. Seyfi, yemeklerin saptanmasını kesinlikle Nurten'e bırakmıştı. Bu yüzden Vasfiye Hanım hevesli hevesli, "Ona bir su böreği açayım!" diye söze başladığında, Seyfi lafı hemen annesinin ağzına tıkadı:

"Sen karışma bu işe anne! Böreği bırak şimdi! İçki içeceğiz."

"İçki mi?"

"Evet."

"Yani Müfit Bey de mi?"

"Elbette."

"Bira mı içeceksiniz, şarap mı?"

"Rakı anne... Rakıyla da börek gitmez."

Nurten, arayı bulmak için, "Ama tabii zeytinyağlı dolma yaparsanız çok makbule geçer" dedi.

Daha sonra Vasfiye Hanım'ın üzüntüden kahrolmasına aldırmadan tatlıdan da vazgeçtiler.

"Çilekle birlikte kaymaklı dondurma..." diye önerdi Nurten.

Seyfi bu fikri alkışladı. Son olarak da, "Ona güleryüz gösterirsin, değil mi?" diye sordu yalvaran bakışlarını Nurten'in yüzüne dikerek.

"Sen beni ne sanıyorsun?"

Ses tonu büyüleyiciydi Müfit'in; kurduğu cümlelerin bir ağırlığı vardı. Bu yüzden gündelik bir konu, sudan bir şaka bile önem kazanıyordu. Nurten, durmaksızın şu soruyu soruyordu kendi kendine: "İyi ama Seyfi'den ne istiyor? Aramızda işi ne?"

Üstelik Müfit, sıcak bir dostluk göstermiyorsa da, Nurten'le ilgileniyordu hep. Nurten'se Müfit'in uzun bir söyleşiye girişmek üzere sorduğu soruları rastgele bir cevapla geçiştiriyor, konuşma olanağını yok ediyordu. Müfit'in konuşma isteğini Vasfiye Hanım destekledi. Müfit, geleceğe değgin tasarılarını anlatırken –bu konuda soru soran gene o olmuştu– Vasfiye Hanım sözünü keserek, "Aman oğlum, neden öyle uzaklara gidiyorsun?" diye sordu; "Burda kalmanın bir yolu yok mu? Benim bildiğim, herkes bir torpil bulup büyük kentlerde kalmaya bakar. Bırak, o uzak dağbaşlarına orda doğup büyümüş olanlar gitsin. Sana ne? Sen büyük kentlere alışmışsın; anacığın, babacığın da burada."

"Annem özel doktorunu elinden kaçırmak istemiyor!" diye takıldı Seyfi.

"Askerliğimi denize yakın bir kasabada yapmıştım..." diye anlattı Müfit. "O zamandan beri deniz kıyısında bir kasaba düşler dururum. Hoş, deniz kıyısında oturmayı hep istemişimdir. Denizi çok severim ben."

"Gene başlama!" diye Müfit'in sözünü kesti Seyfi. "Bir kasaba ya da küçük kent hastanesinde görev alman söz konusu olduğunda, hemen deniz tutkun başlar. Oysa başka zaman, denizden söz ettiğini duymadım hiç."

Aslında kolay kolay Müfit'e karşı çıkmazdı Seyfi. Hele doğrudan doğruya onu ilgilendiren konularda ağzını bile açmazdı. Susar, dinler, Müfit'in isteklerine, düşüncelerine, hatta düşlerine katılmasa bile saygı duyardı. Şimdi belki ev reisi rolü oynamaya çalışıyor, belki Nurten'e gösteriş yapıyordu.

"Haklısın..." dedi Müfit; "Deniz bir tür amaç benim için; düşsel, gerçeküstü bir amaç. Ya da ancak hekimliğimle bağdaştırırsam kendimi bağışlayacağım bir tutku. Neden böyle bilmiyorum. Hem ben on sekiz yıl denize baktım durdum İstanbul'da; deniz bana bir şey söylemedi."

Sustu. Gerçek duygularının tümünü açığa vurmaya hakkı olup olmadığını düşünüyordu.

"Belki kaçmak istiyorum..." dedi. "Aydınları da, bürokratları da sevmiyorum. Şurama geldi."

Elini burnunun hizasına getirdi. Bunu yaparken ölçülü tavrından sıyrılmış, nerdeyse komikleşmişti. Nurten, onu birden çok sevimli buldu, içtenlikle güldü. Nurten'in gülüşü Müfit'i yüreklendirdi; konuşmasını, duraklamalar, küçük mimikler, el kol hareketleriyle, taklitlerle süsleyerek, anlattı:

"Annem önemli saydığı kişileri çevresinde görmek ister. Önemli kişileri evinde ağırlamayı asıl isteyen belki de babamdır ama o, nedense, annemin isteklerine boyun eğiyormuş gibi davranmaktan hoşlanır. Ünlü, gerçekte öyle olmasa bile toplumda önemli bir yeri olduğuna inanan avukatlar, doktorlar, yargıçlar, mühendisler, üniversite öğretim üyeleri, hatta kimi yüksek rütbeli subaylar sık sık evimize gelir. Bu saygıdeğer kişiler, ünlerini pekiştirmek ya da toplumun kendilerinden beklediğini sandıkları görevi yerine getirip rahatlayabilmek için, gözlerini kırpmadan sosyalist oluvermişlerdir; hepsi *Yön Dergisi*'ne abonedir. Sosyalistliklerini göstermek için üstlerine vazife olmayan konularda yazılar yazıp ilerici olarak tanınan gazetelere gönderirler. Belleklerine güvenenler ya da uyumadan önce yarım saat boş zaman bulabilenler, Nâzım Hikmet'in şiirlerini ezberler, sırası geldiğinde okumak için. Arada bazı bildirilere de imza koyarlar. Sonra hep birlikte Fransız Kültür Merkezi'ndeki filmleri seyre koşarlar ama çoğu Fransızca bilmez. Gene de bütün bu söylediklerime aldırmayın siz; sevimli kişiler olduklarını itiraf etmeliyim; hele küçük oyunlara başvurduklarında. Az önce yeni bir mutluluk nedeni, yeni bir tat, yaşama renk katan bir oyun keşfetmiş gibidirler. Yalnızca kendilerinin yaşama fırsatını bulduğu bu olağanüstü sevinçlerle ya da hüzünlerle gururlanırlar. Öte yandan birtakım olağan ama evrensel duygulara kapalıdırlar. Sözgelimi analarının babalarının ölümleriyle ilgilenmemiş görünmeyi yeğlerler. Tabii bu ana babalar toplumda yer tutan, kendi düşüncelerini paylaşan kişilerse iş değişir. O zaman toplumu ilgilendiren genel yasa katılmakta bir sakınca görmezler."

Bir süre sustu. Sonra içini çekti.

"Yazık ki, zamanları az..." dedi; "Bu oyunu uzun zaman sürdüremeyecekler!"

Nurten ilk kez kendiliğinden konuşmak, "Neden?" diye sormak istedi ama Seyfi atıldı; "Benim tanışmaya can attığım, aralarına kabul edilecek olursam, sevinçten öleceğim insanlardan nasıl söz ediyor, gördün mü?" diye sordu Nurten'e. "Ama söylediklerinin hepsine inanma sakın. Abartıyor, biliyorum, huyudur çünkü."

"Özür dilerim..." dedi Müfit. "Sanırım, biraz ileri gittim."

"Yargılarında senin kadar insafsız olacağını sanmam ama benim bildiğim, Nurten de bürokratları ve aydınları sevmez. Öyle değil mi?"

"Öyle."

"Peki kimleri seversiniz siz? Özür dilerim, aptalca bir soru sordum. Kızmadınız ya? Öylece konuşuyoruz işte. Hiç de ciddi değiliz aslında."

Nurten durdu. Evet, ciddi bir soru değildi bu. Ayrıca ciddi olsa ne değişirdi ki? Ama ağzını açıp bir şey söyleyemedi, sanki dili tutulmuştu. Yüzlerce sözcüğün, anının, isteğin, itilimin baskınına uğramıştı; başı dönüyordu. Kendisine çok uzun gelen sessizliği bozmak için şöyle bir gülümsedi. Boşalan salata tabağını alarak mutfağa girdi. Domateslerin kabuklarını soymaya başladı.

"İnanmayacaksın ama..." dedi Seyfi, Nurten'in yerine cevap vererek; "O, benim gibileri sever."

"Senin gibi kaç kişi var ki dünyada?"

Bir övgü değildi bu; Müfit için herhangi bir gerçeğin açıklanması gibiydi. Bu yüzden Seyfi teşekkür etmek, hatta sevinmek gereğini duymadı.

"Çileği dondurmayla yemek sizin buluşunuz mu? İyi bir buluş doğrusu. Anneme göre çilek kremşantiyle yenmelidir. Yoksa çorbayı höpürdeterek içmek gibi korkunç bir saygısızlık yapmış sayılırsınız."

O âna kadarki konuşmalara katılma fırsatı bulamamış olan Vasfiye Hanım atıldı; "Hani işine karışmak gibi olmasın ama oğlum..." dedi; "Gel, sen beni dinle; gitme o uzak yerlere. Bak, Ankara ne güzel. Arkadaşların da var burda."

"Yaşşa anne!" dedi Seyfi, annesinin öğüdünün işe yaramayacağını bile bile.

Müfit bir süre sustu. Dalgın dalgın önüne bakıyordu; öyle ki Nurten, onun bir daha hiç ağzını açmayacağını sandı.

"Türkiye ilerliyor..." dedi Müfit en sonunda. "Kim ne derse desin, Demirel hükümetinin, tüm aksaklıklarına karşın, sanayileşmemizdeki payı yadsınamaz. Bilinen aksaklıklar da kapitalizmin bünyesinden doğuyor. Yakında sanayileşmiş bir ülke olacağız, ilerleyeceğiz ama birçok acılar pahasına. Avrupa'nın sanayileşme yolunda çektiklerinin daha korkuncunu çekeceğiz biz. Özellikle biz aydınlar... Çünkü her şeyi izleme, her şeyden haberdar olma olanağına sahibiz. Görebildiğimiz kadar uzak bir gelecekte bile acılarımızın dinmeyip daha da artacağını biliyoruz. Sokaktaki adamın koruyucu tevekkülünden, gelecek karşısındaki körlüğünün doğurduğu masum, iyimserlikten, gündelik yaşantının kaygıları içinde boğulup bir gün sonrasını unutabilme ve aynı şekilde gündelik sevinçlerini tadabilme yeteneğinden de yoksun olacağız. Peki, bize ne olacak o zaman? Ruhsal bütünlüğümüzü nasıl koruyacağız? Acı çekmek, evet ama ruhsal bütünlük bir denge sorunudur; onsuz yaşanmaz. Ruhsal bütünlüğü korumanın tek yolu, sözünü ettiğim çürümüşlüğü yaşamaktan kaçınmaktır elbette. Ama bu, hayattan da kaçmak demektir, hayatla yüz yüze gelmekten kaçmak demektir. Buna hakkımız var mı? Kendimize, çevremize ve hayata neler borçlu olduğumuzu düşünürsek... Buna hakkımız var mı?

"O zaman hayatımızı sınırlandırmak gerek. Bizim geleneğimizde manastırlar yok. İç dünyamızın manastırına da çekilemeyiz bu yüzden. Benim için tek yol var: Küçük bir kasabaya ya da kente çekilmek...

"Madenlere indim ben. Gemilerde makine dairesinde çalışan adamları izledim. Korkunç basit insanlardı ama yaptıkları işten emindiler. Yaptıkları işi iyi biliyorlardı. Beyin yetilerinin, sinir ağlarının tümünü, kaslarının her lifini işlerinin emrine vermişlerdi. Bu yüzden serinkanlıydılar. Hayat karşısında da, gün ışığına çıktıklarında da öyle olduklarına eminim; ucuz alkolle beyinlerini buruşturdukları kısa dönemleri saymıyorum. Bu kadarına zaten hakları vardır. Böylesine çalışkan olmak, yaptığım işe böylesine güvenmek, kendime güvenmek için küçük bir

kasabaya gitmeliydim. Orda bir hekim, büyük kent hastanelerinde, kucak dolusu para kazanılan özel muayenehanelerdeki gibi vakalarla uğraşmaz; insanla ilgilenir. Tıbbın konusu, hastalık vakaları değil, hasta insanlardır; öyle olmalıdır. Ama bu çoğunlukla unutuluyor yazık ki."

Sustu. Bardağındaki içkiyi bitirdi. Sonra karşısındakilerin yüzlerine teker teker bakarak, "Beni bir idealist sanmayın sakın!" dedi özür diler gibi; "Ben yalnızca kendimi kurtarmaya çalışıyorum."

Müfit ilk kez kendinden söz ediyordu. Seyfi şaşırmıştı. Zaten söyledikleri, bu konuşmalardan hiçbir şey anlamayıp uyuklamaya başlayan Vasfiye Hanım dışındakileri oldukça sarsmıştı. Kısa bir sessizlik oldu. Seyfi, boşalan kadehlere içki koydu. Nurten bir sigara yaktı.

"Hayata atılmaya hazırlanan, hem de umutlar içinde yüzen birinin hevesini kırmak için birebirsin yani..." dedi Seyfi kadehinden büyük bir yudum aldıktan sonra.

"Kimse acı çektiği için ölmez. Ölmedikçe de bir yol bulursun nasıl olsa. Söyledim ya, demin yaptığım konuşma yalnızca kendi hesabımaydı."

"Hem zaten ben Candide'im değil mi? Mümkün olan dünyaların en iyisinde yaşadığıma olan inancım nasıl olsa sarsılmaz. Sonunda ekecek bir bahçe de bulurum elbette."

"Elbette. Ama nice acılardan sonra..."

"Acı çekmekten korkmamayı da öğrenirim."

"Bundan hiç kuşkum yok."

Yorulmuş gibiydi Müfit. Daha doğrusu bu kadar çok konuşma hakkını kendinde bulmuyordu. Bir süre, uykusundan uyanan Vasfiye Hanım'ı dinledi. Sofradan kalkıldığında kitaplığa doğru yürüdü.

"İyi bir kitaplığın var..." dedi Seyfi'ye.

"Nurten'in. Çeyiz olarak getirdi. Tabii annem bu çeyizden hoşlanmadı. Her hafta tozlarını alması gerekiyor. Kitapları yıpranmış görüyorsan, çok okunduğundan değil, arada çaktırılmadan sabunlu bezle silindiğindendir!"

"Bak hele Seyfi, sen de!" diye sitem etti Vasfiye Hanım. "Beni tümden cahil yerine kodun. Okumanın, kitabın önemini

bilmez miyim ben? Tek sen okuyasın diye memleketimizi bırakıp buralara gelmedik mi?"

"Doktorun diyor ki, alınganlık kalbe yaramaz."

Gülüştüler.

"Bakıyorum, Camus'ye özel bir yer ayırmışsınız..." dedi Müfit, hâlâ kitapları inceleyerek.

"Evet."

"Fransızlar, Bardot'yu döviz kaynağı olarak kullanıyorlardı ya, tıpkı onun gibi, Sartre'a da turistik bir değer veriyor olmalılar. Ben Camus'yü severim. Yazık ki, çok erken öldü. O çağımızı herkesten iyi değerlendirirdi. Sartre, büyük bir zekâ olabilir ama peygamber olabilmek için kutsal esin gerekli."

"Peygamberlerin gerekliliğine inanıyor musunuz?" diye sordu Nurten ilk kez kendiliğinden konuşarak.

"Elbette. Bütün peygamberler çağlarını iyi tanırlar, iyi değerlendirirler. Sartre'ın peygamberliğe özenmesi de bunun bir kanıtı zaten. Ama beceremedi, o başka konu... Ben zaman zaman her olay karşısında, Camus olsaydı ne düşünürdü, demekten kendimi alamam. Sözgelimi Fransa'da, Almanya'da başlayıp bize de sıçrayan öğrenci olayları..."

"Peki, siz ne düşünüyorsunuz öğrenci olayları hakkında?"

"Henüz bir şey düşünemiyorum. Daha doğrusu herhangi bir değerlendirme yapmaktan çekiniyorum. İlk bakışta, başkaldırının yeni, gerçek değerler yaratacağını düşünerek umutlanmamak olanaksız. Ama artık coşkun devrimlerin, sarsıcı tutkuların yaşanmadığı; kişisel olsun, toplumsal olsun tüm tutku patlamalarının cinayet taşkınlıkları biçiminde sokaklara döküldüğü çağımızda, genç yüreğin gözüpekliğinden umutlanmaya hakkımız var mı? Bu başkaldırıyı nasıl yorumlayacağız? Gençliği tüm olarak ele alırsak, ona sınıf diyemeyeceğimize göre, yığından başka nedir gençlik? Yığın hareketlerinin gerçekliği, kendi içindeki geçerliliği söz konusu edilebilir ama yığının ahlâkı yoktur; yalnızca psikolojisi vardır. Tek kişinin mazoşizmi, yığında amaç doğrultusunda bir saldırganlığa dönüşür. Çünkü yığın, onu oluşturan bireyler gibi içine kapanık ve korkak değil (zaten yığınların çoğunu böyleleri oluşturur), atak ve dışa dönüktür. Gençliğin tek tek bireylerini ele alırsak, o zaman bir

özveri belirtisini alkışlayabilir miyiz? Dünyayı ve hayatı pek az tanıma olanağı bulabilmiş bir gencin özverisinin kararlılığına, geçerliliğine ne kadar güvenebiliriz? Daha doğrusu gençliğin güzelim gururunu, yığında yok olmak zedelemez mi? Bu gururu taşımayacak kadar önem vermiyorsa kişiliğine, onu hoşgörecek miyiz? Kendi benliğine saygısı yoksa, topluma saygı göstereceğinden nasıl emin olabiliriz? Yirminci yüzyılın karanlık, kasvetli, duyarsız gücünden, silahlı egemenliğinden kaçıp yığının kalabalıklığından doğan gösterişine sığınan gençlik tutkusu, gençlik heyecanı ne gibi bir anlam taşır sizce? Anlamsızlıkla uğraşacak zamanımız –yitirecek zamanımız daha doğrusu– var mı? Gittikçe daha kararan, sevimsizleşen devlet gücüne, çılgınlaşan kalabalıklara karşı ben bir kasabaya çekilmeyi yeğlersem, korkaklık olur mu bu?"

Sustu. Belki kendisine bir soru sorulmasını bekliyordu. Sonra soru sorulmuş da, o sorunun yanıtını kitap raflarında arıyormuş gibi bakındı durdu bir süre... Bir kitap çekerek uzun uzun sayfalarını karıştırdı. Aslında belki de yeniden güç topluyordu. Çünkü aradığının nerde bulunduğunu iyi biliyor olmalıydı ki, son sayfayı açtı ve okumaya başladı:

> *"Her birimizin yeniden kendini göstermek, tarih içinde ve tarihe karşı, şimdiden elinde bulunanı, tarlaların yalınkat harmanını, bu yeryüzünün kısacık aşkını fethetmek için yayını germek zorunda olduğu, ve en sonunda bir insanın doğduğu bu saatte, çağı ve onun delikanlı kızgınlıklarını bırakmak gerek. Yay bükülüyor, ağaç haykırıyor. En yüksek gerilimin en son noktasında dosdoğru bir ok fırlayacak, okların en bükülmezi, hem de en özgürü."*

Müfit kitabı kapayıp yerine koydu.

"Bu bir şiirdir..." dedi alçak sesle. Az önceki cümleleri bir bildiri gibi okuyan kendisi değildi sanki. Daha sonra ses tonunu iyice doğallaştırarak Nurten'e döndü. "Camus'yü neden çok sevdiğimizi hiç düşündünüz mü?" diye sordu.

Sanki yalnızca ikisi vardı odada. *Sevdiğimiz* derken, *ikimiz* demek istemişti.

"Bilmiyorum..." dedi Nurten sesinin titremesinden korkarak.

"Çünkü o bir Akdenizli'dir. Bizdendir kısacası... Uygarlığın parlak güneşi bedenini ısıtmış, gözlerini kamaştırmış, beynini kavurmuştur. Uygarlığın, doğu ile batı arasında bir sarkacın düzenli gidip gelmeleri gibi el değiştirdiğini söyleyenlere bakmayın siz. Uygarlık, bir yerde yok olup bir başka yerde yeniden doğmadığı gibi hiçbir zaman ne batıda ne de doğuda ortaya çıkmıştır. Uygarlık, Akdeniz'in gürbüz çocuğu olagelmiştir hep. Bizim uygarlığımız... Biz, derken Türkler'den değil, Anadolulular'dan söz ediyorum. Denizi neden sevdiğimi anladınız mı şimdi? Özellikle Akdeniz'i?"

Hayır, böyle bir dostluk saldırısına, bahar saldırısına alışkın değildi Nurten; hiç beklemiyordu. Sevincinin doruğa yükseldiği anda, sevincini yok etmek ya da sevincine bir ortak bulmak istedi. Yalnız olmaya, bu sevinci, coşkuyu tek başına duymaya hakkı yoktu. Seyfi'ye baktı. Seyfi gülümsüyordu. Olanlardan pek bir şey anlamamıştı ama karısıyla arkadaşının sonunda anlaşmış olmalarından mutluluk duymuştu.

Gece Nurten, Vasfiye Hanım'ın karşı koymasına aldırmadan bulaşıkları yıkadı, mutfakta bir süre oyalandı; Seyfi'nin uyumasını bekledi. Sonra yattı. Yatağında ilk kez kendisine bir köşe ayırmış, oraya büzülmüştü. Müfit'in okuduğu satırlar içinde, neden yalnızca bir tanesinin kendisini özellikle coşturduğunu, hep o sözcükleri anımsayıp durduğunu çözemedi ama yüreği taze bir sevinçle çarpıyordu. *Yeryüzünün kısacık aşkını fethetmek için yayını germek* zorundaydı. Coşkusunu, sevincini örtmeye çalışan gölgeye önem vermiyordu.

Tam uykuya dalacakken kaçınamadı artık; "Yayı germek gerek... İyi ama kaçıncı kez?" diye sordu kendi kendine.

2

Nevmide Hanım, arada küçük siparişler verirdi oğluna. Bunlar, hemen o gün kullanılacak ya da ille Müfit'in satın alması gereken şeyler olmayabilirdi. Hatta aynı gün çarşıya çıktığında

kendisi de alabilecekken, nedense, bu önemsiz gereksinmeyi oğlunun karşılamasını isterdi. Oğluyla arasında bir tür oyun, nazlı bir oynaşmaydı bu siparişler. Belki evinden iyice kopmuş olan Müfit'in ilgisini çekmek için girişilen kurnazca bir denemeydi. Çabalarının işe yaramadığı da söylenemezdi. Alışverişten hiç hoşlanmayan Müfit, annesinin bu ricalarını severek yerine getirirdi.

O gün de altı tane metal çay tabağı istemişti.

"Gima, yolunun üstü..." demişti. "Dolmuştan inip karşıya geçtin mi, tamam. Aslında bu kadar gerekli olmasa seni yormazdım."

Müfit, Gima'dan içeri girip merdivenlere doğru yürürken Nurten'i gördü. Üzerinde kilim desenleri, eski Türk motifleri olan kartpostallara bakıyordu. Bazılarını çıkarıp alıyor, az sonra bir başkasıyla değiştiriyordu. Havada, aşağıdaki yiyecek maddeleri satılan bölümden yükselen ağdalı bir koku vardı; karamela kokusu gibi bir şey... İnsana sıcağı unutturup kış aylarını anımsatıyordu. Bir yerlerden, önceki kış oynamış ve çok tutulmuş bir filmin müziği geliyordu. Oldukça bayağı sayılabilecekken, şimdi, insanın bedenini kavrayıveren ve düşünen bir beyni olduğunu unutturan sımsıcak ezgiler... Müfit, birden kendini mutlu, çok mutlu hissetti. Orda, sıcak karamela kokusunu içine çekerek, alabildiğine duygulu müziğe kulak vererek ve Nurten'i seyrederek, Nurten'in kendisine bakmasını (bakmasa da olurdu), bir söz söylemesini (söylemese de olurdu) bekleyerek saatlerce, hatta günlerce durabilirdi. Unuttuğunu sandığı bir duyguya kavuşmuştu. Gençliğiydi bu. Yıllardır gençliğinin farkına varmadan yaşayıp durmuştu. Yoksa içinin, nasıl olsa günün birinde sönecek olan doğal ateşini yok sayarak, vaktinden önce olgunlaşmaya mı kalkışmıştı? Şimdi de, yepyeni sözcükler kullanarak haykırmak, bir delikanlı gibi sabırsız, çılgın ve saldırgan olmamak için güçlükle tutuyordu kendini.

Nurten, üç kartta karar kıldıktan sonra yanındaki tezgâhlara, raflara dizilen bakırlara, çini tabakalara bakmaya başladı. Pek hoşlandığı anlaşılan bütün bu eşyalara bakarken başının yumuşak bir eğilişi vardı; hemen hoş kokulu otlara, yumuşak bir yün yığınına ya da –daha iyisi– sevgi, istek dolu bir göğse

kapanıvermeye hazır gibi... Bir ara kendi kendine gülümsedi; bu hâlini seyretmek daha da hoştu. Dudakları aralanmıştı; belki kendi kendine, yalnız kendisinin anlayacağı dilde değişik bir şeyler mırıldanıyordu. Gri-mavi gömleğinden loş yapının içine doğru dalga dalga gri-mavi dumanlar yayılmakta, Nurten de bu dumanların arasında belirsizleşmekteydi sanki.

Sonunda göz göze geldiler.

"Merhaba!" dedi Nurten elini uzatarak. İçtenlikle gülümsüyordu, rüyasından uyandırılmış gibi bir hâli yoktu; ola ki, rüyası sürüp gitmekteydi hâlâ.

"Merhaba!" dedi Müfit de, mağazanın ortasında ne diye dikilip durduğunu açıklayacak geçerli bir neden bulmaya çalışmadan.

"Şu kartlara bayılıyorum... Bakın, ne güzel! Arada uğrayıp bir-iki tane alırım. Biliyor musunuz, biriktiriyorum bu kartları... Çocuk gibi."

"Bende de iki tane olacak bunlardan. Bayramda gelmişti. O kadar güzeldiler ki, kıyıp atamadım, sakladım. Size vereyim onları."

"Teşekkür ederim."

"Eğer zamanınız varsa, sizden bir ricam olacak. Annem çay tabağı ya da çay bardağı altlığı –ne diyorsanız adına– her neyse, işte onlardan istedi. Bu işlerden pek anlamam. Birlikte seçelim mi?"

Müfit, "Vaktiniz varsa bir yerde oturalım, bir şeyler içelim," diyebilmeyi ne kadar isterdi! Oysa durağa kadar bile eşlik etmeye kalkışmadı. Gima'nın önünde ayrıldılar.

İkisi de Seyfi'nin adını ağızlarına almamışlardı. Ya unutmuşlardı ya da bilerek öyle davranmışlardı.

3

Müfit, odasına girdikten sonra kapıyı kapadı. Bu, günde birkaç kez yaptığı bir şeydi. Kapıyı kapatıp evle, dünyanın ilgilenmediği bölümüyle arasına bir duvar çekmek... Yıllardır farkında olmadan bu kapıyı kapatıyor, yalnızlığını, düşüncelerini tek ba-

şına yaşıyordu. Alışkındı buna. Ama şimdi kapıyı kapadığının bilincindeydi. Sanki oda kapısını ilk kez kendi isteğiyle mutluluğunun üzerine bir koruyucu gibi örtüyor, onu bütün gözlerden gizliyordu.

Kapının hemen önündeydi hâlâ. Usul usul kendini yokladı. Yüreğini dinledi. Ve gülümsedi. Kısa, belirsiz, uçucu bir gülümseme... Sivri burnunu, köşeli alnını, kararlı çenesini yumuşatan, dudaklarına bir delikanlının uçarılığını sunan bir gülümseme. Sonra hemen düşüncelere daldı; alnı kırıştı, gözleri kısıldı, dudakları bir sorunu çözümlemek üzere olan bir düşünürün ağzı gibi büzüldü. O arada pencereye doğru yürüdü. Rastgele sokakta gezdirdi bakışlarını. Gördükleri, düşüncelerinin, daha doğrusu bilincinin rastgele akışını bozmadı.

"Bir an için her şeyi yeni baştan ele almalı... Tüm duygularımı, karmakarışık günlerin getirdiği uçucu düşünceleri derleyip toparlamalı, paketlemeli, hazır etmeliyim. Onun için. Ona bütün bunları sunmalıyım. Bana çok uzun gelen bir ömrü kendim için yaşadığımı sanıyordum. Şimdi bana öyle geliyor ki, bu kadar sıkıntıya bir başkası için katlanmışım. Sıkıntılarımdan bu yüzden görkemli görüntüler (abartmıyor muyum?) doğmuş. Neyim varsa hepsini, bütün biriktirdiklerimi, otuz yılımı onun önüne sermeliyim. İster mi acaba? Elbette ister. İsteyeceğini biliyorum. Başka türlü olabilir mi? Kendimi biliyorum. Beni ben yapan tohumları biliyorum. Geçmişimi adlandırmayı biliyorum. Onun için korkusuzum. Onun için cesaretle "Seviyorum!" diyebiliyorum (şimdiye kadar bu sözü hiçbir kadına söylemedim). Onun için varlığımın, sevdiğim kadın tarafından kabul edileceğini biliyorum.

Pencereye arkasını dönüp odasını gözden geçirdi.

"On beş yıldır benim bu oda. On beş yıldır... Evet, elli beşlerde Ankara'ya geldiğimize göre... Monserrat'nın Devlet Tiyatrosu'nda oynadığı yıl... (Bu oyun neden böylesine etkilemiştir beni, neden hiç aklımdan çıkmaz?) Bin dokuz yüz elli beş yılı benim için Tıp Fakültesi ve FKB'nin sıkıntısı demekti. Tıp bilimine duyduğum kuşku demekti. Çevremdekilerin ciddiye aldıkları her şeye karşı duyduğum kuşku demekti. Ciddiye alınan her şeyin, en önemli ameliyatların bile (tutunacak bir dal bulmak için ameliyatlara giriyordum) bir oyun olduğundan kuşkulanmaya

başlamam demekti. Sonra Monserrat demekti (ya son anda Bolivar kaçmasaydı, ya onca ölüm boşa gitseydi üstelik!) Fitzgerald demekti. Fitzgerald'ı o yıl *keşfetmiş* ve kendisine (romanlarına değil, kendisine) tutkuyla bağlanmıştım. *Tender is the night!* (Yoo, elbette öyle bir doktor olmayacaktım; hekimlikte servet kazanma tutkusu yüzkızartıcı bir şeydir. Ama Dr. Richard Diver'ı o iki değersiz kadına bağlayan –biri akıl hastasıydı üstelik– ince, uçucu, dokunulmaz şey, adına şehvet bile denemeyen, o tülden ama ürkütücü, üstelik sağlam tutku neydi, hâlâ çözebilmiş değilim.) Ben de Fitzgerald gibi hızlı yaşayıp kırk dört yaşında ölmeyi kuruyordum. Onun gençlik tutkusunun yanında bir kadının aşkının ne önemi olabilirdi?

"İstanbul'dan göçmenin acısını duymayan tek kişi bendim evde. Çünkü bana bir oda vermişlerdi. İlk kez kendimin olan bir odaya sahiptim. Çünkü ağabeyim İstanbul'da kalmıştı. (Ne iyiydi onsuz olmamız! Elbette yalnız benim açımdan). Ankara'daki evde *konuk odası* adı verilen maskaralık yoktu *(maskaralık* sözcüğü için annemden özür dilerim). Hep birlikte oturduğumuz, yemek yediğimiz, konuklarımızı kabul ettiğimiz bir salonumuz vardı. Bu yüzden annemin krallığı dağılmış, saltanatı elinden alınmıştı. Herkesin rahatça girip çıktığı güneşli salonda artık sığınağı kalmamıştı. Kendini çıplak hissediyor, üşüyor, bu yüzden omuzlarından çeşitli renklerdeki şalları eksik etmiyordu. Hezaran koltukların güzelim mavi kadifeleri değiştirilmiş, yerine sonradan çabucak eskiyeni bej renkli bir kumaş geçirilmişti. O yıllarda insan aradığını bulamazdı. Hezaranların yırtılan yerleri olduğu gibi duruyordu. (Şimdi koltuklar onarıldı, hezaran bulunuyordu çünkü. Döşeme, eski mavi kadifeye çok benzeyen sentetik bir kumaşla yenilendi. Yalnız berjerlerin rengi artık açık gri.) Çeşitli boydaki ve yükseklikteki sehpalar, salonda ayak altında gereksiz durduğundan, odalara dağıtılmıştı. İşte benim odamda da iki tanesi duruyor. İkisini birleştirip üzerlerine radyomu, pikabımı koydum. Onların bir başka işte kullanıldıklarını görmek, annemi hâlâ yaralıyordur. Ayrıca annem birkaç biblo, birkaç vazo da vermek istedi, almadım. İşe yaramayan eşyayı sevmem. Eşya, kullanılmak içindir. İncelikler beni çekmez. Çünkü çocukluğumda yasaklandılar bana.

"İstanbul'daki evimizin konuk odası loş ve serin olurdu hep. Konuk gelmediği günlerde güneşlikler kapalı dururdu. Koyu mavi renkteki kadife koltuklar, kanepe, vitrin, sehpalar, üç katlı, uzun köşe sehpaları, porselen biblolar, gri postlu avcı çocuk, yanında köpeği, dans eden figürler, sedef kakma kutular, oymalı siyah gümüşler... hepsi merakımı çekerdi; halının motifleri bile. Ama konuk odasına tek başıma girip kendimce araştırma yapmam, düşler kurmam yasaklanmıştı.

"Annem, erkenden ağaran saçları, ciddi topuzuyla en çok konuk odasına yakışırdı. Yüksek arkalıklı tütün sarısı berjerlerden birine, soldakine, kendi her zamanki yerine ak saçları ışıldayarak oturduğunda kraliçelere benzerdi. Bu benzetme yalnızca bir benzetmeydi işte. Annemin güzelliğini seyredip durduğum o yıllarda bile, bu benzetme gönendirmezdi beni. Arkadaşlarımdan biri konuk odalarına *müze* adını takmıştı. Bu benzetme hoşuma gitmişti ama onu ne ablama ne ağabeyime tekrarlayabilirdim. Evle, evin düzeniyle alay edilemezdi. Evimizle, yaşadığımız hayatla ilintili hiçbir şey küçümsenemezdi. Gürültülü, şakrak kahkahalara yol açan şakalara bile yer yoktu evimizde. Bir yanlışlık hemen, bir daha tekrarlanmamak üzere düzeltilir; konuşmalar, davranışlar ve kişilikler, annemin kafasındaki –belki çocukluğundan beri oluşturduğu– yetkin örneğe uydurulurdu.

"Bu sertliğe karşın, çevremde pek çok güzel şey bulunduğunun da farkındaydım. Annemin bir pastayı biçimlendiren, bir örtünün kıvrımlarına doğal güzellikler sunan parmakları öylesine hünerliydi ki! Ablamın sesi evimizin ılık loşluğunda tatlı bir biçimde yankılanırdı. Ağabeyim çok yakışıklı, ağırbaşlı bir delikanlıydı; herkese örnek diye gösterilirdi (Ben o örneğe uymamak için elimden geleni yaptım; doğama aykırı kabalıkları, aşırılıkları bu yüzden edindim belki de). Babam çok iyi giyinirdi. Onun kadar iyi giyinen erkeğe rastlamadım hayatta. Özellikle ayakkabıları (daha doğrusu iskarpinleri)! Her zaman çok yeni olmazlardı ama, Beyoğlu'nun ünlü bir ayakkabıcısına ısmarlandıklarından, eskilik bile ayrı bir soyluluk kazandırırdı onlara.'

"Bu sessiz dünyanın, düzenin, güzelliklerin ortasında kendimi yetkinliğe adamaktan başka çarem yoktu. Konuk odası yasağı, eşyaya karşı korku yaratmıştı içimde. Eşya değeri veril-

meyen nesnelerle uğraşarak, onlarla kendime, kimsenin 'Sakın dokunma!' diyemeyeceği bir dünya yaratmam gerekiyordu. Müziğe, edebiyata sığındım ben de. 'Bu çocuk hep klasik müzik dinliyor!' diye anlatıyorlardı; bundan gizli bir gurur duyuyordum. 'Şimdi ne okuyor, biliyor musunuz? Dünyada bilemezsiniz: *Hamlet*... Evet efendim, *Hamlet*'i okuyor. Daha on iki yaşında Shakespeare okumaya kalkıyor. Bari *Venedik Taciri*'ni oku, diyecek oldum; dinleyen kim? Hafif buluyormuş komedileri. Ne dersiniz bu işe?' Hakkımda böyle konuşulduğunu duymak hoşuma gidiyordu. Yetkinliğe karşı görevlerimi yerine getiriyordum. Annemi sevindiriyor, büyükleri şaşırtıyordum. Böylece sokaktaki dövüşlere, mahalle arası futbol maçlarına katılamayışımın öcünü alıyordum. Ben tenis oynadım. On üç yaşıma geldiğimde babam, ablamla beni Taşlık'taki tenis kulübüne yazdırdı. Çünkü tenis soylu bir spordu. Ama ben orda edindiğim bir arkadaşla barfiks yapıyordum. Daha sonra gizlice boks ve güreş dersleri aldım. Annem gelişen kaslarımın, bileklerimin, kollarımın saklayamadığım gücü karşısında hüzün duyuyor, başımıza gelen bu felâketi nasıl açıklayacağını bilemiyordu.

"Kadife kaplı koltukları, sayısız porselen bibloları, gümüşleri, annemin topuzlu başı, babamın soylu iskarpinleriyle her şey dışarda yerli yerinde sayılır. Hepsi orda duruyor. Oda kapısının arkasında... Ve hiçbiri benim değil. Geçmişimden geri dönecek kimsem yok. Ne birlikte boksa, güreşe gittiğim arkadaşım, ne Monserrat (kahramanlara özenmiyorum artık), ne Scott Fitzgerald (kırk dört yaşında ölmeye niyetim yok; üstelik yitik kuşaktan sayılmanın özenilecek bir yanı da yok; Cumhuriyet sonrası kuşakların hepsi kendilerine buna benzer acıklı adlar yakıştırdılar; bir yabancı, Türkiye'de elli yıldır hep birlikte yas tutulduğuna inanabilir), ne de başkaları... Annem babam geçmişimde yaşamadılar sanki. Şimdi ise odamdan içeri girmek hakkını elde edememiş uslu komşularım onlar. Geçmişimde yer alan soyluların, kılıksızların, gösterişçilerin, yaban davranışlıların, alaycı, gözlemci, tutucu olanların... hiçbiri gelemezler. Kimsenin kendine özgü nitelikleriyle kişiliğimi, hayatımı zenginleştirdiğini sanmasına izin veremem. Kimse beni kendi ihtiyacı, çaresiz yoksunlukları için kullanamaz. Ben Müfit'im.

Hak ettim bunu. Yalnızca kendim olmayı... Bir kadını sevmeyi... Bunu hak ettim ben!

"Çevreme, tüm dünyaya tepeden baktığım şu anda, üzerinde durduğumu sandığım tepe önemini yitiriyor, alçalıyor. Burdayım. Senin ayaklarının bastığı yerdeyim, sevgilim!

"Liseyi bitirdiğim yıllarda, annem babam gibi olmamak, lisedeki (elbette Galatasaray'da okumuştum) öğretmenlerim gibi olmamak için tüm fırsatları kaçırdığım duygusu içinde kahroluyordum. Bir günün sönen güzelliğine, ânın uçucu kokusuna, şiir dizelerine takılıp kaldığımda varlığımı yitirdiğimi sanıyordum. Duyguların, düşüncelerin loşlukta sindirildiği, gizler beklenen bu evde, artık yetkinlik peşinde koşmaktansa, diyordum. Peki, ama ne? Hayatın bayağılıkları mı yoksa? Onları seviyordum. Çünkü bana varlığımı duyuracak, yaşama nedenim olabilecek tek duygu kalıyordu: İğrenmek... Bana bayağı olarak gösterilmeye çalışılanların doğallıklarına ve yenilmezliklerine hayrandım.

Dünyanın en tehlikeli yolculuğu, on santimlik doğum kanalı boyunca yapılanıdır.

"Artık iğrenme zorunluluğum yoktu. FKB'yi de atlatmıştım. Yadsıyamayacağım bir gerçekler dünyasına giriyordum: Dirim, insan bedeni ve ölümden oluşan büyülü üçgenin içindeydim artık. İyi bir tıp öğrencisi olmaya karar vermiştim.

"Sabır, disiplin ve çalışkanlığın bir ödülü vardı her zaman. Bu ödülü başkaları esirgese bile ben bağışlayabilirdim kendime, olanca cömertliğimle hem de.

"İliğin, kemiğin, etin; sinirlerden oluşan olağanüstü, kusursuz kozasını aralıyor, bir garip karanlıkta hücre hücre ilerliyor, insan bedenini, doğanın en kusursuz yapıtını fethediyordum.'

"İnsan bedeninin, bu büyülü, olağanüstü, kutsal anıtın ancak bir mikrokosmos olabileceğini (çünkü aslında bu alanda uzay ve zaman fikri değerini yitirir, olaylar artar; bilinmeyenler evreni büyür) anlayıncaya değin mutlu, hiç değilse doygun kalabilecektim.

" 'Demek varoluşçuluğu öğrenmek istiyorsun?' Gülümsüyordu. Önündeki reçete kâğıtlarından birine bir kare çizdi, karenin içine de bir çember, çemberi paralel çizgilerle böldü.

Hocam Dr. Sabahattin Onur'un çarpık gülümseyişinin anlamını çözememiştim bir türlü. Karşısında, her zaman çaresizdim, öfkeliydim; bu yüzden yumruklarımı sıkıp duruyordum. Beni ezmeye uğraşıyordu, ortadaydı bu. Bana duyduğu ilgi, gösterdiği arkadaşlık, yakınlık bir maske miydi? İyi ama ilgisinde içtenlik yoksa ne vardı? Kendi kendini tatmin desek, onun gibi biri, ezmek, aşağılamak, yere sermek, sonra üzerinde tepinip zafer çığlıkları atmak için daha güçlü, daha üstün birini seçmez miydi? 'Evet' dedim kısaca. 'Varoluşçuluğu öğrenmek Sartre'ı, Camus'yü okumaya benzemez ama.' 'Biliyorum.' 'Varoluşçuluğu Türkiye'de hakkıyla bilen yalnızca iki kişi vardır: Birincisi bir felsefeci dostum, öteki de ben...' Ne olmuş yani? 'Üçüncüsü de ben olurum' dedim. Küstahlığıma cevap bulmak için bir süre bekledi; sonra küstahlığımı gençliğime bağışlamayı yeğledi. 'Pekâlâ!' dedi; 'Akşam saat onda eve gel. İstediğin kitapları veririm sana. Ama ben başka hiç kimseye kitap vermem, bunu da unutma!'

"Son cümlesiyle bana bahşettiği onura aldırmadım. Ancak saat onda serbest olabileceğine göre muayenehanesinden kaçta dönüyordu kimbilir? Ben bunu düşünüyordum ve özel hastası bol bir hekime duyduğum küçümsemeyle doluydum. O, düşüncelerimi sezmeden konuşmasını sürdürdü: 'Garip bir çocuksun sen. Bir şeyi seçiyorsun durup dururken... Neden seçtiğini, nasıl seçtiğini Tanrı bilir. Amerikan edebiyatını tanımadan Fitzgerald diye tutturuyorsun. Üçüncü sınıf bir yazarda ne buluyorsun, bilmem. İbsen'i, Hamsun'u bırakıp bir doktorun anılarına dalıyorsun; *San Michele'in Kitabı*, kutsal kitap gibi elinden düşmüyor. Capri gibi bir ada buldun mu bari? Ayvalık çevresinde adalar vardır, adalarda da manastır yıkıntıları... Belki oralarda yaşamak hoşuna gider... Ne diyordum? Evet... Baudelaire'den, Mallarme'den, Verlaine'den tek dize okumuyorsun, Rimbaud'yu ezbere biliyorsun. Adamdaki ahlâk düşüklüğü, ruhsal bozukluk mu çekiyor seni yoksa? Şimdi de genel bir felsefe bilgin olmadan varoluşçuluğa merak sardın!' 'Bir sakıncası mı var?' diye sordum. 'Yoo... Ama seçmek, seçebilmek önemlidir. Seçmek, gözüne ilişen her parlak şeyi cebine atmak değildir.' 'Mesleğimi seçtim ya, gerisi keyfime kalabilir pekâlâ!'

"Çok iyi, çok yetenekli bir hekimdi Sabahattin Onur. O zamanlar çok da gençti. Kazandığı haklı ün, bir mucizedir gene de. Edebiyat, felsefe, tarih bilgisi ürkütür insanı. Bu yüzden onun karşısında alabildiğine küstah olmaktan çekinmezdim. Küstahlığımı bağışlamadığını, ilk fırsatta, en umulmadık zamanlarda tokatı indireceğini bilir, gene de ona karşı çıkmaktan kendimi alamazdım. Mahallede ağabeylerine sataşan çelimsiz oğlanlar gibi...

" 'Demek keyfine kalmış!' Ses tonu eziciydi, bakışlarıyla aşağılıyordu beni. 'Hastaların da mı keyfine kalacak yani?' 'Hekimliğimin, mesleğim olduğunu söylemiştim.' 'Mesleğindeki tutumunun, hayat karşısındaki tutumundan farklı olacağını mı sanıyorsun? Axel Munthe iyi eğitmemiş seni, bu hemen anlaşılıyor. Kendi de iyi bir hekim değildi zaten. Dalgacının tekiydi. Hekime çok ihtiyacı olan ülkesini bırakıp eski çanaklar, çömlekler, deniz dibinde yosun tutmuş heykeller toplamak için Akdeniz'in güneşine indi... Kör olmak için... Dinle beni! Yeteneğine diyecek yok ama unutma; hekimlik bilgi, yetenek, iyi niyet kadar bir ilişki sorunudur ve asıl önemli olan hastadır... Akşama bekliyorum.'

"O günden sonra sık sık evine gittim. Birlikte Édith Piaf'ı dinledik; Jacqueline François'yı, Yves Montand'ı bana o tanıttı, sevdirdi. Tıp dışında her şeyden konuşurduk. Böyle akşamlarda sonsuz bir rahatlık duyardım. Gerçekten sevildiğimi duyardım. Gururumun okşandığını duyardım. Bunlara da çok, ama çok ihtiyacım vardı.

" 'İnsanları yönetmek istiyorsan, içgüdülerini iyi tanımak zorundasın Müfit. Oysa sen herkesi kültürel bir hayvan olarak görme eğilimindesin. Bir hastayı en iyi soyarak muayene edebilirsin. Kültür bir giysidir, insanları tanımak için bu giysiyi çıkarmak gerekir.' Tabii hemen karşı çıkıyordum ben; 'Bir yönetici olacağımı sanmıyorum' diyordum, "İnsanları yönetmek gibi bir hırsım yok.' 'Hastane başhekimleri yönetici değil midir sence? Ya da bir servis şefi? İçgüdülerin önemine inanmalısın Müfit.' 'İnanıyorum elbette. Aptal olmadığıma göre...' 'Aptal değilsin ama terbiyesiz ve küstahsın... Ben kültüre gereğinden fazla önem verdiğini anlatmak istemiştim. Dur, gene hemen karşı koymaya

kalkışma! Ben de kültüre önem veririm. Şu kitap dolu rafların önünde aksini ileri sürecek değilim. Ben insandaki kültürden söz ediyorum. İnsan gerçeği, kültürün ardında kalan bir şeydir. Ama üzülme, bir hekimsin sen; insanları kültürel giysilerinden, süslerinden soyma alışkanlığını ister istemez edineceksin!'

"Sabahattin Bey, konuşmaktan, konudan konuya atlamaktan hiç yorulmazdı. Sabahın birinde, ikisinde ayrıldığımız zaman bile yorgunluk belirtisi göstermez, tersine daha dinlenmiş, tazelenmiş olurdu. Asıl o saatten sonra masanın başına, kitaplarına dönecek gücü kazanırdı. Uykuyu yenmeyi, zamanın kısalığıyla başa çıkmayı becerebilen nadir insanlardandı.'

' "Ölüm bir yazgı sorunudur Müfit. Aksini düşünebilir misin? Yoksa yazgıya inanmıyor musun? A, unutmuştum, sen Tanrı'ya da inanmazdın değil mi? Şimdilik elbette. Dudaklarındaki o kendinden çok emin gülümseme, Tanrı'ya inandığım için bana duyduğun küçümseme, yıldırmaz beni. Çünkü bir hekim Tanrı'ya ve yazgıya inanmazsa çıldırabilir. Evet, bunu aklından çıkarmaman gerekir. Bir hastayı iyileştirmeye, kurtarmaya çalışırken bile. Çünkü sen ancak bir araçsındır; her şey senin dışında oluşur. Çok ağır bir vakada başarı kazandığın zaman, yazgıya karşı koyduğuna inanmak gafletine düşme sakın! Onurlu bir hekim, kendinde böylesine güçler vehmetmeye kalkışmaz. Öyle olunca hayat, daha doğrusu dirim dediğimiz şey, bir yazgı sorunudur. Ünlü dostun Sen Michele'li Axel Munthe öğretmedi mi bunu sana? Öyleyse, yeterince can kulağıyla dinlememişsin onu... Neyse, bana kalırsa hayat, her şeyiyle bir yazgı sorunudur; rastlantıların egemenliğinde ağır ağır akar gider. Tabii sen şimdi buna da karşı çıkarsın. İyisi mi zamanı gelince tartışalım bu konuyu... Zamanı gelince... Senin anlayacağın on beş-yirmi yıl sonra... Düşkırıklıklarından, başarısızlıklardan bunalıp yazgıya boyun eğmedeki rahatlığı aradığında... Kaşlarını çatma öyle. Hayattaki başarılar ancak başkalarının gözünü kamaştırır. Kendisiyle baş başa kaldığında, her insan başarısızdır.'

"O konuşurken, kötü bir biçimde kıstırıldığımı sezerdim. Ne kadar karşı çıkmaya, direnmeye çalışırsam çalışayım, duyduğum peşin yılgınlıktan, Sabahattin Bey'in bitmek tükenmek bilmeyen konuşma yeteneğinden ötürü çaresiz kalırdım sonun-

da. Gecenin birinde, ikisinde yorgun, ağzımda konyağın, yenilginin, Sabahattin Bey'in çeşitli görüşlerinin yarattığı kargaşanın, öfkenin buruk tadıyla eve döner, sabaha kadar uykusuz, tedirgin otururdum. Hocamın ilgisinin, sevgisinin doğurduğu sevinç, gurur çoktan geçmiş olurdu.

"Bir akşam odasındaki bej renk perdeye takılmıştı gözüm; tedirgin olmuştum. Ne zaman perdeye baksam huzursuz oluyordum. Perde bile değildi üstelik; eskimiş, yıpranmış, pis bir güneşlikti. Kısacası Prof. Sabahattin Onur'un çalışma odasının pencerelerinde doğru dürüst perde bile yoktu. Ve yer yer halkalarından kurtulmuş sarkan bu güneşliğin üzerinde büyük bir yağmur lekesi bulunuyordu. Tozun, kurumun birikmesiyle daha da belirgin bir görünüm kazanmıştı.

"Biz değişik konuların uçsuz bucaksızlığında sere serpe gezinirken, biri kız, öteki oğlan iki çocuk, çalışma odasının kapısını aralayıp selamsız sabahsız başlarını uzatırlar, bakarlardı. Az maaşlı bir memurla pasaklı bir kadının bakımsız, eğitimden yoksun çocuklarına benziyorlardı. Aralık kapının önüne dikilip horgören bakışlarıma aldırmadan konuşulanlara kulak vermekten çekinmezlerdi. Bir kez de hocamın karısını görmüştüm. Saçları bigudiliydi. Kocaman göğüslerinin fırladığı lekeli bir kazak, eski bir eteklik giymişti. Ne var ki, tırnakları boyalıydı ve pırlanta evlilik halkasının üzerinde tek taş pırlantalı bir yüzük taşıyordu. Eve sinmiş pirzola ya da köfte kokusu, ben geç vakit ordan ayrılırken bile duyulurdu.

"Tıp Fakültesi'ndeki son yılımdı. Sabahattin Bey'e öykünerek ben de uykularımı azaltmıştım, zamanla yarışıyordum. Derslerim, Sabahattin Bey'le geçen uzun geceler, varoluşçuluğu öğrenmek için harcadığım çaba, sonunda yapacağını yaptı. Sınavlar bitmişti; önümde yalnızca bir boşluk görüyordum, kocaman bir boşluk... Artık elime kitap almıyordum, okumak için zamana ihtiyacım yoktu; gene de uyuyamıyordum. Odamda otururken on kişiyle birlikteymişim, on kişiyle on ayrı konuyu tartışıyormuşum gibi yoruluyor, bitkin düşüyordum. Uyku da uyuyamadığımdan, yorgunluğum her gün biraz daha artıyordu. Yorgunluğuma karşın, nesneleri çok parlak, çok keskin ve belirgin olarak görüyordum. Her yanım, nerdeyse kendilerine

özgü bir dirim kazanmış olan eşyalarla çevrilmişti; eşyalarla boğuşuyordum. Birazcık sise nasıl da muhtaçtım! Sonunda Sabahattin Bey beni elimden tuttu; fakültenin asabiye servisine götürdü. Orada bir hafta uyuttular beni. On beş gün de yatağımda oturup bön bön çevreme bakındım, durdum. Üç hafta sonra tüy gibi hafiflemiştim, beklediğim sise kavuşmuştum.

'Ah, batı rüzgârı, ne zaman eseceksin sen?'

"Belleğime ne zaman, nereden takıldığını bilemediğim bu dizeyi tekrarlayıp duruyordum. Ve her seferinde Poe'nun kuzgununun cevabını duyuyordum:

'Hiçbir zaman'

"Sonra Poe'nun şiirini bininci kez okuyordum:

'Issız bir gece yarısı, üzgün, bitkin düşünürken
derin derin
Okunup da unutulan eski, tuhaf, garip kitaplar
üzerinde.'

"Eski, tuhaf, garip kitaplar, geçmiş yaşantımdı benim. Hatırlamıyordum bile. Ama belirsiz, ürkütücü gölgelerini seziyordum. Sanki çağrılıyordum.

'Ah, batı rüzgârı ne zaman eseceksin sen?'

"İlk gençliğimin, gençliğimin deli rüzgârlarına ne olmuştu? Neden hiç esmiyorlardı artık? Kapıları, pencereleri sımsıkı kapalı bir laboratuvardaydım; perdesiz, güneşliği yağmur lekeleriyle dolu... Her yer formol kokuyordu; formol kokusunu ceset kokusu sanıyordum. Oysa deniz, yosun, ot, bahar dalları kokan esintileri özlüyordum. Açık denizlerin uçsuz bucaksız, özgür kokularını içime çekmek, çıplak göğsümü güneşe, rüzgârlara vermek istiyordum. Kıstırılmıştım işte. Kıstırmışlardı beni. Bir durumu seçmeye zorlanmıştım; hekim olacaktım. Çünkü ağabeyim mü-

hendis olduğuna göre, benim ikinci geçerli mesleği seçmem gerekiyordu. Ailem öyle istiyordu; hekimlik ninnileriyle büyütmüşlerdi beni. Şimdi en iyi durumum, Dr. Sabahattin Onur'un durumu olacaktı. Hastalarla dolup taşan bir muayenehane, lekeli, pis güneşlikler, arsız çocuklar, pasaklı bir kadın, pirzola kokusu ve özendirme ödülü olarak bir şişe Courvoisier...'

"Oysa şiir yazanlar vardı. Gemilerin güvertelerinde, gerçekten uzun bir yolculuğa, bilinmeyen doğru yola çıkmış olanlar vardı. Hayatlarını bir serüven gibi yaşayanlar vardı (Traven'in *ÖLÜM GEMİSİ*'ni, Jack London'ın *HAYALET*'ini bilmiyordum o zamanlar).

'Rüzgâr var, yelken dolar, gemi sanki kanatlı
Enginlerde pembe güneş gülümserken bu yolculuk
ne tatlı!'

"Sabahattin Bey gene elimden tuttu; Amasra'ya tatile götürdü beni. Uçsuz bucaksız denizlerin çılgın özgürlüğüne değil ama denize, yosun kokusuna, sıcak kumlara kavuştum. Ne var ki, ne uzmanlık ne de asistanlık sınavlarına girmek gibi bir kaygım vardı artık (Bir ara aklımı, tepedeki köyden yumurta getiren çilli kızla evlenmeye taktığımı hatırlıyorum). Orda sıcak kumlara uzanıp deniz ufkuna bakarken, bir başka istek biçimleniyordu içimde; çok güçlü bir istek...

"Babam, Avrupa'ya gitme isteğimi uygun karşıladı. Oysa tartışacağımızı sanıyordum. Üstelik o sıralarda ailenin parasal durumu da parlak değildi. Karaborsadan sağlanacak döviz, yol parası, durumlarını sarsabilirdi. Tam ablam evlenmek üzereyken üstelik... En çok da uzmanlıktan, asistanlıktan vazgeçmeme izin vermezlerdi. Babam, en azından anneme danışması gerektiğini söyleyebilirdi. Çünkü annemin düşüncesini sormadan, olsa olsa ayakkabı ısmarlardı babam.

"Oysa sessizce dinledi beni. Karşı koyamayacağı nedenler gösterecek durumum yoktu. Zaten babamla uzun uzadıya konuşmaya alışık değildim.

" 'Nasıl istersen...' deyiverdi babam, düşünmek gereğini bile duymadan. 'Ne zaman gitmeyi düşünüyorsun? Pasaport almakta

bir güçlük çekmezsin herhalde. Askerlik durumun sorun yaratırsa, tanıdıklara başvurabiliriz. Akseptans istemeyi düşündün mü hiç? Döviz konusu tasalandırmasın seni. Karaborsadan buluruz.' Gözleri parlıyordu. O günden sonra bir garip coşkuya tutuldu. Aslında Avrupa'ya gidiş iznini bana vermemişti; onu, çok gerilerde bıraktığı kendi gençliğine bağışlamıştı. Bunu anlayınca babama derin bir sevgiyle bağlandım. Çünkü acımıştım ona, yitirdiği gençliğinden, gençliğinde yerine getiremediği isteklerinden ötürü... Aramızdaki buzlar eriyiverdi. Yola çıkıncaya değin, hastalığa varan bir duygusallığı yaşadım; babamı bırakıp gitmek istemiyordum; geç duyduğum sevgiyi arkamda bırakıp uzaklara gitmek, dönüşü olmayan yollara düşmek istemiyordum. Bu istek öylesine güçlüydü ki, yola çıkışımı bile engelleyebilirdi. Ama o zaman özgürlüğünü çaldığım, önüne çıkan fırsatı kaçırttığım adam, babam olacaktı, babamın gençliği daha doğrusu. O zaman da babam, kendisine bu kötülüğü yaptığım için beni bağışlamayacaktı.

"Bir akşam Sirkeci Garı'ndan trene bindim. Babam, beni geçirmeye gelmişti.

"Roma, Paris, Münih, Londra; vitrinleri seyreden, taşıtlara yetişmek için koşuşturan, birbirlerini itekleyen insan kalabalıkları ve kafeteryalardı benim için. Sisler içinde köşeleri yuvarlaklaşan damlar, kubbeler, kentlerin varoşlarında bekçi kuleleri gibi yükselen fabrika bacaları... Uygarlığın dölyatağında kilitlenen kapılar... Her kapının en az iki kilidi vardı; her kilit iki-üç kez kapanıyordu. Avrupalı güvenliği için kendini kilitliyordu boyuna. Kesesini doldurmak, kutsal uygarlığını yabancı gözlere sunmak için sınırlarını açıyor, kapılarını kilitliyordu. Bu yüzden kentleri bir kabuk gibi saran yapıları, asfaltları dolduran taşıtlarını, kaldırımlardan taşan insan gövdelerini gördüm yalnızca. Birtakım adları boyuna tekrarladım durdum; kitaplarda okuduğum zamanlardaki kadar canlıydılar ancak: Invalides, Concorde Alanı, Champs-Élysées, Saint-Honoré Sokağı, Bond Street, Regent Park, Piccadilly Circus, Chelsea...

"Özgürlüğümü tatmak için gitmiştim Avrupa'ya; kendimi karanlık otel odalarına sokunca rahat edebiliyordum ancak. En kalabalık bulvarlarda, halkın en neşeli olduğu yerlerde, müzikli lokallerde yalnızlığımın tutsağıydım.

"Birtakım işlere girip çıkıyordum. Paket yapıyor, pul yapıştırıyor, bulaşık yıkıyor, yapı yerlerinde kum, taş taşıyor, para kazanıyordum. İş arkadaşlarımdan hepten tiksiniyordum. Almanya'da bira, Fransa'da şarap içen, kirli, ağzı kalabalık, gününü gün etmeye bakan kişilerdi hepsi de. Her eli nasırlı adamın bilinçli bir sendikacı olduğunu sanırdım oysa.

"Gençlik, kısacası gelecek, sokaklara dökülmemişti daha; şanlı geleneğin koruyucusu ana babalarının onları köşelerinde tutacak güçleri vardı henüz. Gençlik sonra, daha sonra, itilmişliğin acısını sokaklardaki arabaları devirerek çıkartacaktı. Yaratıcılığı kalmamıştı çünkü. Eylemi, ancak yok etmek olabilirdi.

"En rahat ettiğim yerler kafeteryalardı. Çevremdeki yaşlı, ağırbaşlı insanlar, erinç ve düzen ustalarının, gururlu bir geleneğin artıklarıydılar. Ne garip, onlardan yanaydım ben! Özgürlük savaşı veren Cezayirlilerin düşmanı işçi arkadaşlarımdan, uslu öğrencilerden daha yakındılar bana. Kehribar ağızlıklı yaşlı adam; ana kraliçeye öykünerek inci gerdanlığını gururla taşıyan orta sınıftan bir İngiliz kadını; tramvaylarda oturacak yerlere haklı bir ısrarla gözlerini diken ihtiyarlar; altın yaldızlı, kırmızı maroken ciltli küçük İncil'ini koltuğunun altına sıkıştırıp saygılı, doygun adımlarla bir Katolik kilisesinin merdivenlerinden çıkan astragan mantolu gnädige Frau... Çünkü Avrupa hiçbir yeniliğe gebe değildi artık. Bir uygarlık tarihiydi; kanla, sömürüyle, hoşgörüsüzlükle yaratılan ve sürdürülen bir uygarlığın tarihi... Öyle de olsa, bu tarihin canlı kalıntıları ilgimi çekiyordu. Büsbütün toprak olmadan ya da toprağın bile kabul edemeyeceği kadar çürüyüp kokuşmadan önce iyice bakmalıydım onlara.

"Gene de geleneğin kalıntılarına olan düşkünlüğümde bir sağlıksızlık, doğruya aykırı bir şeyler sezinliyordum. Çok özel bir şeydi bu... Yalnız beni ilgilendiren bir doğruyu yaşamak ayrıcalığı, doyum sağlayabilir miydi? Bir hayat bunun üzerine kurulabilir miydi?

"Sonunda Akdeniz kıyılarına vardım. Yola çıkma isteğimi doğuran, denizlere açılmak değil miydi aslında? Marsilya'da, rıhtım boylarında gezinip okyanuslara açılacak gemilere baktım, durdum. Akdeniz havasının coşkunluğu içinde arkadaş olduğum bir Ermeni, gerekli belgeleri sağladı.'

"Gemiye bindim. Cebelitarık'tan geçip Atlas Okyanusu'na açıldık. Liverpool'da gemiden indim (geminin bu limana uğramadan da gidebileceğini düşündükçe ecel terleri dökerim hâlâ). Utanç içindeydim. Liverpool'dan kalkan ilk trene atladım. Nereye gittiğimin önemi yoktu. Bir an önce limandan, gemiden uzaklaşmak istiyordum. Sanki peşimden gelip beni yakalayacaklar, hangi şeytanın limanına gittiğini bilmediğim o geminin ambarına, aç susuz takacaklardı.

"Demek ki, bu koca dünyada uzaklar, denizaşırı yerler, gerçek serüvenler yasaktı bana. Denizin çağrısını duyduğunu, ona uyarak denizlere açıldığını sanan o gazeteci gibiydim. Oturup bu tutkusunu açıklayan, *serüvenlerini!* anlatan bir de kitap yazmaktan çekinmemişti. Kendini Jack London mı sanıyordu, neydi? Oysa hepsi hepsi Korfu'ya kadar uzanabilmişti. Bütün yaptığı, kıyı boyunca tutulduğu fırtınaları atlatıp Ege'nin sakin koylarından birine sığınmayı becerebilmekti. Ben de Liverpool'a kadar gidebilmiştim işte. Demek, deniz tutkum, özgürlük isteğim, serüven merakım bu kadarcıktı...

"Sömürgeler, koloniler kuramayan, Akdeniz'in kısır sularından öteye geçemeyen (Piri Reis'i saygıyla anmakta kusur etmem elbette), silahsız, ordusuz hiçbir yere kıpırdamayan, araştırmak, öğrenmek ya da hoş bir esinlenişi (barbarca bir tutku da olabilir) kanıtlamak, hiç değilse geniş ufuklara doğru korkusuzca yelken açmak için değil, ancak fetih buyrulduğu için yollara düzülen (ünlü gezisine çıkabilmek için, düşünde, peygamberinden izin almak gereğini duyan) atalarımın uslu çocuğuydum ben. Ne kadar çıldırsam Rimbaud gibi esir ticareti yapmaya kalkışamazdım. İçimdeki şeytan bile usluydu, zincire vurulmuştu. Uzaktan uzağa dil çıkarmaya, nanik yapmaya gücü yeterdi ancak.

"Bakıyorum, şimdi öğrenciler sol yumruklarını kaldırıyorlar havaya. Böylece dünyanın bir bölümüne ait olduklarını duymak, dünyayla bütünleşmek, o *yeryüzü yalnızlığı*'ndan kurtulmak istiyorlar. Uzak, çok uzak ülkelerde dostların, kavga yoldaşlarının bulunduğunu bilmek güven veriyor onlara. Yoksa yakın komşularından dost seçmeye kalkışamazlardı. Yakın komşularınca hep yalnız bırakıldıklarını nasıl unutur-

lardı? Kendileri unutsa bile, kanları unutmazdı. Bu korkuyu, kırgınlığı, güvensizliği genler yoluyla atalarından almamışlar mıydı?

"Onlar hep yalnızdılar çünkü. At sırtında kıraç düzlüklerde, nekkareler, bayraklar, tuğlar, padişah çadırları eşliğinde koca ordular halinde Avrupa'nın bataklıklarını aşarken de yalnızdılar. Tanrı, bu yeni kullarına yüz vermemiş, onları yalnızlığa sürmüştü. Arap düşüncesinin yarattığı kitap, at sırtında durup dinlenmeden tepeler aşanlara, konup göçenlere göre değildi. Çölün ağır sessizliğinin, dingin, yaldızlı gecelerinin doğurduğu yerleşik sağlam düşünce; durmaksızın konup göçmenin tedirginliği, başıboşluğu içinde yaşayan yalın, sade insanlara nasıl uygulanabilirdi? Onlar da yalnız kaldılar. Yaratıcı uygarlığı, kaba, göçebe omuzlarına, yağma malı kadife bir pelerin gibi iğreti koyarak, yarı yolda düşürerek yalnız kaldılar.

"Musevi halkının yalnızlığına da benzemezdi onların kimsesizliği. Dünyanın dört bir köşesinde kendilerine yurt arayan, yerleştikleri yerde horlanan, kendilerine hayat hakkı tanınmayan bu insanların yıkılmaz bir dayanakları vardı: Kitapları... Dünyanın ve insanın yaradılışını, tarihi anlatan bu koskoca kitap, sonradan gelen iki büyük dinin temeli olmamış mıydı?

"Oysa at sırtındaki göçebenin kitabı yoktu, yazısı bile yoktu. Göçebe, attan inmeye kalkıştığında Müslümandı ama hâlâ kitapsızdı. Çünkü kitabı o yazmamıştı. Kuran, Araplar'ın Türkmen cengâverlere, bu paralı askerlere ödedikleri bedeldi yalnızca. Daha sonra bu bedel, uygarlık kurucusu Arap'ın, ülkesini yağmalayan göçebenin kanına saldığı korkunç bir mikrop oldu; Arap öcünü aldı. Göçebe, dokuz yüz yıldır hâlâ yalnız, hâlâ yaban, hâlâ kimsesiz, hâlâ köksüz!.. Hâlâ bir kitap arıyor kendine; tutsaklığını daha da pekiştirecek bir kitap...

"Hacı Bektaş Veli, karmaşık, yüksek, olgun Arap felsefesini bu sade göçebeye uygulamayı başarmıştı. Ahi birlikleri, göçebeyi yalnızlıktan kurtarmıştı; ona birlik, düzen ve alıştığı sadelik içinde yaşamanın güvenini sağlamıştı. Ne var ki, Mısır fatihi, Ahi birliğinin sağladığı güveni ortadan kaldırıverdi; kanındaki mikrop, hak etmediği bir büyüklük coşkusuna saldı onu. Halifelik, Anadolu'yu hepten yalnız bıraktı; sel sularının götürdüğü

bakımsız ipek ve baharat yolları, tükenen halkı, azalan ormanları, verimsizleşen toprakları ve eşkıyalarıyla yapyalnız...

"Tarih diye kocaman bir sevgisizliği, güvensizliği, yalanı omuzladık.

"Yalnız halkın korkak ve güvensiz çocuğu ben, çoktan belirlenmiş olan uslu hayatımı yaşamak için yurda döndüm.

"Askerliğimi G..... askerî hastanesinde yaptım. Deniz kıyısına otuz kilometre uzakta (böylece hiç değilse haftada bir denizi görebiliyordum), sırtını dağlara vermiş küçük (hayır, şirin değil!) bir kasabaydı G..... Geçmiş kırgınlıklarımı unutturan bir uğraş içindeydim bütün gün. Geleceğim de yok olmuştu. Yalnız şimdiki zamanı yaşadığımdan, herhangi bir seçişi düşünmüyordum. Karşımda bir seçenek bile bulunmadığından rahattım. Bir buçuk yıl için yaşantımın en küçük bölümünü bile değiştirmek elimde değildi; bu yüzden durumları adlandırmaya kalkışamazdım. Kendimi birden, doğru zamanın, hayata gerçek değerini ve süresini bağışlayan zamanın ortasında buluvermiştim; yaşamanın –ne kadar tatsız, sıkıcı, anlamsız olursa olsun– yerine başka hiçbir şeyin konamayacağı bir zamanın ortasında yani...

"Odamdan çay kıyısını görüyorum; kaplıca suyunun soğutulduğu kapalı havuzun bacasından yayılan duman, çay kıyısına sis gibi iniyor. Hafif esintide, çay boyundaki kavak yaprakları gümüşleniyor, söğütler dallarını suya bırakıveriyor. Yukarlardan, dış mahallelerden kadınlar iniyor, çamaşır yıkıyor. Taşlara serdikleri çamaşırlara inen tokaçların seslerini dinliyorum, içimdeki bir yanlışlıktan ötürü kapılarını sımsıkı kapattığım yüreğim, her şeye açık şimdi... Yaşamaya açık. Kızların, genç kadınların bol giysiler, büzgü kalabalıkları ardına sakladıkları yumuşak dolgunlukları, canlanan kıvrımları, fışkırmaya hazır gizemli güzelliği görüyorum. Renkler, gözlerden gizlenen kösnüyü açığa vuruyor, tamamlıyor. Öyle ki, düşgücümü zorlamaya gerek yok.

"Pazarları erkenden yürüyüşe çıkıyorum. Çayırlar sabahın bu ilk saatlerinde nemli; güneşle birlikte otlar ince buğular salarak tütüyor. Daha sonra çıtırtılar başlıyor; yuvalarından çı-

kan böceklerin, sürüngenlerin, ağaç dallarında sıçrayan kuşların çıkardıkları sesler... Sonra bir inek ağır ağır yürüyor, keyifle böğürüyor. Uzaktaki bir köyün bacalarından dumanlar yükseliyor, gün canlanıyor. Yükselen güneşle birlikte çıkan esintide başaklar dalgalanıyor. Çayırın çevresindeki su birikintilerinde ördekler yüzüyor, çayırlar üzerinde paytak kazlar dolanıyor.

"Öğle sıcağında, bir ağacın altına uzanıp hatmilerin çevresinde vızıldayan arıları dinliyorum. Bütün yeryüzü ürüyor. Altımdaki toprak, derinlerde çatlayan binlerce tohumla kıpırdanıyor. Hayatın özü bu. Çayırda uzanırken, gökyüzüne yayılan yağmurlu bir ikindi morunun altında gezinirken, uzaktan ezan sesi yükselirken, hastanede bir kadının ince damarlı ürkek bileğine parmaklarımı dayarken ve ordan kanının sıcaklığını duyarken, karayağız bir erin gözünün içine bakarak gülümseme alışkanlığını edinirken, içimde hayatın özü olan o tohumun kıpırdanışına kulak veriyorum... Yangılı bir yaraya neşteri vururken, forseps kullanarak yaptığım ilk doğumda dünyaya gelen bebeğe attığım tokatla ilk soluğunu verdirdiğimde...

"Hayatın özü, atom çekirdeği burda... Onu denize otuz kilometre uzaktaki bu kasabada keşfettim. Burdan başlayarak dünyayı çözebilirim artık. Demek ki, yalın yaşama coşkunlukları bir köşeye itile itile ya da zamansızlıktan yakınılarak, yerine çok gerekli sanılan edimler konula konula geçiştirildiğinde –ancak o zaman– büyük ve bilinmeyen tutkuların özlemi başlıyordu.

"Oysa her şey apaçık olmalı. Ancak gizemlerle açıklanabilecek bir varlık, olgu tanımıyorum yeryüzünde ya da sislerle sarılıp sarmalanarak çoğu gözlerden ırak tutulmak istenen... Hocam Sabahattin Onur'un dediği gibi yalnızca insanları değil, hayatı da soymayı öğrendim böylece... Soymayı, yalınlaştırmayı ve öylece sevmeyi... Burda, bu küçük kasabada hayatı en yalansız görünüşüyle yakaladım. Tıpkı hastaneye gelen hastalar gibi. İnsanlar hastalıklarını, hastalıklarının doğurduğu acıları anlatırken yalan söylemezler (abartırlar belki). Onları bu en yalansız, öyle olduğu için de en gösterişsiz ve çıplak halleriyle görüp sevdim.

"Arılar bir çiçekten ötekine konarken, ağustos böceği çılgınca öter, çekirge tasasızca sıçrarken, inekler ağır ağır geçip giderken,

ellerim hastaların sırtlarında, böğürlerinde, organlarının titreşimlerini dinlerken, kötü beslenmiş çocuklara vitamin şurupları yazdığımda her şey açık seçiktir. Bildiğimiz yalın sözcüklerle açıklanmayacak yanları yoktur hiçbirinin, hiçbir şeyin!

"Böylece ben orda, ölüm günüme değin koruyacağımı sandığım bir güven kazanmıştım.

"Eğer bir gün seçmem gerekecekse ve ben de düşünceme bir sınır koymayı seçeceksem, bu sınır, insan varlığını sonsuzca kavrama ve kavrama yeteneğimin bittiği yerde kabullenme isteğiyle özdeş olmalıydı.

"Tıpta kutsal bir yan bulmuştum sonunda; beni aşan, düşün dünyamın en uç sınırlarını kavrayan bir amaç bulmuştum. Tıbbın tek amacı, insanları yaşatmaktır. Doğanın anlamını doğrulayan bu amaç, doğallığından, binlerce yıllık geçerliliğinden ötürü alışılmış bir şey olmakla küçümsenebilirdi. Ama ben kutsuyordum onu. İnsanların, toplum uğruna, kitle halinde yok edilmelerinin geçerli ve güncel bir felsefe olabildiği günümüzde, bir tek insanın hayatını kurtarmak için uğraşmak, hayat kurtarmayı amaç edinmek, ancak bu, gerçek bir doyum sağlayabilirdi.

"Askerliğimin bitmesine altı ay kala çalışmaya başladım. Evet, uzmanlık sınavlarına girecektim. Hocamın beni yanına asistan olarak almayı istemesinin bir önemi yoktu. Sınavları kazanmak zorundaydım. Korkunç bir hız içinde yaşıyordum. Durmadan okuyor; yemek yerken, tuvalette, bir hastanın idrar tahlili raporunu beklerken, cebimden çıkardığım notları okuyordum. Askerliğim bitince de aynı hızla çalışmamı sürdürdüm. Artık seçimimin doğru olup olmadığını sormuyordum kendime. Sormaya zamanım bile yoktu. Çalışma gücüm, hızım, haklılığımı kanıtlamaya yetiyordu. Uzmanlık sınavlarında birinci gelmekten başka amacım yoktu. Üstelik bu isteğimin pratik bir nedeni de yoktu. Birinci gelmek, alacağım öcün ilk basamağıydı belki... Okyanuslara açılamayışımın, beni Dede Efendi'ye, Fuzulî'ye zincirleyen düşüncenin ve bu bağı geçersiz kılan etkenlerin, göçebe atalarımın, kendini yoktan varolmuş sayarak böbürlenen, klasik Yunan'dan başka (tutkulara, aşırı heyecana duyduğu saygısıyla Anadolu halkının Bakkus'una değil de, tedbiri, soğukkanlılığı destekleyen Olimpos'a yönelen Atina aristokratlarının

Yunan'ı hem de) gerekçesi olmayan, çürümüş, çökmüş Batı'nın aşıladığı değerlerin öcünü almak istiyordum. Ancak birinci gelerek; hep önde, en üstün, en erişilmez olarak...

"O noktadan sonra yeni doğmuş bir çocuk saflığıyla hayata başlamak mümkündü. Kalabalığın içinde bir kişi olarak yaşamaktan tat almak mümkündü.

"Sevgili Nurten, kadınım benim... Benim olan her şeyi, hayatımın gerçeğini keşfetme konusundaki aptalca inancımı, bu inanca karşın çözüm bulamadığım çelişkilerimi sana sunuyorum. Düşün ki,

'Biz yeni bir hayatın acemileriyiz!
Ve,
'Kimse karışamaz bizim suçsuzluğumuza.'

Bunu sakın, ama sakın unutma!"

4

Temmuz başlarında Seyfi'nin sınavları bitmişti. Askere alınıncaya kadar yapacak işi yoktu. Müfit'in de çalışmaları eskisi kadar sıkı değildi. Akşamları eğlenmekten başka düşünceleri yoktu. Kimi akşamlar Seyfilerde buluştular, kimi akşamlar Müfit, dostlarını bir lokantada ağırladı. Yaz mevsimi, yorucu sınavları arkada bırakmış olmak, öte yandan istenilen sonuca ulaşmanın verdiği boşluk duygusu iyice gevşetmişti üçünü de. Öyle derin konulara dalmıyorlardı artık. Ya birbirlerinin yüzüne bön bön bakıp (bu, Nurten'dendi) gülüyorlar ya da ipe sapa gelmez (bu deyim de Nurten'indi) şeyler konuşuyorlardı. Nurten ayrıca kendilerine "bizim takım" adını takmıştı.

"Mahalle çocuklarıyız biz, hadi yaramazlık yapalım!" diyordu. "Olmayacak şeyler yapalım. Gülelim, eğlenelim. Hayat çok kısa... eğlenmemize bakalım. Yoo, çok uzun... Upuzun günler, aylar, yıllar var önümüzde. Bu uzun zaman ancak eğlenerek geçer."

Müfit de, Seyfi de bu sözleri büyük bir ciddiyetle onaylıyor, sonra kahkahalarla gülmeye başlıyordu. Tenha yerlerde şarkılar

söylüyorlardı; kötü sinemalara gidip kabak çekirdeği yiyor, seyrettikleri filmlerle alay ediyor, şamata koparıyorlardı. Pazarları da piknik yapıyorlardı.

Aslında aylaklıklarını destekleyen en çok Nurten'di. Bir başıboşluk, dahası zıpırlık gelmişti üzerine; çılgınca davranmak, her şeyi alaya almak ister gibiydi. Müfit, ciddi bir konuya değinecek olsa, daha ilk cümlesinde sözü ağzına tıkıyor, bir sözcüğü süsleyip püsleyip başka anlamlara çekiyor, konuyu hemen değiştiriyordu.

Gençlik Parkı'nın Açıkhava Tiyatrosu'nda berbat, tüm ilgiyi açık saçık oluşuyla ayakta tutan bir oyuna gitmişlerdi. Seyfi, oyunu yarıda bırakıp çıkmalarını istemişti ama Nurten karşı koymuş, üstelik tüm dikkatini oyuna vererek seyretmişti. Müfit, sesini çıkartmamıştı ama oyundan sonraki suskunluğu, canının sıkıldığını gösteriyordu. Otobüs durağında sessizce birbirlerinden ayrıldılar.

Eve döndüklerinde Seyfi, "Seni tanıyamaz oldum..." dedi.

"Nasıl yani?"

"Çok değiştin."

"Nerden çıkardın bunu? Neden değişmiş olayım ki?"

Bir yandan da soyunuyordu. Seyfi ise odanın ortasında bir yargıç gibi dimdik durmuş, ona bakıyordu.

"Ses tonun bile uydurma. Bu hâl hiç yakışmıyor sana."

"Seyfi, sana ne oluyor?"

"Asıl sana ne oluyor?"

"Size uyuyorum. Artık ciddi işlerle uğraşmayıp dinlenmek, eğlenmek istediğinizi söylememiş miydiniz?"

"Bugün çok mu eğlendik sanki?"

"Doğru, eğlenmedik. Oyunu yarıda bırakıp çıkabilirdik. Ben engel oldum. Ama bu kadarcık bir hata yüzünden neden böylesine suçluyorsun beni?"

Geceliğini giydi.

"Yalnızca bu geceden söz etmiyorum!" dedi Seyfi, hâlâ öfkeliydi: "Eğlenmek iyi bir şey elbette. Hepimiz eğlenmek istiyoruz. Ama senin maskaralık yapmana dayanamıyorum. Eğlenmekle maskaralık yapmayı birbirine karıştırıyorsun. Müfit ne düşünüyordur kim bilir senin hakkında?"

"Müfit benim umrumda değil!"

"Benim umrumda ama. Hem nasıl böyle konuşuyorsun? Müfit senin de arkadaşın. Hemen her gün beraberiz. Sonra asıl sen umrumdasın benim. Bir başkasının, hele yakın bir arkadaşımın, arkadaşımızın senin hakkında yanlış şeyler düşünmesini istemem."

"Tamam, peki... Nasıl istersen. Eğer istemiyorsan, bir daha gülmem."

Aynanın önüne oturmuş, yüzüne krem sürüyordu.

"Böyle demek istemediğimi biliyorsun pekâlâ. Gülmek, eğlenmek, neşeli, şakacı olmak sana çok yakışıyor. Ama ben kendin olarak kalmanı istiyorum."

Durdu. Fazla ileri gidip Nurten'i daha çok kızdırmaktan korkuyordu. Gene de dayanamadı; "Müfit'le derdin nedir, anlamıyorum..." dedi.

Söylediği sözün ağırlığından kurtulmak için de hemen soyunmaya başladı.

Nurten, oturduğu yerde döndü. Tüm dikkatini gömleğinin düğmelerini çözmeye vermiş gibi görünen Seyfi'ye baktı.

"Ben de bilmiyorum..." dedi. "Sahiden bir derdim var mı onunla acaba?"

"Yoksa onu sevmiyor musun?"

Alacağı cevaptan öyle korkuyordu ki, onu yarı çıplak karşılamak istemedi, aceleyle pijamasını aramaya koyuldu.

"Yoo, öyle değil! Tabii ki seviyorum Müfit'i. Hem nasıl sevmem? Belki kıskanıyorum."

"Ne çocukluk! Böyle bir şey sana yakışmaz. Doğru olduğunu sanmıyorum."

"Senin anladığın türde bir kıskançlık değil bu. Yani onu senden kıskanmıyorum. Belki bilgisini, kültürünü, kendine olan güvenini, benim yapmak isteyip de yaşamadığım onca şeyi, onun yapmış olmasını..." "Onun bir erkek oluşunu..." diye ekleyecekken vazgeçti.

Seyfi rahatlamıştı.

"Sen cahilsen, ben neyim peki?" diye sordu neşeyle. "Üstelik Müfit, bilgisiyle övünen biri değil ki... Sonra zavallı, mutlu bile değil."

"Mutlu değil mi? Nerden çıkardın bunu?"

"Bu, her halinden belli olmuyor mu sanki?"

İkisi de sustular. Yalnızca Müfit'i ilgilendiren bu konuyu aralarında tartışmak istemeyecek kadar saygı duyuyorlardı arkadaşlarına.

"Konuşmayı keselim de yatalım artık" dedi Nurten. "Yarın koskoca bir dosya beni bekliyor."

"Aferin! Sen ciddi, görevine bağlı bir sekretersin, işte böyle. Zıpırlık senin neyine?"

Nurten, Seyfi'nin üzerine atıldı; saçlarını dağıttı, sırtını yumrukladı.

"Zıpırlık ha!" dedi; "Ben sana şimdi gösteririm zıpırlık neymiş! Geri al sözünü bakayım, geri al, çabuk!"

Nurten, daha sonraki buluşmalarında ciddi olmaya çalıştı. Bu kez de eski, kendine yaraşan doğallığını yitirdi. Sınav kurulu karşısındaki acemi bir öğrenci gibi şaşkın ve tutuktu. Havailikten bıkmış olan Müfit, onun durgunluğundan yararlanarak az çok ciddi konular açmak istedikçe, bocaladı, durdu.

Yalnız bir gün kendi evlerinde yemek yerlerken, içkinin verdiği cesaretle konuştu; "Sana hayranım..." dedi Müfit'e (sonunda kendini çok zorlayarak, daha çok da Seyfi'nin üstelemesiyle Müfit'e 'sen' demeyi başarmıştı); "Kesin yargıların var. Bense bir şeye ak ya da kara demeyi beceremiyorum bir türlü; olsa olsa gridir, deyip çıkıyorum işin içinden."

"Kararsız olduğunu mu söylemek istiyorsun? Hiç de değil... Sözgelimi Seyfi'yle evlenmen... Bir karar işi değil mi bu? Ak'a ak, kara'ya kara demek değil mi?"

"Bu iyi bir örnek değil. Şu senin sevgili arkadaşın öyle bir tutturdu ki, başımdan gitsin diye 'evet' demek zorunda kaldım."

"Yok, yok... Öyle değil. Şakayı bırak şimdi. Pekâlâ bir karar işi bu. Sen karar vermekten değil, yanlış karar vermekten korkuyorsun belki de. Biliyorsun, doğru bağıntılı bir şeydir; doğru, bir değer yargısıdır. Onu kesinleştiren inançtır. Arı su içeceğim diye susuzluktan ölmeye gerek yok. Üstelik arı su tatsızdır. İnanç, arı

suyun arılığını bozan ama tat veren, içilebilir kılan zararsız minerallere benzer."

"Bu benzetmenin şerefine içilebilir!" dedi Nurten ve kadehini kaldırdı.

"Evet!" dedi Seyfi de kadehini kaldırırken. Arkadaşına duyduğu hayranlık yüzünden okunuyordu.

"Bu inanç nasıl bir şeydir?" diye sordu Nurten ciddileşmeye çalışarak.

"Duruma göre değişir. Kendine inanmak, verdiğin yargıya inanmak, güvenebildiğin birine inanmak... En çok da sahip olduğun dünya görüşünün sağlamlığına güvenmek."

"Demek sence ben inançsızım, öyle mi?"

"Sanmıyorum. İnançsız biriyle arkadaşlık edemezdim çünkü. Belki inandığın şeyi ya da şeyleri kabule yanaşmıyorsun. Ya da bu konuda tembelsin."

"Şu sırada galiba bana düpedüz hakaret ediliyor da, bulanık kafayla farkına varamıyorum."

"Çok hesaplı yaşayanlar, tatsız tuzsuz insanlardır. Ama senin gibi her şeyi rastlantılara bırakanlara da ne demeli bilmem!".

"Yani ben hiç düşünmeden mi yaşıyorum?"

"*Düşünmeden yaşayalım hayatı / Düşünüp kirletmeden* demiş Bedri Rahmi. Ama rastlantıları değerlendirecek kadar düşünmek gerek bence."

"Bunun şerefine de içilebilir."

"İçilebilir de, insan içerek inanmaya başlayamaz."

"Ama *ruhumu deşmeye* kalkıştığın bu anda, biraz cesarete ihtiyacım var. İçki neden yardımcı olmasın?.. Ha, bir soru sana: Seyfi'nin inançları var mı?"

"Neden bana soruyorsun?"

"Kendisine mi sorayım?"

"Kendisi zaten biliyor."

"Haklısın, Seyfi'nin inançları vardır. Hem seninkilerden de güçlüdür onun inançları Müfit. Bana kalırsa öyle. Üstelik sen kuşkularını bilginle alt ediyorsun. Seyfi'nin bu yüzden senin kadar öğrenmeye ihtiyacı yok. Ama benim var. Benim bilgiye, öğrenmeye ihtiyacım var."

"Bravo! Son cümlen dışındakiler için içebiliriz!"

"Hey!" diye bağırdı Seyfi. "Durun bakalım! Anladığıma göre benden söz ediyorsunuz. İzin aldınız mı? Hem, Tanrı aşkına söyleyin, ne zaman şerefsiz içmeye başlayacağız?"

Hep birlikte kahkahalarla güldüler, kadehlerini boşalttılar. Vasfiye Hanım sessizce odasına çekildi.

Temmuz sonunda Müfit, sevgili Akdeniz'ine kavuşmak için Ankara'dan, dostlarından, daha doğrusu Nurten'den ayrıldı. Ne zaman döneceği hakkında kesin bir şey söylememişti.

Müfit'in gitmesi Nurten'i rahatlattı. Onun ayrılmasından az sonra onlar da tatile çıktılar. Ayvalık'ta güzel bir on gün geçirdiler; sık sık tekrarladıkları gibi paraya kıydılar. Çocuksu bir şaka olmuştu bu aralarında. Elli kuruşluk dondurmalarını yalarken bile "İyi ki paraya kıydık!" diyorlardı.

Ankara'ya döndüklerinde evde yalnızdılar. Vasfiye Hanım Zara'ya, hısımlarının yanına gitmişti. Vasfiye Hanım'sız, başbaşa geçirdikleri günlerde de Ayvalık'taki gibi eğlendiler. Ama bu kez tembellik ederek... İş yapmak yasaktı, saate bakmak yasaktı, güneşten yanmış gövdelerinin korkunç güzelliğinin her fırsatta tadına bakmamaları yasaktı. Sosis, salam, yumurta, bol salata, haşlanmış sebzeyle karınlarını doyurdular; bol bol bira içtiler. Esnediler, gerindiler, yayıldılar, uyudular; akıllarına gelen her şeye güldüler. Tembellik üzerine övgüler düzüyorlardı her gün. Bir akşam balkona halı serip üzerine oturdular, yemeklerini öyle yediler. Sırtüstü uzanıp yıldızları seyrettiler. Sonra uzun bir yürüyüş yaptılar.

"Hayatımda hiç bu kadar mutlu olmamıştım!" dedi Nurten.

"Hayatında hiç bu kadar tembel de olmamıştın..." dedi Seyfi.

"İkimiz de..."

"İkimiz de..."

Nurten, içinden "Hayatımda hiç bu kadar..." dedi. Arkasını getiremedi; o kadar yürekli değildi. Ama yüreğinin bir yeri acıyordu.

5

Ekim ayında Seyfi, askerliğini yapmak üzere Tuzla'ya gitti. Nurten birden sessizleşmiş, durgunlaşmış, hatta hırçınlaşmıştı. Vasfiye Hanım, Nurten'deki değişikliğin nedenini anlıyor, gelinine hak veriyordu vermesine, ama genç bir kadının kocasına düşkünlüğünü böyle uluorta sergilemesi akıl alır gibi değildi.

Nurten, ayda bir İstanbul'a gidiyordu. Kadıköy'de orta halli bir otelde kalıyorlardı. Seyfi, sevimliliği sayesinde nöbetçi subayların gönlünü alıyor, sık sık dışarıya çıkabiliyordu. İstanbul, onu büyülemişti. Nurten'in İstanbul'u oldukça iyi tanıdığını bilmezlikten geliyor, üstelik kendisi doğma büyüme İstanbullumuş gibi, bu güzel kente sahip çıkmaya kalkışıyor, bir hafta önce *keşfettiği* bir kahveyi, keyifli bir meyhaneyi, Üsküdar'ın harap, eski evlerle dolu bir sokağını, kimsenin dikkatini çekmeyen bir mahalle camiini, fıstık çamlarını, hatta küçük, terk edilmiş bir mezarlığı, Boğaz'ın *harika* göründüğü sessiz bir tepeyi Nurten'e gösterebilmek için çırpınıyordu.

Seyfi'nin annesine yazdığı mektuplar, uzun, ayrıntılı, eğlenceliydi. Sanki askerlik yapmıyordu da, *Eğlenceler Sirki*'yle dünya gezisine çıkmıştı. En önemsiz ayrıntıları süsleyip püslüyor, bir sürü tuhaf insandan söz ediyor, yeni duyduğu fıkraları bile (tabii açık saçık olanları değil) kendine özgü, hoş, çocuksu anlatımıyla yazmaya üşenmiyordu. Seyfi'nin yazısını pek sökemeyen Vasfiye Hanım, mektupları gelinine okutturuyordu; hem de kaç kez, bir yenisi gelene kadar... Her seferinde ikisi de kahkahalarla gülmekten, ilk okuyuşlarındaki tadı duymaktan geri kalmıyorlardı.

Öte yandan Seyfi, Nurten'e ne yazacağını bilemez gibiydi. Mektupları gittikçe seyrekleşiyor, yavanlaşıyordu. En kötüsü, bir tutukluk vardı halinde. Genellikle şöyle yazıyordu:

"Seni özlüyorum. Evli erkeklerin askerlik yapmamaları gerek. Ya da askerliğini yapmamış erkeklerin evlenmesini engelleyen bir yasa çıkartmalı. Buraya daha sık gelebilseydin keşke... Gene de bir otel odasında bir geceliğine buluşmak, evliliğin yerini tutmuyor. Evli insanların birbirlerinden ayrı kalmalarını yasak etmeli. Kısa yazdığım için kusura

bakma. Kızmıyorsun değil mi? Seni kucaklamak, öpmek, karşılıklı konuşmak dururken mektup yazmak anlamsız geliyor..."

Aralık başında buluştuklarında Nurten, "Neyin var senin?" diye sordu; "İyi değil misin yoksa?"

Birlikte akşam yemeğini yedikten sonra otele dönmüşlerdi. Yemek süresince birbirlerini oyalamak, neşeli görünmek için ellerinden geleni yapmışlardı ama oyun oynar gibiydiler. Dahası, garip bir biçimde yabancıydılar birbirlerine. Nurten, Seyfi'ye açılma isteğini güçlükle yenmişti. Başbaşa kalacakları, herhangi bir kırgınlığı, incitici bir sözü –eğer varsa– önemli bir sorunu bir el tutuşuyla, okşayışla, sevişerek giderebilecekleri ânı beklemişti.

İşte şimdi geceliğini giyip yatağa uzanmış, silahlarından arınmış, yatağın iki başındaki gece lambalarının yumuşak, okşayıcı ışığında (hep öyle ışıkları olan odalar, oteller aradı Nurten) karşısındakine savunmasız olduğunu belirterek, tehlikeli konuyu açıyordu.

"Yoo, iyiyim..." dedi Seyfi ve Nurten'in yanına uzandı. Onun bu kestirme cevapla yatışacağını sandığından, eğilmiş, Nurten'i öpmeye hazırlanıyordu.

"Neden öyle tuhaf mektuplar yazıyorsun bana?" diye sordu Nurten, Seyfi'nin kendisine doğru eğilmiş yüzünü okşarken.

"Senin mektupların... Onlar çok mu normal?"

"Annene yazdıkların..."

"Anneme yazdıklarım... Evet!"

Nurten'in yanağına bir öpücük kondurduktan sonra doğruldu; yastığını karyolanın arkalığına dayadı; ona yaslanarak oturdu.

"Dinle bak! Annemi üzmemek için öyle matrak şeyler yazıyorum sanma sakın. O mektupların hepsini büyük bir içtenlikle yazıyorum. Koğuşta, dinlenme sırasında yazıyorum çünkü... Bir görsen koğuşun halini. Her kafadan bir ses çıkar. Olmadık laflar konuşulur. Küfürün bini bir para... Birbirine gerekli gereksiz, şakacıktan ya da ciddi sataşanlar mı ararsın, önemli siyasal ya da ekonomik sorunları tartışanlar mı? O havayı se-

verim. Zaten koğuş arkadaşlarımın hepsini, tüm takımı ve ötekileri de severim. Bütün zorluğuna, pisliğine, alışamadığımız ve on yıl askerlik yapsak bile alışamayacağımız, insan doğasına aykırı onca şeye karşın, askerliğin kendisini de seviyorum. Zaten herkes, her gün her şeyden yakınır; sanki çok önem veriyormuş gibi, tüfeğinin eskiliğinden bile dem vurur; bununla düşman filan öldürülmez, diye tutturur. Gene de içimizde en züppe, en hanım evlâdı olanlar bile zaman geçince hoşlanır askerlikten. Çünkü böylesi bir dayanışmayı hiçbir yerde bulamaz insan. Yanındakinin hoşuna gitmeyen, sinirine dokunan huyları bulunabilir, ona bile aldırmazsın. Herkesin bir tiki vardır sözgelimi..."

"Ne tiki?"

"Yani elinde olmadan tekrarladığı, üzerine düştüğü birtakım ipe sapa gelmez huyları, hareketleri, kısacası gariplikleri vardır herkesin. Kimi her söylenilene 'Yök yevü!' diye karşılık verir ve bunu iyi bir şaka sanır. Kimi boğazını öyle bir temizler ki, sabah sabah miden döner. Kimi 'Ulan asker oldum, ayaklarım bile kokmadı daha. Ne zaman kokacak bu meretler?' der ve ayağını burnuna doğru uzatır. İlk duyduğunda seni güldüren bu sözleri her akşam duymaya başlayınca, içinden, kalkıp adamı bir güzel pataklamak gelir ama susarsın! Burnuna en çok ayak sokulan sen olsan bile... Ve oğlanı sevmeye devam edersin."

"Demek bütün bunları eğlenceli buluyorsun sen?"

"Evet, çünkü birlikte aynı sıkıntılara göğüs germek, aynı aptalca sevinçleri tatmak, aynı yazgıyı bölüşmek zorunda kalmak şimdiye kadar başımıza gelmemişti. Bundan sonra da kolay kolay gelmez. Güzel bir şey bu... Hele üstlerimize duyduğumuz öfke bizi hepten birbirimize bağlar... İşte ben bu hava içinde anneme yazıyorum."

"Ya bana? Bana da aynı hava içinde yazmıyor musun?"

"Hayır... Sana yazarken tenha bir köşe arıyorum. O zaman da yalnızlığımı duyuyorum. Salt yalnızlığımı değil, başka şeyleri de... Yalnız kalınca düşünmeye başlıyorum; ucu bucağı olmayan şeyler... Sana yakın olmak isterken bir de bakıyorum mutsuzluğumla, umutsuzluğumla baş başa kalıvermişim."

Nurten yattığı yerden doğruldu. Seyfi'nin karşısına bağdaş kurup oturdu.

"Mutsuzluk, umutsuzluk mu dedin?"

"Evet."

Seyfi'ye mutluluk vermek, Nurten'in yaşama nedeniydi sanki. Şimdi tüm çabalarının gereksiz olduğunu, yarattığı varlığın yok olduğunu görüyordu sanki. Öylesine allak bullak olmuştu ki Seyfi, Nurten'in bakışlarından uzaklaşmak gereğini duyarak yerinden kalktı; bir sigara yakarak Nurten'in uzağına, bir koltuğa oturdu (evet, sigara içmeye de başlamıştı!).

"Anlat..." dedi Nurten direterek. "Bilmek istiyorum, ne oldu?"

"Birden hayattan korkmaya başladım."

"Sen mi?"

Seyfi bir süre sustu. Ne diyeceğini bilemiyordu. Nurten'in beklemeye hazır olduğunu görünce yerinden kalktı, pencerenin önünde durdu. Perde çekili olduğundan, sırtını örtüyor; odayla Nurten'in arasına giriyordu. Önünde cevaplaması gereken bir soru yokmuş gibi sakin sakin karşıya, İstanbul yakasının ışıklarına baktı. Galata önlerinden geçen ışıklı vapurları seyretti. "Ne güzel!" diye düşündü. "Bu kadar güzel olan bir şeyden nasıl korkulur?"

Pencerenin önünden ayrıldığında gene koltuğuna oturdu. Sigarası, önünde uzun, düzgün bir kül bırakarak yanmış, sonra sönmüştü; yenisini yaktı. Nurten, eski yerinde, bu kez yüzü odaya dönük bağdaş kurmuş oturmaktaydı.

"Seninle hayatın dışında yaşamışım ben..." dedi Seyfi. "Şirkette çalıştığım aylarda kısa bir süre hayatın sert, acımasız yanlarıyla karşılaşmıştım; daha doğrusu hayat, o acımasız yanlarıyla kendini zorla kabul ettirmişti bana. Belki çok gençtim, belki yargılayacak güçte görmüyordum kendimi de ondan. Amma edebî konuştum değil mi? Neyse, boş ver... Umutsuzluğa düştüğüm sıralarda sana rastladım."

"Ben de seni o gerçek hayatın içinden çekip aldım."

"Başka türlüsü olmazdı ki! Okul hayatı da gerçek hayat sayılmazdı. Öğrenim süresince hayatı soyut bir biçimde yaşadık. Öğrendiklerimizin hepsi havada şeylerdi. Arkadaşlarla, bir sürü

gündelik konuyu ağırbaşlılıkla tartışırdık ama bilgimiz, pratik bilgimiz bile gazetelerden aktarmaydı hiç değilse... Başımız göklerdeydi; ne yapsak, ne etsek yere inemezdik. Sen beni mutsuzluklara karşı korudun. Daha doğrusu mutluluğumu korudun. Şimdi birden o eski bildiğim bayağılıklarla, şirkette gördüklerimle karşılaşınca gerçek dünyanın nasıl bir şey olacağını düşünmeye başladım. Üstelik burada kapatılmışız, kıstırılmışız, boyun eğmek zorunda bırakılmışız. Bu, bir bakıma rahat ettiriyor insanı. Çünkü zaten elimizden bir şey gelmez. Ama hayata atılınca, doğru gitmediğini sandığımız şeyleri değiştirmek isteyeceğiz. Bunun için uğraşacağız. Ya değiştiremezsek? Ben herhangi bir kişiyim. Yeteneklerim, bilgim sınırlı. Benden çok üstün olanların başaramadıklarını ben nasıl başarabilirim ki?"

Nurten'in konuşmak üzere bir hareket yaptığını görünce elini kaldırıp susturdu ve devam etti:

"Akademi'de en çok hukuk derslerini severdim, bilirsin. Hatta neden hukuk öğrenimini seçmedim diye, zaman zaman pişman bile olmuşumdur. O büyük, görkemli, mantıklı düzen başımı döndürmüştür hep. En başta büyük, değişmez ilkeler; sonra Anayasa, Anayasa'ya aykırı olmaması gereken öteki yasalar... Yasalarda yazılı sözcüklerin bile üstünde olan hukukun ruhu... Burda bir astsubayın sözlü buyruğu genel hukuk ilkelerine aykırı olabilir, hiç önemi yok. Diyeceksin ki, askerî düzen başkadır. Ama bana öyle geliyor ki, dışarda da hukuk düzeninden çok, askerî bir düzen var hâlâ. Bizim şirketin pembe merdivenlerini düşün. Bir müdürün yazılı olmayan buyruğuyla, aynı bürokrasi çevresi içindeki insanlar arasındaki eşitlik ortadan kaldırılıveriyor."

Sustu. Nurten'in bir şeyler söylemesini bekledi. Nurten sesini çıkarmayınca o devam eti:

"Aslında söylemek istediğim bunlar değil. Ne söylemek istediğimi ben de bilmiyorum. Ama kızmazsan konuşmamı sürdüreceğim. Annemin mahalle komşuları gibi, şirketteki insanlar gibi kişiler bu askerler... Üstüne üstlük bir de şu şiddet yok mu?"

"Şiddet mi?" diye sordu Nurten uzun süredir ilk kez ağzını açarak. Sözcüğü abartmalı bulmuştu Nurten. Belki Seyfi gibi

yumuşak huylu bir çocukta askerî disiplin böyle bir etki bırakıyordu.

"Nasıl anlatsam sana? Kimi zaman yöneticileri, filmlerde gördüğümüz sömürge yöneticilerinden farksız buluyorum. Hepsi tüm düşgüçlerini, bizi izinsiz bıraktıracak bir bahane bulmak ya da günlerimizi çekilmez kılacak yeni bir eziyet yöntemi keşfetmek için çalıştırıyorlar. Neyse ki, düşgüçleri pek gelişmemiş de umdukları, istedikleri kadar acı veremiyorlar bizlere... Kusura bakma, bunları sana anlatmak istemezdim. Keşke bu akşam sinemaya gitseydik... Tom Jones oynuyor yakınlarda bir sinemada. Bir kez daha görmek ister miydin? Yarın gidelim mi?"

Seyfi, yerinden kalkmış, Nurten'in yanına gelip oturmuştu. Nurten gerçekten sevinmiş görünmeye çalışarak ellerini çırptı.

"Ne iyi olur!" dedi. "Bu filmi çok sevdiğimi bilirsin. Bir kez daha görmek iyi olacak. Desene, yarın adamakıllı eğleneceğiz. Ama o filmi gördükten sonra canım nedense hep tavuk yemek ister. Piliç ızgara yapan bir yer biliyor musun buralarda?"

"Buluruz. Ellerimizle yiyelim, var mısın? Yanında da şarap..."

"Harika!"

Nurten bir gün sonrasının sevincini içlerine sindirmeyi bekledikten sonra dayanamayıp "Sahiden o kadar kötü mü davranıyorlar size?" diye sordu, Seyfi'nin ensesini okşayarak.

"Yok canım!" Sesi inandırıcıydı. Ya da Tom Jones'u ve kızarmış pilici düşlemenin tadını sürdürüyordu hâlâ. "Öyle söylemek istemedim. Aslında subayların hiçbiri kötü insanlar değiller. Haa, bak sana söylemek istediğim bir şey daha var: Kötülük nedir, diye sorup duruyorum kendi kendime. Kimse kötü insan değil. Daha doğrusu Shakespeare'in *III. Richard*'ından, *Lady Macbeth*'inden başka kötü insan yok gibime geliyor yeryüzünde. Öyleyken insanlar nasıl kötülük yapabiliyor? Neyse, şimdi konumuz insanlık değil, askerlik... Askerler de, yani subaylar da askerliğin gereğini yapıyor. Doğru yaptıklarını, görevlerini yerine getirdiklerine inanıyorlar. Düşmanla çarpışmak, gerektiğinde acımasız olmak için yetiştirilmişler. Karşılarında düşman olmayınca ne yapsınlar?

"Sahi... Subayların durumu oldukça güç olmalı." Nurten,

konunun, Seyfi'nin mutsuzluğunun dışına çıkmış olmasından memnundu. Rahatça konuşabiliyordu. "Subayların işlevlerini yerine getirebilmeleri için, ille de bir savaş çıkmalı değil mi? Tabii böyle bir şeyi subayların kendileri bile istemezler."

"Yoo, onlar işlevlerini yerine getiriyorlar aslında. Savaşa hiç gerek yok. Müfit ne derdi, hatırlasana... Çağımızda devletle yönetim, halkla ilişkisini öylesine kopardı ki, kendini iç tehlikelere karşı korumak için güçlü bir orduya muhtaç. İhtilâller çağı geçti artık, hükümet darbeleri dönemi başladı; hükümet darbesi de ordu desteğiyle olur. Bu yüzden sosyalist halk ihtilâli, düşten başka bir şey değildir. Böyle söylerdi Müfit. Bana kalırsa, her zaman olduğu gibi haklı... Ha sahi, Müfit ne yapıyor? Hiç sözünü etmedin."

"Görmüyorum ki Müfit'i."

"Hâlâ görüşmediniz mi? Nasıl olur? Neden aramıyorsunuz birbirinizi?"

"Herhalde işi çok. İşi olmasaydı arardı beni. Belki de canı sıkkındır. Sıkıntılı olunca da canı kimseyi aramak istemiyordur."

"Bana da yazmıyor. Hoş, mektup yazmaktan hoşlanmadığını söylemişti. Acaba neden canı sıkkın dersin?"

"Kimbilir? Belki deniz kıyısında bir hastane bulamamıştır... Subayları anlatıyordun."

"Dedim ya, fena insanlar değiller. Hele bizim takım komutanı şeker gibi bir adam... Öyle olur olmaz zart zurt etmez."

"Zart zurt etmez mi? Bakıyorum yeni bir dil öğrenmeye başlamışsın!"

Nurten, ilk kez içtenlikle uzun uzun güldü.

"Gördüğün gibi beni asıl üzen, burdaki günlerin sıkıcılığı değil. Sıkılmadığımı söylemiştim zaten. Seni özlemesem mutlu olduğumu bile ileri sürebilirim. Üstelik sürüyle insan tanıdım. Öyle değişik, öyle birbirine benzemez insanlar tanıdım ki, onları tanımak bile kazançtır aslında. Tabii değerli, hiç değilse erdemli kişiler oldukları bile söylenemez. Ama önemi yok... Ben, hemen hepsini seviyorum."

"Oysa ben insanlardan kaçarım..." diye düşündü Nurten, bir büyüğü tarafından azarlanmış gibi bozularak. "Üstelik Sey-

fi'nin insanları tanımasını da engelledim, hep bu yüzden... İnsanları, Seyfi gibi sevmeyi beceremediğimden."

Seyfi konuşmasını sürdürüyordu:

"Tabii Akademi'de arkadaşlarım vardı. Ama onları kendim seçiyordum; işime gelenlerle dostluk ediyor, gelmeyenlere arkamı dönüyordum. Yani bana uygun olanları tanımak fırsatını buluyordum. Üstelik okul çevresi içinde, hangi önemli olay olur da, insanların içyüzlerinin açığa çıkmasına yardım eder? Ama askerlik başka... Belki bir gün anlatırım sana. Burada karşılaştığım insanları... Garip, açıklanamaz, nedensiz gibi görünen olayları... İnsanların o olaylar karşısındaki akıl almaz, nedensiz, tutarsız ya da çok dürüst, tutarlı davranışlarını... Büyük bir deneyim bu benim için. Ama şimdilik hepsini kendime saklamak istiyorum. Daha doğrusu kendi kendime sindirmek istiyorum."

Nurten, Seyfi'ye başka soru sorma gereğini duymadı. Onu kendi haline bıraktı. Çok yorgun olduğundan gene yatağa uzandı; kollarını başının altında kavuşturdu, gözlerini kapadı.

"İnsanlardaki şiddet eğilimi, kaba egemenlik tutkusu, bütün bunların korkunç ve ahmakça ve ilkelce açığa vuruluşu, uygarlığın yenemediği, bastıramadığı yabansılık ürkütüyor beni. Sanki hayata, dünyaya güvenim kalmadı."

Nurten, en ufak bir tepki bile göstermemek için kendini tuttu; gözlerini daha sıkı yumdu.

"Bana bir gün sormuştun da üzerinde durmak istememiştim hani... Bilmem hatırlayacak mısın? Yalnız başıma, kendime dayanarak acılara karşı koyup koyamayacağımı sormuştun."

Nurten'in hâlâ sustuğunu görerek devam etti:

"O zamanlar nasılsa hiçbir zaman yalnız kalmayacağımı düşünüyordum. Bu yüzden soruna aldırmamıştım."

"Şimdi?"

"Şimdi hayat karşısındaki korkumu ancak tek başıma yenebileceğimi düşünüyorum. Yani bu, tek başıma benim sorunum oluyor. Bu konuda tek başınayım. Sen benim yaşadıklarımı yaşamadın. Dünyaya, hayata benim duyduğum güvensizliği duymanı isteyemem senden."

Nurten, konuşmalarına biraz şaka havası vermek, hiç değil-

se tek başına olsun aldırmazlığın koruyucu örtüsüne sığınabilmek için, "Tecrübe tektir ve kişiseldir; LASKİ!" diye bağırdı.

"Farkında mısın?" diye sordu Seyfi, Nurten'in yaratmak istediği değişik havaya aldırmayarak. "İlk kez senden ayrı olarak bir şeyler yapmaya kalkışıyorum."

"Büyümeye başlıyorsun!"

"Evet."

Sesinde çaresizlik vardı.

"Büyümek, herkese biraz acı, biraz korku verir."

"Sende de mi öyle olmuştu?"

"Elbette."

"Yazık ki, ben büyümemi tamamlayamadım daha," diye düşündü Nurten. "Kimbilir daha kaç kez bu yüzden acı çekmem gerekecek!"

"Aklıma binlerce soru geliyor..." diye konuşmasını sürdürdü Seyfi." Ama bunları sana sormak istemiyorum. Sorularımı senin cevaplandırmanı istemiyorum... Böyle söyledim diye kızdın mı bana?"

Seyfi, Nurten'in yanına geldi. Yatağa oturdu. Karısını kendine doğru çekti, saçlarını kokladı, boynunu öptü. Öylece birbirlerine sarılmış duruyorlar ve geride bıraktıkları beş yılı bir daha yaşayamayacaklarını biliyorlardı. Öylesine güzel, tatlı, büyümeden geçen yıllardan sonra herhangi bir ortak geleceği, ne olursa olsun, kabullenmeye de hazır değillerdi daha.

"Beni unutsan, kendini yalnızca askerliğe versen, burdaki günlere kaptırsan kendini, galiba daha rahat edeceksin. İstersen bana mektup yazabilmek için çırpınmaktan vazgeç. Tenha köşelere çekilme. Tam bir asker mektubu yaz annene. Aklına ne gelirse anlat; sonra da 'Karım Nurten'e selâm eder, ellerinden sıkarım,' diye ekle."

"Öyle yaparsam, kızmaz mısın bana?"

"Kızmam."

Seyfi, garip pırıltılı gözlerini, istek dolu bakışlarını Nurten'e dikti. Sesi boğuklaşmıştı.

"Yeterince gevezelik ettik" dedi. "Bak, gözkapakların düşmeye başladı. Bir aydır bu geceyi bekliyorum... Yatağa yatar yatmaz kollarımda uyumanı istemem doğrusu. Hadi yatalım

artık... Ama önce odayı havalandırayım. Ben duman bulutları içinde uyumaya alışkınım. Ama sen bir tek sigaranın dumanına bile dayanamazsın."

Nedense eskisi gibi olmadı. Seyfi, farkına varmadan, istemeden olgun bir erkek gibi davranmaya çalışıyordu... Doğallığını yitirdiğinden tutuktu. Tutukluğunu, fazla istekli görünerek yok etmeye çalıştıysa da beceremedi. Yabancı bir kadınla ilk kez yalnız kalan bir erkek gibiydi. Ama kendisi bütün bunların farkında değildi. Çünkü Nurten'in davranışlarında bir değişiklik yoktu. Duyduğu acıya, düşkırıklığına karşın, Seyfi'ye bir şey belli etmemeyi başarmıştı.

Ertesi gece Nurten, trende düşünüyordu: Seyfi gene bir değişikliğe doğru yol alıyor, hem de dolu dizgin... Askerliği de benimsedi işte. Gelişiyor, büyüyor, hayatın ona sunduğu her şeyi ilgiyle, merak duyarak, şaşarak kabulleniyor. Şiddetten, ilkellikten ürküyor. Şimdilik... İlerde onu da yerine koymayı bilecektir. Ya da karşı koymanın yollarını öğrenecektir... Ben nerdeyim, bilemiyorum. Görevini bitirmiş bir insan gibiyim. Sanki Seyfi bir daha bana dönmeyecek. Bir okulu bitirmek kıvanç, gurur verir insana, biraz da hüzün... Ama insan bir daha eski okulunu aramaz; Seyfi'nin bitirdiği bir okulum ben. Geri dönmeyecek. Giden öğrenciler, eski okullarını aramazlar. Ama geride kalan öğretmenler, eski öğrencilerini ararlar, beklerler...

Tanrım, ne kadar da yalnızım!

GİDENLER

1

Nurten, İstanbul'a döndükten sonra kendini tam anlamıyla boşlukta buldu. İyice yerleştiğini sandığı küçük evrende değildi artık. Beş yıldır kıyısını, köşesini araştırıp tanıdığı, oraya bir çiçek, şuraya düzgün bir yastık koyduğu, yerleşip oturduğu ya da öyle sandığı küçük evrenini tanıyamıyordu. Duyduğu yabancılıktan kurtulmak da istiyordu aslında; görüş uzaklığının ötesinde, aklıyla kavrayamadığı, duyularıyla bir iletişim kuramadığı, gene de bir senfoninin bir bölümünün, bir sonatın küçük bir cümleciğinin sezdirdiği dünyaya hepten yerleşmeye cesaret edemese bile (bu cesareti hiçbir zaman bulamamıştı zaten; gerçek dünya onun ulaşamadığı ama özlemini çektiği ve bir gün varacağını umduğu; nitelikleri, güzellikleri, yücelikleri –kötülüğü, kısırlıkları, acıları da– farklı bambaşka bir yerdi) şöyle bir yaklaşmak isteğiyle doluydu. Şöyle bir yaklaşmanın yetmeyeceğini, isteğinin az sonra yaşamına eşlik edecek zorlu ve sürekli bir tutkuya dönüşeceğini bilemezdi. O gizli yeri görür gibi olmuştu ayrıca... Bedenini kıskıvrak yakalayan ve hemen sızıya dönüşen tatla birlikte, ruhunun Seyfi'yle evlilikleri süresince yatıştıramadığı, dindiremediği özlemini birden ve tüm yoğunluğuyla duymaya başlamıştı.

O cumartesi evde sıkılmış, dolaşmak için Kızılay'a inmişti. "Belki sinemaya giderim..." demişti Vasfiye Hanım'a; kaynanasının evli bir kadının cumartesi günü tek başına sinemaya gitmesini hoş karşılamayacağını bildiği halde.

Havada kar kokusu vardı.

Nurten, uzun süre seyrettiği bir çiçekçi vitrininin önünden ayrılırken (canı bir tek çiçek bile almak istememişti) Müfit'le karşılaştı.

Öylece durdular; karşı karşıya oluşlarının rastgeleliğini kurtarıcı sözlerle geçiştirmeye kalkışmadan, rastlantının tadını sindirerek, belki de yazgısal olarak nitelendirebilecekleri karşılaşmalarına duydukları saygıyla sustular önce. Birbirlerini, bakışlarıyla okşamaktan çekinmediler. Dudaklarının kıvrımını az çok değiştiren gülümsemeleri bile yeterince ele veriyordu duygularını.

"Tam beş ay geçti aradan..." dedi Müfit açıklayıcı olmaya kalkışmadan.

"Evet... Beş ay..."

Birbirlerini o kadar çok düşünmüşler, o kadar çok istemişlerdi ki; sanki acılar, sevinçler, düşkırıklıkları ve umutlarla yüklü ortak bir yaşantı vardı geçmişlerinde; üstelik zaten kesin bir karara varmadan ayrılmak zorunda kalmışlardı. Şimdi de hiç beklemedikleri bu karşılaşma şaşkına döndürmüştü ikisini de. Bildikleri tek şey vardı: Acılarına karşın, geçmişteki o yaşantı diliminin her ânını tatmaya, yeniden yaşamaya hazırdılar. Ne var ki, duydukları istek öylesine güçlü, öylesine yoğundu ki, yüreklerindeki bu ağır yükle kıpırdanmaları, herhangi bir söz söylemeleri bile olanaksızdı.

Bir an –belki de soğuktan– Nurten'in gözleri buğulandı. Müfit'i göremedi; korkuyla, yardım istercesine ellerini uzattı. Müfit, kendisine doğru bir yardım çağrısı gibi uzanan elleri tuttu, avuçlarında birleştirdi.

"Üşümüşsün..." dedi, "Gel." Sağ kolunu Nurten'in omzuna attı. Birlikte yürüdüler. "Bize götüreyim seni."

Sesini çıkarmadan baktı Nurten, bir şey söylemedi. Müfit uygun görüyorsa, öyle istiyorsa...

Takside pek konuşmadılar. Müfit, Nurten'in sol elini tutup dizinin üzerine koymadan önce, "İzin var mı?" diye sordu.

Aradan beş dakika geçince, "Artık gittiğini sanmıştım" dedi Nurten de.

"Gitmedim. Akdeniz kıyısında bir hastane bulamadım daha. Şimdilik asistanlığı sürdürüyorum."

"Vaz mı geçtin gitmekten?"

"Hayır. Yalnızca bekliyorum. Sıkılmadan bekliyorum ama. Bir gün sana rastlayacağımı ya da beni arayacağını umduğumdan beklemek zor olmuyordu."

Merdivenlerden çıkarlarken, "Ben arkadaşlarımı odamda ağırlarım hep" diye açıkladı Müfit. "Evdekiler alışkındırlar buna. Odama girip çıkanları merak etmezler. Zaten odam, girişin hemen yanında. Bu yüzden tedirgin olmana gerek yok."

Müfit'in odasına girdiler. Müfit, Nurten'in paltosunu alırken, "Yatağımın üzerine otur," dedi. "Öyle istiyorum." Kendisi ayakta, pencerenin önünde duruyordu.

"Eee?" diye sordu.

"Hiiç..."

"Neden susuyorsun? Neden önüne bakıyorsun? Gülsene hadi gene, yazın olduğu gibi... *Yüzüme bön bön baksana... Saçma sapan konuşsana...* Her şeyle, herkesle alay etsene... Bütün o bir ay boyunca iyi oyaladın beni... Kendin de iyi eğlendin."

Nurten yerinden kalktı. Müfit'e doğru yürüdü. Sonra bedenini, kuru bir yaprakmışçasına, hiç ağırlığı yokmuşçasına Müfit'in kollarına bıraktı. Bağışlanmaz bir suç işlemişti sanki ve ufacık bir hoşgörü umudu uğruna hıçkıra hıçkıra ağlıyordu şimdi.

Müfit'in okşamaları, kollarının yumuşak çemberi bir süre için yatıştırdı onu... Yalnız bir süre için. Sonra Müfit onu avutmaktan vazgeçti. Çünkü ikisi de az önce karşılaştıklarında yaşadıklarını sandıkları şeyi, acılar, tutkular, umutsuzluklarla dolu geçmişi yeniden yaşamak, erkekle kadın arasındaki tüm duyarlığı sonuna kadar tatmak istiyorlardı. Ne var ki, Müfit, Nurten'i dudaklarından öptüğünde, Nurten onu iterek kollarından kurtuldu. Yanına bir daha yaklaşmasını istemiyormuş gibi elleriyle kendini koruyarak, "Hayır!" dedi; "Hayır yapma, ne olur! Kimse beni böylesine sevmedi. Korkuyorum!"

Müfit, koyduğu engellere aldırmadan, omuzlarından sımsıkı tuttu ve öptü Nurten'i. Bu kez Nurten karşı koymadı; kendini Müfit'in okşayışlarına, çılgın titreyişlerine bıraktı.

Gene de kendilerini tuttular. Çekindiklerinden değil, duygularının o andaki yoğunluğunu bile ancak kaldırabileceklerini bildiklerinden... Rastlantılara güvenmenin, düşkırıklıklarına yol açmayacağına inandıklarından...

"Sana küçük bir yalan söyledim" dedi Müfit; "Evde kimse yok aslında. Bunu daha önce de biliyordum. Kızdın mı bana?"

"Hayır. Rahatladım. Başkalarının evde olduğunu bilmek hoşuma gitmezdi."

Yan yana, Müfit'in yatağında oturuyorlardı.

"Demek sessizce, sana haber bile vermeden defolup gittiğimi sandın?"

"Sessizce çekip gittiğini sandım..." diye düzeltti Nurten. "Belki de gizlice, öyle olması için dua ediyordum."

"Neden?"

"Öylesi işime gelecekti. Kolaylık olacaktı."

"Kolaylık mı? Ne biçim söz bu? Sana hiç yakışmıyor. Sen zorluklardan korkmazsın. Öyle olman gerekir."

"Senden korkuyordum."

"Benden mi? Neden?"

Nurten cevap vermedi. Başını önüne eğdi. Aslında Müfit'in omzuna yaslanmak isterdi ama buna bile cesareti yoktu.

"Seni öptüğüm zaman da korktun. Böyle bir şeyden mi korkuyordun?"

"Evet."

"Yani seni sevmemden korkuyordun... Aşktan?"

"Evet."

"Öyleyse şimdiye kadar kimse seni sevmedi, ha?"

"Galiba."

"Sen de kimseyi sevmedin."

"Bilmiyorum. Daha doğrusu belki de aşk nedir, bilmiyorum."

"Neden onu tatmak istemedin? Böyle bir duygudan kaçılır mı hiç?"

"Söyledim ya, işlerin karışmasını istemiyordum, acı çekmek istemiyordum."

"Şimdi işler karışacak ama..."

"Artık aldırmıyorum."

"Neden?"

"Çünkü seni seviyorum. Senin sevgini istiyorum. Seni istiyorum."

Son'lar bitmişti artık. İlk kez bir şey gerçekten başlıyordu; geleceğin belirsiz, belki de umutsuz görünümüne karşın Nurten,

başlangıcın bütün coşkusunu, görkemini, yüceliğini duyuyordu. Ayrıca bütün bunların ötesinde, bir erkeğe gerçekten her şeyiyle teslim olabilmenin rahatlığını, doyumunu, bir kadını kendi gözünde gerçekten yücelten iki duygudan birini (ötekini daha sonra ana olduğunda tadacaktı kuşkusuz) alabildiğine yaşıyordu. Sonlar bitmişti işte. Her doğan gün yeni bir başlangıç olacaktı. Bunu kesinlikle biliyordu.

Her şey çok yalındı; kolaylıkla kavranacak kadar açık seçik... Düşlere yer vermeyecek kadar. Müfit'in dünyasında düşlere, fantezilere yer yoktu. Gerçekler, bütün görkemiyle (sarp bir dağın görkemi... çıplak, sert, kesin) düşlerin yerini alıyordu.

Nurten, ilk kez kadınlığının, cinsel yönünün büyük bir güç olduğunu algılıyordu. Bu gücü kullanmak, bilinmeyen güzelliklere, geleceğin coşkulu, sisli sessizliğine karşı duyduğu özlemi ya da korkuyu yok ediyordu. Şahlanan, sonsuza değin büyüyen bu güç, onu hep diri, sevinçli kılacaktı. Yıllardır kafasını, ruhunu tanımaya çalışmış, onların ihtiyaçlarını gidermeyi düşünmüştü. Şimdi bedenini tanıyordu. Bedeni, bedeninde keşfettiği yalın ve doğal güç, ona zevk veriyor, bedeninin gereksinimlerini karşılamaktan, onun doyumsuzluğuyla baş edememekten nerdeyse gurur duyuyordu.

2

"Ne düşünüyorsun?"

Vasfiye Hanım, kardeşinin oğlunun düğünü için memleketine gitmişti. Müfit bu yüzden rahatça Nurten'e gidip gelebiliyordu. Tabii, komşular vardı; her an, en küçük bir kıpırtıyı, sesi duyup kendilerince değerlendirmeye hazır komşular... Nurten, gerekli önlemleri alıyor, aldığını sanıyor, bununla yetiniyordu.

"Ne düşünüyorsun?"

Müfit, Nurten'in çıplak omuzlarını kavramış (hem de sımsıkı; ne kadar sevecen olmaya çalışırsa çalışsın, Nurten'in canını acıtırdı hep. Sanki dikkatsizlikten doğmuş gibi görünen hoyratlığı, içtenliği, coşkusuyla birleşince... Ee, peki ne oluyordu o zaman?) diretken bakışlarını yüzüne dikmiş soruyordu.

"Bilmiyorum" dedi Nurten.

"Bilmiyor musun? Nasıl olur? Neden başından savıyorsun beni? Düşünüyorsun işte... Sık sık böyle yapıyorsun. Zaman zaman, seni, gözlerin bir yere dikili olarak yakalayıveriyorum... O zaman benden çok uzaklarda oluyorsun."

"Ben mi?"

Vakit kazanmak için, hiçbir şey söylememek üzere, belki de korkuyla sorulmuş bir soruydu bu. Çünkü Müfit'le az konuşurdu zaten; onunla konuşmamayı yeğlerdi daha çok. Hem konuşmalarına gerek yoktu ki. Elleri, gözleri, bedenleri konuşmuyor muydu yeterince?

"Ne düşünüyorsun, söyle," diye üsteledi gene Müfit. "Kendini hiç anlatmıyorsun bana."

"Sen de... Sen de kendini anlatmıyorsun bana. Seni öyle az tanıyorum ki. Belki de bunu düşünüyordum."

"Neyi?"

"Senin kim olduğunu."

"Bilmen gerekli mi?"

"Yoo, sanmıyorum. Yani o kadar gerekli değil. Senin *neyim* olduğun önemli."

"Neyinim ben senin?"

Nurten, yüzünü sevdiği adamın göğsüne gömdü ama Müfit bununla yetinmeyecekti. Canı isterse güçlü olmayı bilirdi o. Nurten'in çenesini tutup başını göğsünden uzaklaştırdı. Bakışları, gözlerini araştırıyordu. Öyle ki, Nurten ne kadar isterse istesin, başını bir daha o çok sevdiği, sığınmak istediği göğse yaslayamadı.

"Bırak beni..." diye yalvardı yalnızca. "Bırak!"

Gözlerine yaşlar dolunca, Müfit dayanamayıp onu kollarıyla sardı. Kendine sığınmak isteyen o sevgili yüzü bağrına bastırdı. Aslında herhangi bir yanıttan ürküyor olmalıydı.

Daha sonra omuzlarından tutup, parmaklarının, –sonuna kadar, gidebildiği kadar derinlere varmak isteyen– kararlı, güçlü kıskacını gevşetmeden eğildi; Nurten'i dudaklarından öptü. Uzun uzun öptü. Uzun zamandan beri ilk kez buluşmuşlar gibi, uzun süre birbirlerini göremeyeceklermiş gibi... Nurten, artık yalnızca Müfit'in varlığının bir parçası olduğunu, Müfit'in dı-

şında, Müfit yokken kendisini bir yabancı gibi gördüğünü, bunca yıldır üzerine titrediği kişiliğiyle, varlığıyla tek başına kalınca yabancılık duyduğunu bir kez daha anladı.

Daha çok kendi kendisi olabilmek için Müfit'e sokuldu.

Gene de bir gün konuştu Müfit. Nurten'i kucağından indirmiş, usulca halının üzerine bırakmış, kendisi de karşıdaki koltuğa oturmuştu. Işığı yakmamışlardı. Sokaktan vuran ışıksa, bu kadar uzaklıktan birbirlerinin yüzlerini seçmeye yetmiyordu.

"Seyfi'yi kendi kendine bırakmanın zamanı geldi artık..." dedi. O güne değin Seyfi'den hiç söz etmemişlerdi.

"Nasıl yani?" Sesinde şaşkınlık, acı, biraz da korku vardı. Seyfi'den konuşmak istemiyordu; Seyfi'yi düşünmeyi bile yasaklamıştı kendine.

"Ona bir üniversite öğrenimi sağladın..." diye konuşmasını sürdürdü Müfit, bilimsel bir konuyu açıklar gibi tarafsız bir rahatlık içinde; "Üstelik onu kendi başına eğittin, taşralılığını unutturdun. Yabancı dil öğrenmesi gerektiğini bile sen söyledin. Artık kendine güvenen, yürekli, görgülü biri olarak hayata atılacak. Yaşıtlarının çoğundan daha donanımlı olarak. Ama zorluklar sonra başlayacak. Bundan sonra hangi işe girişirse girişsin, kendi kendine karar vermek, yalnızca kendi uygun bulduklarını yapmak zorundadır. Yoksa başarılı olamaz. Oysa evli olduğunuz sürece onu sen yöneteceksin. Bu, senin egemenlik isteğinden kaynaklanmasa bile, hep öyle alışılageldiği için –sen bundan sonra başka türlü davranmayı bilerek, isteyerek denesen bile– o, sana sormak, senin isteğin doğrultusunda karar vermek alışkanlığını sürdürmeye devam edecektir. Hiç değilse, 'Acaba Nurten ne der, Nurten olsaydı ne yapardı?' sorularını cevaplamadan herhangi bir girişimde bulunamayacaktır. Gençlik coşkusu, Seyfi'yi bir süre ileri götürecek, sonunda tökezlemeye başlayacak, karar verme yeteneğinden yoksun bir adam olacak. O zaman da sen onu istemeyeceksin..."

Kısa bir süre için sustu. Sonra Nurten'in karaltısına dönerek, "Haksız mıyım?" diye sordu.

İşte böyle kararlı ve kesin konuşurdu hep. Hayat ve insanlar karşısında, kimselere sezdirmek istemediği bir güvensizliği mi vardı yoksa? Ya da farkında olmadığı ama belli belirsiz hissettiği

bir eksikliği? Onları örtmek için mi bu kadar kesin konuşuyordu? Kendini, kendisine kabul ettirebilmek için... Ses tonundaki sürekli değişmeler, sözcüklerin anlamlarını vurgulayan inişler, çıkışlar konuşmasına renk, ayrı bir tat katıyordu. Gene de korkutuyordu Nurten'i. Kararlarındaki kesinliğe karşın, sözcüklere, kurduğu cümlelere daha çok yumuşak eğimler, hoş kavisler çizen bu ses değişimleri, karakterindeki sertliği ya da herhangi bir aşırılığı gizlemek için olamaz mıydı?

Karşılıklı konuşurlarken Nurten, aralarındaki o güven verici yakınlığı duyamıyordu. Beş-on adım ötede durduğu zaman Müfit, Nurten'in üstünlüğüne boyun eğdiği gerçek kişiliğini asla ele vermeyen, bu yüzden hep saygın bir yabancı olarak kalan uzak bir insandı. Hiç değişmiyordu. İnsanı hiç şaşırtmıyordu. Öte yandan tutarlılığını sağlamak için sanki gizli bir çaba harcıyordu.

Tasarımlarını, güncel bir olay üzerindeki düşüncelerini anlatıyordu. Kimi zaman da, rahatlamak isteğiyle, Nurten'in giyimiyle ilgileniyor; renklerden, kesimlerden, modadan, başka kadınların giyimlerinden söz ediyor, ızgara köfteyle kuru köftenin yapılışlarındaki farkı merak edip soruyor, bu önemsiz konularda Amerikan romanıyla İngiliz romanı arasındaki ayrıma değinirken ya da sempatik ve parasempatik sistem üzerinde bilgi verirkenki tavrıyla konuşuyordu.

Etkileyici, buyurgan sesi, sorduğu soru Nurten'i sarstı. Cevap vermeden yerinden kalkıp odasına gitti, saçlarını düzeltti, nedenini bilmeden üzerine bir yelek giydi.

Müfit, Nurten'in yalnız kalmak istediğini anladığından bir süre için beklemeye razı oldu. Tül perdenin arkasından loş sokağı seyretti.

"Biliyor musun?" dedi Müfit salatalık turşusunu ısırırken; "Gençlik güzel şey! Seyfi'de en çok sevdiğim şey, gençliğidir. Bitmez tükenmez bir gençliği var onun. Daha doğrusu gençlik onda gelip geçici bir çağ değil, bir karakter özelliği... Öte yanda gençliğiyle bağdaşmayan bir yanı var: Hayata saygı duymayı çoktan öğrenmiş."

"Durup dururken gençliği övmek nerden aklına geldi? Yaşlanıyor musun yoksa?"

"Ben ihtiyar doğmuşum. Çocuk olmama, genç olmama izin verilmedi hiç. Ya da ben kendime yasaklamıştım gençliği... Bir an önce büyümek, büyük işler yapmak istedim. Büyük iş ne demekse?.. Ama sana rastlayınca gençliğimi duydum. Gençliğimi sevdim."

Nurten, halının üzerine boylu boyunca uzanıp Müfit'in ellerini tuttu, yanaklarını, Müfit'in avuçlarına bastırdı.

"Gençlikle yaşlılık arasında o kadar büyük bir ayrım mı var? Gençliğinle neden bu kadar göneniyorsun?"

"Gençliğimle gönenmiyorum. Çünkü genç değilim. Ama şimdi içimde bir gençlik duyuyorum; sevdiğim o."

Nurten'in başını dizine koydu, saçlarını okşayarak konuştu: "Hayatın eşiğinde olmak, bunu duymak ne güzel! Yeni bir şeye başlamanın eşiğinde olmak... Benim kaderci olduğumu biliyor muydun?"

"Hayır!" Şaşırmıştı Nurten.

"Tüm hayat söz konusu olduğunda korkunç kaderciyimdir. Çünkü hayatının bir yazgı olduğuna inandıktan sonra büyük, şaşırtıcı, serüven dolu, korkunç bir uğraş bekler seni: Yazgını keşfetmek; yazgını keşfe çıkmaktan yılmamak... Yüreksizler ya da sıradan insanlar ürkerler bundan. Benim kendimi beğenmişliğimin sırrı budur işte. Ben yazgımdan korkup çevreme duvarlar örmem. Ne olursa olsun, onu keşfetmekten gurur duyarım. Çünkü o *benimdir."*

Sustu. Nurten'in bir şeyler söylemesini bekliyor olmalıydı. Nurten, sesini çıkarmayınca konuşmasını sürdürdü:

"Sen de o serüveninin içindesin. Yazgımsın benim."

"Zor bir yazgı olmalıyım."

"Evet."

Soğuk bir rüzgâr esmiş gibi ürperdi ikisi de. Konuşmak üzere ağızlarını açmışken sustular.

"Sana bir yumurta soyayım..." dedi Müfit konuyu değiştirmek için belki de.

"Ben soyarım."

"Hayır, ben soyacağım. Becerebildiğim tek ev işi budur: Biçimini hiç bozmadan yumurta soymak..."

"Az becerikli değilsin hani. Benim soyduklarım yamru yumru olur hep."

"Sabırlı olmak gerek."

"Tıpkı yazgını keşfe çıkarken olduğu gibi mi?"

"Pek denemez. O zaman hırslı ve coşkulu olurum; yumurta soyarken kuzu gibiyimdir."

"İlerde seni kızdıracak olursam, eline hemen bir lop yumurta tutuşturururum."

"Sonra?"

"Sonra yumuşamak zorunda kalırsın. Beni ürkütemezsin."

"Al bakalım yumurtanı, afiyetle ye!"

Nurten, dikkatini kendisine sevgiyle sunulmuş olan yumurtaya verip tadını duya duya yemeye çalıştı. Gene de daha yarısını bitirmeden kendi kendine konuşur gibi, "Keşfedilecek koca bir dünya olacak önünde..." dedi.

Karşısındaki adama imreniyordu. Hatta kıskanıyordu onu; yalnız kendisine özgü ayrıcalıklarından ötürü; bu ayrıcalıkların bilincinde olup onları gereğince değerlendirebildiği için. Bu dünyayı, onunla birlikte keşfetmeye hakkı olmadığı konusundaki inancında düpedüz yanıldığını kendisine duyursunlar istiyordu. Ama Müfit, sevdiği kadını onaylamakla yetindi. "Evet" dedi yalnızca.

"Sonra insanlar... Çevre... Tüm dünya."

Onu desteklemesi gerekli miydi? Yürekten olur muydu desteklemesi? Şimdi bir başkası durumundaki Müfit'in kendi geleceğinin ufuklarını genişletmesi.

"Evet!" dedi Müfit gene, oldukça coşkulu. "Tarih öğrenip dünyayı, geçmişi keşfetmek de korkunç ilginç ve şaşırtıcı olmalı."

"Nasıl?"

İşte öyle, soru sorması gerektiğine inandığı için konuşmuştu Nurten. Yoksa hiçbir yanı kendisinin olmayan bütün bu tasarımları merak bile etmiyordu. Üstelik içi acıyordu. Tanrım, bu erkekler... Nasıl da kendileri için yaşıyorlar! Oysa biz onlar için yaşamak uğruna nelerimizi vermiyoruz?

"Küçük Asya'dan söz ediyordum."

"Küçük Asya mı, neden? Neden sen de herkes gibi Türkiye ya da Anadolu demiyorsun?"

"Çünkü tarihsel bir addır Küçük Asya. Yaşadığımız topraklara en uygun düşen addır. Biz de tarihin, bu kara parçası üze-

rinde yaşayan çocuklarıyız. Bir Alman generali –hani şu Birinci Dünya Savaşı'nda işimize burnunu sokanlardan biri– Anadolu için 'anakara' deyimini kullanmış; 'ülke' değil, 'anakara'! İşte bu anakara, tarihi, yerli halkı, göçebe kavimleri, türlü uygarlıklarıyla yazgımız bizim. Küçük Asya'yı, Küçük Asyalılar'ı iyi tanımak zorundayız. Tarih bilgimizi yeni baştan gözden geçirip yeni kitaplar okuyarak, bu bilgileri yeni baştan değerlendirerek... Şu an içinde bulunduğumuz durumu da..."

"Hep böyle düşünerek mi yaşayacaksın? Tatsız olmaz mı?"

"Başka seçeneğim yok ki... İnsan şu ya da bu biçimde bir yol bulmak zorundadır; yaşamak için, dayanmak için, avunmak için..."

Ben bir seçenek olmayacağım demek ki, diye düşündü Nurten. Ama suçlayamayacak, sitem bile edemeyecek kadar çok seviyordu karşısındaki adamı; şimdi kendisine bir yabancı gibi duran adamı. Derin bir acı duydu yalnızca. Gözlerinin yaşlarla dolmasını önlemek için bir süre bekledi. Ve, "Ya aşk?" diye sordu, utandığı için fısıldayarak.

Müfit dalgındı. Daha doğrusu deminki coşkusunun etkisindeydi hâlâ. Nurten'in ne sormak istediğini anlayamamıştı.

"Aşk mı?" diye sordu o da.

"Evet. Aşk... avutmaz mı?" Sesini daha da alçaltmıştı, titrediği belli olmasın diye.

"Avutmak mı? Neden söz ediyorsun sen Tanrı aşkına? Bir avuntu olabilir mi hiç aşk? Seni avunmak için mi seviyorum ben? Ya sen?"

"Beni bırak. Beni sevmen nedir, onu söyle!"

"Bilmem. Bilmiyorum. Sevmek, ölümü yok eden bir şey... Bunu anladım. Sevmek ölümlülüğü ortadan kaldırıyor."

Artık düşüncelerini bir yana bırakmıştı. Koltuğunda oturup bilgiççe sözler söyleyen, tek başına kalmış bir adam değildi. Karşısındaki kadını seviyor, istiyordu. Sanki elinden kaçacakmış gibi sarıldı Nurten'e.

Vasfiye Hanım, üç hafta sonra döndü. Dönüşünü gelininin evde olduğu bir güne, cumartesiye rastlattığından uzun uzun ko-

nuşma fırsatı buldular. Daha doğrusu Vasfiye Hanım konuştu, Nurten dinlemek zorunda kaldı. Vasfiye Hanım, memleketteyken Seyfi' den gelen mektupları ona ikişer kez okuttu. Hısımlar, düğün, taşra dedikoduları bittikten sonra Seyfi'den konuşmak daha da zor geldi Nurten'e.

"Oğlan gözümde tütüyor..." diyordu Vasfiye Hanım. "Orda, neyse oyalandım ama bu ev onsuz içime sinmiyor. Bir gelse... Ne zaman gelir demiştin?"

"Belki bayramda... İzin verirlerse..."

"İnşallah!"

Daha sonra uzun uzun süzdü gelinini.

"Zayıflamışsın..." dedi. "Zaten ne kadarcık canın vardı ki... Ben yokken yemek pişirmeye üşendin besbelli. Olmaz ki ama... Neyse, döndüm ya artık, beslerim seni. Seyfi'ye gitmemene de aklım ermedi. Hani onsuz yapamıyordun?"

"Kış ortası gidip gelmek zor oluyordu da... Hem çok para gidiyor. Seyfi'yle konuşmuştuk, biraz para biriktirelim, demiştik."

"Doğru. Harcanan parayı da düşünmek gerek. Benim gidişim de aza patlamadı hani. Armağanlar filan derken... Ama benim de ihtiyacım vardı doğrusu. Memleketimi özlemişim. Hısımlarım, tanışlarım... Hasret giderdik. Bu da hakkım tabii."

Nurten o gece uyuyamadı. Vasfiye Hanım'ın gelişi, ona düşünmesi, hep göz önünde bulundurması gereken bazı şeylerin varlığını hatırlatmıştı. Ama Nurten, o şeyleri göz önünde bulundurmak değil, unutmak istiyordu. Bu yüzden hiç de yakışık almayacağını bildiği halde, pazar sabahı onbirde bir arkadaşına sözü olduğunu söyleyip evden çıktı. İlk rastladığı telefonlu dükkândan Müfit'e telefon etti.

"Öğle yemeğini benimle yer misin?" diye sordu. "İyi bir lokantaya gidelim. Şarap içelim."

"Böyle bir şeyi istediğinden emin misin?" diye sordu Müfit şaşarak. Çünkü Nurten'in, herkesin içinde birlikte görünmekten kaçındığını biliyordu.

"Evet, istiyorum. Sonra da birlikte yürürüz."

"Kavaklıdere Restoran iyi mi?"

"İyi."

"Orda mı buluşuruz?"
"Kızılay'da, durakta buluşsak..."
"Olur."

"Meğer ne korkunç şeymiş!" dedi Nurten, bir bardak kırmızı şarabı patates kızartması yiyerek içerken. "Neden hiç farkına varmadım şimdiye kadar? Bu kadınla yaşamak, tek sözcükle olanaksız. İyi ama neden insanlar... Yani neden beni hiç sevmiyor? Hoş, şimdi anladım ya, ben de onu sevmiyormuşum."

"Dur bakalım..." dedi Müfit, Nurten'in hiçbir zaman kendi sıkıntılarından söz etmediğini bildiğinden; "Yavaş ol biraz. Ne oldu? Vasfiye Hanım kötü bir söz mü söyledi sana?"

"Yoo, hayır. Kötü bir şey söylemedi. Ama birden onu hiç sevmediğimi anladım."

"Sevmek zorunda da değilsin. Ama neden korktun öyle?"

"Korkmuş gibi bir halim mi var?"

"Bak ellerine, nasıl titriyor!"

Nurten, Müfit'in yeniden doldurduğu kadehi yarıladı. Yanakları kızarmıştı.

"Hiç önemi yok..." dedi gülümseyerek. "Şimdi burdayım ya!" Etinden bir lokma aldı. Çiğneyip yuttuktan sonra, "Bugün için birine sözün var mıydı?" diye sordu.

"Olsa bile ne çıkar? Sen ne yapmak istiyorsan, onu söyle."

"Çıkıp dolaşalım, yürüyelim. Hava öyle güzel ki!"

Müfit, "Ya kaynanan?" diye sormaktan vazgeçti. "Gerçekten hava çok güzel," dedi yalnızca. "Çankaya'ya doğru yürürüz. Ne dersin?"

"İyi."

El ele çıkıyorlardı Çankaya yokuşunu. Nurten, Müfit'in elini kendi isteğiyle tutmuştu. Tanıdığı, tanımadığı yüzlerce insanın (aslında hiç de yüzlerce değillerdi ya... soğuk kış gününde, güneşli de olsa, sokaklara dökülenler fazla değildi) kendilerini böylece iki sevgili gibi görmelerine aldırmıyor, daha doğrusu öyle görünmekten mutluluk duyuyordu. Hatta yürürken giderek başını kaldırıyor, omuzlarını dikleştiriyordu. Olağanüstü bir erkek vardı yanında. Yakışıklı, akıllı, kimselere benzemeyen

bir erkek. Önce yanındaki erkekten ötürü kendi adına gurur duydu. Sonra da alışılmış kadınların hiçbirine benzemeyen bir kadın oluşunun bilincine varınca... Öyle ya, hangi kadın... Nurten'in yaptıklarını yapma yürekliliğini gösterebilmiştir? Hayır, bu da o kadar önemli değil. O yalnızca bir kadın değil miydi ki? Yanındaki erkeğin, o olağanüstü insanın başını döndürmeyi başarmış bir kadın olmak ne anlama gelir? Belki istediğini bilen bir kadın olmak gibi bir şey... mi? Neydi istediği? Hep Müfit'le birlikte olmak... Doğru. O da hep Müfit'in yanında kalacaktı. Hep böyle birlikte olacaklar, birlikte yürüyeceklerdi. Kimse onu Müfit'in yanından çekip alamazdı. Kimse bu kadar güçlü değildi. Olamazdı da.

Yokuşu çıkıp düzlüğe gelmişlerdi. Önlerinde Ankara, bu güneşli güne karşın, hafif bir sisle örtülü uzanıyordu.

"Ne yapalım istersin?" diye sordu Müfit.

"Ben mi?"

"Evet, sen!" Kahkahalarla gülüyordu. "Bugün öyle bir halin var ki –nasıl desem– buyurgan, tepeden bakan, imparatoriçe edalı... Evet, yalnız senin istediklerin olacak bugün! Öyle görünüyor."

"Şu parkta otursak..."

"Emret!"

Mazıların arasındaki çakıl taşlı yoldan yürüyüp bir sıraya oturdular. Cılız kış güneşi gözlerini kamaştırdı bir an. Sıranın üzerine koydukları elleri birleşti.

"Yapacak bir şey yok..." dedi Nurten bir ara.

"Bu da ne demek?"

"Ne demek mi? Ne demek, ne demek?"

"Sorularıma bir başka soruyla cevap vermekten vazgeçsen..."

"Yapacak bir şey yok dedimse, bu, yapacak bir şey yok demektir."

"Özelde mi, genelde mi yapacak bir şey yok?"

"Özelden, genelden bir şey anlamam ben. Benimle ona göre konuş!"

"Sevgilim, ben bir şey yapmadım. Neden bu kadar sinirleniyorsun?"

"Sinirliyim, doğru."

"Neden?"

"Çünkü eve gitmem gerek. Çünkü kaynanam, yani kocamın annesi beni evde bekliyor. Benim mi, yoksa onların mı olduğunu bilmediğim bir evde. Artık hiç benim olmayan bir evde. Ama gidecek başka bir yerim de yok... yani hava karardığında. Evli evine, köylü köyüne... Hani benim evim, köyüm?"

Müfit hemen cevap vermedi. Çünkü söyleyeceği her şeyin bir doğruyu göstermesi gerekiyordu. Her zaman da öyle olmamış mıydı zaten? Şu anda ne söylenebilir, ne yapılabilirdi?

"Benimle evlenir misin?" dedi damdan düşer gibi.

"Hayır!"

Cevap çok kesindi; her şeyi karşılamaya hazır –kısacası genelde hazır– olan Müfit'in bile karşılayamayacağı kadar kesin!

"Sana olağan bir soru sorduğumu sanmıyorum..." dedi istemediği halde kendini savunurcasına.

"Olağanmış gibi sordun. Çok olağan bir tonda sordun."

"Hayatım, bu olağan bir soru olamaz mı?"

"Olabilir. Bu yüzden ben de sana olağan bir yanıt verdim."

"Vermen gereken... bu değildi. Biliyorsun."

"Ben gerektiği gibi konuştum."

"Düşünmeye bile gerek duymadan... Nasıl olur?"

"Ama sen de hiç düşünmeden sordun, öyle değil mi? Sanki bana böyle bir soruyu borçluymuşsun gibi."

"Aylardır bu soruyu düşündüğümü, böyle bir şeye olumlu bir cevap alabilmek için çıldırdığımı nasıl bilemezsin?"

"Nerden bileyim? Hem belki ben de aylardır vereceğim cevabı düşünmekteydim? Çok mu garip?"

"Tamam. Lütfen..."

Müfit, hayatının ilk bozgununu yaşar gibiydi.

"Cevap vermenin daha zor olduğunu kabul ediyorum."

"Yani senin kolay olanı üstlendiğini, zor olanı bana bıraktığını kabul ediyorsun!"

"Ne fark eder? Ne demek istiyorsun?"

"Senin sorunu cevapladım mı, cevaplamadım mı?"

"Anlamsız, kötü niyetli, yanlış bir cevap... Kabul etmiyorum!"

"Öyle mi? Nasıl istersen... Neyse, konuşacak başka bir şeyimiz yok. Eve dönmek zorundayım. Kaynanam beni bekliyor!"

Sonra pek konuşmadılar. Yanlış şeyler açıklamaya kalkışacaklarından korkuyorlardı.

Nurten'in yanındaki erkekten, kendi kadınlığından duyduğu gurur yok olmuştu. İkisinin de dünyaya ilân etmekten gurur duyacakları övünülesi yanları kalmamıştı artık. Nurten, eteklerini toplayıp süklüm püklüm kendi iç dünyasına büzülmüştü.

Ayrılırken Müfit sordu: "Ne zaman görüşüyoruz?"

"Yarın akşam..."

"Akşam mı?"

"Neden şaşırdın? Her zaman akşamları buluşmuyor muyuz? Beni bürodan al. Orda burda buluşmaktan bıktım. Birlikte karanlık yollarda yürüyelim, gezelim. Öyle istiyorum. Kapalı yerlerden bıktım."

Nasıl da bir güven kazanmıştı birden... Müfit'e ondan ayrılmak çok zor gelecekti. "Kal, gitme! Hava az sonra kararır. İstediğin gezintiyi bu akşam yapalım!" demek isterken diyemedi. Bilmediği engellerle nasıl baş edeceğini kestiremiyordu çünkü.

Ertesi akşam bir arabaya binip Kavaklı'ya çıktılar. Orda arabadan inip arka yollardan Ayrancı'ya yürüdüler. Tenha sokakları seçiyorlar, kimi zaman boş arsalardan geçiyorlardı. Yol dikleştikçe evler seyrelmeye başlamıştı.

"Karanlığı seviyorum..." dedi Nurten.

El ele tutuşmuşlardı gene. Nurten'in üzerine bir alçakgönüllülük gelmişti. Kimse onları seçemiyor, onlar da kimseyi görmüyordu. Bu yüzden Nurten, her zaman sinirine dokunan yapay kişilikleri görmüyor; modanın üniformalar giydirip sokaklara salmaya başladığı –birkaç yıldır öyleydi artık– yaratıkların ilkelliği hakkında yargılara varıp kendi farklılığı ile övünmeye kalkışmadığından, yavaş yavaş yumuşuyordu. Bu, Müfit'in yanında büründüğü o dişice kedi yumuşaklığından ayrıydı. İnsanlardaki yapıntı kişilikten duyduğu öfkeden, bu öfkenin ruhunu hırçınlaştırmasından duyduğu öfkeden kurtulmuştu. Tek başına kalınca üstünlüğünün ya da erdemlerinin hiçbir değeri yoktu nasıl olsa.

"Ben baharlarda ya da yazları severim karanlığı..." dedi

Müfit. "Kışın karanlıktan ürkerim. Fazla hoyrat gelir bana kış karanlığı. Yazın her şey yumuşuyor, karanlık mavileşiyor. Akdeniz'in karanlığı da hep mavidir, yumuşaktır."

Birden ürperdi Nurten. Müfit'in karanlıktan söz eden sesi, hoyrat bulduğu karanlığın sesiydi sanki. Yüzünü aşağılara, kent merkezinin ışıklarına çevirdi.

"Ne güzel, değil mi?" diye sordu.

Büyük bir ağacın gövdesine yaslanmıştı. Karşısında Müfit, bir başka karanlık gibi duruyordu: Uzak, yabancı, gizemli ve... hoyrat. İkisi de yüreklerini dolduran, bedenlerini saran şeyi biliyorlardı, ama nedense Müfit bir adım geri çekildi. Konuşmak istiyordu. Tıpkı evde, loş odada koltuğa oturup gelecekle ilgili tasarılarından ya da herhangi bir şeyden söz ederken olduğu gibi...

"Güzel ve çıldırtıcı!" dedi. "Geleceğin nabzı bu ışıklar... Bizim atardamarımız. Uzun yıllar, insanlar gökyüzüne baktılar; yıldızları gördüler. Bu görkemli güzelliğe görkemli bir anlam vermek istediler. Kendilerini, yazgılarını ve bütün yeryüzü olaylarını bu ürkütücü ve görkemli güzelliğin yönettiğine inandılar. Haksız sayılmazlardı. Zamanımızda yıldızların olağanüstü gücüne inanan pek çok insan var hâlâ. Bu kentin ışıkları da yıldızlar kadar anlamlı ve güçlüdür. Üstelik kent ışıklarının gücü, düş ürünü de değil. Onlar gerçekten ordalar; geleceğimizi yönlendirmek üzere ordalar. Biz henüz hiçbir şey bilmiyoruz. Ama onlar biliyor. Bizim için neler hazırladıklarını biliyorlar. Böylesine görkemli bir görünüm, kötü şeyler hazırlayabilir mi? Olur mu hiç öyle şey?"

Nurten, Müfit'in hâlâ karanlığın sesiyle konuştuğunu düşünüyordu. Umutlu şeyler söylemekteydi belki, güzel şeyler söylemekteydi. Gene de... Ağacın sert, soğuk gövdesi, sırtındaki kalın paltoya karşın ürpertti onu. Müfit'in bu kadar uzağında olmamasını dilediği anda, karşısında, onun kentin ışıkları gibi parlayan gözlerini buluverdi.

"Bu akşam seni bırakmak istemiyorum..." diye fısıldadı Müfit, ona sımsıkı sarılarak. "Bu akşam birlikte olmalıyız. Hadi, çıkalım bu karanlıktan. Bize gidelim. Hemen! Yola çıkınca bir araba buluruz."

"Size nasıl gideriz?"
"Eve, odama sessizce girmemiz hiç zor değil, biliyorsun."
"Peki."

3

Bir gün, daha doğrusu Vasfiye Hanım'ın gelişinden dört-beş gün sonra Nurten, Seyfi'den bir mektup aldı:

"Yazışmamak konusunda birlikte aldığımız kararı uygulamakta gösterdiğin kararlılığa sevineyim mi üzüleyim mi, bilemiyorum. Amacım, sitem etmek değil. Ama seni çok özledim. Evimizi, yaşantımızı, Müfit'i, Ankara'yı, hatta artık gitme olanağı bulamayacağım okulumu. Akademi'ye gitmem, derslere girmem nasıl olanaksız ve gereksizse öteki özlemlerime de yer yokmuş gibi bir duyguya kapılmak korkutuyor beni. Hafta sonunda İstanbul'a gelmeni istiyorum. Aslında ben kendim gelmeyi, sana sürpriz yapmayı istemedim değil. (Sana sürpriz yapacak değilim, korkma. Böyle bir şeyden hoşlanmayacağını biliyorum. Gelecek olsaydım, mutlaka telgraf çekerdim.) Ama evimi bir kez görürsem, bir daha buralara dönemem ya da dönersem çok acı çekerim sanıyorum. Ne olur, önümüzdeki hafta sonu gel. Bekliyorum."

Nurten, Seyfi'nin mektubunu birkaç kez okudu. Bu mektuptan Müfit'e söz etmemeye karar verdi. İstanbul'a gidip gitmeyeceğini de bilmiyordu. Daha önünde on güne yakın bir zaman vardı. Şimdiden bir karar alması gerekmiyordu. O gün dolmuştan son durakta indi. Bir zamanlar Seyfi'yle yaptıkları gibi Keklik Çeşmesi'nin oralara yürüdü. Yolun yanındaki bahçelerden birine saptı; hemen önündeki tümseğe doğru yürüdü. Bir ağaç kütüğünün üzerine oturdu. Ankara'nın ışıklarını seyretti. Karanlığı sevdiğini söylemişti Müfit'e. Oysa bir güçtü karanlık... Ürperti veren, gizemli, belirsiz ama hep baş eğdiren... Müfit, ışıkların yönlendirici gücünden söz etmişti. Burda karanlıkta otururken, yıldızlar kadar uzaktılar kendisine. Şehrin ışıkları... Yazgısını onlar mı çiziyordu şimdi? Ama Müfit, kendini tarihten, yaşadı-

ğı dönemden ayrı düşünmezdi hiç. Çağıyla, dünyayla bütünlük içindeydi. Nurten, ona benzemiyordu. O ayrıydı. Kendi bilinciyle aydınlatılmış bir dünyası vardı, o kadar. Bir de bu küçük aydınlığı çeviren büyük, büyülü, güçlü karanlık... Elbette moda (giyim, fikir, akım, bütün modalar demek istiyordu) dünyasının biçimlendirdiği soytarılar gibi, "Benim ışığım, benim dünyam, benim düzenim her şeydir!" demiyordu. Onlar ne uzaktaki ışıkları ne de karanlığı görürlerdi. Öylesine bencil, öylesine gururluydular.

"Peki ben neyim, kimim ben?" diye fısıldadı karanlığa doğru. "Bilincimin aydınlattığı küçük dünyama ne oldu? Böyle bir dünya var mı sahiden? Gelecek cumartesiye Seyfi'ye gidecek miyim? Küçük dünyamı kiminle bölüşüyorum, Seyfi'yle mi, Müfitle mi?"

Durdu. Ağlamayı bekledi. Böyle bir şey olmadı. Kentin ışıklarına baktı gene.

"Bu ışıklar... Geleceğimizi yönlendirecek olan bu ışıklar... Ama Müfit, kendi varlığını yaşadığı çağdan ayırmadığı için öyle konuştu. Oysa yaşadığım çağ beni hiç heyecanlandırmıyor. Hiçbir şey umurumda değil. Ya da bildiklerim, öğrendiklerim yalnızca acı veriyor bana. Müfit'i sevdiğimi biliyorum. Onu istiyorum. Ama hepsi bu kadar. Bütün bunları bilmem bir şey yapmaya itmiyor beni. Onu seviyorum diye herhangi bir girişimde bulunmak istemiyorum. Yalnızca onu sevmek... sevişmek... Başka hiçbir şey istemiyorum. Benimle evlenmek istiyor. Ben istemiyorum. Ne gereği var? Onunla evlenmek için Seyfi'den boşanmam gerek. Böyle bir şeyi yapamam. Tanrım, her şey neden birden karışıverdi böyle?"

Sonra gerçekten ağladı.

Müfit'le bir pastanede karşılıklı oturmuşlar, kahvelerinin gelmesini bekliyorlardı.

"Sana bir haberim var!" dedi Müfit.

"Ne haberi?"

"Sonunda istediğim oldu. Fethiye Devlet Hastanesi'ne atandım. Akdeniz'e kavuşuyorum sonunda!"

Nurten'in yüreği deli gibi çarpmaya başlamıştı. Ne diyece-

ğini bilemiyordu. Sevinmesi mi gerekirdi? Dudakları seğirmeye başladığından ağzını sımsıkı kapadı.

"Bir şey söylemeyecek misin?"

"Ne zaman gideceksin? Özür dilerim, önce seni kutlamam gerekirdi herhalde..."

"On beş gün içinde Fethiye'de olmak zorundayım."

"İyi."

"Sanki gidecek olan sensin de, on beş gün içinde yola çıkabileceğini bildiriyorsun bana."

Bu bir şaka mıydı? Gülmesi mi gerekiyordu? Nurten, bocalarken bir genç kız yaklaştı yanlarına. Uzun, kumral saçlı, yeşil gözlü, hoş bir kızdı.

"Merhaba Müfit Abi!" dedi gülerek.

"Merhaba küçük kız! Nasılsın bakalım? Senin gibi bebelerin ne işi var burda?"

Tatlı tatlı şakalaşıyorlardı. Müfit tanıştırdı:

"Teyzemin torunu Figen. Arkadaşım Nurten. Oturmaz mısın sevgilim?"

"Sağol Müfit Abi ama arkadaşlarla birlikteyim. İzninizle..."

Kayar gibi uzaklaştı yanlarından. Geride canlılık, saflık dolu hoş bir koku kalmıştı sanki.

"Ne hoş kız!" dedi Nurten. "Bahar gibi."

"Bizim ailede güzelden geçilmez zaten..." dedi Müfit ailesiyle ilgili tatsız bir açıklamada bulunur gibi.

Sonra ikisi de sustular. Kızın gelmesi kısa bir süre için kurtarmıştı onları ama çok zor olan o durumla nasıl olsa karşılaşacaklardı.

"On gün kadar oluyor..." dedi Müfit, o zor durumla bir an önce yüzleşmek için acele ederek; "Cevapladığını sandığın bir soru sormuştum. Bence cevaplanmamış bir soruydu bu. Ne dersin?"

"Sorunu cevaplamıştım, biliyorsun."

"Geçiştirmek için öyle bir cevap vermiştin. Şimdi gerçek cevabını istiyorum."

Nurten kıpırdamadan duruyordu. Taş kesilmişti sanki. Göz kapakları bile kıpırdamıyordu. Garsonun önüne koyduğu kahvenin dumanları yüzüne doğru yükseliyordu. Ama Nurten, el-

lerini kucağında kavuşturmuş öylece duruyordu. Kötü bir şey olmasından korkan Müfit, acele hesabı istedi.

"Hadi gidelim!" dedi sonra Nurten'e.

Pastaneden çıkınca bir süre hiç konuşmadan yürüdüler. Çocuk parkına girip bir sıraya oturdular.

"Bana söyleyecek hiçbir şeyin yok mu?" diye sordu Müfit.

Nurten'den gene hiç ses gelmedi. Pastaneden çıkalı beri suskunluğunu sürdürüyordu. Şimdi de sıranın üstünde, kıpırtısız, ellerini kucağında kavuşturmuş, bir yontu gibi duruyordu. Neden sonra Müfit, "Sevgilim, sen ağlıyorsun..." dedi.

Nurten hiç kıpırdamıyor, bir Buda heykeli gibi duruyordu ama gözlerinden sel gibi yaşlar iniyordu. Müfit, kendi mendiliyle Nurten'in yüzünü, gözyaşlarını sildi.

"Bağışla!" dedi sonra da; "Tanrı aşkına bağışla beni! Üstüne üstüne varmaya hakkım yoktu. Hiç yoktu. Sen, sence doğru olanı düşünürsün nasıl olsa... Düşünmüşsündür de. Artık hiçbir şey sormuyorum. Sormayacağım da... Seni yönetmeye hakkım yok. Zorlamaya da. Bağışla beni. Lütfen!"

Nurten, sağ elini iki kez kaldırıp indirdi. "Tamam, anladım, üzülme" demek ister gibiydi. Artık ağlamıyordu ama konuşmuyordu da.

Neden sonra, Kızılay'a doğru yürürlerken ilk kez konuştu Nurten ve eve döneceğini söyledi.

Nurten daha sonra müdürüyle görüştü. Acaba kendisini bağışlayabilir ve bir aylık haber verme süresinden bağışık tutabilir miydi? Son günlerdeki solgunluğunu, dalgınlığını, her zaman ne kadar iyi bir eleman olduğunu düşünen müdür, elinden geleni yapacağını söyledi. Yalnız hiç değilse on gün...

"Peki" dedi Nurten. On günü bir otelde de geçirebilirdi.

Kaynanasına geçici bir süre için İstanbul'da görevlendirildiğini söyledi. Nurten'e, geçici bir iş için neden iki bavulla yola çıktığını sormak aklına gelmedi Vasfiye Hanım'ın.

Otele yerleştiği gün iki mektup yazdı Nurten. İlki Seyfi'ye idi:

Sevgili Seyfi,

Sana açıklayamayacağım nedenlerden ötürü bazı kararlar aldım: İşimden ayrılıyorum. Bir süre herkesten, her şeyden uzak kalmak istiyorum. Hep senin birtakım değişimlerin eşiğinde olduğunu, bunları nasıl karşılayacağını düşünürdük, hatırlayacaksın. Durup dururken, otuzumda değişebileceğim hiç aklıma gelmemişti.

Biriktirdiğimiz paradan evin altı aylık kirasını ödedim. Annene görevle İstanbul'a gideceğimi söyledim. Sana bir daha ne zaman yazacağımı bilmiyorum. Bir süre kendi kendimle kalmak zorundayım. Beni anlayacağını umuyorum.

Sevgiler...
Sana sonra tekrar yazarım.

Nurten

Seyfi'ye yazdığı mektubu bitirdikten sonra otelin penceresinden dışarı baktı; ışıkları seyretti bir süre. Yakındaki, uzaktaki bütün ışıkları.

Ne zaman yüksek bir yerden kentin ışıklarına baksam Müfit'i hatırlayacağım, dedi içinden. Acaba Fethiye'de, kentin ışıklarının, gökyüzündeki yıldızlar gibi uzak, gizemli görüneceği yüksek bir yer var mıydı? "Akdeniz'in karanlığı yumuşaktır, mavidir."

Sonra masanın başına oturdu.

Sevgili Müfit,

Bu mektubu aldığında bana ulaşamayacağın bir yerde olmayı isterdim. Ama işimden ancak on gün sonra ayrılabileceğim. İstersen beni bürodan arayabilir, buluşmamızı sağlarsın. Çünkü telefon ettiğinde sana 'hayır' diyemem. Ama bunu yapmamanı istiyorum. Dileğimi yerine getireceğinden eminim.

Kaçışımı (evet, kaçış diyorum buna; başka ne olabilir ki?) herhangi bir neden göstermeden Seyfi'ye de bildirdim.

Sana mektup yazmam da bir kaçış aslında. Yazık ki, yüz yüze konuşmaya cesaretim yoktu. Senin karşında hep suskun ve çekingendim nedense. Ama öyle olmamı sevdim, sana boyun eğmeyi sevdim.

Bana, beni tanıttın. Seninle kendimi tanıdım, sevdim. Ama bütün

erkekler aynı şeyi yaptılar; bilmediğim bir yanımı gösterdiler bana. Bir erkekle birlikteyken kendimi sevdim, beğendim; varlığımın bir nedeni olduğuna inandım.

Yoksa bir yanılgı mıydı bu? Bana istediğiniz biçimi verdiniz de, onu hemen, hiç vakit geçirmeden kabullendim mi? Bir coşkuyu araştırıp bulmaya, yaratmaya değil de, ancak bölüşmeye mi hazırdım hep? Benden önce başkalarınca hazırlanmış, düzenlenmiş durumlara boyun eğmeye nasıl da hevesliydim!

Ama şimdi kendimi bilmek, tanımak istiyorum; bir erkeğin aracılığı olmadan. Seyfi'yi idare ettiğimi, ona yön verdiğimi söylemiştin. Oysa ben, onun benden beklediğini yaptım, o kadar. Davranışlarıma yön veren oydu aslında. Beş yıl süresince öyle bir kadın olmak zorundaydım; biraz öğretmen, biraz anne, gene de kaynanasından ötürü boynu eğik... Seyfi işe girdiğinde –hayata atıldığında yani– kendini erkek, yapıcı, karar veren, egemen kişi olarak hissettiğinde, ben ne yapardım? Hiç kuşkusuz, gene onun istediği ya da gereken kadın olmayı başarırdım; yepyeni bir Nurten doğardı. Seninle evlendiğimde olacak olanlar tekrarlanırdı kısacası. Ama belki Nurtenler farklı olurdu; biçim veren eller birbirine benzemeyeceğinden ötürü.

Erkekleri suçlayan kadınlardan değilim. Ne erkekleri ne kadınların yazgısını suçluyorum. Birlikte olduğum erkekleri sevdim, onlar da kendilerine göre (elbette, başka nasıl olacaktı ki?) sevdiler beni. Erkeklere nasıl kızarım?

Ama aslında neyim, kimim ben? Önce annemin, babamın kızıydım; sonra birtakım erkeklerin kadını oldum. Yanlış anlama lütfen, özgürlük, bağımsızlık peşinde değilim. Bu sözcükler öyle çok kullanıldı ki, tiksindim artık. İstediğim yalnızca kendimi tanımak, yüzüme bir başkasının (bir erkeğin) tuttuğu ayna olmadan... İşin kötüsü o aynada bir Nurten görüyordum; o yüzü belleğime kazıyordum. Aradan bir süre geçince, yanımdaki erkek o görüntüyü çoktan unutmuş oluyordu; üstelik başka şeyler beklemeye başlıyordu.

Sen ne olduğunu, ne istediğini iyi bilirsin. Ne Faruk gibi düşler peşinde olan şekilsiz bir hamursun; ne Oktay Bey gibi işe yaramaz sandığın güçlü, sevgi dolu yanını bir kasaya kapatıp anahtarını da denize atarak, yaşının ve çevrenin öteki erkeklerine benzemek uğruna iyi bir mevki için savaşanlardansın; ne de Seyfi gibi yaşamaya henüz başlamak üzeresin. Sana, ne olduğunu, neye karar vermen gerektiğini kimse

öğretmedi. Yaşayarak, kendi kararınla geçtin bütün geçitleri... Başkalarının tuttuğu aynalara bakarak değil.

Benim de bunu denemeye hakkım yok mu?

Hayatı, dünyayı, erkeklerin karşılaştığı güçlükler (ya da kolaylıklar, fark etmez) yoluyla değil, tek başına değerlendirerek... Buna çalışarak... Ben kendim, Nurten olarak...

Öte yandan bir başka erkeğin hazırladığı, kurduğu hayata uyacak, bu yeni hayatın getireceği değişikliklere, çalkantılara karşı koyacak (ya da boyun eğecek) gücüm yok artık. Bir kez daha bavulumu alıp arkamda unutulması gereken bir geçmiş bırakarak, bir başka erkeğin belirlediği geleceğe doğru yollanamam. Gerçi şimdi de bavullarımı topladım, yola düzüldüm. Ama arkamda bıraktıklarımı unutmak istemiyorum, buna zorunlu değilim. Geleceğim belirsiz olabilir ama bir başkasınca belirlenmiş de değildir.

Sevgi, aşk, tek başına –bir duygu olarak bile– hayattan, çevreden soyutlanarak yaşanmıyor. Aşkla birlikte gelenleri de gidenleri de düşünmek gerek. Ben yitirmekten de kazanmaktan da yoruldum.

Şimdi aklıma pastanede gördüğümüz yeşil gözlü kız geliyor; hani arkasında bahar kokuları bırakarak, süzülüp gitmişti... Ailelerin, hısımlar arası evliliklere nasıl yatkın olduklarını bilirim. O güzel kız da sanki senin bir soruna 'evet' demeye hazır gibi göründü bana. Evlilik, her şeyden önce toplumsal bir kurumdur; öyle öğrenmiştik. Aileler, bu kurumların nasıl olması gerektiğini iyi bilirler.

Üstelik öyle genç ki! Ne iyi, hiç yorulmamış daha. Onu gönlünce eğitebilirsin. Üstelik buna hazır, istekli de... Taptaze, denenmemiş bir güçle dolu. İlerde yitirmekten korkacağınız bir durum da yok aranızda. Zamanın getirdiklerini de götürdüklerini de rahatça kabullenebilirsiniz.

Sen –daha önce de söylediğin gibi– yazgını keşfetmeye hazırsın. Bunun için güçlü, kararlı, hırslısın. İyi bir öğrencin oldum senin. Şimdi de ben, aynı hırsla kendi yazgımı keşfe çıkmak istiyorum; bir başkasınınkini bölüşmeye değil!

Bu bir veda mektubu olmasın! Senden ayrı olmayı, kendimi sensiz düşünmeyi kabul edemiyorum daha. Belki hiç kabullenemeyeceğim. Seni her zaman seveceğim. Sevildiğimi bilerek seveceğim.

Bu bitmemiş mektubu bağışla.

Nurten

4

Seyfi, Dikmen'i Gölbaşı'na bağlayan yolda yürüyordu. Okul dönemi sona ermiş, kurasını çekmiş, birkaç günlüğüne annesinin yanına gelmişti. Nurten'den konuşmamışlardı hiç. Seyfi, mektuplarından birinde Nurten'in uzun süre İstanbul'da kalacağını bildirmekle yetinmişti. Vasfiye Hanım bu konuda oğluyla konuşmaması gerektiğini biliyordu. Ayrıca –şimdilik de olsa– bunca ayrılıktan sonra oğluyla başbaşa kalabilmenin, evin tek kadını olarak ona hizmet etmenin tadını çıkarmaya çalışıyordu.

"Su böreğini özlemişsindir Seyfi, ha?" diyordu. "Yoksa gözleme mi yapsam... Dolaba bir küçük şişe rakı alıp koydumdu. Balıkla rakı içmeyi seversin sen."

İşte eski günler geri gelmişti. Seyfi, yerine yerleşince, anasını da yanına aldırtırdı belki. Anlağının bir yerlerinde Nurten sorununu çoktan çözümlemiş bulunduğu inancı yatıyordu; ayrıca Nurten'in yaşamlarından hepten uzaklaşmasının da, oğlunu fazla sarsmayacağını bildiğini sanıyordu. Ne vardı; işte, çocukları bile olmamıştı.

Seyfi, o öğleden sonra annesine belli etmemeye çalışması yüzünden çıldırtıcı boyutlara ulaşan sıkıntısını atlatmak için –öte yandan daha açık, daha sağlıklı düşüneceğine güvenerek– uzun bir yürüyüşe çıkmıştı. Yürüdükçe açılıyordu; evden, anasının varlığından duyduğu boğuntu dağılıyordu gerçekten de. Yokuşun bittiği kavşakta, yalağın orada durup su içti. Elinin tersiyle ağzını kuruladı. Yalaktan taşan suyun şırıltısını dinledi; yalağın çevresindeki yosunların arasında boy veren sarı çiçeklere sevgiyle baktı.

Yoluna devam etti. Yüreğindeki yükten kurtuluvermişti işte. Eskiden olduğu gibi açık hava, doğa onu iyileştirmişti. Düşünüp tartmaya, yargılamaya, kararlar almaya gerek yoktu. Her şeyi zamana bırakmalıydı. Huzur içinde yürürken gökte, alçaklarda bulutların kümelendiğini fark etmedi. Biraz sonra sağanak başlamıştı. Yolda sığınacak bir ağaç altı bile yoktu.

Bunun geçici bir sağanak mı, yoksa uzun sürecek bir bahar yağmuru mu olduğunu bilemediğinden geri döndü. Yokuşu hız-

la çıkmaya kalkıştığından, yarı yolda tıkandı. Durdu, soluklarının düzene girmesini bekledi.

Birden garip bir sevinç duydu. Yüzünü yağmur damlalarına bıraktı. Ne olursa olsun, aldırmıyorum, dedi. Yoldan ayrıldı. Solundaki meyve bahçesine daldı. Ağaçların arasında yürümek –yağmur altında– daha çok hoşuna gitti. Yola çıkarkenki sıkıntısını, evini, annesini, hatta Nurten'i unutmuştu ama şimdi de, yağmurun, ağaçların, toprakta yeni yeni baş vermeye başlayan bitkilerin, toprak kokusunun yüreğinde yarattığı garip titreşimleri duyuyordu. Yok, bu da fazlaydı ama. Dengeli olmak zorundaydı. Bugünlerde yeni coşkulara kapılmamak, dengeli olmak, kendine güvenmek zorundaydı. Sağanak hafiflemişti. Şimdi damlalar daha az, aralıklı ama iri iri, yavaş yavaş düşmekteydi. Çıkardıkları ses de yumuşamıştı. Yüreği, azalan sese uyarak dinginleşmeye başlamıştı ki, bilmediği bir yerlerden korkunç (üstelik doğanın bu olağanüstü dinginliğine, güzelliğine hepten yabancı) bir gürültü yankılandı. Makine ve demir sesleri... Kulak kabartınca, fark etti: Tank paletlerinin asfalt üzerinde çıkarttıkları gıcırtılardı bunlar. Bir de kabaralı asker postallarının tok vuruşları... Daha, çok uzaktaydılar; seslerden anlaşılıyordu. Ama yaklaşmayacaklarını, şu güzelim bahçeye dalmayacaklarını, Seyfi'yi dört bir yandan sarmayacaklarını kim bilebilirdi? Sivil, ıslak giysileri içinde Seyfi nasıl da yabancı kalacaktı aralarında.

Kaygılanması, korkusu yersizdi kuşkusuz. Tanklar da, yürüyüş halindeki askerler de aşağıdaki yoldan geçiyor olmalıydılar. Ama onların orda bulunmalarını bile istemiyordu Seyfi. Belki –ne olur ne olmaz– gözü ilişir ya da *onlar* kendisini görürlerse diye başını önüne eğmiş, öyle yürüyordu. Hayır, aşağı yoldan değil, Seyfi'nin az önce yürüyüp sonra bahçeye saptığı caddeden de geçiyor olabilirlerdi. Kendini birden dört yanından tanklarla, askerlerle sarılmış gibi hissetti. Ortalık kararıyordu; karanlık, bir düğümü gizliyordu. Korkunç bir patlama olacak ve düğüm çözülecekti. Düğümün çözülmüş olması yalnız *onların* işine yarayacaktı. Seyfi, ıslak, sivil giysileriyle, kendisine yabancı tankların, botların çemberinin ortasında bir kurban gibi duracaktı.

Birden öfkelendi. Öylesine gençti ki, öfkesi yürek pekliğine, korkusuzluğa dönüşmekte gecikmedi. Hayır, onlardan kurtulacaktı. Kimse Seyfi'yi göremeyecek, aşağılama fırsatı bulamayacaktı. Ağaçların altında, iki büklüm koşmaya başladı.

Soluk soluğa koşarken, yağmurun dindiğinin, palet ve kabara seslerinin uzaklarda kaldığının farkına varmamıştı. Durdu. Çamurlanan üstüne başına baktı. Sonra yola çıktı. Asfaltın kenarındaki taşlarda pabuçlarını temizledi. Sırtını, henüz yapraklanmamış bir akasyanın gövdesine dayadı. Artık rahattı. Gene de uzun bir süre kaldı orada.

Hava kararmıştı. Sokak lambaları yanmaya başlamıştı. Sol yanında gördüğü kayalığa çıkmaktan kendini alamadı.

İşte önünde Ankara, güzelim ışıklarıyla uzanıyordu. Gene üzeri yanıp sönen değerli taşlarla işli, lâcivert bir örtü gibi... Yıllarca önce olduğu gibi... Şimdi daha büyük, geniş, görkemli... Yıllarca önce (daha doğrusu altı yıl önce) gene böyle hayranlık duyarak kenti, kentin ışıklarını seyrederken bir söz vermişti kendisine; bir armağan sunmuştu üstelik. Verdiği sözü tutmuştu. Tutmadığını kim söyleyebilirdi? Nurten bile söyleyemezdi; şimdi uzaklarda, çok uzaklarda olan (Seyfi'nin hayatından çıkıp gitmeye kararlı olduğuna göre) Nurten bile aksini söyleyemezdi. Armağanını da almıştı; şu anda artık elinden çıkıp giden armağanını. Bunun için bir teşekkür borçluydu. Kime? Neye? Belki de önünde ışıklarını yayıp ayaklarının dibine teslim olurcasına serilmiş şu güzelim kente... Kınayanlar var mıydı? Kim kınayabilirdi onu? Bozkırdan gelenlere hep istedikleri yazgıyı sunmuş (eğer insanlar düşkırıklıklarına uğramışlarsa ona neydi, o elinden geleni yapmıştı çocukları için), onca bozkırlıya bir yazgı sunmuş, üstelik bir devletin yazgısı olmayı başarmış (iyi-kötü, bunu tarih bilir; Müfit öyle söylemez mi?) bu kente... Seyfi teşekkür borçluydu Ankara'ya. Ve yazgısına teşekkür ediyordu. Işıkların her biri, bir başka vaatti. Hayatın ona sunduğu, sunacağı binlerce şey... İster sever, ister beğenmez; bu Seyfi'nin bileceği şey tabii... Ama bütün bunlardan ötürü, ne insanlar ne bir kent suçlanamaz.

Birden ağlamaya başladı.

Hayır, üzüntüden, deminki korkusundan, Nurten'i yitirmiş

olduğunun en sonunda bilincine varmış bulunmasından ötürü değil; hiçbiri değil. Daha doğrusu Nurten o kadar –yani şu anda– önemli değildi. Yitirdiği pek çok şey vardı: Tatlı, güzel, saf şeyler... Demin tank paletlerinin, demir kabaraların öfkeyle, insafsızca ezdiği inançlar, umutlar... Nurten geri dönse –yani eğer dönse bile– o beş yıl bir daha yaşanmayacaktı ki... Nurten hiç gitmemiş olsa bile yaşanamayacaktı çünkü. Çünkü değişmişlerdi, ikisi de. Dünya değişmişti bir kez. Bir düşe, çocukluğa, ilkgençliğe benzeyen günlerini sürdürmeleri, yaşamaları olanaksızdı.

Umutların, düşlerin; dünyanın, hayatın, geleceğin iyi, güzel ve doğru olduğu inancının yerini, umutsuzluk, korku ve giderek dehşet almıştı.

Gözyaşlarını sildi. Tuhaf ama rahatlamıştı.

Gene kentin ışıklarına baktı. Gerçek ordaydı. Her şey gelir, geçer, unutulur ama hayat sürerdi. Sürekli olan, değişmeyen yalnızca hayatın gücüydü. Işıklar, alaylı alaylı göz kırpıyordu. Hayır, yalnızca alayla değil ama sevgiyle.

Gerçi Seyfi'nin keşfetmekten zevk duyacağı hayat, bir cinayet salgınına dönüşmüştü şimdi. İçi bomboştu. Geleceği düşünmek istemiyordu, bugünü de. Tank paletlerinin gıcırtısı, kabaralı botların öfkesi... Yirminci yüzyılın kasvetli gücü... Böyle demişti Müfit... Müfit! İşte yitirdiklerinden biri daha.

Akdeniz'ine giden Müfit... Herkesin hayalinde bir Akdeniz mi var yoksa? Nurten de kendi Akdeniz'ine gitmiştir belki... Kendi Akdeniz'ini bulmaya.

Gene de hayat hep büyülü, saygın, coşturucu olarak kalacak. Düşlere erişmeniz olanaksız olabilir. Umutlar sona erebilir. Onların yerini, neden direnme, karşı koyma, bir tür başkaldırı almasın! Seyfi, altı yıl önce olduğu gibi ışıklara inanıyordu. Taşın ve betonun, çirkin bir biçimde el ele verdiği bu kentin tarihsel suçsuzluğuna, iyi niyetine inanıyordu. Onun ve hayatın getirdiklerine, ne olursa olsun, saygı duymaya hazırdı.

Kayalıktan indi. Eve doğru yürümeye başladı.

Ankara, 1977